

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

XENOPHON
ANABASIS

EDIDIT

C. HVDE

EDITIO MINOR

1940

L I P S I A E
D I B V S B . G . T E V B N E R I

40

4258

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK LEIPZIG

0022225633

Handwritten signature or initials

40-4258

✓

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

XENOPHONTIS

EXPEDITIO CYRI

RECENSUIT

CAROLUS HUDE

EDITIO MINOR STEREOTYPA

ADIECTA EST TABULA GEOGRAPHICA

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXXXIX

BEST.-NR. 1940

Ⓟ 12. 4. 40.

140 Ⓟ 206

lit. 15/II. 40+

Græc. v. h. G. v. h. v. h. v. h.

[ ] includuntur quae delenda sunt

< > includuntur quae in codicibus desiderantur

LIPSAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Ι

Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο, προ- 1
σβύτερος μὲν Ἀρτοξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος. ἐπεὶ δὲ
ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβού-
5 λητο τῶ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. ὁ μὲν οὖν πρεσβύτε- 2
ρος παρῶν ἐτύγγανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρ-
χῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν
ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδῖον ἀθροίζονται.
ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον, καὶ
10 τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὀπλίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἀρ-
χοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν Παρράσιον. ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε 3
Δαρεῖος καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρτοξέρξης,
Τισσαφέρην διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς *final*
ἐπιβουλεύει αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεται τε καὶ συλλαμβάνει
15 Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν
ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύ- 4
σας καὶ ἀτιμασθεὶς, βουλεύεται, ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται
ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ', ἣν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου.
Παρύσατις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα
20 αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρτοξέρξην. ὅστις δ' 5
ἀφικνοῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτὸν, πάντας οὕτω
διατιθεὶς ἀπεπέμπετο, ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ
βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο,
ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἶησαν καὶ εὐνοικῶς ἔχοιεν αὐτῷ.
25 τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἠθροίζεν, ὡς μάλιστα ἐδύνατο 6
ἐπικρουπτόμενος, ὅπως ὅτι ἀπαρασκευότατον λάβοι βασιλέα.
ᾧδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογὴν. ὅποσας εἶχε φυλακὰς

ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἐκάστοις
 λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ
 βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρου ταῖς πόλεσι.
 καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρου τὸ ἀρ-
 χαῖον, ἐκ βασιλέως δεδομένα, τότε δ' ἀφειστήκεσαν πρὸς
 7 Κῦρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου· ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρου
 2 προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, [ἀπο-
 στῆναι πρὸς Κῦρον,] τοὺς μὲν [αὐτῶν] ἀπέκτεινε, τοὺς δ'
 ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλ-
 λέξας στρατεύμα ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ 10
 κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειροῦτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτω-
 κότητας. καὶ αὕτη αὖ ἄλλη προφασίς ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν
 8 στρατεύμα. πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων ἠξίου ἀδελφὸς ὢν
 αὐτοῦ δοθῆναι οἷ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσα-
 φέρου ἀρχεῖν αὐτῶν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ 15
 ταῦτα, ὥστε βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλήν οὐκ
 ἤσθάνετο, Τισσαφέρου δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν
 ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν
 πολεμοῦντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνο-
 μένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὢν Τισσαφέρου 20
 9 ἐτύγγανεν ἔχων. ἄλλο δὲ στρατεύμα αὐτῷ συνελέγετο ἐν
 Χερρονήσῳ τῇ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον.
 Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φygὰς ἦν· τούτῳ συγγενόμενος
 ὁ Κῦρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δα-
 ρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στρατεύμα συνέλεξεν ἀπὸ 25
 τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρονήσου ὀρμώ-
 μενος τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησπόντου οἰκοῦσι καὶ
 ὠφέλει τοὺς Ἑλληνας· ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο
 αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντια-
 καὶ πόλεις ἐκοῦσαι. τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάν- 30
 10 θανεν αὐτῷ τὸ στρατεύμα. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς

ξένος ὢν ἐτύγγχανεν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι
 ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖται
 αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς
 οὕτως περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος
 5 δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἕξ μηνῶν μισθόν,
 καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντι-
 στασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσῃται. οὕτω δὲ αὐ-
 τὸ ἐν Θετταλία ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στρατεύμα.
 Πρόξενον δὲ τὸν Βοιωτίον, ξένον ὄντα, αὐτῷ ἐκέλευσε 11
 10 λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς ἐς Πισίδας
 βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν
 Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον
 καὶ Σωκράτη τὸν Ἀχαιοῖον, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέ-
 λευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολε-
 15 μῆσων Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τῶν Μιλησίων. καὶ
 ἐποίουν οὕτως οὗτοι.)

Ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν 2
 προφασιν ἐποιεῖτο ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παν-
 τάπασιν ἐκ τῆς χώρας καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε
 20 βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικόν. Ἔνταῦθα καὶ παραγγέλλει
 τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἦκειν, ὅσον ἦν αὐτῷ στρατεύμα, καὶ
 τῷ Ἀριστίππῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι
 πρὸς ἑαυτόν, ὃ εἶχε στρατεύμα· καὶ Ξενία τῷ Ἀρκάδι, ὃς
 αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἦκειν παρ-
 25 αγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους, πλὴν ὅποσοι ἱκανοὶ εἶησαν
 τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον 2
 πολιορκουῖντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ
 στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπρά-
 ξειεν, ἐφ' ᾧ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσεσθαι, πρὶν
 30 αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. οἱ δὲ ἠδέως ἐπείθοντο· ἐπίστευ-
 ον γὰρ αὐτῷ. καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεις.

3 Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς
 Σάρδεις ὀπλίτας εἰς τετρακισχιλίους, Πρόξενος δὲ παρῆν
 ἔχων ὀπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας
 δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος ὀπλίτας
 ἔχων χιλίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιοὺς ὀπλίτας ἔχων ὡς 5
 πεντακοσίους, Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν
 ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστάς ἔχων παρεγένετο· ἦν
 δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρα-
 4 τευομένων. οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσα-
 φέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἠγησάμενος 10
 εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὡς
 βασιλέα, ἢ ἐδύνατο τάχιστα ἰππέας ἔχων ὡς πεντακο-
 5 σίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ, ἐπεὶ ἤκουσε [παρὰ] Τισσαφέρ-
 νους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο.

Κῦρος δὲ ἔχων, οὓς εἴρηκα, ὠρμάτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ 15
 ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας
 εἴκοσι καὶ δύο, ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. τούτου τὸ
 εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπὶ ἠν ἐζευγμένη πλοίοις ἐπτά,
 6 τοῦτον διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἓνα, παρα-
 σάγγας ὀκτώ, εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην, [καὶ] εὖ- 20
 δαίμονα καὶ μεγάλην. ἔνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἐπτά· καὶ
 ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλίους καὶ πελ-
 ταστάς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυν-
 7 θίους. ἔντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας
 εἴκοσιν, εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, 25
 μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἔνταῦθα Κύρω βασίλεια ἦν καὶ
 παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος
 ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὅποτε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν
 τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ
 Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασι- 30
 8 λείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. ἔστι δὲ καὶ

μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς
 πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ ὑπὸ τῆ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ
 καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον·
 τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρος ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν.)
 5 ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν νικήσας
 ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ
 ἄντρῳ, ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται
 Μαρσύας. ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἠττηθεὶς 9
 τῆ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασι-
 10 λεια καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος
 ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρχος, ὁ Λακεδαιμόνιος
 φηγάς, ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θοῤῃκας ὀκτα-
 κοσίους καὶ τοξότας Κρηῖτας διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ Σῶσις
 παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους καὶ
 15 Σοφαίνετος ὁ Ἀρκὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους. καὶ ἐνταῦθα
 Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν
 τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὀπλίται μὲν
 μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.
 ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς 10
 20 Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας τρεῖς·
 ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔδυσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε·
 τὰ δὲ ἄθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθώρει δὲ τὸν ἀγῶνα
 καὶ Κῦρος. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας
 δώδεκα ἐς Κεραμῶν ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην
 25 πρὸς τῆ Μυσία χώρα· ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς 11
 παρασάγγας τριάκοντα εἰς Καῦστρου πεδῖον, πόλιν οἰκου-
 μένην. ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις
 ὠφείλετο μισθὸς πλεον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἰόντες
 ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτουν. ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος
 30 ἦν ἀνιώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπον ἔχοντα
 μὴ ἀποδιδόναι. ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συεννέσιος 12

γυνή τοῦ Κιλίκων βασιλέως παρὰ Κῦρον· καὶ ἐλέγετο
 Κύρω δοῦναι χορήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε
 ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ Κί-
 λισσα [καὶ] φυλακὴν ^{καὶ} περὶ αὐτὴν Κίλικας καὶ Ἀσπενδίους·
 13 ἐλέγετο δὲ καὶ συγγενέσθαι Κῦρον τῇ Κιλίσσῃ, ἐντεῦ- 5
 θεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Θύμ-
 βριον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη
 ἢ Μίδου καλουμένη, τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται
 14 Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἴνω κεράσας αὐτήν. ἐν-
 τεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς 10
 Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας
 τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδειῖσαι
 τὸ στράτευμα αὐτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδειῖσαι ἐξέτασιν
 ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων.
 15 ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἑλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην, 15
 οὕτω ταχθῆναι καὶ στήναι, συντάξαι δ' ἕκαστον τοὺς ἑαυ-
 τοῦ. ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν
 Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ
 16 ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθεώρει οὖν ὁ
 Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρήλαννον τεταγ- 20
 μένοι κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἑλληνας,
 παρελαύνων ἐφ' ἄρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης.
 εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ
 17 κνημίδας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας. ἐπειδὴ δὲ
 πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς φάλαγγος 25
 μέσης, πέμψας Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα παρὰ τοὺς στρατη-
 γοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὄπλα καὶ
 ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεῖπαν τοῖς
 στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιξε, προβαλόμενοι τὰ ὄπλα
 ἐπῆσαν. ἐκ δὲ τούτου θᾶπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ 30
 τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς

σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς, καὶ ἡ τε Κίλισσα 18
 ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἀρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλι-
 πόντες τὰ ὄνια ἔφυγον· οἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλῳτι ἐπὶ
 τὰς σκηνάς ἦλθον. ἡ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα
 5 καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε. Κῦρος δὲ
 ἤσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον *Forst. S. 15*
 ἰδῶν. ἔντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας 19
 εἴκοσιν εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθα
 ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. ἔντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκα-
 10 ονίας σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν
 χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ὡς πολεμίαν
 οὔσαν. ἔντεῦθεν Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν 20
 ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδόν· καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ
 στρατιώτας, οὓς Μένων εἶχε, καὶ αὐτόν. Κῦρος δὲ μετὰ
 15 τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέτ-
 ταρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε πρὸς Δάνα, πόλιν
 οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμειναν
 ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην
 Μεγαφέρην, φοινικιστὴν βασίλειον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν
 20 ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενός ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.
 ἔντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἡ δὲ 21
 εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἀμαξιτός, ὀρθία ἰσχυρῶς, καὶ ἀμήχανος
 εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκόλυνεν. ἐλέγετο δὲ καὶ
 Συέννεσις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων τὴν εἰσβολήν·
 25 διὸ ἔμειναν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. τῇ δ' ὑστεραία ἦκεν
 ἄγγελος λέγων, ὅτι λελοιπῶς εἶη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ
 ἤσθητο τό τε Μένωνος στρατεύμα, ὅτι ἤδη ἐν Κιλικίᾳ εἶη
 εἰσω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεύσας ἀπ'
 Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν Τάμων ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων
 30 καὶ αὐτοῦ Κύρου. Κῦρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη, οὐδενὸς 22
 κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνάς, οὓς οἱ Κίλικες ἐφύλαττον.

ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινον εἰς πεδίον μέγα καὶ καλόν, ἐπίρ-
 ρυτον καὶ δένδρων παντοδαπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων·
 πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίην καὶ κέγχρον καὶ πυρούς
 καὶ κριθὰς φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ὄχυρον καὶ ὑψηλὸν
 23 πάντη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. καταβάς δὲ διὰ τούτου 5
 τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμούς τέτταρας, παρασάγγας πέντε
 καὶ εἴκοσιν, εἰς Ταρσοῦς, τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ
 εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Συεννέσιος βασιλεία τοῦ
 Κιλικῶν βασιλέως· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμός,
 24 Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων. ταύτην τὴν πόλιν ἐξ- 10
 ἔλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συεννέσιος εἰς χωρίον ὄχυρον
 ἐπὶ τὰ ὄρη, πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ
 οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἴσσοις.
 25 Ἐπύαξα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε
 ἡμέραις εἰς Ταρσοῦς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν 15
 ὄρεων τῇ εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύμα-
 τος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπῆναι
 ὑπὸ τῶν Κιλικῶν, οἱ δὲ ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους
 εὐρεῖν τὸ ἄλλο στρατεύμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανω-
 26 μένους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν οὗτοι ἑκατὸν ὀπλίται. οἱ 20
 δ' ἄλλοι, ἐπεὶ ἤκον, τὴν τε πόλιν τοὺς Ταρσοῦς διήρπασαν,
 διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ
 βασιλεία τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δέ, ἐπεὶ εἰσῆλασεν εἰς τὴν
 πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε
 πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἔλθεῖν 25
 ἔφη οὔτε τότε Κύρω ἰέναι ἠθέλε, πρὶν ἢ γυνὴ αὐτὸν
 27 ἐπεισε καὶ πίστεις ἔλαβε· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο
 ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν ἔδωκε Κύρω χρήματα πολλὰ εἰς
 τὴν στρατιάν, Κῦρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα, ἃ νομίζεται παρὰ
 βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν 30
 καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν Περσικὴν,

καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἀρπάζεσθαι, τὰ δὲ ἤρπασμένα ἀν-
δράποδα, ἣν ποὺ ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· 3
οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασιν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώ-
5 πτενον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ
ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρα-
τιώτας ἐβιάζετο ἰέναι· οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον καὶ τὰ ὑπο-
ζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἄρξαιντο προΐέναι. Κλέαρχος δὲ τότε 2
μὲν μικρὸν ἐξέφυγε μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ', ἐπεὶ
10 ἔγνω, ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν
τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν
χρόνον ἐστῶς· οἱ δὲ ὄρωντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων·
εἶτα δὲ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε, 3
ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν. ἐμοὶ γὰρ
15 ξένος Κῦρος ἐγένετο καὶ με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος
τά τε ἄλλα ἐτίμησε καὶ μυρίους ἔδωκε δαρεικοὺς· οὐς ἐγὼ
λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοί· ἀλλ' οὐδὲ καθη-
δυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἔδαπάνων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς 4
τοὺς Θρᾶκας ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμω-
20 ρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων
βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἑλληνας τὴν
γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην,
ἵνα, εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτὸν ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ'
ἐκείνου. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη 5
25 δὴ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ
πρὸς ἐκεῖνον ψευδάμενον μεθ' ὑμῶν εἶναι. εἰ μὲν ἤδη
δίκαια ποίησω, οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὐδ' ὑμᾶς καὶ σὺν
ὑμῖν, ὅτι ἂν δέη, πείσομαι, καὶ οὐποτε ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς
ἐγὼ Ἑλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς
30 Ἑλληνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἰλόμην, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς 6
ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι οὐδὲ ἔπεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν

ἔφομαι καί, ὅ,τι ἂν δέη, πείσομαι. νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ
 εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν
 ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος, ὅπου ἂν ᾧ, ὑμῶν δὲ ἔρημος
 ᾧν οὐκ ἂν ἰκανὸς εἶναι [οἶμαι] οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι
 οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος, ὅπη ἂν καὶ 5
 7 ὑμεῖς, οὔτω τὴν γνώμην ἔχετε. ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρα-
 τιῶται, οἳ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ οἱ ἄλλοι, ταῦτα ἀκούσαν-
 τες, ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι ἐπήνεσαν· παρὰ
 δὲ Ξενίου καὶ Πασίωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ
 ὄπλα καὶ τὰ σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλε- 10
 8 ἀρχῶ. Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετε-
 πέμπετο τὸν Κλέαρχον· ὁ δὲ ἰέναι μὲν οὐκ ἤθελε, *λάθρα οὖν*
 δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον ἔλεγε θαρρεῖν,
καὶ ὡς κατὰστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον· μεταπέμπεσθαι
 9 δ' ἐκέλευεν αὐτόν· αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι. μετὰ δὲ ταῦτα 15
 συναγαγὼν τοὺς θ' ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ τοὺς προσ-
 ελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον ἔλεξε τοι-
 | ἄδε. Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου *δηλον* ὅτι οὔτως
 ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνον· οὔτε γὰρ
 ἡμεῖς ἐκείνου ἔτι στρατιῶται, ἐπεὶ γε οὐ συνεπόμεθα αὐτῷ, 20
 10 οὔτε ἐκείνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης. ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι
 νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα· ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ
 οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον αἰσχυρόμενος, ὅτι σύν-
 οίδα ἑμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιώς,
 μὴ λαβὼν με δίκην ἐπιθῆ ᾧν νομίζει ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. 25
 11 ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν οὐδ' ἀμελεῖν
 ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλευέσθαι ὅ,τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων.
 καὶ ἕως τε μένομεν αὐτοῦ σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι, ὅπως
 ὡς ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, εἴ τε ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως
 ὡς ἀσφαλέστατα ἄπιμεν, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἐξομεν· 30
 ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε στρατηγοῦ οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐ-

δέν. ὁ δ' ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος, ὃ ἂν φίλος ᾖ, χαλε- 12
 πώτατος δ' ἐχθρός, ὃ ἂν πολέμιος ᾖ, ἔχει δὲ δύναμιν καὶ
 πεζὴν καὶ ἰππικὴν καὶ ναυτικὴν, ἣν πάντες ὁμοίως ὀρῶμέν-
 τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐ-
 5 τοῦ καθῆσθαι. ὥστε ὥρα λέγειν, ὅτι τις γιννώσκει ἄριστον
 εἶναι. ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ 13
 μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέξοντες, ἃ ἐγίνωσκον, οἱ δὲ καὶ
 ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύντες, οἷα εἶη ἡ ἀπορία
 ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. εἷς δὲ δὴ 14
 10 εἶπε, προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, στρατηγούς μὲν ἐλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα,
 εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτήδει' ἀγορά-
 ζεσθαι (ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι)
 καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόντας δὲ Κύρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς
 15 ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ δίδῃ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κύρον,
 ὅστις διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει. ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα
 δίδῃ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προ-
 καταληφομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κύρος,
 μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρή-
 20 ματα ἔχομεν ἀνηρπακότες. οὗτος μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπε.
 μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· Ὡς μὲν στρατη- 15
 γήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω
 (πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον), ὡς δὲ
 τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἔλησθε, πείσομαι, ἢ δυνατὸν μάλιστα, ἵνα
 25 εἰδῆτε, ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, ὡς τις καὶ ἄλλος μάλ-
 λιστα ἀνθρώπων. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνύς 16
 μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὡσπερ
 πάλιν τὸν στόλον Κύρου [μὴ] ποιουμένου, ἐπιδεικνύς δέ,
 ὡς εὐήθες εἶη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου, ὃ λυμαινόμεθα
 30 τὴν πρᾶξιν. εἰ δέ τοι καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν, ὃ ἂν
 Κύρος δίδῃ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κύρον

- 17 προκαταλαμβάνειν; ἐγὼ γὰρ ^{Ροκείνη} ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύση, φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι, ᾧ δοίη, ἔπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγη, ὅθεν οὐκ ἔσται ἐξελθεῖν· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθόν· δ' οὐ δυνα- 5
- 18 τὸν ἔστιν. ἀλλ' ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον οἵτινες ἐπιτήδειοι, σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον, τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι· κἂν μὲν ἢ πρᾶξις ἢ παραπλησία, οἷαπερ καὶ πρόσθεν ἐχρῆτο τοῖς ξένοις, ἔπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ μὴ κακίους εἶναι 10
- 19 τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων· ἐὰν δὲ μείζων ἢ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπονωτέρα καὶ ἐπικινδυνωτέρα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα καὶ ἀπιόντες ἀσφαλῶς ἂν 15 ἀπλοῖμεν· ὅ,τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγη, ἀπαγγεῖλαι δεῦρο, ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι· ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας ἐλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ ἡρώτων Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι ἀκούοι Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, 20 ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ἢ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη ^{ἠὲ} χρῆζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἢν δὲ φύγη, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευόμεθα.
- 21 ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἵρετοὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δὲ ^{διὰ Κλεάρχου} ὑποψία μὲν ἦν, ὅτι ἄγει πρὸς 25 βασιλέα, ὅμως δὲ ἔδόκει ἔπεσθαι. προσαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ δὲ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὐ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρειακά τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουσεν οὐδεὶς ἐν γε τῷ φανερωῷ.

obliqui.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς δύο, παρασάγγας δέκα, 4
 ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα. ἐν-
 τεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ τὸν
 Πύραμον ποταμόν, οὗ τὸ εὖρος στάδιον. ἐντεῦθεν ἐξελαύ-
 5 νει σταθμούς δύο, παρασάγγας πεντεκαίδεκα εἰς Ἴσσοῦς,
 τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην,
 μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· 2
 καὶ Κύρῳ παρήσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα
 καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακε-
 10 δαιμόνιος. ἠγεῖτο δ' αὐταῖς Τάμωσ Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου,
 ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει
 Μίλητον, ὅτε Τισσαφέρνει φίλη ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ
 πρὸς αὐτόν. παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ 3
 τῶν νεῶν, μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων
 15 ὀπλίτας, ὧν ἐστρατήγει ^{βει} παρὰ Κύρῳ· αἱ δὲ νῆες ὄρμον
 παρὰ τὴν Κύρου σκηνήν. ἐνταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα
 μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κύρον τετρα-
 κόσιοι, ὀπλίται καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα. ἐν- 4
 τεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε ἐπὶ
 20 πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦσαν δὲ ταῦτα δύο
 τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν <τὸ> πρὸ τῆς Κιλικίας Συέννεσις
 εἶχε καὶ Κιλικίων φυλακή, τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας
 βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ ῥεῖ
 τούτων ποταμὸς Κάρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. ἅπαν δὲ
 25 τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς, καὶ παρελθεῖν
 οὐκ ἦν βία· ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν
 θάλατταν καθήκοντα, ὑπερθεὶν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι·
 ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν πύλαι.
 ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κύρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, 5
 30 ὅπως ὀπλίτας ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ
 βιασάμενοι τοὺς πολεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ

ταῖς Συρίαις πύλαις, ὅπερ ᾤετο ποιήσειν ὁ Κῦρος τὸν
 Ἀβροκόμαν, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ
 τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα,
 ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων,
 6 ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς. ἔντεϋθεν ἐξ- 5
 ελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε εἰς
 Μυρίανδον, πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θα-
 λάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὤρμον αὐτόθι
 7 ὀλκάδες πολλαί. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ Ξενίας
 ὁ Ἀρκᾶς [στρατηγὸς] καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς ἐμβάντες εἰς 10
 πλοῖον καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐνθέμενοι ἀπέπλευσαν, ὡς
 μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν, φιλοτιμηθέντες, ὅτι τοὺς στρα-
 τιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας, ὡς ἀπιόν-
 τας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα, εἶα Κῦρος
 τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἀφανεῖς, διῆλθε λόγος 15
 ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν ἠῦχοντο ὡς
 δειλοὺς ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ὄκτιρον εἰ ἀλώσοιντο.
 8 Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἶπεν, Ἀπολελοί-
 πασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπι-
 στάσθων, ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν (οἶδα γάρ, ὅπη οἴχον- 20
 ται) οὔτε ἀποπεφεύγασιν (ἔχω γὰρ τριήρεις, ὥστε ἐλεῖν
 τὸ ἐκείνων πλοῖον), ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς
 διώξω, οὐδ' ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγώ, ἕως μὲν ἂν παρῆ τις,
 χρῶμαι, ἐπειδὴν δὲ ἀπιέναι βούληται, συλλαβὼν καὶ
 αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. ἀλλὰ 25
 ἴτων ἴτωσαν, εἰδότες, ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς
 περὶ ἐκείνους. καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα
 καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ' οὐδὲ
 τούτων στερῆσονται, ἀλλ' ἀπολήφονται τῆς πρόσθεν
 9 ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ 30
 δὲ Ἕλληνες, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν

ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν ἡδίων καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας, παρα-
 σάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος
 5 πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾶεων, οὓς οἱ
 Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶων οὐδὲ τὰς
 περιστεράς. αἱ δὲ κῶμαι, ἐν αἷς ἐσκήνουν, Παρυσάτιδος
 ἦσαν, εἰς ζώνην δεδομέναι. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς 10
 πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δάο-
 10 दाτος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ
 Βελέσνος βασιλεία, τοῦ Συρίας ἄρχαντος, καὶ παράδεισος
 πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάντα, ὅσα ὦραι φύουσι.
 Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψεν καὶ τὰ βασιλεία κατέκαυσεν.
 ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαί- 11
 15 δεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων
 σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ὠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων,
 Θάψακος ὄνομα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας πέντε· καὶ Κῦρος
 μεταπεμφάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν,
 ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ
 20 κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ ἀνα-
 πείθειν ἐπεσθαι. οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελ- 12
 λον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς,
 καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότας κρύπτειν· καὶ οὐκ
 ἔφασαν ἰέναι, εἰ μὴ τις αὐτοῖς χρήματα διδῶ, ὥσπερ
 25 τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι παρὰ τὸν πατέρα τοῦ
 Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος
 τοῦ πατρὸς Κῦρον. ταῦτα οἱ στρατηγοὶ Κύρω ἀπήγγελλον· 13
 ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς,
 ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἦκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελεῖ, μέχρι
 30 ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. τὸ μὲν
 δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπείσθη. Μένων δέ, πρὶν

δῆλον εἶναι, τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον
 ἔφονται Κύρῳ ἢ οὐ, συνέλεξε τὸ αὐτοῦ στρατεύμα χωρὶς
 14 τῶν ἄλλων καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες, ἐάν μοι πεισθῆτε,
 οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πονήσαντες τῶν ἄλλων πλεον
 προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποι- 5
 ῆσαι; νῦν δεῖται Κῦρος ἔπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα·
 ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην πο-
 ταμόν, πρὶν δῆλον εἶναι, ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρι-
 15 νοῦνται Κύρῳ. ἦν μὲν γὰρ ψηφίσωνται ἔπεσθαι, ὑμεῖς
 δόξετε αἴτιοι εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς προ- 10
 θυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κῦρος καὶ ἀποδώσει·
 ἐπίσταται δ' εἴ τις καὶ ἄλλος· ἦν δ' ἀποψηφίσωνται οἱ
 ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες τοῦμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς μόνοις
 πειθομένοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς
 15 λοχαγίας, καὶ ἄλλου, οὔτινος ἂν δέησθε, οἶδα, ὅτι ὡς φίλου
 16 τεύξεσθε Κύρου. ἀκούσαντες ταῦτα ἐπείδοντο καὶ διέβη-
 σαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δ' ἐπεὶ ἤσθητο
 διαβεβηκότας, ἤσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν
 εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ
 καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσετε, ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κῦρον 20
 17 νομίζετε. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες
 ἠὔχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι, Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο
 πέμψαι μεγαλοπρεπῶς. ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συν-
 εἶπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα αὐτῷ ἅπαν. καὶ τῶν
 διαβαινόντων τὸν ποταμόν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν 25
 18 μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. οἱ δὲ Θαφακηνοὶ ἔλεγον, ὅτι
 οὐπώπουθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο πεζῇ, εἰ μὴ
 τότε, ἀλλὰ πλοίοις, ἃ τότε Ἀβροκόμας προῖῶν κατέκαυσεν,
 ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ. ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑπο-
 19 χωρῆσαι τὸν ποταμόν Κύρῳ ὡς βασιλεύσοντι. ἐντεῦθεν 30
 ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἑννέα, παρασάγγας

πεντήκοντα· καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν.
 ἑνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαὶ μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. ἑν-
 ταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἑντεῦθεν 5
 ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμόν ἐν δεξιᾷ
 5 ἔχων σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας τριάκοντα καὶ
 πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδῖον ἅπαν,
 ὀμαλὲς ὡσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλήρες· εἰ δέ τι καὶ
 ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦσαν εὐώδη, ὡσπερ
 ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν, θηρία δὲ παντοῖα, 2
 10 πλεῖστοι μὲν ὄνοι ἄγριοι, πολλαὶ δὲ στρουθοὶ αἱ μεγάλαι·
 ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ
 ἵππεῖς ἐνίοτε ἐδίωκον. καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι,
 προδραμόντες ἔστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θᾶτ-
 τον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταῦτόν ἐποίουν,
 15 καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἵππεῖς θηρῶεν δια-
 δεχόμενοι· τὰ δὲ κρέα τῶν ἀλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς
 ἐλαφείοις, ἀπαλώτερα δέ. στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ 3
 δὲ διώξαντες τῶν ἵππέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα
 φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν ἄρασα, 4
 20 ὡσπερ ἰστίῳ χρωμένη. τὰς δὲ ὠτίδας, ἂν τις ταχὺ ἀνιστῆ,
 ἔστι λαμβάνειν· πέτονται τε γὰρ βραχὺ ὡσπερ οἱ πέρδικες
 καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἡδιστα ἦν.
 πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ 4
 τὸν Μάσκαν ποταμόν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. ἑνταῦθα ἦν
 25 πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή· περι-
 ερρεῖτο δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλῳ. ἑνταῦθ' ἔμειναν
 ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἑντεῦθεν ἐξελαύνει στα-
 θμοὺς ἐρήμους τρεῖς καὶ δέκα, παρασάγγας ἑνενήκοντα, 5
 τὸν Εὐφράτην ποταμόν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ
 30 Πύλας. ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων
 ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν

δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες
 ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες
 εἰς Βαβυλῶνα ἤγον καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον
 6 ἕζων. τὸ δὲ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ προίασθαι οὐκ
 ἦν, εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδία ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν 5
 καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. ὁ δὲ σίγλος
 δύναται ἐπτ' ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβέλιον Ἀττικῶν· ἡ δὲ
 καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς ἐχώρει. κρέα οὖν ἐσθίοντες
 7 οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν, οὓς
 πάνυ μακροὺς ἤλανθεν, ὅποτε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατε- 10
 λέσαι ἢ πρὸς χιλόν. καὶ δὴ ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φα-
 νέντος ταῖς ἀμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κύρος σὺν τοῖς
 περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε Γλοῦν
 καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβι-
 8 βάζειν τὰς ἀμάξας. ἐπεὶ δ' ἐδόκουν αὐτῷ σχολαίως ποι- 15
 εῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς
 κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἀμάξας. ἔνθα δὴ μέρος
 τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι, ῥίψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς
 κάνδους, ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἐστηκῶς, ἵεντο, ὥσπερ ἂν
 δράμοι τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ προανοῦς γηλόφου, 20
 ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποι-
 κίλας ἀναξυρίδας, ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ τοῖς τρα-
 χήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν· εὐθύς δὲ σὺν τούτοις
 εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν θάπτον, ἢ ὡς τις ἂν ᾤετο,
 9 μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας. τὸ δὲ σύμπαν δῆλος ἦν 25
 Κύρος ὡς σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων, ὅπου
 μὴ ἐπισιτισμοῦ ἔνεκα ἢ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο,
 νομίζων, ὅσω μὲν θάπτον ἔλθοι, τοσοῦτῳ ἀπαρασκευο-
 τέρω βασιλεῖ μαχεῖσθαι, ὅσω δὲ σχολαίτερον, τοσοῦτῳ
 πλέον συναγείρεσθαι βασιλεῖ στράτευμα. καὶ συνιδεῖν δ' 30
 ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἢ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει μὲν

χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ μήκεσι τῶν
 ὁδῶν καὶ τῷ ^{debet} διεσπᾶσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενῆς, εἴ τις
 διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο. πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου 10
 ποταμοῦ κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων
 5 καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Χαρμάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται
 ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, σχεδίαις διαβαίνοντες ὧδε. δι-
 φθέρας, ἃς εἶχον σκεπάσματα, ἐπίμπλασαν χόρτου κούφου, ^{gen}
 εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἄπτεσθαι τῆς κάρφης
 τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπι-
 10 τήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεπονημένον τῆς ἀπὸ τοῦ
 φοίνικος καὶ σῖτον ^{βρωτ} μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ
 πλεῖστον. ἀμφιλεξάντων δὲ τι ἐνταῦθα τῶν τέ του Μένω- 11
 νος στρατιωτῶν καὶ τῶν του Κλεάρχου ὁ Κλέαρχος κοίνας ^{επι}
 ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἐλθὼν
 15 πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρα-
 τιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ.
 τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ 12
 ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ κατασκευάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει
 ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος
 20 σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κῦρος δὲ οὐπω ἦκεν, ἀλλ'
 ἔτι προσήλαυνε· τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχί-
 ζων τις, ὡς εἶδε Κλέαρχον διελαύνοντα, ἴησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ
 οὗτος μὲν αὐτοῦ ἤμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα ^{αα}
 πολλοί, κραυγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυ- 13
 25 τοῦ στρατεύμα, καὶ εὐθὺς παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα· καὶ
 τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μεῖναι τὰς ἀσπίδας πρὸς
 τὰ γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θρακᾶς καὶ τοὺς
 ἰππέας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετρα-
 ράκοντα, τούτων δὲ οἱ πλεῖστοι Θρακᾶς, ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς
 30 Μένωνος, ὥστ' ἐκείνους ἐκπεπληχθῆναι καὶ αὐτὸν Μένωνα,
 καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὄπλα· οἱ δὲ καὶ ἔστασαν ἀποροῦντες τῷ

- 14 πράγματι. ὁ δὲ Πρόξενος (ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιῶν
καὶ τάξις αὐτῶ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν) εὐθὺς οὖν εἰς τὸ
μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ ἔδειτο τοῦ
Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' ἐχαλέπαινε, ὅτι [αὐτοῦ]
^{καὶ} ὀλίγου δεησαντος καταλευσθῆναι πράως λέγοι τὸ αὐτοῦ 5
- 15 πάθος, ἐκέλευέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. ἐν τού-
τῳ δ' ἐπήει καὶ Κῦρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα· εὐθὺς δ'
ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν
- 16 πιστῶν ἦκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει τάδε. Κλέαρ-
χε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ 10
ἴστε, ὅ,τι ποιεῖτε. εἰ γὰρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε,
νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ
ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων
ἐχόντων πάντες οὗτοι, οὓς ὁρᾶτε, βάρβαροι πολεμιώτεροι
- 17 ἡμῖν ἔσονται, τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων. ἀκούσας ταῦτα ὁ 15
Κλέαρχος ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο· καὶ παυσάμενοι ἀμφότεροι
κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὄπλα.
- 6 Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἵχνη ἵππων καὶ κόπρος·
ἠκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἱππέων. οὗτοι
προϊόντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. 20
- Ἐνόησας δέ, Πέρσης ἀνὴρ γένει τε προσήκων βασιλεῖ καὶ
τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν, ἐπιβου-
2 λεύει Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλαγεὶς δέ. οὗ-
τος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοίῃ ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς
προκατακαίοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ^{ἀν} ἐνεδρεύσας ἢ 25
ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἔλοι καὶ κωλύσειε τοῦ καίειν ἐπιόν-
τας καὶ ποιήσειεν, ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας
τὸ Κύρου στρατεύμα βασιλεῖ διαγγεῖλαι. τῷ δὲ Κύρῳ
ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευεν αὐ-
3 τὸν λαμβάνειν μέρος παρ' ἐκάστου τῶν ἡγεμόνων. ὁ δ' 30
Ἐνόησας, νομίσας ἐτοίμους εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας, γρά-

φει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἦξοι ἔχων ἰππέας ὡς ἂν
 δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς αὐτοῦ ἰππεῦσιν ἐκέ-
 λευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπι-
 στολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως.
 5 ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ
 λαβὼν Κύρῳ δίδωσιν, ἀναγνοὺς δὲ αὐτὴν ὁ Κύρος συλ- 4
 λαμβάνει Ὀρόνταν, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν
 Πέρσας τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά, καὶ τοὺς τῶν
 Ἑλλήνων στρατηγούς ἐκέλευεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους
 10 δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνὴν. οἱ δὲ ταῦτα
 ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὀπλίτας. Κλέαρχον δὲ 5
 καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς
 ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ
 δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα,
 15 ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρητον ἦν. ἔφη δὲ Κύρον ἄρχειν
 τοῦ λόγου ὧδε. Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν 6
 ὑμῖν βουλευόμενος, ὅ, τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ
 πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντα τουτουί. τοῦ-
 τον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατήρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι
 20 ἐμοί· ἐπεὶ δὲ ταχθεὶς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ
 οὔτος ἐπολέμησεν ἐμοί, ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν,
 καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐποίησα, ὥστε δόξαι τούτῳ
 τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ
 ἔδωκα, μετὰ ταῦτα, ἔφη, ὦ Ὀρόντα, ἔστιν, ὅ, τι σε ἠδί-
 25 κησα; ἀπεκρίνατό, ὅτι οὐ. πάλιν δὲ ὁ Κύρος ἠρώτα· Οὐκοῦν *θεοῦ*
 ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικού- *ἔστιν*
 μενος, ἀποστάς εἰς Μυσσοὺς κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώ-
 ραν, ὅ, τι ἐδύνω; ἔφη ὁ Ὀρόντας. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κύρος,
 ὁπότ' αὖ ἔγνωσ τὴν σεαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς
 30 Ἀρτέμιδος βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας
 ἐμὲ πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ

- 8 ταῦθ' ὠμολόγει ὁ Ὀρόντας. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀδικη-
 θεῖς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι φανερός
 γέγονας; εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντα, ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεῖς,
 ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτόν· Ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἀδικος
 γεγενῆσθαι; Ἡ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντας. ἐκ τού- 5
 του πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος· Ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ
 ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ φίλος καὶ πιστός; ὁ δὲ ἀπεκρί-
 νατο· ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοί γ' ἂν ποτε ἔτι
 9 δόξαιμι. πρὸς ταῦτα Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· Ὁ μὲν
 ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ 10
 σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην, ὅ,τι σοι δοκεῖ.
 Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε. Συμβουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦ-
 τον ἐκποδῶν ποιῆσθαι ὡς τάχιστα, ὡς μηκέτι δέη τοῦτον
 φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ἢ ἡμῖν, τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι,
 10 τοὺς ἐθέλοντας φίλους τούτους εὖ ποιεῖν ταύτη δὲ τῇ 15
 γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. μετὰ ταῦτα
 κελεύοντος Κύρου ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν ἐπὶ
 θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς· εἶτα δὲ
 ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτόν, οἷπερ
 πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ 20
 11 εἰδότες ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀρταπάτα
 σκηνην εἰσήχθη, τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων,
 μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόνταν οὔτε τεθνηκότα οὐδεὶς
 εἶδε, πώποτε, οὐδέ, ὅπως ἀπέθανεν, οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν·
 ἤκαζον δὲ ἄλλοι ἄλλως· τάφος δὲ οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ 25
 ἐφάνη.
- 7 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς
 τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦ-
 ρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν
 τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν 30
 ἔω ἤξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχομένον· καὶ

ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιού κέρως ἡγεῖσθαι, ²
 Μένωνα δὲ τὸν Θετταλὸν τοῦ εὐωνύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς
 ἑαυτοῦ διέταξε. μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ
 ἡμέρᾳ ἦκοντες αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἀπήγ-
 5 γελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς. Κῦρος δὲ
 συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Ἑλλή-
 νων συνεβουλεύετό τε, πῶς [ἂν] τὴν μάχην ποιοῖτο, καὶ
 αὐτὸς παρήνει θαρρύνων τοιάδε. ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ³
 ἀνθρώπων ἀπορῶν [βαρβάρων] συμμάχους ὑμᾶς ἄγω,
 10 ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων
 ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄν-
 δρες ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας, ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ
 εὐδαιμονίζω. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν
 ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίῳ. ὅπως δὲ καὶ ⁴
 15 εἰδῆτε, εἰς οἷον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ἐγὼ ὑμᾶς εἰδῶς διδάξω.
 τὸ μὲν γὰρ πλῆθος πολὺ, καὶ κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν· ἂν
 δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τᾶλλα καὶ αἰσχυνεῖσθαι μοι δοκῶ,
 οἷους ἡμῖν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους.
 ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εὖ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ
 20 ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι, τοῖς οἴκοι ζηλω-
 τὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ'
 ἐμοὶ ἐλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. ἐνταῦθα Γαυλίτης παρῶν, ⁵
 φρυγᾶς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε· Καὶ μὴν, ὦ Κῦρε,
 λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ ὑπισχνεῖ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ
 25 εἶναι, τοῦ κινδύνου προσιόντος, ἂν δὲ εὖ γένηται τι, οὐ
 μεμνήσεσθαι σε [φασιν], ἐνιοὶ δὲ οὐδ', εἰ μεμνήῃό τε καὶ
 βούλοιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι, ὅσα ὑπισχνεῖ. ἀκούσας ⁶
 ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ
 ἀρχὴ ἢ πατρώα πρὸς μὲν μεσημβρίαν, μέχρι οὗ διὰ καῦμα
 30 οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δὲ ἄρκτον, μέχρι οὗ
 διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων ἅπαντα σατραπεύου-

- 7 σιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι) ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν,
 ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι.
 ὥστε οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω, ὅ,τι δῶ ἐκάστῳ τῶν
 φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἰκανούς, οἷς δῶ.
 ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἐκάστῳ χουσοῦν 5
- 8 δώσω. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοὶ τε ἦσαν πολὺ προ-
 θυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. εἰσῆσαν δὲ παρ'
 αὐτὸν [οἷ τε στρατηγοὶ] καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς
 ἀξιοῦντες εἰδέναι, τί σφίσιν ἔσται, ἔὰν κρατήσωσιν· ὁ δὲ
 9 ἐμπιμπλὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. παρεκελεύοντο 10
 δὲ αὐτῷ πάντες, ὅσοιπερ διελέγοντο, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ'
 ὀπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρ-
 χος ὤδέ πως ἤρετο τὸν Κῦρον· Οἶει γάρ σοι μαχεῖσθαι,
 ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἵπερ γε
 Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, ἐμὸς δὲ ἀδελφός, 15
- 10 οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι. ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξο-
 πλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων ἀσπίς μυρία
 καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι,
 τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα
 11 δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο 20
 εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανη-
 φόρα διακόσια. ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἵππεῖς, ὧν
 Ἄρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγ-
 12 μένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρ-
 χοντες [καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες] τέτταρες, τριάκοντα 25
 μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρούας,
 Ἀρβάκης, τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενήκοντα
 μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πενήκοντα·
 Ἀβροκόμας δὲ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέραις πέντε, ἐκ
 13 Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δὲ ἠγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐ- 30
 τομολήσαντες [ἐκ τῶν πολεμίων] παρὰ μεγάλου βασιλέως

πρὸ τῆς μάχης, καὶ μετὰ τὴν μάχην, οἱ ὕστερον ἐλήφθη-
 σαν τῶν πολεμίων, ταῦτ' ἠγγελλον. ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος 14
 ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας τρεῖς, συντεταγμένῳ
 τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβα-
 5 ρικῷ· ὤφειτο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ
 γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα,
 τὸ μὲν εὖρος ὀργυαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυαὶ τρεῖς.
 παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ δώδεκα 15
 παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους. [ἐνθα αἱ διώρυχες,
 10 ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι· εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ
 μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ
 ἐν αὐταῖς σιταγωγὰ· εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην,
 διαλείπουσι δ' ἐκάστη παρασάγγην, γέφυραι δ' ἔπεισιν.]
 ἦν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ πο-
 15 ταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ εὖρος· ταύτην 16
 δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς ποιεῖ [μέγας] ἀντὶ ἐρύματος,
 ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσελαύνοντα. ταύτην δὲ τὴν
 πάροδον Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε καὶ ἐγένοντο
 εἴσω τῆς τάφρου. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο 17
 20 βασιλεύς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ
 ἀνθρώπων ἵχνη πολλά. ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας 18
 τὸν Ἀμπρακιώτην μάντιν ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τρισχι-
 λίους, ὅτι τῇ ἐνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρᾳ [πρότερον]
 θυόμενος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμε-
 25 ρῶν, Κῦρος δ' εἶπεν· Οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύ-
 ταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐὰν δ' ἀληθεύσης, ὑπ-
 ισχνοῦμαί σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέ-
 19 δωκεν, ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τά-
 φρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κῦρου στρατεύμα διαβαί-
 30 νειν, ἔδοξε καὶ Κῦρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ
 μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὕστεραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἡμελη-

- 20 μένωσ μαλλον.) τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε τοῦ ἄρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο, καὶ τῶν ὄπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἀμαξῶν ἤγοντο καὶ ὑποζυγίων.
- 8 Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμός, ἐνθα ἔμελλε καταλύσειν, ἠνίκα Πατηγύας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν, προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδρῶντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθύς πᾶσιν, οἷς ἐνετύγγανεν, ἐβόα καὶ βαρβαρικῶσ καὶ ἑλληνικῶσ, ὅτι 10 βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται ὡς εἰς μάχην
- 2 παρεσκευασμένος. ἐνθα δὴ πολὺς ταραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις
- 3 σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι· Κῦρός τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνέδνυ καὶ ἀναβάσ ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ 15 παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν
- 4 ἕκαστον. ἐνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων 20 δὲ † καὶ τὸ στρατεύμα τὸ εὐώνυμον κέρας ἔσχε τοῦ
- 5 Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ ἵππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ
- 6 Κύρου ἵππαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν. Κῦρος δὲ καὶ 25 οἱ ἵππεῖς τούτου ὅσον ἑξακόσιοι ὠπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηριδίοις καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κῦρου (Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο) [λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς
- 7 κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν], οἱ δ' ἵπποι 30 πάντες οἱ μετὰ Κῦρου εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ

προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἵππεις Ἑλληνικάς.
 καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν 8
 οἱ πολέμιοι· ἠνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός,
 ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῶ ὕστερον ὥσπερ
 5 μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολὺ, ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγί-
 γνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ αἱ λόγχαι,
 καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο. καὶ ἦσαν ἵππεις μὲν 9
 λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων (Τισσα-
 φέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν), ἐχόμενοι δὲ τούτων γερ-
 10 ροφόροι, ἐχόμενοι δὲ ὀπλίται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπί-
 σιν (Αἰγύπτιοι [δ'] οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι), ἄλλοι δ' ἵππεις,
 ἄλλοι τοξόται. πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη, ἐν πλαισίῳ
 πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπορεύετο. πρὸ δὲ 10
 αὐτῶν ἄρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὴ
 15 δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν
 ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς
 γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. ἡ δὲ
 γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων καὶ
 διακοπόντων. [δ] μέντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκε- 11
 20 λεύετο τοῖς Ἑλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι,
 ἐπεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν καὶ
 ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῆσαν) καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος 12
 παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἐρμηνεῖ καὶ ἄλλοις
 τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα
 25 κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη· κἂν
 τοῦτ', ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται. ὁρῶν δὲ ὁ 13
 Κλέαρχος τὸ μέσον στίφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα
 τοῦ [Ἑλληνικοῦ] εὐωνύμου βασιλέα (τοσοῦτον γὰρ πλήθει
 περιῆν βασιλεύς, ὥστε μέσον τὸ ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου
 30 εὐωνύμου ἔξω ἦν), ἀλλ' ὁμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν
 ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος,

μὴ κυκλωθεῖη ἑκατέρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι
 14 αὐτῷ μέλοι, ὅπως καλῶς ἔχοι. καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ
 μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁμαλῶς προήει, τὸ δὲ Ἑλλη-
 νικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συνετάττετο ἐκ τῶν ἔτι προσ-
 ἰόντων. καὶ ὁ Κύρος παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ 5
 τῷ στρατεύματι κατεθεῶτο ἑκατέρωσε ἀποβλέπων εἰς τε
 15 τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ
 Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντη-
 σαι ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν
 ἐκέλευε πᾶσιν, ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ. 10
 16 ταῦτα δὲ λέγων θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος,
 καὶ ἤρετο, τίς ὁ θόρυβος [εἶη]. ὁ δὲ [Κλέαρχος] εἶπεν, ὅτι
 [τὸ] σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὃς ἐθαύμασε,
 τίς παραγγέλλει, καὶ ἤρετο, ὅτι καὶ εἶη τὸ σύνθημα. ὁ δ'
 17 ἀπεκρίνατο· Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. ὁ δὲ Κύρος ἀκούσας, 15
 Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω. ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς
 τὴν αὐτοῦ χώραν ἀπήλαυνε· καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα
 στάδια διειχέτην τὴν φάλαγγα ἀπ' ἀλλήλων, ἥνικα ἐπαιάνι-
 ζόν τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις.
 18 ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ὑπο- 20
 λειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμα ἐφθέγγξαντο
 πάντες, οἷόνπερ τῷ Ἐνναλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ
 ἔθεον· λέγουσι δὲ τινες, ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα
 19 ἐδούπησαν φόβον ποιῶντες τοῖς ἵπποις. πρὶν δὲ τόξευμα
 ἐξικνεῖσθαι, ἐγκλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. καὶ 25
 ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων
 20 δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἔπεσθαι. τὰ δ'
 ἄρματα ἐφέροντο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ
 καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἠνιόχων. οἱ δ' ἐπεὶ προῖδοιεν,
 δίσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατελήφθη, ὥσπερ ἐν ἵππο- 30
 δρόμῳ ἐκπλαγεῖς· καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν

ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ
 ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδέν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναι
 τις ἐλέγετο. Κῦρος δ' ὄρῳν τοὺς Ἑλληνας νικῶντας τὸ 21
 καθ' αὐτοὺς καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ προσκυνούμενος
 5 ἤδη [ὡς βασιλεὺς] ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτόν, οὐδ' ὡς ἐξήχθη
 διώκειν, ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ
 ἑξακοσίων ἰππέων τάξιν ἐπεμελεῖτο, ὅτι ποιήσει βασιλεὺς·
 καὶ γὰρ ἤδει αὐτόν, ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρα-
 τεύματος. καὶ πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον 22
 10 ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἠγοῦνται, νομίζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφα-
 λεστάτῳ εἶναι, ἢν ἢ ἢ ἰσχὺς αὐτῶν ἑκατέρωθεν, καὶ εἴ-
 τι παραγγεῖλαι χρήζοιεν, ἡμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ
 στρατεύμα. καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς αὐτοῦ 23
 στρατιᾶς, ὅμως ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος.
 15 ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου οὐδὲ τοῖς αὐ-
 τοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν.
 ἔνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὀπισθεν γενόμενος κατακόψη τὸ 24
 Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακο-
 σίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους καὶ εἰς φυγὴν
 20 ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς
 τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν. ὡς δ' 25
 ἢ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι
 εἰς τὸ διώκειν ὀρμήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτόν
 κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. σὺν 26
 25 τούτοις δὲ ὦν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στίφος·
 καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν, Τὸν ἄνδρα ὄρῳ, ἴετο
 ἐπ' αὐτόν καὶ παῖει κατὰ τὸ στέρον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ
 θώρακος, ὡς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός, καὶ ἰάσασθαι αὐτὸς
 τὸ τραῦμά φησι. παίοντα δ' αὐτόν ἀκοντίζει τις παλτῷ 27
 30 ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ
 βασιλεὺς καὶ Κῦρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου,

ὅποσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει·
 παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν· Κῦρος δὲ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ὀκτῶ
 28 οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ',
 ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν σκηπτούχων [θεράπων], λέγεται,
 ἐπειδὴ πεπτωκότα εἶδε Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ
 29 ἵππου περιπεσεῖν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαι
 τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν Κύρῳ, οἱ δὲ αὐτὸν ἐπισφάξασθαι
 σπασάμενον τὸν ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρε-
 πτὸν δ' ἐφόρει καὶ ψέλια καὶ τᾶλλα, ὥσπερ οἱ ἄριστοι Περ-
 σῶν· ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοϊάν τε καὶ πιστό- 10
 τητα.

9 Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περσῶν
 τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων βασιλικώτατός
 τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται
 2 τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. πρῶτον μὲν 15
 γὰρ ἔτι παῖς ὢν, ὅτ' ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ
 σὺν τοῖς ἄλλοις παισὶ, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο.
 3 πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς
 βασιλέως θύραις παιδεύονται· ἐνθα πολλὴν μὲν σωφρο-
 σύνην καταμάθοι ἂν τις, αἰσχροὺς δ' οὐδὲν οὔτ' ἀκούσαι 20
 4 οὔτ' ἰδεῖν ἔστι. θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τιμωμένους ὑπὸ
 βασιλέως καὶ ἀκούουσι, καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥστε
 εὐθύς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι.
 5 ἐνθα Κῦρος αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν
 ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδε- 25
 εστέρων μᾶλλον πείθεσθαι, ἔπειτα δὲ φιλιππότατος καὶ
 τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι· ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς
 τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομα-
 6 θέστατον εἶναι καὶ μελετηρότατον. ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ
 ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι 30
 φιλοκινδυνότατος. καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ

ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ
 τὰ μὲν ἔπαθεν, ὧν καὶ τὰς ὠτειλάς [φανερὰς] εἶχεν,
 τέλος δὲ κατέκανε· καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα
 πολλοῖς μακαριστὸν [εἶναι] ἐποίησεν. ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη 7
 5 ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης Λυδίας τε καὶ Φρυγίας τῆς
 μεγάλης καὶ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων
 ἀπεδείχθη, οἷς καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζεσθαι,
 πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὐτόν, ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο, εἴ
 τω σπείσαιτο καὶ εἴ τω σύνθοιτο καὶ εἴ τω ὑπόσχοιτό τι,
 10 μηδὲν ψεύδεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ 8
 πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ εἴ τις
 πολέμιος ἐγένετο, σπεισαμένου Κύρου ἐπίστευε μηδὲν ἂν
 παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν. τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνει 9
 ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι Κῦρον εἶλοντο ἀντὶ
 15 Τισσαφέρνους πλὴν Μιλησίων· οὗτοι δέ, ὅτι οὐκ ἤθελε
 τοὺς φεύγοντας προέσθαι, ἐφοβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ ἔργω 10
 ἐπεδείκνυτο καὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἂν ποτε πρόοιτο, ἐπεὶ
 ἄπαξ φίλος αὐτοῖς ἐγένετο, οὐδ' εἴ ἔτι μὲν μείους γένοιντο,
 ἔτι δὲ κάκιον πράξειαν. φανερὸς δ' ἦν καί, εἴ τις τι ἀγα- 11
 20 θὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν
 δέ τινες αὐτοῦ ἐξέφερον, ὡς εὐχοίτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν,
 ἔσθε νικῶν καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξό-
 μενος. καὶ γὰρ οὖν πλείστοι δὴ αὐτῷ ἐνὶ γε ἀνδρὶ τῶν ἐφ' 12
 ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τὰ ἑαυτῶν
 25 σώματα προέσθαι. οὐ μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἂν τις εἴποι, ὡς 13
 τοὺς κακούργους καὶ ἀδίκους εἶα καταγελαῖν, ἀλλ' ἀφειδέ-
 στατα πάντων ἐτιμωρεῖτο. πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς
 στειβομένας ὁδοὺς καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν
 στερομένους ἀνθρώπους· ὥστ' ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο
 30 καὶ Ἑλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύ-
 εσθαι, ὅποι τις ἤθελεν, ἔχοντι, ὅτι προχωροίη. τοὺς γε 14

μέντοι ἀγαθούς εἰς πόλεμον ὠμολόγητο διαφερόντως τι-
 μάων. καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας καὶ
 Μυσοῦς· στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς
 χώρας, οὓς ἐώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρ-
 χοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλ- 5
 15 λοις δώροις ἐτίμα, ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθούς
 εὐδαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων ἀξιού-
 σθαι εἶναι. τοιγαροῦν πολλή ἦν ἀφθονία αὐτῷ τῶν ἐθε-
 λόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἶοιτο Κῦρον αἰσθήσεσθαι.
 16 εἷς γε μὴν δικαιοσύνην εἶ τις αὐτῷ φανερός γένοιτο ἐπι- 10
 δείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους
 πλουσιωτέρους ποιεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων.
 17 καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ
 στρατεύματι ἀληθινῶ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ
 λοχαγοί, οἳ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἔπλευσαν, ἔγνω- 15
 σαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρω καλῶς ἄρχειν ἢ τὸ κατὰ
 18 μῆνα κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἶ τις γέ τι αὐτῷ προστάξαντι κα-
 λῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ πώποτε ἀχάριστον εἶασε τὴν
 προθυμίαν. τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρεταὶ παντὸς
 19 ἔργου Κύρω ἐλέχθησαν γενέσθαι. εἰ δέ τινα ὀρώη δεινὸν 20
 ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου καὶ κατασκευάζοντά τε ἧς
 ἄρχοι χώρας καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πώποτε
 ἀφείλετο, ἀλλ' ἀεὶ πλείω προσεδίδου, ὥστε καὶ ἠδέως
 ἐπόνουν καὶ θαρραλέως ἐκτῶντο καί, ὃ ἐπέπατο αὐτὸς τις,
 ἦμιστα Κῦρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερώς 25
 πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς τῶν
 20 ἀποκρυπτομένων χρήμασι. φίλους γε μὴν ὅσους ποιήσαιτο
 καὶ εὖνους γνοίη ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργοὺς εἶναι,
 ὅτι τυγλάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογεῖται
 21 πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ 30
 αὐτὸ τοῦτο, οὐπερ αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς

συνεργούς ἔχοι, καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις
 κράτιστος εἶναι τούτου ὅτου ἕκαστον αἰσθάνοιτο ἐπι-
 θυμοῦντα. δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν, οἶμαι, εἷς γε ἄνθρωπος ἐλάμ- 22
 βανε διὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις
 5 διεδίδου, πρὸς τοὺς τρόπους ἑκάστου σκοπῶν καὶ ὅτου
 μάλιστα ὀρώη ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῷ σώματι αὐ- 23
 τοῦ κόσμον πέμποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς εἰς καλλω-
 πισμόν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὅτι τὸ μὲν
 ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναίτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι,
 10 φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ
 νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ 24
 ποιοῦντα οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπειδὴ γε καὶ δυνατώτερος
 ἦν· τὸ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῷ προ-
 θυμειῖσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα ἔμοιγε μᾶλλον δοκεῖ ἀγα-
 15 στά εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεεῖς πολλά- 25
 κισ, ὅποτε πάνυ ἡδὺν λάβοι, λέγων, ὅτι οὐπω δὴ πολλοῦ
 χρόνου τούτου ἡδίονι οἴνω ἐπιτύχοι· τοῦτον οὖν σοὶ ἔπεμψε
 καὶ δεῖταιί σου τήμερον τοῦτον ἐκπιεῖν σὺν οἷς μάλιστα
 φιλεῖς. πολλάκισ δὲ χῆνας ἡμιβρώτους ἔπεμπε καὶ ἄρτων 26
 20 ἡμίσεια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα·
 τούτοις ἤσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύ-
 σασθαι. ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δ' ἐδύνατο 27
 παρασκευάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπηρέτας καὶ διὰ
 τὴν ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους τοῖς τὰ
 25 ἑαυτῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τοῦτον τὸν
 χιλόν, ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν. εἰ δὲ 28
 δὴ ποτε πορεύοιτο καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὄψεσθαι, προσ-
 καλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοῖη, οὐς τιμᾶ.
 ὥστε ἔγωγε, ἐξ ὧν ἀκούω, οὐδένα κρίνω ὑπὸ πλειόνων
 30 πεφιλησθαι οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων. τεκμήριον δὲ 29
 τούτου καὶ τόδε· παρὰ μὲν Κύρου, δούλου ὄντος, οὐδεὶς

- ἀπῆει πρὸς βασιλέα, πλὴν Ὀρόντας ἐπεχείρησε (καὶ οὗτος δὴ, ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν ἠῶρε Κύρω φιλαίτερον ἢ ἑαυτῷ), παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κύρον ἀπῆλθον, ἐπεὶ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ οὗτοι μέντοι οἱ μάλιστα αὐτοὺς ἀγάμενοι, νομίζοντες παρὰ Κύρω ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιοτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ. μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ κρίνειν ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὖνους καὶ βεβαίους.
- ἀποθνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ Κύρου πλὴν Ἀριαίου· οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ἤσθητο Κύρον πεπτωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν οὗ ἠγεῖτο.
- Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ [καὶ οἱ σὺν αὐτῷ] διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμόν, ἐνθεν ὠρμῶντο· τέτταρες δ' ἐλέγοντο παρασάγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ. βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τά τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα, τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει.
- ἡ δὲ Μιλησία ἡ νεωτέρα ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὄπλα ἔχοντες, καὶ ἀντιταχθέντες πολλοὺς μὲν τῶν ἀρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν καὶ τᾶλλα, ὅποσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο, πάντα ἔσωσαν. ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' αὐτοὺς ὡς πάντας νικῶντες, οἱ δ' ἀρπάζοντες ὡς

ἤδη πάντες νικῶντες. ἐπεὶ δ' ἤσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι 5
 βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη, βασι-
 λεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους, ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν τὸ
 καθ' αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχοιντο διώκοντες, ἐν-
 5 ταῦθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συν-
 τάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο Πρόξενον καλέσας
 (πλησιαίτατος γὰρ ἦν) εἰ πέμποιέν τινας ἢ πάντες ἴοιεν
 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντες. ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς 6
 δῆλος ἦν προσιῶν πάλιν, ὡς ἐδόκει, ὄπισθεν. καὶ οἱ μὲν
 10 Ἕλληνες στραφέντες παρεσκευάζοντο, ὡς ταύτῃ προσιόν-
 τος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ [βασιλεὺς] ταύτῃ μὲν οὐκ ἤγεν, ἦ
 δὲ παρῆλθεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπή-
 γαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας
 αὐτομολήσαντας καὶ Τισσαφέρνη καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ 7
 15 γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ
 διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλληνας πελταστάς·
 διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα, διαστάντες δ' οἱ
 Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς· Ἐπισθένης δὲ
 Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ ἐλέγετο φρόνιμος
 20 γενέσθαι. ὁ δ' οὖν Τισσαφέρνης, ὡς μείον ἔχων ἀπηλλάγη, 8
 πάλιν μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικό-
 μενος τὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ
 ὁμοῦ δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν 9
 κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες,
 25 μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρασ καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέ-
 ρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοὺς ἀναπτύσσειν
 τὸ κέρασ καὶ ποιήσασθαι ὄπισθεν τὸν ποταμόν. ἐν ᾧ δὲ 10
 ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς παραμειψάμενος εἰς
 τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα, ὡσπερ τὸ
 30 πρῶτον μαχοῦμενος συνήει. ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς
 τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὐθις παιανίσαντες ἐπῆ-

- 11 σαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δ' αὖ βάρβα-
 ροὶ οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλέονος ἢ τὸ πρόσθεν ἔφευγον·
 οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός· ἐνταῦθα δ' ἔστησαν
 12 οἱ Ἕλληνας· ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ
 ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ 5
 ἰππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γι-
 γνώσκειν. καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὄραν ἔφασαν, ἀετόν
 13 τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης [ἐπὶ ξύλου] ἀνατεταμένον. ἐπεὶ
 δὲ καὶ ἐνταῦθ' ἐχώρουν οἱ Ἕλληνας, λείπουσι δὴ καὶ τὸν
 λόφον οἱ ἰππεῖς, οὐ μὴν ἔτι ἀθρόοι ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· 10
 ἐπιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἰππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες
 14 ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λό-
 φον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα πέμπει Λύκιον
 τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον καὶ κελεύει κατ-
 15 ιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου, τί ἐστίν, ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ 15
 Λύκιος ἤλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνά
 16 κράτος. σχεδὸν δ' ὅτε ταῦτα ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο. ἐνταῦθα
 δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνας καὶ θέμενοι τὰ ὄπλα ἀνεπαύοντο·
 καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο οὐδ'
 ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρεῖη· οὐ γὰρ ἤδεσαν αὐτὸν 20
 τεθνηκότα, ἀλλ' ἤκαζον ἢ διώκοντα οἴχεσθαι ἢ κατα-
 17 ληψόμενόν τι προεληλακέναι· καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ
 αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιντο ἢ ἀπίοιεν
 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν οὖν αὐτοὺς ἀπιέναι· καὶ ἀφ-
 18 ικνοῦνται ἀμφὶ δορπηστὸν ἐπὶ τὰς σκηνάς. ταύτης μὲν τῆς 25
 ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. καταλαμβάνουσι δὲ τῶν
 τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα καί, εἴ τι
 σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἀμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ
 οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα, εἴ ποτε σφόδρα τὸ
 στράτευμα λάβοι ἔνδεια, διαδοίῃ τοῖς Ἕλλησιν (ἦσαν 30
 δ' αὐταὶ τετρακόσiai ὡς ἐλέγοντο ἅμαξαι), καὶ ταύτας

τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν. ὥστε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ 19
 πλείστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ
 δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη.
 ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγέροντο.

II

5 [Ὡς μὲν οὖν ἠθροίσθη Κύρῳ τὸ Ἑλληνικόν, ὅτε ἐπὶ τὸν 1
 ἀδελφὸν Ἀρτοξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ
 ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησε
 καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοιμή-
 θησαν οἰόμενοι τὰ πάντα νικᾶν καὶ Κῦρον ζῆν, ἐν τῷ
 10 πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.] ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες 2
 οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμπτοι ση-
 μανοῦντα, ὅ,τι χρῆ ποιεῖν, οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο. ἔδοξεν οὖν
 αὐτοῖς συσκευασασμένοις, ἃ εἶχον, καὶ ἐξοπλισασμένοις προῖ-
 ἐναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κύρῳ συμμείξειαν. ἤδη δὲ ἐν 3
 15 ὁρμῇ ὄντων ἅμ' ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρα-
 νίας ἄρχων, γεγονὼς ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ
 Γλοῦς ὁ Τάμω. οὗτοι ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν,
 Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων
 βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὠρμῶντο, καὶ λέγοι ὅτι
 20 ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμένειεν ἂν αὐτούς, εἰ μέλλοιεν
 ἦκειν, τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰωνίας, ὅθενπερ ἦλθε.
 ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες 4
 πυνθανόμενοι βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν.
 Ἄλλ' ὠφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγ-
 25 γέλλετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμεῖς γε νικῶμεν [τε] βασιλέα καί, ὡς
 ὄρατε οὐδεὶς ἔτι ἡμῖν μάχεται, καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπο-
 ρευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, εἰ ἂν

ἐνθάδε ἔλθη, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείου καθιεῖν αὐ-
 5 τόν· τῶν γὰρ μάχην νικῶντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. ταῦτ'
 εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον
 τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς
 6 Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀρριαίου. οἱ μὲν 5
 ὄχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε. τὸ δὲ στράτευμα ἐπορί-
 ζετο σῖτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων κόπτοντες
 τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶντο μικρὸν προϊόντες ἀπὸ
 τῆς φάλαγγος, οὗ ἢ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰστοῖς πολλοῖς
 οὔσιν, οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνας ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομο- 10
 λούντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέροισι καὶ ταῖς ξυλί-
 ναις ἀσπίσι ταῖς Αἰγυπτίαις· πολλαὶ δὲ καὶ πέλται καὶ
 ἄμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι· οἷς πᾶσι χρώμενοι κρέα
 7 ἔφροντες ἡσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν. καὶ ἤδη τε ἦν περὶ
 πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισ- 15
 σαφέρνους κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι, ἦν δ' αὐτῶν
 Φαλῖνος εἷς Ἕλληνας, ὃς ἐτύγγχανε παρὰ Τισσαφέρνει ὦν
 καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων
 8 εἶναι τῶν ἀμφὶ τάξεις τε καὶ ὄπλομαχίαν. οὗτοι δὲ προσ-
 ελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας 20
 λέγουσιν, ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν
 τυγχάνει καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὄπλα ἰόντας
 ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας εὐρίσκεσθαι, ἂν τι δύνωνται
 9 ἀγαθόν. ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δὲ
 Ἕλληνας βαρέως μὲν ἤκουσαν, ὁμῶς δὲ Κλέαρχος τοσοῦ- 25
 τον εἶπεν, ὅτι οὐ τῶν νικῶντων εἶη τὰ ὄπλα παραδιδόναι·
 ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν, ὧ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀπο-
 κρίνασθε, ὅτι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ
 αὐτίκα ἤξω. ἐκάλεσε γὰρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως
 10 ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξηρημένα· ἔτυχε γὰρ θυόμενος. ἐνθα δὴ 30
 ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ μὲν ὁ Ἀρκάς, πρεσβύτατος ὢν, ὅτι

πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὄπλα παραδοῖεν· Πρόξενος
 δὲ ὁ Θηβαῖος, Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω, πότερα
 ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὄπλα ἢ ὡς διὰ φιλίαν δῶρα.
 εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν, ἀλλ' οὐ λαβεῖν ἐλ-
 5 θόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω, τί ἔσται τοῖς
 στρατιώταις, εἴαν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται. πρὸς ταῦτα 11
 Φαλῖνος εἶπε· Βασιλεὺς νικᾶν ἠγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε.
 τίς γὰρ αὐτῷ ἔστιν ὅστις τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει
 δὲ καὶ ὑμᾶς αὐτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ
 10 καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων καὶ πλῆθος ἀνθρώπων
 ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδ', εἰ παρέχοι ὑμῖν,
 δύναισθε ἂν ἀποκτεῖναι. μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν Ἀθηναῖος 12
 εἶπεν· ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὀρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν
 ἄλλο εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. ὄπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα
 15 ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν
 σωμάτων στερηθῆναι. μὴ οὖν οἷου τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν
 ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν
 ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλί- 13
 νος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ
 20 νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος
 ὢν, εἰ οἷει τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι ἂν τῆς βασι-
 λέως δυνάμεως. ἄλλους δὲ τινὰς ἔφασαν λέγειν ὑπομαλα- 14
 κιζομένους, ὡς καὶ Κύρῳ πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ γ'
 ἂν πολλοῦ ἀξιοὶ γένοιτο, εἰ βούλοιτο φίλος γενέσθαι·
 25 καὶ εἴτε ἄλλο τι θέλοι χρῆσθαι, εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρα-
 τεύειν, συγκαταστρέφαιντ' ἂν αὐτῷ. ἐν τούτῳ καὶ Κλέ- 15
 αρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν, εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν.
 Φαλῖνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· Οὔτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος
 ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἶπέ, τί λέγεις. ὁ δ' εἶπεν· Ἐγώ σε, 16
 30 ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἐόρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες
 οὔτοι· σύ τε γὰρ Ἕλληνας εἶ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσους

σὺ ὄρᾳς· ἐν τοιοῦτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλευόμεθά
 17 σοι, τί χρῆ ποιεῖν, περὶ ὧν λέγεις. σὺ οὖν πρὸς θεῶν συμ-
 βούλευσον ἡμῖν, ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον
 εἶναι, καὶ ὃ σοι τιμὴν οἴσει εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἴανα-
 λεγόμενον, ὅτι Φαλῖνός ποτε πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως 5
 κελεύσων τοὺς Ἕλληνας τὰ ὄπλα παραδοῦναι συμβουλευο-
 μένοις συνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. οἴσθα δέ, ὅτι ἀνάγκη
 18 λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἃ ἂν συμβουλεύσης. ὁ δὲ Κλέαρχος
 ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως
 πρεσβεύοντα συμβουλεύσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὄπλα, ὅπως 10
 εὐέλπιδες μᾶλλον εἴεν οἱ Ἕλληνες. Φαλῖνος δὲ ὑπο-
 19 στρέψας παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν· Ἐγώ, εἰ μὲν τῶν
 μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σωθῆναι πολεμοῦντας
 βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὄπλα· εἰ δέ τοι
 μηδεμία σωτηρίας ἐστὶν ἐλπίς ἄκοντος βασιλέως, συμ- 15
 20 βουλεύω σώζεσθαι [ὑμῖν], ὅπη δυνατόν. Κλέαρχος δὲ πρὸς
 ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν
 δὲ ἀπάγγελλε τάδε, ὅτι ἡμεῖς οἴομεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ
 φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ
 ὄπλα ἢ παραδόντες ἄλλω, εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον 20
 21 ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ ἄλλω παραδόντες. ὁ δὲ
 Φαλῖνος εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ
 τάδε ὑμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεύς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν
 αὐτοῦ σπονδαὶ εἴησαν, προῖοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι πόλεμος.
 εἶπατε οὖν καὶ περὶ τούτου, πότῃρα μενεῖτε καὶ σπονδαί 25
 22 εἰσιν ἢ ὡς πολέμου ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος
 δ' ἔλεξεν, Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμῖν
 ταῦτα δοκεῖ, ἅπερ καὶ βασιλεῖ. Τί οὖν ταῦτά ἐστιν; ἔφη
 ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος, Ἦν μὲν μένωμεν, σπον-
 23 δαί, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προῖοῦσι πόλεμος. ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε, 30
 Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταῦτα πάλιν

ἀπεκρίνατο, Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιούσι δὲ ἢ προϊούσι πόλεμος. ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμανε.

Φαλῖνος μὲν δὴ ὤχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ παρὰ Ἄρι- 2
αίου ἦκον, Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ
ἔμεινε παρὰ Ἀριαίῳ· οὗτοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς φαίη
Ἄριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνα-
σχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος· ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπ-
ιέναι, ἦκειν ἤδη κελεύει τῆς νυκτός· εἰ δὲ μή, αὐριον πρῶ ἀπ-
ιέναι φησὶν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· Ἄλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν· 2
10 ἔὰν μὲν ἦκωμεν, ὥσπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, πράττετε, ὅποιον
ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐδὲ
τούτοις εἶπε. μετὰ ταῦτα ἤδη ἠλίου δύνοντος συγκαλέσας 3
τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς ἔλεξε τοιάδε. Ἐμοί, ὦ
ἄνδρες, θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλέα οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά.
15 καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίγνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνο-
μαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι
ναυσίπορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι·
πλοῖα δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἶόν
τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν ἔχειν· ἰέναι δὲ παρὰ τοὺς
20 Κύρου φίλους πάνυ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερά ἦν. ὧδε οὖν χρὴ 4
ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν, ὅ,τι τις ἔχει· ἐπειδὴν δὲ σημήνη
τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὴν δὲ τὸ
δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ
ἔπεσθε τῷ ἠγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ
25 ποταμοῦ, τὰ δὲ ὄπλα ἔξω. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ 5
καὶ λοχαγοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίουν οὕτω. καὶ τὸ λοιπὸν
ὁ μὲν ἤρχεν, οἱ δὲ ἐπείθοντο, οὐχ ἐλόμενοι, ἀλλὰ ὁρῶντες
ὅτι μόνος ἐφρόνει, οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι
ἦσαν. [ἀριθμὸς [δὲ] τῆς ὁδοῦ, ἣν ἦλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς 6
30 Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνενήκοντα,
παρασάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στά-

διοι πεντήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς
 μάχης ἐλέγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἑξήκοντα καὶ
 7 τριακόσιοι.] ἐντεῦθεν, ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης
 μὲν ὁ Θραῶξ ἔχων τούς τε ἰππέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς
 τετταράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακοσίους 5
 8 ἠῦτομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἠγεῖτο
 κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἶποντο· καὶ ἀφικνοῦνται
 εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρὰ Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου
 στρατιὰν ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ
 ὄπλα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων 10
 παρὰ Ἀριαῖον· καὶ ὤμοσαν οἷ τε Ἕλληνας καὶ ὁ Ἀριαῖος
 καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι μήτε προδώσειν ἀλλήλους
 σύμμαχοί τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ
 9 ἠγήσεσθαι ἀδόλως. ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες ταῦρον
 καὶ λύκον καὶ κάπρον καὶ κριὸν εἰς ἀσπίδα, οἱ μὲν Ἕλληνας 15
 10 βάπτοντες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ
 ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· Ἄγε δὴ, ὦ Ἀριαῖε, ἐπεὶπερ ὁ
 αὐτὸς ἡμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ὑμῖν, εἰπέ, τίνα γνώμην
 ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον ἀπιμεν, ἢνπερ ἦλθομεν,
 11 ἢ ἄλλην τινὰ ἐννενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρείττω. ὁ δ' εἶπεν· 20
 Ἦν μὲν ἦλθομεν ἀπιόντες παντελῶς ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπο-
 λοίμεθα· ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων.
 ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο
 ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἶχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δέ τι
 ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. νῦν δ' ἐπι- 25
 νοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων
 12 οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθ-
 μούς, ὡς ἂν δυνώμεθα μακροτάτους, ἵνα ὡς πλεῖστον
 ἀποσπασθῶμεν τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος· ἦν γὰρ ἅπαξ
 δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δυνήσεται 30
 βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγω μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ

τολμήσει ἐφέπεσθαι· πολὺν δ' ἔχων στόλον οὐ δυνήσεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, [τὴν] γνώμην ἔχω ἔγωγε.

Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ἢ ἀπο- 13
 5 δρᾶναι ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν. ἔτι 14
 10 τε Ἑλλήνων, οἳ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες, εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος (ἐτύγγανε γὰρ ἐφ' ἀμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο) καταβὰς ἐθωρακίζετο καὶ οἳ σὺν αὐτῷ. ἐν ᾧ δὲ ὠπλίζοντο, ἤκον λέγοντες οἳ προπεμφθέντες 15
 15 εὐθύς ἔγνωσαν πάντες, ὅτι ἐγγὺς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεύς· καὶ γὰρ καὶ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμας οὐ πρόσω. Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἤγεν· 16
 ἦδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρατιώτας καὶ ἀσίτους ὄντας· ἦδη δὲ καὶ ὄψε ἦν· οὐ μέντοι οὐδὲ ἀπέκλινε, φυλατ-
 20 τόμενος, μὴ δοκοίη φεύγειν, ἀλλ' εὐθύωρον ἄγων ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα.
 οἳ μὲν οὖν πρῶτοι ὁμῶς τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, 17
 25 οἳ δὲ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες, ὡς ἐτύγγανον ἕκαστοι, ἠυλίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν· ὥστε οἳ μὲν ἐγγύτατα τῶν πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων.
 δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὕστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ ὑποζύγιον 18
 30 ἔτ' οὐδὲν ἐφάνη οὔτε στρατόπεδον οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δέ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ

τοῦ στρατεύματος. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο, οἷς τῇ ὑστεραία
 19 ἔπραττε. προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς
 Ἕλλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος ἦν, οἷον
 20 εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γενέσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολ-
 μίδην Ἡλεῖον, ὃν ἐτύγγανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα 5
 ἄριστον τῶν τότε, τοῦτον ἀνειπεῖν ἐκέλευσε σιγὴν κατα-
 κηρύξαντα, ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες, ὃς ἂν τὸν
 ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὄπλα μηνύσῃ, ὅτι λήφεται μισθὸν
 21 τάλαντον ἀργυρίου. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ
 στρατιῶται, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἶη καὶ οἱ ἄρχοντες σῶ. ἅμα 10
 δὲ ὄρθρω παρήγγειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὄπλα
 3 τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἧπερ εἶχον, ὅτε ἦν ἡ μάχη. ὁ δὲ
 δὴ ἔγραψα, ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ, τῆδε δῆλον
 ἦν. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων τὰ ὄπλα παραδι-
 δόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἠλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας 15
 2 ἔπεμψε περὶ σπονδῶν. οἱ δ', ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προ-
 φύλακας, ἐζήτησαν τοὺς ἄρχοντας. ἐπειδὴ δὲ ἀπήγγειλαν
 οἱ προφύλακες, Κλέαρχος τυχῶν τότε τὰς τάξεις ἐπι-
 σκοπῶν εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας περὶ
 3 μένειν, ἄχρι ἂν σχολάσῃ. ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στρατεύμα, 20
 ὥστε καλῶς ἔχειν ὄρασθαι πάντῃ φάλαγγα πυκνήν, τῶν
 δὲ ἀόπλων μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέ-
 λους, καὶ αὐτὸς τε προῆλθε τοὺς τε εὐοπλοτάτους ἔχων
 καὶ εὐειδεστάτους τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις
 4 στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν. ἐπεὶ δὲ ἦν πρὸς τοῖς ἀγγέλοις, 25
 ἀνηρώτα [πρῶτα], τί βούλονται. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι περὶ
 σπονδῶν ἦκοιεν ἄνδρες, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται τὰ τε παρὰ
 βασιλέως τοῖς Ἕλλησιν ἀπαγγεῖλαι καὶ τὰ παρὰ τῶν
 5 Ἑλλήνων βασιλεῖ. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Ἀπαγγέλλετε τοίνυν
 αὐτῷ, ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον· ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ' 30
 ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν λέγειν τοῖς Ἕλλησι μὴ πορίσας

ἄριστον. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαννον, καὶ 6
 ἤκον ταχύ· ᾧ καὶ δῆλον ἦν, ὅτι ἐγγύς που βασιλεὺς ἦν ἢ
 ἄλλος τις ᾧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον δέ, ὅτι
 εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἤκοιεν ἡγεμόνας ἔχον-
 5 τες, οἳ αὐτούς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν, ἐνθεν ἔξουσι
 τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ ἠρώτα, εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο 7
 [τοῖς] ἰοῦσι καὶ ἀπιούσιν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται σπον-
 δαί. οἱ δέ, Ἄπασιν, ἔφασαν, μέχρι ἂν βασιλεῖ τὰ παρ'
 ὑμῶν διαγγελθῆ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπαν, μεταστησάμενος 8
 10 αὐτούς ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει ταχὺ τὰς σπον-
 δὰς ποιῆσθαι καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτή-
 δεια καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· Δοκεῖ μὲν κάμοι 9
 ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γε ἀπαγγελῶ, ἀλλὰ διατρίψω, ἔστ'
 ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς
 15 ποιήσασθαι· οἴμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις
 στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει
 καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν, ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθύς ἠγεῖ-
 σθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια. καὶ οἱ μὲν ἠγοῦντο, Κλέ- 10
 αρχος μέντοι ἐπορεύετο τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ
 20 δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει.
 καὶ ἐνετύγγχανον τάφροις καὶ αὐλώσιν ὕδατος πλήρεσιν,
 ὥς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο
 διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἳ ἦσαν ἐκπεπτωκότες, τοὺς δὲ
 καὶ ἐξέκοπτον. καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν, ὡς 11
 25 ἐπεστάται, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ
 τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς
 τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον
 ἔπαισεν ἂν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν
 ἐμβαίνων, ὥστε πᾶσιν αἰσχύνῃν εἶναι μὴ οὐ συσπουδάξαι.
 30 καὶ ἐτάχθησαν μὲν πρὸς αὐτὸ οἱ <εἰς> τριάκοντα ἔτη 12
 γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἐώρων σπουδάζοντα,

- 13 προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτεύων μὴ αἰεὶ οὕτω πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα, οἷα τὸ πεδίον ἄρδειν· ἀλλ' ἵνα πολλὰ τὰ ἄπορα φαίνοιτο τοῖς Ἑλλησιν εἶναι εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευεν ἐπὶ τὸ πεδίον 5
- 14 τὸ ὕδωρ ἀφεικέναι. πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἐψητὸν ἀπὸ 10
- 15 τῶν αὐτῶν. αὐταὶ δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἷας μὲν ἐν τοῖς Ἑλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο, αἱ δὲ 10 τοῖς δεσπότηαις ἀποκείμεναι ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιαι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, ἥ δὲ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε· τὰς δὲ τινὰς ξηραίνοντες τραγήματα ἀπετίθεσαν.
- 16 καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἠδὺ μὲν, κεφαλαλγὲς δέ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, 15 καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό τε εἶδος καὶ τὴν ιδιότητα τῆς ἠδονῆς. ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγὲς. ὁ δὲ φοῖνιξ ὅθεν ἐξαιρεθείη ὁ ἐγκέφαλος, ὄλος ἐξηναίνετο.
- 17 Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἦκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς 20 ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἶποντο. ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί,
- 18 ἔλεγε πρῶτος Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γειτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ [κακὰ] καμύχανα πεπτωκότας, εὔρημα 25 ἐποιησάμην, εἴ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναι ἔμοι ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. οἶμαι γὰρ ἂν οὐκ ἀχαρίστως μοι ἔχειν οὔτε πρὸς ὑμῶν οὔτε πρὸς
- 19 τῆς πάσης Ἑλλάδος. ταῦτα δὲ γνοὺς ἠτούμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ, ὅτι δικαίως ἂν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ 30 Κῦρόν τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἠγγεῖλα καὶ βοήθειαν

ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην, καὶ μόνος τῶν κατὰ τοὺς
 Ἑλλήνας τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συν-
 ἔμειξα βασιλεῖ ἐν τῷ ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἔνθα βασιλεὺς
 ἀφίκετο, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρ-
 5 βάρους ἐδίωξα σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ,
 οἵπερ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό 20
 μοι βουλευέσθαι· ἐρέσθαι δέ με ὑμᾶς ἐκέλευεν ἐλθόντα,
 τίνος ἔνεκεν ἐστρατεύσατε ἐπ' αὐτόν. καὶ συμβουλεύω
 ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ᾦ, ἐάν
 10 τι δύνωμαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπράξασθαι. πρὸς 21
 ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο· καὶ ἀπεκρί-
 ναντο, Κλέαρχος δ' ἔλεγεν· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς
 βασιλεῖ πολεμήσοντες οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα, ἀλλὰ
 πολλὰς προφάσεις Κῦρος ἠῦρισκεν, ὡς καὶ σὺ εἶδ' οἶσθα,
 15 ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάτους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀν-
 ἀγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη αὐτὸν ἐωρῶμεν ἐν δεινῷ ὄντα, 22
 ἡσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτόν,
 ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εἶποιεν.
 ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε βασιλεῖ ἀντιποιούμεθα τῆς 23
 20 ἀρχῆς οὔτ' ἔστιν, ὅτου ἔνεκα βουλοίμεθ' ἂν τὴν βασιλέως
 χώραν κακῶς ποιεῖν, οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοιμεν,
 πορευοίμεθα δ' ἂν οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποίῃ· ἀδι-
 κοῦντα μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι·
 ἐὰν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εἶποι ὑπάρχη, καὶ τούτου εἰς
 25 γε δύναμιν οὐχ ἠττησόμεθα εἶποιοντες. ὁ μὲν οὕτως 24
 εἶπεν· ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης, Ταῦτα, ἔφη, ἐγὼ
 ἀπαγγελῶ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου· μέχρι
 δ' ἂν ἐγὼ ἦκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς
 παρέξομεν. καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἦκεν, ὡσθ' οἱ 25
 30 Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἦκων ἔλεγεν, ὅτι δια-
 πεπραγμένος ἦκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ σῶζειν

- τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πάνυ πολλῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οὐκ
 ἄξιον εἶη βασιλεῖ ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' αὐτὸν στρατευσαμένους.
- 26 τέλος δὲ εἶπε· Καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ'
 ἡμῶν, ἢ μὴν φιλίαν παρέξειν ὑμῖν τὴν χώραν καὶ ἀδόλως
 ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀγορὰν παρέχοντας· ὅπου δ' ἂν 5
 μὴ παρέχωμεν ἀγορὰν, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας
- 27 ἐάσομεν τὰ ἐπιτήδεια. ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δεήσει ὁμόσαι, ἢ μὴν
 πορεύεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς σῖτα καὶ ποτὰ λαμ-
 βάνοντας, ὅποταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν, ἢν δὲ παρέχωμεν
- 28 ἀγορὰν, ὠνούμενους ἔξειν τὰ ἐπιτήδεια. ταῦτα ἔδοξε, καὶ 10
 ὤμοσαν καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασι-
 λέως γυναικὸς ἀδελφὸς τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ
 λοχαγοῖς καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. μετὰ δὲ ταῦτα
- 29 Τισσαφέρνης εἶπε· Νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπει-
 δὴν δὲ διαπράξωμαι, ἃ δέομαι, ἤξω συσκευασάμενος ὡς 15
 ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν
 ἔμαντοῦ ἀρχήν.
- 4 Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνη οἱ τε Ἕλληνες καὶ
 ὁ Ἀριαῖος ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι ἡμέρας
 πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον 20
 καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς σὺν
 ἐκείνῳ Περσῶν τινες, παραθαρρύνοντές τε καὶ δεξιὰς
 ἔνιοι παρὰ βασιλέως φέροντες μὴ μνησικακήσειν βασιλέα
 αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδὲ ἄλλου μηδενὸς
- 2 τῶν παροιχομένων. τούτων δὲ γιγνομένων ἐνδηλοὶ ἦσαν 25
 οἱ περὶ Ἀριαῖον ἦττον προσέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν·
 ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ
 ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς
- 3 ἄλλοις στρατηγοῖς· Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, ὅτι
 βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο, ἵνα 30
 καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ἦ ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρα-

τεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρ-
 θαι αὐτῷ τὸ στράτευμα· ἐπὴν δὲ πάλιν ἀλισθῆ ἑαυτῷ ἢ
 στρατιά, οὐκ ἔστιν, ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. ἴσως δέ 4
 που ἢ ἀποσκάπτει τι ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἄπορος ἢ ἡ ὁδός.
 5 οὐ γάρ ποτε ἐκὼν γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν
 Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι, ὡς ἡμεῖς τοσοῖδε ὄντες ἐνικῶμεν τὴν
 βασιλέως δύναμιν ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ καὶ καταγελά-
 σαντες ἀπήλθομεν. Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα 5
 λέγουσιν· Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐννοῶ
 10 δ', ὅτι, εἰ νῦν ἄπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ
 παρὰ τὰς σπονδὰς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς
 παρέξει ἡμῖν οὐδὲ, ὅπόθεν ἐπισιτιούμεθα· αὐθις δὲ ὁ
 ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα ποιούντων ἡμῶν
 εὐθύς Ἀριαῖος ἀφεστήξει· ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελεί-
 15 ψεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται.
 ποταμὸς δ' εἰ μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἔστι διαβατέος, 6
 οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην οἶδαμεν, ὅτι ἀδύνατον δια-
 βῆναι κωλύόντων πολεμίῳν. οὐ μὲν δή, ἂν μάχεσθαι γε
 δέη, ἵππεῖς εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίῳν ἵππεῖς
 20 εἰσιν [οἱ] πλεῖστοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥστε νικῶντες
 μὲν τίνα ἂν ἀποκτείναιμεν; ἠττωμένων δὲ οὐδένα οἷόν τε
 σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, ᾧ οὕτω πολλά ἐστι τὰ 7
 σύμμαχα, εἴπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα,
 ὅτι δεῖ αὐτὸν ὁμόσαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιρκῆ-
 25 σαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἑλλησὶ τε καὶ
 βαρβάροις. τοιαῦτα πολλὰ ἔλεγεν.

Ἐν δὲ τούτῳ ἦκε Τισσαφέρνης ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν 8
 ὡς εἰς οἶκον ἀπιὼν καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἦγε
 δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. ἐντεῦθεν 9
 30 δὲ ἤδη Τισσαφέρνους ἡγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος
 ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος τὸ Κύρου βαρβαρι-

κὸν ἔχων στράτευμα ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντα καὶ
 10 συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφορῶντες
 τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες.
 ἐστρατοπεδεύοντο δὲ ἐκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρα-
 σάγγην καὶ πλέον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφοτέρω ὡς περ πολε- 5
 μίους ἀλλήλους, καὶ εὐθύς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν.
 11 ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ
 ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις·
 12 ὥστε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε. διελθόντες δὲ τρεῖς
 σταθμοὺς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηδίας καλούμενον τεῖχος, 10
 καὶ παρῆλθον εἴσω αὐτοῦ. ἦν δὲ ὠκοδομημένον πλίνθοις
 ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν, ὕψος
 δὲ ἑκατόν· μῆκος δ' ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν·
 13 ἀπεῖχε δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν
 σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυχας 15
 δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἐξευγμένην πλοίοις ἑπτὰ·
 αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέτμητο
 δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται με-
 γάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί,
 ὡς περ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ 20
 τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυ-
 ἀνθρωπος, ἣ ὄνομα Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ στα-
 14 δίοις πεντεκαίδεκα. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνω-
 σαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παν-
 τοίων δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρη- 25
 15 τα· οὐ μέντοι γε καταφανεῖς ἦσαν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυ-
 χον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ
 Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς
 προφύλακας, ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα
 δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὧν τοῦ Μένωνος 30
 16 ξένου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτός εἰμι, ὃν ζητεῖς,

εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τάδε. Ἐπεμψέ με Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάο-
 ζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν εὐνοί, καὶ κελεύουσι
 φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπίθωνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι·
 ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ 17
 5 ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι
 φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λύσαι Τισσαφέρνης τῆς
 νυκτός, ἐάνπερ δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ
 ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. ἀκούσαντες 18
 ταῦτα ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον καὶ φράζουσιν, ὃ
 10 λέγει, ὃ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφο-
 βεῖτο. νεανίσκος δὲ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν, ὡς 19
 οὐκ ἀκόλουθα εἶη τό τε ἐπιθήσεσθαι καὶ τὸ λύσειν τὴν
 γέφυραν. δῆλον γάρ, ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ
 ἡττᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ λύειν αὐτοὺς τὴν γέ-
 15 φυραν; οὐδὲ γάρ, ἂν πολλαὶ γέφυραι ᾦσιν, ἔχοιμεν ἂν, ὅποι
 φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν. ἐὰν δ' αὖ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμέ- 20
 νης τῆς γεφύρας οὐχ ἔξουσιν ἐκεῖνοι, ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ
 μὴν βοηθῆσαι πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσε-
 ται λελυμένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δὲ ὁ Κλέαρχος ταῦτα 21
 20 ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἶη χώρα ἢ ἐν μέσῳ τοῦ Τί-
 γρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὃ δὲ εἶπεν, ὅτι πολλὴ καὶ κῶμαι
 ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. τότε δὴ καὶ ἐγνώ- 22
 σθη, ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὀκνοῦν-
 τες, μὴ οἱ Ἕλληνες διελόντες τὴν γέφυραν μείναιεν ἐν τῇ
 25 νήσῳ ἐρύματα ἔχοντες ἐνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἐνθεν δὲ
 τὴν διώρυχα, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας
 πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνότων,
 εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφή γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα
 κακῶς ποιεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν 23
 30 γέφυραν ὁμῶς φυλακὴν ἔπεμψαν· καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδεὶς
 οὐδαμόθεν οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολε-

- 24 μίων, ὡς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. ἐπειδὴ δ' ἕως ἐγένετο, διέβαινον τὴν γέφυραν ἐζευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ὡς οἶόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· 5 διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς αὐτοῖς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων σκοπῶν, εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δὲ εἶδεν, ὤχετο ἀπελαύνων.
- 25 Ἐπὶ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου· ἐπὶ δὲ γέφυρα. καὶ ἐνταῦθα ὤκειτο πόλις μεγάλη, ἣ ὄνομα Ὠπις· πρὸς ἣν ἀπήντησε τοῖς Ἑλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρτοξέρξου νόθος ἀδελφὸς ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων, ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ ἐπιστήσας τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα παρερχομένους τοὺς Ἑλ- 15
- 26 ληνας ἐθεώρει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἠγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος· ὅσον δ' ἂν χρόνον τὸ ἠγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστῆ, τοσοῦτον [ἦν] ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίνεσθαι τὴν ἐπίστασιν, ὥστε τὸ στρατεύμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλησι δόξαι 20 πᾶμπολυ εἶναι, καὶ τὸν Πέρσην ἐκπεπληῆχθαι θεωροῦντα.
- 27 ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἑρημούς ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρὸς. ταύτας Τισσαφέρνης Κύρω ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν ἐπέτρεψε πλὴν 25 ἀνδραπόδων. ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα.
- 28 ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἑρημούς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν Τίγρητα ποταμόν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ὤκειτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρ- 30 βαροι διῆγον ἐπὶ σχεδίαις διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

Μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμόν, τὸ 5
 εὖρος τεττάρων πλέθρων. καὶ ἔνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας
 τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψία μὲν ἦσαν, φανερὰ δὲ οὐδεμία
 ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι 2
 τῷ Τισσαφέρνῃ, καί, εἴ πως δύναίτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας,
 5 πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψέ τινα ἔροῦντα,
 ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρήζοι. ὁ δὲ ἐτοίμως ἐκέλευεν ἦκειν.
 ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε. Ἐγώ, ὦ Τισ- 3
 σαφέρνῃ, οἶδα μὲν ἡμῖν ὄρκους γεγενημένους καὶ δεξιὰς
 10 δεδομένας μὴ ἀδικήσῃν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ τε
 ὄρω ὡς πολεμίους ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὄρωντες ταῦτα ἀντιφυ-
 λαττόμεθα. ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθέ- 4
 σθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδα,
 ὅτι ἡμεῖς γε οὐδὲ ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι εἰς
 15 λόγους σοι ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλή-
 λων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδα ἀνθρώπους ἤδη τοὺς μὲν 5
 ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας, οἱ φοβηθέντες ἀλλή-
 λους, φθάσαι βουλόμενοι, πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα
 κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας οὔτ' ἂν βουλομένους τοιοῦτον
 20 οὐδέν. τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις 6
 μάλιστα ἂν πάυεσθαι ἦκω καὶ διδάσκῃ σε βούλομαι, ὡς
 σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέ- 7
 γιστον οἱ θεῶν ἡμᾶς ὄρκοι κωλύουσι πολεμίους εἶναι
 ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σύννοιδεν αὐτῷ παρημεληκῶς,
 25 τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι. τὸν γὰρ θεῶν πόλε-
 μον οὐκ οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύ-
 γοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίῃ, οὔτ' ὅπως ἂν εἰς
 ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίῃ· πάντα γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς
 ὑποχα καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι. περὶ μὲν 8
 30 δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὄρκων οὕτω γινώσκω, παρ' οὗς
 ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα· τῶν δ' ἀνθρω-

πίνων σὲ ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον εἶναι
 9 ἡμῖν ἀγαθόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα μὲν ὁδὸς εὐπορος,
 πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν τε ἐπιτηδείων οὐκ ἀπο-
 ρία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν διὰ σκότους ἢ ὁδός· οὐδὲν γὰρ
 αὐτῆς ἐπιστάμεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δὲ 5
 ὄχλος φοβερός, φοβερώτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολ-
 10 λῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σε κατακτείναιμεν,
 ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλέα
 τὸν μέγιστον ἔφεδρον ἀγωνιζοίμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ
 οἴων ἂν ἐλπίδων ἑμαυτὸν στερήσαιμι, εἰ σέ τι κακὸν ἐπι- 10
 11 χειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύ-
 μησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἰκανώτατον
 εἶναι εὖ ποιεῖν, ὃν βούλοιο· σὲ δὲ νῦν ὄρω τὴν τε Κύρου
 δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα,
 τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ἣ Κῦρος πολεμία ἐχοῖτο, σοὶ 15
 12 ταύτην σύμμαχον οὔσαν. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων τίς
 οὔτω μαίνεται, ὅστις οὐ βούλεται σοὶ φίλος εἶναι; ἀλλὰ
 μὴν, ἔρω γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλή-
 13 σεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπη-
 ροὺς ὄντας, οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπει- 20
 νοὺς ὑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω δὲ καὶ
 ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἐνοχ-
 λοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρῃ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίους δέ, οἷς
 μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω τεθυρωμένους, οὐχ ὄρω, ποία
 δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσαισθε τῆς 25
 14 νῦν σὺν ἑμοὶ οὔσης. ἀλλὰ μὴν ἐν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σύ,
 εἰ μὲν βούλοιο τῷ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ
 δὲ τίς σε λυποίῃ, ὡς δεσπότης <ἂν> ἀναστρέφοιο ἔχων
 ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἷ σοὶ οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον
 ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος, ἣν σωθέντες ὑπὸ σοῦ 30
 15 σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἑμοὶ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυμου-

μένω οὕτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν,
 ὥστε καὶ ἡδιστ' ἂν ἀκούσαιμι τοῦνομα, τίς οὕτως ἐστὶ
 δεινὸς λέγειν ὥστε σε πείσαι λέγων, ὡς ἡμεῖς σοι ἐπιβου-
 λεύομεν. Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρνης δὲ
 5 ὧδε ἀπημείφθη.

Ἄλλ' ἡδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους 16
 λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων, εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις,
 ἅμα ἂν μοι δοκεῖς καὶ σαντῶ κακόνους εἶναι. ὡς δ' ἂν
 μάθης ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ
 10 ἀπιστοίητε, ἀντάκουσον. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπ- 17
 ολέσαι, πότερά σοι δοκοῦμεν ἰππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ
 πεζῶν ἢ ὀπλίσεως, ἐν ἧ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ εἴημεν
 ἂν, ἀντιπάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων ἐπι- 18
 τηδείων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοι δοκοῦμεν; οὐ
 15 τοσαῦτα μὲν πεδία, ἀ ὑμεῖς φίλια ὄντα σὺν πολλῶ
 πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δὲ ὄρη ὄρατε ὑμῖν ὄντα
 πορευτέα, ἀ ἡμῖν ἕξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν
 παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοί, ἐφ' ὧν ἕξεστιν ἡμῖν
 ταμιεύεσθαι, ὅπόσοις ἂν ὑμῶν βουλοίμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ
 20 δ' αὐτῶν οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς
 ὑμᾶς διαπορεύοιμεν. εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἠττώμεθα, ἀλλὰ 19
 τό γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστίν· ὃν ἡμεῖς δυναί-
 μεθ' ἂν κατακαύσαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι, ὧ ὑμεῖς
 οὐδ', εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε, μάχεσθαι ἂν δύναισθε. πῶς ἂν 20
 25 οὖν ἔχοντες τοσοῦτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ
 τούτων μηδένα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάν-
 των τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς
 θεῶν ἀσεβής, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρός; παντά- 21
 πασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐχομέ-
 30 νων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιπορκίας τε
 πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν τι.

- οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἀλόγιστοι οὔτε ἠλίθιοι
 22 ἔσμεν. ἀλλὰ τί δή, ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι, οὐκ ἐπὶ τοῦτο
 ἦλθομεν; εὖ ἴσθι, ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρωσ τούτου αἴτιος τοῦ τοῖς
 Ἑλλησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ὦ Κῦρος ἀνέβη ξενικῶ
 διὰ μισθοδοσίαν πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐερ- 5
 23 γεσίαν ἰσχυρόν. ὅσα δ' ἐμοὶ χρήσιμοι ὑμεῖς ἔστε, τὰ μὲν
 καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ
 κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ'
 ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπετώσ
 ἔχοι. 10
- 24 Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν καὶ
 εἶπεν· Οὐκοῦν, ἔφη, οἵτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν
 ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες ποιῆσαι πολεμίους
 25 ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν; Καὶ ἐγὼ μὲν γε, ἔφη ὁ
 Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθέ μοι οἱ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λο- 15
 χαγοὶ ἐλθεῖν, ἐν τῷ ἐμφανεῖ λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας,
 26 ὡς σὺ ἐμοὶ ἐπιβουλεύεις καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. Ἐγὼ δέ,
 ἔφη ὁ Κλέαρχος, ἄξω πάντας, καὶ σοὶ αὖ δηλώσω, ὅθεν
 27 ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω. ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσα-
 φέρνης φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευε 20
 καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο. τῇ δὲ ὑστεραία ὁ Κλέαρχος ἐλ-
 θὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον δηλὸς τ' ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος
 διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει καί, ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἀπήγ-
 γελλεν, ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνη, οὗς ἐκέλευσε,
 καὶ οἱ ἂν ἐξελεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὡς 25
 προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἑλλησιν ὄντας τιμω-
 28 ρηθῆναι. ὑπώπτευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα,
 εἰδὼς αὐτὸν καὶ συγγεγεννημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαί-
 ου καὶ στασιάζοντα αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως τὸ
 στράτευμα ἅπαν πρὸς αὐτὸν λαβὼν φίλος ἦ Τισσαφέρνει. 30
 29 ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυ-

τὸν ἔχειν τὴν γνώμην καὶ τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδῶν εἶναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντέλεγόν τινες αὐτῷ μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχαγούς καὶ στρατηγούς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε 30
 5 διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγούς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς· συνηκολούθησαν δὲ ὡς εἰς ἀγορὰν καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι.

Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ [ταῖς] θύραις ταῖς Τισσαφέρνους, οἱ 31
 μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἴσω, Πρόξενος Βοιωτίας, 10
 Μένων Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκάς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιός· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ θύραις ἔμενον. οὐ πολλῶ 32
 δὲ ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἱ τ' ἔνδον συνελαμβάνοντο, καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἰππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες, ὧτινι ἐν-
 15 τυγχάνοιεν Ἑλληνι ἢ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ, πάντας ἔκτεινον. οἱ δὲ Ἑλληνες τὴν τε ἰππασίαν [αὐτῶν] ἐθαύμαζον ἐκ τοῦ 33
 στρατοπέδου ὄρῶντες καί, ὅ,τι ἐποίουν, ἠμφεγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς ἦκε φεύγων τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ
 20 γεγενημένα. ἐκ τούτου δὴ οἱ Ἑλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὄπλα 34
 πάντες ἐκπεπληγμένοι καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἦξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, 35
 Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρτάοζος καὶ Μιθραδάτης, οἱ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐρμηνεὺς ἔφη καὶ τὸν
 25 Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὄρᾶν καὶ γιγνώσκειν. συνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους. οὗτοι, ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προελθεῖν ἐκέλευον, 36
 εἴ τις εἶη τῶν Ἑλλήνων ἢ στρατηγὸς ἢ λοχαγός, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως. μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον φυλατ- 37
 30 τόμενοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ μὲν Κλεάνωρ Ὀρχομένιος καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενο-

- φῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθοι τὰ περὶ Προξένου· Χειρίσοφος δ' ἐτύγγχανεν ἀπὼν ἐν κώμῃ τινὶ σὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος.
- 38 ἐπειδὴ δὲ ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, εἶπεν Ἀριαῖος τάδε. Κλέαρχος μὲν, ὧ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπιορκῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε, Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὄπλα ἀπαιτεῖ· αὐτοῦ γὰρ εἶναί φησιν, ἐπεὶ περὶ Κύρου ἦσαν, τοῦ ἐκείνου
- 39 δούλου. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες, ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος· ὦ κάκιστε ἀνθρώπων Ἀριαῖε καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους, οἵτινες ὁμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει, τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ, τοὺς τε ἄνδρας αὐτούς, οἷς ὤμνυτε, ἀπολωλέκατε καὶ τοὺς ἄλλους
- 15 ἡμᾶς προδεδωκότες σὺν τοῖς πολεμίοις ἐφ' ἡμᾶς ἔρχεσθε;
- 40 ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβουλεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε καὶ Ὀρόντα, καὶ πᾶσιν
- 41 ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις. ἐπὶ τούτοις Ξενοφῶν τάδε εἶπε. Κλέαρχος μὲν τοίνυν, εἰ παρὰ τοὺς ὄρκους ἔλνε τὰς σπον-
- 20 δὰς, τὴν δίκην ἔχει· δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιορκοῦντας· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπεὶ περ εἰσὶν ὑμέτεροί τε εὐεργέται, ἡμέτεροί τε στρατηγοί, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο· δῆλον γάρ, ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις πειρά-
- 42 σονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.
- 6 Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἰς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος, ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμ-
- 30 πείρως αὐτοῦ ἐχόντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς

καὶ φιλοπόλεμος ἐσχάτως. καὶ γὰρ δὴ, ἕως μὲν πόλεμος ²
 ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, παρέμενεν,
 ἐπειδὴ δὲ εἰρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὐτοῦ πόλιν, ὡς οἱ
 Θραῖκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ διαπραξάμενος, ὡς
⁵ ἐδύνατο, παρὰ τῶν ἐφόρων ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς
 ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου Θραξίν. ἐπεὶ δὲ μεταγνόν- ³
 τες πως οἱ ἔφοροι, ἤδη ἔξω ὄντος [αὐτοῦ], ἀποστρέφειν αὐ-
 τὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἰσθμοῦ, ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ'
 ὄχετο πλέων εἰς Ἑλλάσποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη ⁴
¹⁰ ὑπὸ τῶν ἐν Σπάρτῃ τελῶν ὡς ἀπειθῶν. ἤδη δὲ φυγὰς ὢν
 ἔρχεται πρὸς Κῦρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κῦρον,
 ἀλλαχοῦ γέγραπται, δίδωσι δὲ αὐτῷ Κῦρος μυρίους δαρει-
 κούς· ὁ δὲ λαβὼν οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ' ἀπὸ ⁵
 τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στρατεύμα ἐπολέμει τοῖς
¹⁵ Θραξί, καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δὴ ἔφερε καὶ
 ἤγεν αὐτοὺς καὶ πολεμῶν διεγένετο, μέχρι Κῦρος ἐδεήθη
 τοῦ στρατεύματος· τότε δὲ ἀπῆλθεν, ὡς σὺν ἐκείνῳ αὐ-
 πολεμήσων. ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα ⁶
 εἶναι, ὅστις, ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἄγειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλά-
²⁰ βης, αἰρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥαθυμεῖν, βούλεται πο-
 νεῖν, ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἰ-
 ρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν· ἐκεῖνος δέ, ὥσπερ εἰς
 παιδικὰ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ἡδονήν, ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον.
 οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν· πολεμικὸς δὲ αὐτῷ ταύτη ἐδόκει ⁷
²⁵ εἶναι, ὅτι φιλοκίνδυνός τε ἦν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων
 ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ
 παρόντες πανταχοῦ πάντες ὠμολόγουν. καὶ ἀρχικὸς δ' ⁸
 ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατὸν ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου, οἷον
 κἀκεῖνος εἶχεν. ἰκανὸς μὲν γάρ, ὡς τις καὶ ἄλλος, φροντίζειν
³⁰ ἦν, ὅπως ἔχοι ἢ στρατιὰ αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ παρα-
 σκευάζειν ταῦτα, ἰκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παροῦσιν,

- 9 ὡς πειστέον εἶη Κλεάρχῳ. τοῦτο δ' ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ ὄραν στυγνὸς ἦν καὶ τῇ φωνῇ τραχύς, ἐκόλαζέ τε [ἀεὶ] ἰσχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὡς καὶ αὐτῷ μετα-
- 10 μέλειν ἔσθ' ὅτε. καὶ γνώμη δ' ἐκόλαζεν· ἀκολάστου γὰρ στρατεύματος οὐδὲν ἠγεῖτο ὄφελος εἶναι, ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὡς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν ἢ φίλων ἀφέξεσθαι ἢ ἀπροφασίστως ἵεναι πρὸς τοὺς
- 11 πολεμίους. ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἠθέλον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ οὐκ ἄλλον ἠροῦντο οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐρρωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σωτήριον, οὐκέτι χαλεπὸν
- 12 ἐφαίνετο· ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιτο καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλους ἀρξομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον· τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὤμος· ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες
- 13 πρὸς διδάσκαλον. καὶ γὰρ οὖν φιλία μὲν καὶ εὐνοία ἐπομένους οὐδέποτε εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι ἢ ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι ἢ ἄλλη τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρεΐησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρῆτο. ἐπεὶ δὲ ἄρξαιντο
- 14 νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἤδη μεγάλα ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας· τό τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαρραλέως ἔχειν παρῆν καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τιμωρίαν φοβεῖσθαι [αὐτούς] εὐτάκτους
- 15 ἐποίει. τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δὲ ὑπὸ ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. ἦν δέ, ὅτε ἐτελεύτα, ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη.
- 16 Πρόξενος δὲ ὁ Βοιωτίος εὐθύς μὲν μειράκιον ὦν ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἰκανός· καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργία ἀργύριον τῷ Λεον-

τίνω. ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκεῖνω, ἱκανὸς νομίσας ἤδη 17
 εἶναι καὶ ἄρχειν καὶ φίλος ὢν τοῖς πρώτοις μὴ ἠττάσθαι
 εὐεργετῶν, ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρω πράξεις· καὶ
 ᾤετο κτήσεσθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγά-
 5 λην καὶ χρήματα πολλά· τούτων δ' ἐπιθυμῶν σφόδρα ἔν- 18
 δηλον αὖ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν ἐθέλοι
 κτᾶσθαι μετὰ ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ᾤετο
 δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μή. ἄρχειν δὲ κα- 19
 λῶν μὲν κἀγαθῶν ἱκανὸς ἦν· οὐ μέντοι οὔτ' αἰδῶ τοῖς
 10 στρατιώταις αὐτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ
 καὶ ἠσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ἢ οἱ ἀρχόμενοι
 ἐκεῖνον· καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερός τὸ ἀπεχθάνε-
 σθαι τοῖς στρατιώταις ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν
 ἐκεῖνω. ᾤετο δὲ ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν 20
 15 τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ
 ἐπαινεῖν. τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε κἀγαθοὶ τῶν
 συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀδικοὶ ἐπεβούλευον ὡς εὖ-
 μεταχειρίστω ὄντι. ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν, ἦν ἐτῶν ὡς τριά-
 κοντα.

20 Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν πλούτου 21
 ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἄρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι,
 ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τε
 ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ
 διδοίη δίκην. ἐπὶ δὲ τὸ κατεργάζεσθαι, ὧν ἐπιθυμοίη, συν- 22
 25 τομωτάτην ᾤετο ὁδὸν εἶναι διὰ τοῦ ἐπιορκεῖν τε καὶ ψεύ-
 δεσθαι καὶ ἐξαπατᾶν, τὸ δ' ἀπλοῦν καὶ ἀληθὲς ἐνόμιζε τὸ
 αὐτὸ τῷ ἠλιθίῳ εἶναι. στέργων δὲ φανερός μὲν ἦν οὐδένα, 23
 ὅτῳ δὲ φαίη φίλος εἶναι, τούτῳ ἔνδηλος ἐγίγνετο ἐπιβου-
 λεύων. καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συν-
 30 ὄντων πάντων ὡς καταγελῶν ἀεὶ διελέγετο. καὶ τοῖς μὲν 24
 τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ ἐπεβούλευε· χαλεπὸν γὰρ

ᾧετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβάνειν· τὰ δὲ τῶν
 φίλων μόνος ᾧετο εἰδέναι ὅτι ῥᾶστον ἀφύλακτα λαμβάνειν.
 25 καὶ ὄσους μὲν αἰσθάνοιτο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους, ὡς εὖ
 ὠπλισμένους ἐφοβεῖτο, τοῖς δ' ὁσίοις καὶ ἀλήθειαν ἀσκοῦ-
 26 σιν ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο χρῆσθαι. ὥσπερ δὲ τις ἀγάλλε- 5
 ται ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνητι, οὕτω Μέ-
 νων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ πλάσασθαι
 ψευδῆ, τῷ φίλους διαγελᾶν· τὸν δὲ μὴ πανούργον τῶν
 ἀπαιδευτῶν ἀεὶ ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχείρει
 πρωτεύειν φιλία, διαβάλλων τοὺς πρώτους, τούτῳ ᾧετο 10
 27 δεῖν κτήσασθαι. τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρ-
 ἔχεσθαι ἐκ τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο. τιμᾶσθαι δὲ
 καὶ θεραπεύεσθαι ἠξίου ἐπιδεικνύμενος, ὅτι πλεῖστα δύ-
 ναιτο καὶ ἐθέλοι ἂν ἀδικεῖν. εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν,
 ὁπότε τις αὐτοῦ ἀφίστατο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώ- 15
 28 λεσεν αὐτόν. καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύ-
 δεσθαι, ἃ δὲ πάντες ἴσασι. τὰ δ' ἐστί. παρὰ Ἀριστίππου μὲν,
 ἔτι ὠραῖος ὢν, στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων, Ἀριαίῳ
 δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίοις καλοῖς ἦδετο, οἰκειότατος
 ἔτι ὠραῖος ὢν ἐγένετο, αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν 20
 29 ἀγένειος ὢν γενειῶντα. ἀποθνησκόντων δὲ τῶν συστρατή-
 γων, ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, ταῦτα πεποη-
 κῶς οὐκ ἀπέθανε, μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρα-
 τηγῶν τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ
 Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κε- 25
 φαλάς, ὥσπερ τάχιστος θάνατος δοκεῖ εἶναι, ἀλλὰ ζῶν
 αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τῆς τελευτῆς τυχεῖν.
 30 Ἀγίας δὲ ὁ Ἀρκᾶς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιοὺς καὶ τούτῳ
 ἀπεθανέτην. τούτων δὲ οὐθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν οὐδεὶς
 κατεγέλα οὐτ' εἰς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. ἦστην δὲ ἄμφω 30
 ἄμφι τὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

III

[Ἔσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου οἱ Ἕλληνες 1
 ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτη-
 σεν, ἐγένετο ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν
 ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.] ἐπεὶ δὲ 2
 5 οἱ τε στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ
 τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπωλώλεσαν, ἐν πολλῇ
 δὴ ἀπορία ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐννοούμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς
 βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλω δὲ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ
 ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρ-
 10 ἔξειν ἔμελλεν, ἀπειχόν δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μείον ἢ μύρια
 στάδια, ἠγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖρ-
 γον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, προυδεδώκεσαν
 δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ
 καταλελειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἰππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχον-
 15 τες, ὥστε εὐδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἓνα κατα-
 κάνοιεν, ἠττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη. ταῦτα 3
 ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν
 ἔσπεραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ
 τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο
 20 δέ, ὅπου ἐτύγγανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ
 λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων,
 οὐς οὐποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν δὴ διακείμενοι
 πάντες ἀνεπαύοντο.

Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε 4
 25 στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολού-
 θει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν ξένος ὢν
 ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ [αὐτῷ], εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν
 Κύρῳ ποιήσειν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς
 πατρίδος. ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνα- 5

κοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ
 Σωκράτης ὑποπεύσας, μή τι πρὸς τῆς πόλεως ὑπαίτιον
 εἶη Κύρω φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως
 τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμ-
 βουλευεῖ τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι 5
 τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο
 τὸν Ἀπόλλω, τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα
 καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδόν, ἣν ἐπινοεῖ, καὶ καλῶς πράξας
 σωθεῖη. καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων θεοῖς, οἷς ἔδει θύειν.
 7 ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ δ' 10
 ἀκούσας ἠτιᾶτο αὐτόν, ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα πότερον
 λῶον [εἶη] αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας,
 ἰτέον εἶναι, τοῦτ' ἐπυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθεῖη,
 ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἦρου, ταῦτ', ἔφη, χρὴ ποιεῖν, ὅσα ὁ θεὸς
 8 ἐκέλευσεν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν 15
 ὁ θεός, ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον
 καὶ Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν, καὶ συν-
 9 εστάθη Κύρω. προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ
 Κῦρος συμπροθυμεῖτο μεῖναι αὐτόν, εἶπε δέ, ὅτι ἐπειδὴν
 τάχιστα ἢ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν. ἐλέγετο 20
 10 δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας. ἐστρατεύετο μὲν δὴ οὕτως
 ἐξαπατηθεὶς οὐχ ὑπὸ Προξένου (οὐ γὰρ ἦδει τὴν ἐπι-
 βασιλέα ὁρμὴν οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν
 Κλεάρχου). ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν
 ἤδη ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ στόλος εἶη ἐπὶ βασιλέα. φοβούμενοι 25
 δὲ τὴν ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὅμως οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ
 ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν. ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν
 11 ἦν. ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ
 οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν. μικρὸν δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν
 ὄναρ. ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς 30
 τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσα.

περίφοβος δ' εὐθύς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ μὲν ἔκρινεν 12
 ἀγαθόν, ὅτι ἐν πόνοις ὦν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς
 ἰδεῖν ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως
 τὸ ὄναρ ἔδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλω δὲ ἔδόκει λάμπεσθαι τὸ
 5 πῦρ, μὴ οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως,
 ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπὸ τινων ἀποριῶν. ὅποιόν τι 13
 μὲν δὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν
 συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε. εὐθύς ἐπειδὴ
 ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει· τί κατάκει-
 10 μαι; ἢ δὲ νύξ προβαίνει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολε-
 μίους ἦξειν. εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδῶν, μὴ
 οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ
 δεινότατα παθόντας ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; ὅπως δ' 14
 ἀμννούμεθα, οὐδεὶς παρασκευάζεται οὐδὲ ἐπιμελεῖται, ἀλ-
 15 λὰ κατακεῖμεθα, ὥσπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. ἐγὼ οὖν τὸν
 ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν;
 ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ'
 ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς
 πολεμίοις. ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προ- 15
 20 ξένου πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· Ἐγώ,
 ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, ὥσπερ οἶμαι
 οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὄρων, ἐν οἷσι ἐσμέν. οἱ 16
 μὲν γὰρ πολέμιοι δῆλον ὅτι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν
 πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρ-
 25 εσκευάσθαι, ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς
 κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. καὶ μὴν εἰ ὑψησόμεθα καὶ ἐπὶ 17
 βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὅς καὶ τοῦ
 ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη
 ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν· ἡμᾶς
 30 δέ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσαμεν δὲ
 ἐπ' αὐτόν, ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως ποιήσοντες καὶ ἀπο-

18 κτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; ἄρ' οὐκ
 ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν
 ἀνθρώποις φόβον παράσχοι τοῦ στρατεῦσαί ποτε ἐπ' αὐ-
 τόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα, πάντα
 19 ποιητέον. ἐγὼ μὲν οὖν, ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὐποτε 5
 ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτίρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐ-
 τῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν, ὄσσην μὲν χώραν καὶ
 οἶαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὄσους δὲ θερά-
 20 ποντας, ὄσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα δέ· τὰ δ' αὖ
 τῶν στρατιωτῶν ὅποτε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν 10
 πάντων οὐδενὸς ἡμῖν μετεΐη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ'
 ὠνησόμεθα, ἥδειν ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως
 πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνουμένους <τοὺς> ὄρκους
 ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίοτε τὰς
 21 σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον. ἐπεὶ μέντοι 15
 ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ
 ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη
 κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἄθλα, ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες
 ἀμείνονες ᾧσιν, ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοὶ εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν,
 22 ὡς τὸ εἰκός, ἔσονται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· 20
 ἡμεῖς δὲ πολλὰ ὀρῶντες ἀγαθὰ στερρῶς αὐτῶν ἀπειχό-
 μεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους· ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ
 ἵέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τού-
 23 τοις. ἔτι δ' ἔχομεν σώματα ἰκανώτερα τούτων καὶ ψύχη
 καὶ θάλπη καὶ πόνους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν 25
 τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἳ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ
 μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θεοὶ, ὥσπερ τὸ πρόσθεν, νίκην ἡμῖν δι-
 24 δῶσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐνθυμοῦνται, πρὸς
 τῶν θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν παρα-
 καλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ 30
 ἐξορμηῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. φάνητε τῶν

λοχαγῶν ἄριστοι καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι.
 καὶ γὰρ δέ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἔπεσθαι 25
 ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττετ' ἐμὲ ἡγεῖσθαι, οὐδὲν
 προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι
 5 ἐρύκειν ἀπ' ἐμαντοῦ τὰ κακά.

Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ἡγεῖσθαι 26
 ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βοιωτιάζων τῇ
 φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν, ὅτι φλυαροίη, ὅστις λέγοι ἄλλως πως
 σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα πείσαντας, εἰ δύναιτο, καὶ
 10 ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. ὁ μὲντοι Ξενοφῶν μεταξὺ 27
 ὑπολαβὼν ἔλεξεν ὧδε. ὦ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σύγε
 οὐδὲ ὄρῳν γιγνώσκεις οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. ἐν ταῦτῳ γε
 μὲντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεύς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε,
 μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι
 15 τὰ ὄπλα. ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξωπλισμένοι 28
 ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις
 πέμπων καὶ σπονδὰς αἰτῶν καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια,
 ἔστε σπονδῶν ἔτυχεν; ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, 29
 ὥσπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὄπλων ἤλ-
 20 θον πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι,
 κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι οὐδὲ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύ-
 νανται, καὶ μάλ', οἶμαι, ἐρῶντες τούτου; ἂ σὺ πάντα εἰδὼς
 τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ
 πάλιν κελεύεις ἰόντας; ἐμοὶ δέ, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἄν- 30
 25 θρωπον τοῦτον μήτε προσίεσθαι εἰς ταῦτόν ἡμῖν αὐτοῖς
 ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν σκευὴ ἀναθέντας ὡς τοιούτῳ
 χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ πᾶ-
 σαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλληνα ὢν τοιοῦτός ἐστιν. ἐντεῦθεν 31
 ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· Ἀλλὰ τούτῳ γε
 30 οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παν-
 τάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον, ὥσπερ Λυδόν, ἀμφοτέρω τὰ

32 ὧτα τετρουπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως. τοῦτον μὲν οὖν ἀπή-
 λασαν· οἱ δὲ ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρα-
 τηγὸς σῶς εἶη τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν, ὁπόθεν δὲ
 οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶς εἶη,
 33 τὸν λοχαγόν. ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν 5
 ὀπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατη-
 γοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν
 34 μέσαι ἦσαν νύκτες. ἐνταῦθα Ἰερώνυμος Ἡλεῖος, πρεσβύ-
 τατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε.
 Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα 10
 ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως
 βουλευσαίμεθα, εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν. λέξον δ', ἔφη, καὶ
 35 σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐκ τούτου λέγει τάδε
 Ξενοφῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι
 βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης, οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλή- 15
 φασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς
 ἦν δύνωνται ἀπολέσωσιν. ἡμῖν δέ γε, οἶμαι, πάντα ποιητέα,
 ὡς μήποτ' ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον,
 36 ἦν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν. εἴ τοίνυν ἐπίστασθε, ὅτι
 ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον 20
 ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς
 ἀποβλέπουσι, κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθυμοῦντας, πάντες
 κακοὶ ἔσονται, ἦν δὲ ὑμεῖς αὐτοί τε παρασκευαζόμενοι φα-
 νεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε,
 37 εἴ ἴστε, ὅτι ἔφονται ὑμῖν καὶ πειράσσονται μιμεῖσθαι. ἴσως 25
 δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς
 γὰρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε
 εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεο-
 νεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν, ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιούν δεῖ
 ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβου- 30
 38 λεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἦν που δέη. καὶ νῦν πρῶτον

μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὀνήσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμελη-
 θείητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ
 καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐ-
 δὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι
 5 εἶπεῖν, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἢ
 μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἢ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη
 ἀπολώλεκεν. ἐπειδὴν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας, 39
 ὅσους δεῖ, ἦν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ
 παραθαρρύνητε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι.
 10 νῦν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν 40
 ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακὰς· ὥστε
 οὔτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδα, ὅ,τι ἂν τις χρήσαιτο αὐτοῖς,
 εἴτε νυκτὸς δέοι τι, εἴτε καὶ ἡμέρας. ἦν δὲ τις αὐτῶν τρέψη 41
 τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται,
 15 ἀλλὰ καί, τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται. ἐπί- 42
 στασθε γὰρ δὴ, ὅτι οὔτε πλῆθὸς ἐστὶν οὔτε ἰσχὺς ἢ ἐν τῷ
 πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα, ἀλλ' ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς
 θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολε-
 μίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἀντίοι οὐ δέχονται.
 20 ἐντεθύμημαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι, ὅπόσοι 43
 μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολέμοις,
 οὔτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχυρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνή-
 σκουσιν, ὅπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασιν πᾶσι
 κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς
 25 ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλον πως εἰς
 τὸ γῆρας ἀφικνουμένους καί, ἕως ἂν ζῶσιν εὐδαιμονέστε-
 ρον διάγοντας. ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας (ἐν τοι- 44
 ούτω γὰρ καιρῷ ἐσμεν) αὐτούς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι
 καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. 45
 30 μετὰ τοῦτον δ' εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ
 Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἤκουον

Ἀθηναῖον εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε, ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ
 πράττεις, καὶ βουλοίμην ἄν, ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους·
 46 κοινὸν γὰρ ἄν εἶη τὸ ἀγαθόν. καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν,
 ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἰρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχον-
 τας, καὶ ἐλόμενοι ἦκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου 5
 καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς
 ἄλλους στρατιώτας. παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης
 47 ὁ κῆρυξ. καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο,
 ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἄρχοντες
 ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σω- 10
 κράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιοός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ
 Ἀρκάς, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιοός, ἀντὶ δὲ Προ-
 ξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

2 Ἐπεὶ δὲ ἤρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ
 μέσον ἦκον οἱ ἄρχοντες, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφυλακὰς 15
 καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ
 οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χει-
 2 ρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε. ὦ ἄνδρες στρα-
 τιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὅποτε ἀνδρῶν στρατηγῶν
 τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δ' 20
 ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες προδε-
 3 δώκασιν ἡμᾶς· ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἀνδρας
 ἀγαθοὺς τελέθειν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειραῖσθαι, ὅπως,
 ἦν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα, εἰ δὲ μή,
 ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μηδέποτε 25
 γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶμαι γὰρ ἄν ἡμᾶς τοι-
 4 αῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν. ἐπὶ
 τούτῳ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε.
 Ἀλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιτορκίαν καὶ
 ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρου ἀπιστίαν, ὅστις λέ- 30
 γων, ὡς γείτων τε εἶη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστου ἄν

ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὁμόσας
 ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἔξαπατήσας συνέλαβε τοὺς
 στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ
 γε καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος αὐτοῖς τούτοις ἔξαπατήσας
 5 τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. Ἄριαῖος δέ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν 5
 βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ
 μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας
 οὔτε Κύρον τεθνηκότα αἰδεσθεῖς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ
 Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστὰς
 10 ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται. ἀλλὰ τού- 6
 τους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτείσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦτα ὀρῶντας
 μήποτε ἔξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους,
 ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα, τοῦτο, ὅτι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς,
 πάσχειν.

15 Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλε- 7
 μον, ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν
 οἱ θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρόπειν, εἴτε
 τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιῶ-
 σαντα ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δὲ
 20 ἤρχετο ὧδε. Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιιορκίαν τε καὶ 8
 ἀπιστίαν λέγει μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς,
 οἶμαι. εἰ μὲν οὖν βουλόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας
 ἰέναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὀρῶντας καὶ
 τοὺς στρατηγούς, οἳ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχεί-
 25 ρισαν, οἷα πεπόνθασιν· εἰ μὲντοι διανοούμεθα σὺν τοῖς
 ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι, δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ
 λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς
 30 πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας. τοῦτο δὲ 9
 λέγοντος αὐτοῦ πτάρνυται τις· ἀκούσαντες δ' οἱ στρα-
 τιῶται πάντες μιᾷ ὀρμῇ προσεκύνησαν τὸν θεόν, καὶ ὁ
 Ξενοφῶν εἶπε, Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας

ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος ἐφάνη,
 εὐξασθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου ἂν πρῶτον
 εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα, συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς
 ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτω δοκεῖ ταῦτ',
 ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ
 τούτου ἠϋξάντο καὶ ἐπαιάνισαν. ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν
 10 καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε. Ἐτύγχανον λέγων, ὅτι
 πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἴεν σωτηρίας. πρῶτον
 μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους,
 οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασι τε καὶ τὰς σπονδὰς παρὰ 10
 τοὺς ὄρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν
 πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμά-
 χους, οἷπερ ἱκανοὶ εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μι-
 κροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὧσι, σώζειν
 11 εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται. ἔπειτα δέ, ἀναμνήσω γὰρ 15
 ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους,
 ἵνα εἰδῆτε, ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι σώζονταί
 τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόν-
 των μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ
 στόλῳ ὡς ἀφανιούντων [αὐθις] τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι 20
 12 αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ εὐ-
 ξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὅπόσους [ἂν] κατακάνοιεν τῶν πο-
 λεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ
 εἶχον ἱκανὰς εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντα-
 13 κοσίας θύειν, καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν. ἔπειτα ὅτε 25
 Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἤλ-
 θεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρό-
 γονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
 θάλατταν. ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέ-
 γιστον δὲ μαρτύριον ἢ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς 30
 ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην,

ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. τοιούτων μὲν ἔστε προ- 14
 γόνων. οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἔρω ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε
 αὐτούς· ἀλλ' οὐπω πολλαὶ ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι
 τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους ὑμῶν
 αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς. καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς 15
 Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ', ὅποτε περὶ
 τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι, πολὺν δῆπον ὑμᾶς
 προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι. ἀλλὰ 16
 μὴν καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς
 πολεμίους. τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τό τε
 πλῆθος ἀμετρον ὁρῶντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πα-
 τρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δέ, ὅποτε καὶ πει-
 ραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι οὐ θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι
 ὄντες [μὴ] δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει τού-
 15 τους φοβεῖσθαι; μηδὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξητε ἔχειν, εἰ 17
 οἱ † Κύριοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν ταπτόμενοι νῦν ἀφεστή-
 κασιν. ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἠττη-
 μένων· ἔφευγον γοῦν πρὸς ἐκείνους καταλιπόντες ἡμᾶς.
 τοὺς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν πολὺν κρεῖττον σὺν τοῖς
 20 πολεμίοις ταπτομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τάξει ὁρᾶν. εἰ 18
 δέ τις ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἵππεῖς, τοῖς
 δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μύριοι
 ἵππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοί εἰσιν ἄνθρωποι· ὑπὸ μὲν γὰρ
 ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτι-
 25 σθεὶς ἀπέθανεν, οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες, ὅτι ἂν
 ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν γε ἵππέων πολὺν 19
 ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρον ὀχήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ
 ἐφ' ἵππων κρέμανται φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκότερες πολὺν
 30 μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἢν τις προσίῃ, πολὺν δὲ μᾶλ-
 λον, ὅτου ἂν βουλώμεθα, τευξόμεθα. ἐνὶ [δὲ] μόνῳ προ-

ἔχουσιν οἱ ἵππεις [ἡμᾶς]· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν
 20 ἔστιν ἢ ἡμῖν. εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαρρεῖτε, ὅτι δὲ
 οὐκέτι ἡμῖν Τισσαφέρνης ἡγήσεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγο-
 ρὰν παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέψασθε, πότερον κρεῖτ-
 τον Τισσαφέρνη ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν
 φανερός ἐστιν, ἢ, οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι
 κελεύωμεν, οἳ εἴσονται, ὅτι, ἦν τι περὶ ἡμᾶς ἀμαρτάνωσι,
 21 περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ σώματα ἀμαρτάνουσι· τὰ δὲ
 ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἧς
 οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτο
 ἔτι ἔχοντας, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἦνπερ κρατῶμεν,
 22 μέτρῳ χρωμένους, ὅπόσω ἂν ἕκαστος βούληται. εἰ δὲ
 ταῦτα μὲν γινώσκετε, ὅτι κρεῖττονα, τοὺς δὲ ποταμοὺς
 ἄπορον νομίζετε εἶναι καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατη-
 θῆναι διαβάντες, σκέψασθε, εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον
 πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. πάντες γὰρ οἱ ποταμοί, ἦν
 καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προῖοῦσι πρὸς τὰς
 23 πηγὰς διαβατοὶ γίνονται οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες. εἰ
 δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν, ἡγεμῶν τε μηδεὶς ἡμῖν
 φανεῖται, οὐδ' ὡς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. ἐπιστάμεθα γὰρ
 Μυσούς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, οἳ
 [βασιλέως ἄκοντος] ἐν τῇ βασιλέως χώρα πολλάς τε καὶ
 εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστάμεθα δὲ
 Πισίδας ὡσαύτως, Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν, ὅτι
 ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτου χώ- 25
 24 ραν καρποῦνται· καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφην ἔγωγε χρῆναι
 μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὠρμημένους, ἀλλὰ κατα-
 σκευάζεσθαι, ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γάρ, ὅτι
 καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη,
 πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ ὁδο- 30
 ποιήσειέ γ' ἂν αὐτοῖς, καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βούλαιντο

ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ', ὅτι τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίει,
 εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζομένους. ἀλλὰ γὰρ δέ- 25
 δοικα, μὴ, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἄργοι ζῆν καὶ ἐν ἀφθόνοις
 βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγά-
 λαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μὴ ὥσπερ οἱ λωτο-
 φάγοι ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι 26
 εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς
 τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς
 Ἑλλησιν, ὅτι ἐκόντες πένονται, ἐξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν οἴ-
 κοι σκληρῶς [ἐκεῖ] πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους
 πλουσίους ὄραν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τὰ-
 γαθὰ δῆλον ὅτι τῶν κρατούντων ἐστί. τοῦτο δὴ δεῖ λέ- 27
 γειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα καί, εἰ
 μάχεσθαι δέοι, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτον μὲν
 τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἀμάξας, ἃς ἔχο-
 μεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῆ, ἀλλὰ πορευώμεθα,
 ὅπη ἂν τῆ στρατιᾷ συμφέρη, ἔπειτα καὶ τὰς σκηνας
 συγκατακαῦσαι. αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν
 ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι οὔτ'
 εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν 28
 τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἕνεκεν ἢ
 σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵν' ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν
 τοῖς ὅπλοις ᾤσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατου-
 μένων μὲν γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι πάντα ἀλλότρια· ἦν δὲ
 κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμε-
 τέρους νομίζειν. λοιπὸν μοι εἰπεῖν, ὅπερ καὶ μέγιστον 29
 νομίζω εἶναι. ὄρατε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι οὐ πρό-
 σθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς
 στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες, ὄντων μὲν τῶν
 ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειθομένων, ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περι-
 γενέσθαι τῷ πολέμῳ, λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας, ἂν-

- 30 ἀρχία ἂν καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δεῖ οὖν
πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι τοὺς
νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέ-
ρους καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι νῦν ἢ πρό-
31 σθεν. ἦν δέ τις ἀπειθῆ, [ἦν] ψηφίσασθε τὸν ἀεὶ ὑμῶν
ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν· οὕτως οἱ πολέ-
μιοι πλεῖστον ἐψευσμένοι ἔσονται· τῆδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ
μυρίους ὄψονται ἀνθ' ἐνὸς Κλεάρχους τοὺς οὐδενὶ ἐπι-
32 τρέφοντας κακῶ εἶναι. ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα·
ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονται. ὅτῳ οὖν ταῦτα
δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα, ἵν' ἔργῳ
περαίνηται. εἰ δέ τι ἄλλο βέλτιον ἢ ταύτη, τολμάτω καὶ
ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεό-
μεθα.
- 33 Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· Ἄλλ' εἰ μὲν τινος
ἄλλου δεῖ πρὸς τούτοις οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα
ἐξέσται ποιεῖν· ἂ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα
ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνα-
34 τεινάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ πάλιν
εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε, ὧν προσδεῖν δοκεῖ
μοι. δῆλον, ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ ὅπου ἔξομεν τὰ ἐπι-
τήδεια· ἀκούω δὲ κώμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι
35 σταδίων ἀπεχούσας· οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πο-
λέμιοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες τοὺς μὲν παριόντας διώ-
κουσί τε καὶ δάκνουσιν, ἦν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας
φεύγουσιν, εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν.
36 ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποι-
ησαμένους τῶν ὄπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα καὶ ὁ πολὺς
ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ᾖ. εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθείη, τίνα
χρῆ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν καὶ
τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθο-

φυλακεῖν, οὐκ ἂν ὁπότε οἱ πολέμοιοι ἔλθοιεν, βουλευ-
 εσθαι ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρώμεθ' ἂν εὐθύς τοῖς τεταγμένοις.
 εἰ μὲν οὖν ἄλλο τις βέλτιον ὄρᾱ, ἄλλως ἔχέτω· εἰ δὲ μή, 37
 Χειρίσοφος μὲν ἠγοῖτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιος ἐστι·
 5 τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τὸ πρεσβυτάτω στρα-
 τηγῶ ἐπιμελοίσθην· ὀπισθοφυλακοῖμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώ-
 τατοι, ἐγὼ τε καὶ Τιμασίων, τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν 38
 πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθα, ὅτι ἂν
 αἰεὶ κράτιστον δοκῆ εἶναι, εἰ δὲ τις ἄλλο ὄρᾱ βέλτιον,
 10 λεξάτω. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· "Ὅτω δοκεῖ
 ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα. Νῦν τοίνυν, 39
 ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα. καὶ ὅστις τε
 ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγα-
 θὸς εἶναι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν· ὅστις τε
 15 ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων
 τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἠττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστί·
 καὶ εἴ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω·
 τῶν γὰρ νικῶντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν καὶ τὰ
 τῶν ἠττωμένων λαμβάνειν.

20 Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν καὶ ἀπελθόντες κατ- 3
 ἕκαιον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ περιπτῶν,
 ὅτου μὲν δέοιτό τις, μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς
 τὸ πῦρ ἔρριπτουν. ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο.
 ἀριστοποιοιμένων δὲ αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης σὺν
 25 ἵππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατη-
 γοὺς εἰς ἐπήκοον λέγει ὧδε. Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες,
 καὶ Κύρω πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν
 εὖνους· καὶ ἐνθάδε δ' εἰμὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. εἰ 2
 οὖν ὄρωγην ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι ἂν
 30 πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἔχων. λέξατε
 οὖν πρὸς με, τί ἐν νῶ ἔχετε, ὡς φίλον τε καὶ εὖνον καὶ

- 3 βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιῆσθαι. βου-
 λευομένοις τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε·
 καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος· Ἡμῖν δοκεῖ, ἦν μὲν τις ἐᾷ ἡμᾶς
 ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν ὡς ἂν δυνώ-
 μεθα ἀσινέστατα· ἦν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἐπικωλύη, 5
 4 διαπολεμεῖν τούτῳ, ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ἐκ τούτου
 ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδάσκειν, ὡς ἄπορον εἶη βασι-
 λέως ἄκοντος σωθῆναι. ἔνθα δὴ ἐγιγνώσκετο ὅτι ὑπό-
 πεμπτος εἶη· καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρνους τις οἰκείων
 5 παρηκολούθει πίστεως ἕνεκα. καὶ ἐκ τούτου ἔδόκει τοῖς 10
 στρατηγοῖς βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι, τὸν πόλε-
 μον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔστ' ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον
 γὰρ προσιώντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν
 διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα, καὶ ὄχετο ἀπιὼν νυκτὸς
 σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι. 15
- 6 Μετὰ ταῦτα ἀριστήσαντες καὶ διαβάντες τὸν Ζαπάταν
 ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι, τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν
 ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ δὲ προεληλυθότων αὐ-
 τῶν ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μιθραδάτης, ἰππέας ἔχων ὡς
 διακοσίους καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακο- 20
 7 σίους μάλα ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους. καὶ προσῆει μὲν, ὡς
 φίλος ὢν, πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένετο,
 ἔξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἵππεις καὶ πεζοί,
 οἱ δ' ἐσφενδόνων καὶ ἐτίτρωσκον. οἱ δὲ ὀπισθοφυλάκες
 τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποιοῦν δ' οὐδέν· 25
 οἱ τε γὰρ Κρηῆτες βραχύτερα τῶν Περσῶν ἐτόξευον καὶ
 ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὄπλων κατεκέκλειντο, οἱ τε
 ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν
 8 σφενδονητῶν. ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἔδόκει διωκτέον εἶναι·
 καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὀπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν, οἱ ἔτυ- 30
 χον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δὲ οὐδένα

κατελάμβανον τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἵππεις ἦσαν τοῖς 9
 Ἕλλησιν οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύγοντας
 ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν
 τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν. οἱ δὲ βάρβαροι 10
 5 ἵππεις καὶ φεύγοντες ἅμα ἐτίτρωσκον εἰς τοῦπισθεν το-
 ξεύοντες ἀπὸ τῶν ἵππων, ὅποσον δὲ προδιώξειαν οἱ Ἕλλη-
 νες, τοσοῦτον πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. ὥστε τῆς 11
 ἡμέρας ὅλης διῆλθον οὐ πλέον πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων,
 ἀλλὰ δειλῆς ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας. ἔνθα δὴ πάλιν
 10 ἀθυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρα-
 τηγῶν Ξενοφῶντα ἠτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φά-
 λαγγοῦ καὶ αὐτὸς τε ἐκινδύνευε καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν
 μᾶλλον ἐδύνατο βλάπτειν. ἀκούσας δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, 12
 ὅτι ὀρθῶς αἰτιῶντο καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυροίη.
 15 ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἠναγκάσθη διώκειν, ἐπεὶ ἐώρων ἡμᾶς
 ἐν τῷ μένειν κακῶς μὲν πάσχοντας, ἀντιποιεῖν δὲ οὐδὲν
 δυναμένους. ἐπειδὴ δὲ ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ὑμεῖς 13
 λέγετε· κακῶς μὲν γὰρ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνάμεθα
 τοὺς πολεμίους, ἀνεχωροῦμεν δὲ παγχαλέπως. τοῖς οὖν 14
 20 θεοῖς χάρις, ὅτι οὐ σὺν πολλῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλίγοις
 ἦλθον, ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι δέ, ὧν δεό-
 μεθα. νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύουσι καὶ σφενδονῶ- 15
 σιν, ὅσον οὔτε οἱ Κρηῆτες ἀντιτοξεύειν δύνανται οὔτε οἱ
 ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξικνεῖσθαι· ὅταν δὲ αὐτοὺς διώκωμεν,
 25 πολὺ μὲν οὐχ οἷόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος
 διώκειν, ἐν ὀλίγῳ δὲ οὐδ', εἰ ταχὺς εἴη, πεζὸς πεζὸν ἂν
 διώκων καταλάβοι ἐκ τόξου ῥύματος. ἡμεῖς οὖν εἰ μέλ- 16
 λομεν τούτους εἰργεῖν, ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν ἡμᾶς
 πορευομένους, σφενδονητῶν τε τὴν ταχίστην δεῖ καὶ
 30 ἵππέων. ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥο-
 δίους, ὧν τοὺς πολλοὺς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν,

καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσι-
 17 κῶν σφενδονῶν. ἐκεῖναι γὰρ διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς
 λίθοις σφενδονᾶν ἐπὶ βραχὺ ἐξικνουῦνται, οἱ δέ γε Ῥόδιοι
 18 καὶ ταῖς μολυβδίσι ἐπίστανται χρῆσθαι. ἦν οὖν αὐτῶν
 ἐπισκεψώμεθα, τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ τούτων τῶ 5
 μὲν δῶμεν αὐτῶν ἀργύριον, τῶ δὲ ἄλλας πλέκειν ἐθέ-
 λοντι ἄλλο ἀργύριον τελῶμεν, καὶ τῶ σφενδονᾶν ἐντε-
 ταλμένῳ [ἐθέλοντι] ἄλλην τινὰ ἀτέλειαν εὐρίσκωμεν,
 19 ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφελεῖν. ὄρω δὲ καὶ
 ἵππους ὄντας ἐν τῷ στρατεύματι, τοὺς μὲν τινὰ παρ' 10
 ἐμοί, τοὺς δὲ τῶν Κλεάρχου καταλελειμμένους, πολλοὺς
 δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους σκευοφοροῦντας. ἂν οὖν τού-
 τους πάντας ἐκλέξαντες σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς
 δὲ ἵππους εἰς ἱππέας κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοί τι
 20 τοὺς φεύγοντας ἀνιάσουσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. καὶ ταύτης τῆς 15
 νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους ἐγένοντο, ἵπποι
 δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν τῇ ὑστεραία εἰς πεντή-
 κοντα, καὶ σπολάδες καὶ θώρακες αὐτοῖς ἐπορίσθησαν,
 καὶ ἵππαρχος ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πολυστράτου Ἀθη-
 ναῖος. 20

4 Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο
 πρῶτον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ ἔδει [αὐτοὺς] διαβῆ-
 ναι, ἐφ' ἧ ἔφοβοῦντο μὴ ἐπίθοντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν
 2 οἱ πολέμιοι. διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς πάλιν ἐπιφαίνεται
 ὁ Μιθραδάτης, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ 25
 σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους· τοσοῦτους γὰρ ἤτησε
 Τισσαφέρην, καὶ ἔλαβεν ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ,
 παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας, ὅτι ἐν
 τῇ πρόσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων ἔπαυε μὲν οὐδέν,
 3 πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες δια- 30
 βεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίους,

διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης ἔχων τὴν δύναμιν. παρήγ-
 γελτο δὲ τῶν τε πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ τῶν
 ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἰππεῦσιν εἶρητο θαρροῦσι διώκειν ὡς
 ἔφευγομένης ἰκανῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθραδάτης κατ- 4
 5 ειλῆφει, καὶ ἤδη σφενδόναί καὶ τοξεύματα ἐξικνοῦντο,
 ἐσήμηνε τοῖς Ἑλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθύς ἔθεον
 ὁμόσε, οἷς εἶρητο καὶ οἱ ἰππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέ-
 ξαντο, ἀλλ' ἔφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν· ἐν ταύτῃ τῇ δι- 5
 ῶξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ
 10 τῶν ἰππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτω-
 καίδεκα. τοὺς δὲ ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἑλλη-
 νες ἠκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτατον τοῖς πολεμίοις εἶη
 ὄραν. καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ 6
 δὲ Ἑλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας
 15 ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐνταῦθα πόλις ἦν 7
 ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισα· ὤκουν δ'
 αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. τοῦ δὲ τείχους αὐτῆς ἦν τὸ
 εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ
 κύκλου ἢ περίοδος δύο παρασάγγαι· ὤκοδόμητο δὲ πλίν-
 20 θοῖς κεραμεαῖς· κρηπίς δ' ὑπῆν λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι
 ποδῶν. ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων 8
 τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανον Πέρσαι, πολιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ
 ἐδύνατο ἐλεῖν· ἥλιον δὲ νεφέλη προκαλύψασα ἠφάνισε,
 μέχρι ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἐάλω. παρὰ 9
 25 ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἐνὸς
 πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. ἐπὶ ταύτης πολλοὶ
 τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπεφευ-
 γότες. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα, παρα- 10
 σάγγας ἕξ, πρὸς τεῖχος ἔρημον μέγα πρὸς [τῇ] πόλει
 30 κείμενον· ὄνομα δὲ ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι δ'
 αὐτὴν ποτε ὤκουν. ἦν δὲ ἢ μὲν κρηπίς λίθου ξεστοῦ

- κογχυλιάτου, τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος
 11 πεντήκοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπωκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος,
 τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν· τοῦ
 δὲ κύκλου ἢ περιόδου ἕξ παρασάγγαι. ἐνταῦθα λέγεται
 Μήδεια γυνὴ βασιλέως καταφυγεῖν, ὅτε ἀπόλλυσαν τὴν 5
 12 ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολι-
 ορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἐλεῖν
 οὔτε βίᾳ. Ζεὺς δ' ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας,
 καὶ οὕτως ἔάλω.
- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας 10
 τέτταρας. εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν Τισσαφέρνης ἐπ-
 εφάνη, οὗς τε αὐτὸς ἰππέας ἤλθεν ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντα
 δύναμιν τοῦ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχοντος καὶ οὗς
 Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρους καὶ οὗς ὁ βασιλέως ἀδελ-
 φὸς ἔχων βασιλεῖ ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις ὄσους βασι- 15
 λεὺς ἔδωκεν αὐτῶ, ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη.
- 14 ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων εἶχεν ὄπι-
 σθεν καταστήσας, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν
 ἐμβαλεῖν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν,
 15 σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ τοξεύειν. ἐπεὶ δὲ δια- 20
 ταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν καὶ οἱ Σκύθαι το-
 ξόται ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρός (οὐδὲ γὰρ
 εἰ πάνυ προθυμεῖτο ῥάδιον ἦν), καὶ ὁ Τισσαφέρνης μάλα
 ταχέως ἔξω βελῶν ἀπεχώρει καὶ <αἱ> ἄλλαι τάξεις ἀπ-
 16 εχώρησαν. καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, 25
 οἱ δ' εἶποντο· καὶ οὐκέτι ἐσίνοντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε
 ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ τε Ῥόδιοι τῶν Περσῶν
 17 ἐσφενδόνων, καὶ τῶν [πλείστων] τοξοτῶν. μεγάλα δὲ καὶ
 τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστίν· ὥστε χρήσιμα ἦν, ὅποσα
 ἀλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων, τοῖς Κρησί, καὶ διετέλουν 30
 χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων

τοξεύειν ἄνω ἰέντες μακράν. ἠδρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ
 ἐν ταῖς κώμαις καὶ μόλυβδος, ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς
 σφενδόνας. καὶ ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατο- 18
 πεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κώμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ
 5 βάρβαροι μείον ἔχοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει· τὴν δ'
 ἐπιούσαν ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπεσιτίσαντο·
 ἦν γὰρ πολὺς σῖτος ἐν ταῖς κώμαις. τῇ δ' ὕστεραία ἐπο-
 ρεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισσαφέρνης εἶπετο ἀκρο-
 βολιζόμενος. ἐνθα δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν πλαίσιον ἰσό- 19
 10 πλευρον, ὅτι πονηρὰ τάξις εἶη πολεμίων ἐπομένων. ἀνάγ-
 κη γάρ ἐστιν, ἣν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαι-
 σίου ἢ ὁδοῦ στενοτέρας οὔσης ἢ ὁρέων ἀναγκαζόντων ἢ
 γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπίστας καὶ πορεύεσθαι πο-
 νήρως ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους·
 15 ὥστε δυσχρήστους εἶναι ἀνάγκη, ἀτάκτους ὄντας. ὅταν 20
 δ' αὖ διάσχη τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε
 ἐκθλιβομένους καὶ κενὸν γίνεσθαι τὸ μέσον τῶν κερά-
 των, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας πολεμίων ἐπο-
 μένων. καὶ ὅποτε δέοι γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ
 20 διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος·
 καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' 21
 ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποίησαν ἕξ λόχους ἀνὰ ἑκατὸν
 ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν καὶ ἄλλους πεντη-
 κοντῆρας καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχας. οὕτω δὲ πορευό-
 25 μενοι, ὅποτε μὲν συγκύπτοι τὰ κέρατα, ὑπέμενον ὕστεροι
 οἱ λοχαγοί, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι, τότε δὲ παρ-
 ῆγον ἔξωθεν τῶν κεράτων. ὅποτε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευ- 22
 ραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἀνεξεπίμπλασαν, εἰ μὲν στε-
 νότερον εἶη τὸ διέχον, κατὰ λόχους, εἰ δὲ πλατύτερον,
 30 κατὰ πεντηκοστῶς, εἰ δὲ πάνυ πλατὺ, κατ' ἐνωμοτίας,
 ὥστε ἀεὶ ἔκπλεων εἶναι τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν 23

τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, οὐκ ἔταράττοντο, ἀλλ' ἐν
 τῷ μέρει οἱ λόχοι διέβαινον· καὶ εἴ που δέοι τι τῆς φά-
 λαγγοσ, ἐπιπαρῆσαν οὗτοι. τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορευ-
 24 θησαν σταθμοὺς τέτταρας. ἠνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπο-
 ρεύοντο, εἶδον βασίλειόν τι καὶ περὶ αὐτὸ κώμασ πολλὰς, 5
 τὴν δὲ ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν
 γιγνομένην, οἱ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν κώμη.
 καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡσ εἰκὸς
 25 τῶν πολεμίων ὄντων ἰππέων· ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ
 τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον <καὶ> κατ- 10
 ἔβαινον, ὡσ ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαῖεν, ἐνταῦθα ἐπιγίγνον-
 ται οἱ βάρβαροι καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ εἰς τὸ πρᾶνὲς ἔβαλ-
 26 λον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, καὶ πολλοὺς
 κατετίτρωσκον καὶ ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνήτων
 καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἴσω τῶν ὄπλων· ὥστε παντά- 15
 πασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν ἐν τῷ ὄχλῳ
 27 ὄντες καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται. ἐπεὶ δὲ πιεζό-
 μενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῆ μὲν ἐπὶ
 τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται ὀπλίται ὄντες, οἱ δὲ πολέμιοι ταχὺ
 28 ἀπεπήδων. πάλιν δέ, ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο στρα- 20
 τευμα, ταῦτὰ ἔπασχον, καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλόφου
 ταῦτὰ ἐγίγνετο, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου ἔδοξεν
 αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρατιώτας, πρὶν ἀπὸ τῆσ δεξιᾶσ
 πλευρᾶσ τοῦ πλαισίου ἀνήγαγον πελταστὰσ πρὸς τὸ ὄρος.
 29 ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἐπομένων πολεμίων, 25
 οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖσ καταβαίνουσι, δεδοι-
 κότες, μὴ ἀποτμηθεῖσαν καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γέ-
 30 νοιντο οἱ πολέμιοι. οὕτω τὸ λοιπὸν τῆσ ἡμέρασ πορευό-
 μενοι, οἱ μὲν <ἐν> τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ
 κατὰ τὸ ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰσ κώμασ καὶ 30
 ἱατροὺς κατέστησαν ὀκτώ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι.

ἔνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ τῶν τετρωμένων 31
 ἔνεκα καὶ ἄμα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον,
 κριθὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλάς. ταῦτα δὲ συνενη-
 νεγμένα ἦν τῷ σατραπέοντι τῆς χώρας. τετάρτη δ'
 5 ἡμέρα καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον. ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν 32
 αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἢ
 ἀνάγκη κατασκηνηῆσαι, οὗ πρῶτον εἶδον κώμην καὶ μὴ
 πορεύεσθαι ἔτι μαχομένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπό-
 μαχοι, <οἷ τε> τετρωμένοι καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες καὶ
 10 οἱ τῶν φερόντων τὰ ὄπλα δεξάμενοι. ἐπεὶ δὲ κατεσκή- 33
 νησαν καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολίζεσθαι οἱ βάρ-
 βαροι πρὸς τὴν κώμην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ
 Ἕλληνες· πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ χώρας ὀρμῶντας ἀλέ-
 ξασθαι ἢ πορευομένους ἐπιούσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.
 15 ἠνίκα δ' ἦν ἤδη δείλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις· 34
 οὔποτε γὰρ μείον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τοῦ
 Ἑλληνικοῦ ἐξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι, μὴ τῆς νυκτὸς
 [οἱ Ἕλληνες] ἐπίθοντο αὐτοῖς. πονηρὸν γὰρ νυκτός ἐστι 35
 στρατεύμα Περσικόν. οἷ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται
 20 καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺν πεποδισμένοι εἰσὶ τοῦ μὴ φεύγειν
 ἔνεκα, εἰ λυθείησαν, ἐάν τέ τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ
 ἐπισάξαι τὸν ἵππον Πέρσῃ ἀνδρὶ καὶ χαλινῶσαι, δεῖ καὶ
 θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ πάντα
 χαλεπὰ νύκτωρ καὶ θορύβου ὄντος ποιεῖν. τούτου ἔνεκα
 25 πόρρω ἀπεσκήνουν τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δὲ ἐγίγνωσκον 36
 αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλο-
 μένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάζεσθαι ἀκουόντων
 τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μὲν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας
 οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ δὲ ὄψε ἐγίγνετο, ἀπῆσαν· οὐδὲ γὰρ
 30 ἐδόκει λύειν αὐτοὺς νυκτὸς πορεύεσθαι καὶ κατάγεσθαι
 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη 37

ἐώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες
 καὶ διῆλθον ὅσον ἐξήκοντα σταδίους. καὶ γίγνεται το-
 σοῦτον μεταξὺ τῶν στρατευμάτων, ὥστε τῇ ὑστεραία οὐκ
 ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι οὐδὲ τῇ τρίτῃ, τῇ δὲ τετάρτῃ
 νυκτὸς προελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον ⁵
 οἱ βάρβαροι, ἣ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν
 38 ὄρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. ἐπειδὴ δὲ
 ἐώρα Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν,
 καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς καὶ κελεύει λαβόντα
 39 τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν. ὁ δὲ Ξενο- ¹⁰
 φῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἤγεν· ἐπιφαινόμενον γὰρ
 ἐώρα Τισσαφέρην καὶ τὸ στράτευμα πᾶν· αὐτὸς δὲ προσ-
 ελάσας ἠρώτα· Τί καλεῖς; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐξεστιν
 ὄραν· προκατείληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως
 λόφος, καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκόψο- ¹⁵
 40 μεν. ἀλλὰ τί οὐκ ἤγες τοὺς πελταστὰς; ὁ δὲ λέγει, ὅτι
 οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὀπισθεν πολεμίων
 ἐπιφαινομένων. Ἀλλὰ μὴν ὦρα γ', ἔφη, βουλευέσθαι, πῶς
 41 τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾶ ἀπὸ τοῦ λόφου. ἐνταῦθα Ξενοφῶν
 ὄρᾶ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν στρα- ²⁰
 τεύματος οὔσαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον, ἐνθα
 ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ λέγει· Κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε,
 ἡμῖν ἴεσθαι ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἦν γὰρ τοῦτο λά-
 βωμεν, οὐ δυνήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. ἀλλὰ, εἰ
 βούλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἐγὼ δ' ἐθέλω πορεύεσθαι· ²⁵
 εἰ δὲ χρήζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ.
 42 Ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὀπότερον βούλει
 ἐλέσθαι. εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἰρεῖται
 πορεύεσθαι, κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος
 43 ἄνδρας· μακρὸν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαβεῖν. καὶ ὁ ³⁰
 Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελταστὰς·

ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. συνέπεσθαι δ'
 ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους, οὓς αὐτὸς εἶχε
 τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου. ἐντεῦθεν 44
 ἐπορεύοντο, ὡς ἐδύναντο τάχιστα. οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου
 5 πολέμιοι, ὡς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον,
 εὐθύς καὶ αὐτοὶ ὤρμησαν ἀμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. καὶ 45
 ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύ-
 ματος διακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλὴ δὲ κραυγὴ
 τῶν ἀμφὶ Τισσαφέρην τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων. Ξε- 46
 10 νοφῶν δὲ παρελαύνων ἐπὶ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο·
 Ἄνδρες, νῦν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἀμιλλᾶσθαι, νῦν
 πρὸς [τοὺς] παῖδας καὶ [τὰς] γυναῖκας, νῦν ὀλίγον πονή-
 σαντες ἀμαχεῖ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ 47
 ὁ Σικυώνιος εἶπεν· Οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν· σὺ
 15 μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχεῖ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κάμνω τὴν
 ἀσπίδα φέρων. καὶ ὃς ἀκούσας ταῦτα καταπηδήσας ἀπὸ 48
 τοῦ ἵππου ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀσπίδα
 ἀφελόμενος ὡς ἐδύνατο τάχιστα [ἔχων] ἐπορεύετο· ἐτύγ-
 χανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἵππικόν, ὥστε ἐπιέζετο.
 20 καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δὲ
 ὀπισθεν παριέναι μόλις ἐπομένοις. οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶ- 49
 ται παίουσι καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν,
 ἔστε ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. ὁ δὲ
 ἀναβάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἵππου ἤγεν, ἐπεὶ
 25 δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε πεζῆ. καὶ
 φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους. ἐνθα 5
 δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον, ἢ ἕκαστος ἐδύ-
 νατο, οἱ δ' Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσα-
 φέρην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὄχοντο.
 30 οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες εἰς τὸ πεδῖον ἐστρατο-
 πεδεύσαντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ

και ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν
 2 τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἤνικα δ'
 ἦν δειλὴ, ἐξαπίνης οἱ πολέμοιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ,
 και τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων
 ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἄρπαγὴν· και γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκη- 5
 μάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατ-
 3 ελήφθησαν. ἐνταῦθα Τισσαφέρνης και οἱ σὺν αὐτῷ καίειν
 ἐπεχείρησαν τὰς κώμας, και τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμη-
 σάν τινες, ἐννοούμενοι, μὴ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ καύσοιεν,
 4 οὐκ ἔχοιεν, ὁπόθεν λαμβάνοιεν. και οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσο- 10
 φον ἀπῆσαν ἐκ τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐπεὶ κατέβη,
 παρελαύνων τὰς τάξεις, ἤνικα <οἱ> ἀπὸ τῆς βοηθείας
 5 ἀπήντησαν [οἱ Ἕλληνες], ἔλεγεν· Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες [Ἕλ-
 ληνες], ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ὑμετέραν εἶναι; ἀ γάρ,
 ὅτε ἐσπένδοντο, διεπράττοντο, μὴ κάειν τὴν βασιλέως χώ- 15
 ραν, νῦν αὐτοὶ κάουσι ὡς ἀλλοτρίαν. ἀλλ' ἐάν που κατα-
 λίπωσί γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄφονται και ἡμᾶς ἐνταῦθα
 6 πορευομένους. ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοη-
 θεῖν ἐπὶ τοὺς κάοντας ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χει-
 ρίσοφος εἶπεν· Οὐκ οὐκ ἐμοιγε δοκεῖ· ἀλλὰ και ἡμεῖς, 20
 ἔφη, κάωμεν, και οὕτω θᾶπτον παύσονται.
 7 Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὰς σκηναὶς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ
 τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ και λοχαγοὶ συνῆλθον.
 και ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. ἐνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν
 ὑπερύψηλα, ἐνθεν δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτος τὸ βάθος, ὡς 25
 8 μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπο-
 ρουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν·
 Ἐγὼ θέλω, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακισχι-
 λίους ὀπλίτας, ἂν ἐμοί, ὧν δέομαι, ὑπηρετήσητε και τά-
 9 λαντον μισθὸν πορίσητε. ἐρωτώμενος δέ, ὅτου δέοιτο, 30
 Ἀσκῶν, ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι· πολλὰ δ' ὄρω ταῦτα

πρόβατα καὶ αἰγας καὶ βοῦς καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ
 φυσηθέντα ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. δεήσομαι 10
 δὲ καὶ τῶν δεσμῶν, οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια· τούτοις
 ζεύξας τοὺς ἄσκους πρὸς ἀλλήλους, ὀρμίσας ἕκαστον
 5 ἄσκὸν λίθους ἀρτήσας καὶ ἀφείς ὥσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ
 ὕδωρ, διαγαγὼν καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας ἐπιβαλῶ ὕλην
 καὶ γῆν ἐπιφορήσω· ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε, αὐτίκα 11
 μάλα εἴσεσθε· πᾶς γὰρ ἄσκὸς δύο ἄνδρας ἔξει τοῦ μὴ
 καταδῦναι, ὥστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν, ἢ ὕλη καὶ ἢ γῆ σχήσει.
 10 ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν 12
 ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύ-
 σοντες πέραν πολλοὶ ἵππεις, οἳ εὐθύς τοῖς πρώτοις οὐδὲν
 ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν. ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν 13
 ἐπανεχώρουν εἰς τοῦμπαλιν [ἢ πρὸς Βαβυλῶνα] εἰς τὰς
 15 ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες, ἐνθεν ἐξῆσαν· ὥστε
 οἱ πολέμιοι οὐ προσήλαννον, ἀλλὰ ἐθεῶντο καὶ ὅμοιοι
 ἦσαν θαυμάζοντες, ὅποι ποτὲ τρέφονται οἱ Ἕλληνες καὶ
 τί ἐν νῶ ἔχοιεν. ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἀμφὶ 14
 τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ πάλιν
 20 συνῆλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς αἰχμαλώτους ἤλεγχον
 τὴν κύκλω πᾶσαν χώραν, τίς ἐκάστη εἶη. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι 15
 τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἶη καὶ
 Μηδίαν, δι' ἧσπερ ἦκοιεν, ἢ δὲ πρὸς ἕω ἐπὶ Σοῦσά τε
 καὶ Ἐκβάτανα φέροι, ἐνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται
 25 βασιλεύς, ἢ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν ἐπὶ Λυ-
 δίαν καὶ Ἰωνίαν φέροι, ἢ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς
 ἄρκτον τετραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι. τούτους δὲ 16
 ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολεμικοὺς εἶναι, καὶ
 βασιλέως οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς
 30 βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυριάδας· τούτων δ' οὐδένα
 ἀπονοστήσαι διὰ τὴν δυσχωρίαν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σα-

τράπην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμειγνύναι σφῶν
 17 τε πρὸς ἐκείνους καὶ ἐκείνων πρὸς ἑαυτούς. ἀκούσαντες
 ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἑκασταχόσε φά-
 σκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες, ὅποι πορεύεσθαι
 ἔμελλον. ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τῶν 5
 ὄρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τούτους γὰρ διελθόντας
 ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἤξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ
 εὐδαίμονος. ἐντεῦθεν δ' εὐπορον ἔφασαν εἶναι, ὅποι τις
 18 ἐθέλοι πορεύεσθαι. ἐπὶ τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως, ὅπηνίκα
 καὶ δοκοίη τῆς ὥρας, τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερ- 10
 βολὴν τῶν ὄρέων ἐδεδοίκεσαν, μὴ προκαταληφθεῖη· καὶ
 παρήγγειλαν, ἐπειδὴ δειπνήσειαν, συσκευασαμένους πάν-
 τας ἀναπαύεσθαι, καὶ ἔπεσθαι, ἢνίκ' ἂν τις παραγγείλῃ.

IV

1 [Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης,
 καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς καὶ 15
 οἱ τὸν Κύρω ἀναβάντες Ἕλληνας ἐποιήσαντο, καὶ ὅσα
 παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρου
 ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπακολουθοῦντος τοῦ
 Περσῶν στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.
 2 ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, ἐνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν 20
 ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δὲ οὐκ
 ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδούχεια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ
 ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς διὰ τῶν
 3 ὄρέων πορευτέον εἶναι. ἤκουον γὰρ τῶν ἀλισκομένων,
 ὅτι, εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδούχεια ὄρη, ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ τὰς 25
 πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἦν μὲν βούλωνται, δια-
 βήσονται, ἦν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασι. καὶ τοῦ Εὐφράτου

δὲ τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ Τίγρητος εἶναι, καὶ
 ἔστιν οὕτως ἔχον. τὴν δ' εἰς τοὺς Καρδούχους ἐμβολὴν ὧδε 4
 ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι,
 πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα.] ἠνίκα δ' ἦν 5
 5 ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτός,
 ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδῖον, τηνικαῦτα ἀναστάντες
 ἀπὸ παραγγέλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ
 ἡμέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος. ἔνθα δὲ Χειρίσοφος μὲν ἠγεῖτο τοῦ 6
 στρατεύματος λαβὼν τὸ ἀμφ' αὐτὸν καὶ τοὺς γυμνήτας
 10 πάντας, Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὀπλίταις
 εἶπετο οὐδένα ἔχων γυμνήτα· οὐδεὶς γὰρ κίνδυνος ἐδόκει
 εἶναι, μή τις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὀπισθεν ἐπίσποιτο.
 καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρὶν τινα αἰσθέ- 7
 σθαι τῶν πολεμίων. ἔπειτα δ' ὑφηγεῖτο· ἐφείπετο δὲ αἰεὶ τὸ
 15 ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν τοῖς
 ἄγκεσί τε καὶ μυχοῖς τῶν ὄρεων. ἔνθα δὲ οἱ μὲν Καρδοῦ- 8
 χοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας ἔχοντες καὶ γυναῖκας καὶ
 παῖδας ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. τὰ δὲ ἐπιτήδεια πολλὰ ἦν
 λαμβάνειν, ἦσαν δὲ καὶ χαλκώμασι παμπόλλοις κατεσκευ-
 20 ασμέναι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ τοὺς
 ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι, εἴ πως ἐθελήσειαν
 οἱ Καρδοῦχοι διέναι αὐτοὺς ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας,
 ἐπεὶπερ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν· τὰ μέντοι ἐπιτήδεια, 9
 ὅτω τις ἐπιτυγχάνοι, ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. οἱ δὲ
 25 Καρδοῦχοι οὔτε καλούντων ὑπήκουον οὔτε ἄλλο φιλικὸν
 οὐδὲν ἐποίουν. ἐπεὶ δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατ- 10
 ἔβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι (διὰ
 γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις
 αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις εἰς τὰς κώμας), τότε δὲ
 30 συλλεγόντες τινὲς τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις ἐπ-
 ἐτίθεντο, καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι

- κατέτρωσαν, ὀλίγοι τινὲς ὄντες· ἐξ ἀπροσδοκίτου γὰρ
 11 αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μέντοι τότε πλείους συν-
 ελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρεῖν πολὺ τοῦ στρα-
 τεύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κώ-
 μαις ἠϋλίσθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι πυρὰ πολλὰ ἔκαιον 5
 12 κύκλω ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ συνεώρων ἀλλήλους. ἅμα δὲ
 τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν
 Ἑλλήνων ἔδοξε τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ δυ-
 νατώτατα ἔχοντας πορεύεσθαι, καταλιπόντας τᾶλλυ, καὶ
 ὅσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ, 10
 13 πάντα ἀφεῖναι. σχολαίαν γὰρ ἐποίουν τὴν πορείαν πολλὰ
 ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα, πολλοὶ δὲ οἱ ἐπὶ
 τούτοις ὄντες ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ ἐπιτήδεια
 ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων
 ὄντων. δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν. 15
- 14 Ἐπειδὴ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ὑποστάντες ἐν
 στενωῷ οἱ στρατηγοί, εἴ τι εὐρίσκοιεν τῶν εἰρημένων μὴ
 ἀφειμένον, ἀφηροῦντο, οἱ δ' ἐπεΐθοντο, πλὴν εἴ τις τι
 ἔκλεψεν, οἷον ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας ἢ γυναικὸς τῶν εὐ-
 πρεπῶν. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, 20
 15 τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι. εἰς δὲ τὴν
 ὕστεραίαν γίγνεται χειμῶν πολὺς, ἀναγκαῖον δ' ἦν πο-
 ρεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἠγεῖτο μὲν
 16 Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι
 ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ στενωῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγυὲς 25
 προσιόντες ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνων, ὥστε ἠναγκάζοντο
 οἱ Ἕλληνες ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀναχάζοντες σχολῇ
 πορεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπο-
 17 μένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοιντο. ἐνθα ὁ Χει-
 ρίσοφος ἄλλοτε μὲν, ὅτε παρεγγυῶτο, ὑπέμενε, τότε δὲ 30
 οὐχ ὑπέμενε, ἀλλ' ἠγε ταχέως καὶ παρηγγύα ἐπεσθαι,

ὥστε δῆλον ἦν, ὅτι προᾶγμά τι εἶη· σχολή δ' οὐκ ἦν ἰδεῖν
 παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοία
 φυγῇ ἐγίγνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι. καὶ ἐνταῦθα ἀποθνή- 18
 σκει ἀνὴρ ἀγαθός, Λακωνικὸς Κλεώνυμος τοξευθεὶς διὰ
 5 τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευράς, καὶ
 Βασίᾳς Ἀρκὰς διαμπερὲς τὴν κεφαλὴν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο 19
 ἐπὶ σταθμόν, εὐθύς, ὥσπερ εἶχεν, ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς
 τὸν Χειρίσοφον ἠτιᾶτο αὐτόν, ὅτι οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ'
 ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. καὶ νῦν δύο καλῶ
 10 τε καὶ ἀγαθῶ ἀνδρε τέθνατον καὶ οὔτε ἀνελέσθαι οὔτε
 θάψαι ἐδυνάμεθα. ἀποκρίνεται ὁ Χειρίσοφος· Βλέπον, 20
 ἔφη, πρὸς τὰ ὄρη καὶ ἰδέ, ὡς ἄβατα πάντα ἐστί· μία δ'
 αὕτη ὁδός, ἦν ὄρᾱς, ὄρθία, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἀνθρώπων ὄρᾱν
 ἔξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἳ κατειληφότες φυλάττουσι
 15 τὴν ἔκβασιν. ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον καὶ διὰ τοῦτό σε οὐχ 21
 ὑπέμενον, εἴ πως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατειληφθαι τὴν
 ὑπερβολήν· οἱ δ' ἠγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὗ φασιν εἶναι
 ἄλλην ὁδόν. ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· Ἀλλ' ἐγὼ ἔχω δύο 22
 ἀνδρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρεῖχον, ἐνηδρεύσα-
 20 μεν, ὅπερ ἡμᾶς καὶ ἀναπνεῦσαι ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείνα-
 μέν τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντας προθυμήθημεν λαβεῖν
 αὐτοῦ τούτου ἕνεκα, ὅπως ἠγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν
 χρησαίμεθα.

Καὶ εὐθύς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους ἤλεγχον δια- 23
 25 λαβόντες, εἴ τινα εἰδεῖεν ἄλλην ὁδὸν ἢ τὴν φανεράν. ὁ μὲν
 οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη, καὶ μάλα πολλῶν φόβων προσαγο-
 μένων· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν, ὀρῶντος τοῦ ἑτέρου
 κατεσφάγη. ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν, ὅτι οὗτος μὲν διὰ ταῦτα οὐ 24
 φαίη εἰδέναί, ὅτι αὐτῶ τυγχάνοι θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ
 30 ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη ἠγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑπο-
 ζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν. ἐρωτώμενος δ', εἰ εἶη τι ἐν 25

αὐτῇ δυσπάριτον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ εἰ μή τις
 26 προκαταλήφοιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἔνταῦθα
 ἐδόκει συγκαλέσαντας λοχαγούς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν
 ὀπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα καὶ ἐρωτᾶν, εἴ τις [αὐτῶν]
 ἔστιν, ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι ἂν γενέσθαι καὶ ὑποστὰς 5
 27 ἐθελοντῆς πορεύεσθαι. ὑφίστανται τῶν μὲν ὀπλιτῶν Ἀρι-
 στώννυμος Μεθυδριεὺς Ἀρκὰς καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος
 Ἀρκὰς, ἀντιστασιάζων δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παρράσιος
 Ἀρκὰς καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι προσλαβὼν
 ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος· ἐγὼ γάρ, ἔφη, 10
 28 οἶδα, ὅτι ἔφονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. ἐκ
 τούτου ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνήτων ταξιάρχων
 ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσταται Ἀριστέας Χῖος, ὃς
 πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιός τῃ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα
 ἐγένετο. 15

2 Καὶ ἦν μὲν δειλὴ ἤδη, οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφαγόν-
 τας πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δήσαντες παραδιδόασιν
 αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα, ἣν λάβωσι τὸ ἄκρον,
 τὸ χωρίον φυλάττειν, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι ση-
 μαίνειν. καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας, 20
 τὴν φανερὰν ἐκβασιν, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσειν ἐκβαίνοντες
 2 ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. ταῦτα συνθέμενοι οἱ μὲν οὖν
 ἐπορεύοντο πλῆθος ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ
 οὐρανοῦ. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ἠγεῖτο
 πρὸς τὴν φανερὰν ἐκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέ- 25
 μιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ περιόν-
 3 τες. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδρᾳ οἱ ὀπισθοφύλακες, ἦν ἔδει
 διαβάντας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τηνικαῦτα ἐκύλινδον οἱ
 βάρβαροι ὄλοιτρόχους ἀμαξιαίους καὶ μείζους καὶ ἐλάτ-
 τους, οἱ φερόμενοι πρὸς τὰς πέτρας πταίνοντες διεσφενδο- 30
 νῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ πελάσαι οἶόν τ' ἦν τῇ εἰσόδῳ.

ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτη δύναιντο, ἄλλη ἐπει- 4
 ρῶντο· καὶ ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ
 ὤοντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖ-
 πνον· ἐτύγγανον δὲ καὶ ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθο-
 5 φυλακήσαντες. οἱ μέντοι πολέμιοι οὐδὲν ἐπαύσαντο δι'
 ὄλης τῆς νυκτὸς κυλίνδοντες τοὺς λίθους· τεκμαίρεσθαι
 δ' ἦν τῷ ψόφῳ. οἱ δ' ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα κύκλῳ περι- 5
 όντες καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθη-
 μένους· καὶ τοὺς μὲν κατακανόντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες
 10 αὐτοὶ ἐνταῦθ' ἔμενον, ὡς τὸ ἄκρον κατέχοντες. οἱ δ' οὐ 6
 κατεῖχον, ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ' ὃν ἦν ἡ στενὴ
 αὕτη ὁδός, ἐφ' ἣ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. ἔφοδος μέντοι
 αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν, οἱ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ
 ἐκάθηντο. καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δ' 7
 15 ἡμέρα ὑπέφαινε, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ
 τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο, ὥστ' ἔλαθον
 ἐγγὺς προσελθόντες. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἡ τε
 σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἀλαλάξαντες ἴεντο ἐπὶ τοὺς ἀν-
 θρώπους· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λιπόντες τὴν ὁδὸν
 20 φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὗζωνοι γὰρ ἦσαν. οἱ δὲ 8
 ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος εὐθὺς ἴεντο
 ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν
 κατὰ ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο, ἧ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες,
 καὶ ἀναβάντες, ὡς ἐδύναντο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι.
 25 καὶ οὗτοι πρῶτοι συνέμειξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ 9
 χωρίον. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμί-
 σεις ἐπορεύετο, ἧπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες· εὐοδωτάτη
 γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις· τοὺς δὲ ἡμίσεις ὀπισθεν τῶν
 ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ' ἐντυγγάνουσι λόφῳ 10
 30 ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ κατειλημμένῳ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὓς ἡ
 ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη ἢ διεξεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλή-

νων. καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύθησαν, ἤπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δὲ
 11 ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλη ἢ ταύτη ἐκβῆναι. ἐνθα δὴ παρα-
 κελευσάμενοι ἀλλήλοις προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον
 ὀρθίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλω, ἀλλὰ καταλιπόντες ἄφοδον
 12 τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν. καὶ τέως μὲν αὐτοὺς 5
 ἀναβαίνοντας, ὅπη ἐδύναντο ἕκαστος οἱ βάρβαροι ἐτόξευον
 καὶ ἔβαλλον, ἐγγὺς δ' οὐ προσίεντο, ἀλλὰ φυγῇ λείπouσι
 τὸ χωρίον. καὶ τοῦτόν τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλληνες καὶ
 ἕτερον ὀρῶντες ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ τοῦτον
 13 ἀνθις ἐδόκει πορεύεσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν, μή, εἰ 10
 ἔρημον καταλίποι τὸν ἐαλωκότα λόφον, [καὶ] πάλιν λα-
 βόντες οἱ πολέμιοι ἐπίθουιντο τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν
 (ἐπὶ πολὺ δ' ἦν τὰ ὑποζύγια, ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πο-
 ρευόμενα), καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγοὺς Κηφισό-
 δωρον Κηφισοφῶντος Ἀθηναῖον καὶ Ἀμφικράτην Ἀμφι- 15
 δήμου Ἀθηναῖον καὶ Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα, αὐτὸς
 δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον λόφον,
 14 καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοῦτον αἰροῦσιν. ἔτι δ' αὐτοῖς
 τρίτος μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ
 τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν 20
 15 ἐθελοντῶν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Ἕλληνες, λείπouσιν
 οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν, ὥστε θαυμαστὸν πᾶσι
 γενέσθαι καὶ ὑπώπτειον δείσαντας αὐτούς, μὴ κυκλω-
 θέντες πολιορκοῖντο, ἀπολιπεῖν. οἱ δ' ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου
 καθορῶντες τὰ ὀπισθεν γιγνόμενα πάντες ἐπὶ τοὺς 25
 16 ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν. καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς
 νεωτάτοις ἀνέβαινε ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκέ-
 λευσεν ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι λόχοι προσμείξειαν,
 καὶ προελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὀμαλῷ θέσθαι τὰ
 17 ὄπλα εἶπε. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ 30
 Ἀργεῖος πεφευγὼς καὶ λέγει, ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ

πρώτου λόφου καὶ ὅτι τεθνήσκει Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ ἀλόμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφύλακας ἀφίκοντο. ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι 18 οἱ βάρβαροι ἤκον ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μαστῷ· καὶ ὁ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως περὶ σπονδῶν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπήτει. οἱ δὲ ἔφασαν ἀποδώσειν ἐφ' ᾧ 19 μὴ καίειν τὰς οἰκίας. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα παρήει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τούτου τοῦ τόπου συνερρύησαν. ἐνταῦθα 10 ἴσταντο οἱ πολέμιοι. καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ 20 τοῦ μαστοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐνθα τὰ ὄπλα ἔκειτο, ἴεντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῶν πλήθει καὶ θορύβῳ· καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινε, ἐκύλινδον πέτρας· καὶ ἐνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέ- 15 λος, Ξενοφῶντα δὲ ὁ ὑπασπιστῆς ἔχων τὴν ἀσπίδα ἀπέλιπεν· Εὐρύλοχος δὲ Λουσιεὺς Ἀρκὰς προσέδραμεν αὐτῷ 21 ὀπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον. ἐκ δὲ τού- 22 του πᾶν ὁμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις καὶ ἐπιτηδεῖοις δαψι- 20 λέσι· καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὃν ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο, ὥστε λα- 23 βόντες τοὺς νεκροὺς ἀποδοῦναι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πάντα ἐποίησαν τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὥσπερ νομί- 25 ζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄνευ ἡγεμόνος 24 ἐπορεύοντο· μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι καί, ὅπη εἶη στενὸν χωρίον, προκαταλαμβάνοντες ἐκώλυον τὰς παρόδους. ὁπότε 25 μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὀπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς 30 πρώτοις, ἀνωτέρω πειρώμενος γίνεσθαι τῶν κωλυόντων, ὁπότε δὲ τοῖς ὀπισθεν ἐπίθοντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων 26

καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γίνεσθαι τῶν κωλυόντων ἔλυε
 τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὀπισθεν· καὶ αἰεὶ οὕτως
 27 ἐβοήθουν ἀλλήλοις καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμέλοντο. ἦν
 δὲ καὶ ὅποτε αὐτοῖς τοῖς ἀναβάσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον
 οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν· ἑλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε 5
 καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γὰρ εἶχον ἄλλο
 28 ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἄριστοι δὲ [καὶ] τοξόται ἦσαν·
 εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς τριπήχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλεόν ἢ
 διπήχη· εἶλκον δὲ τὰς νευράς, ὅποτε τοξεύοιεν, πρὸς τὸ
 κάτω τοῦ τόξου τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προσβαίνοντες. τὰ 10
 δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωρά-
 κων. ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ λάβοιεν, ἀκον-
 τίοις, ἐναγκυλῶντες. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ Κρηῖτες
 χρησιμώτατοι ἐγένοντο, ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατοκλῆς
 Κρήης. 15

- 3 Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ἠϋλίσθησαν ἐν ταῖς κώμαις
 ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμόν,
 εὖρος ὡς δίπλευθρον, ὃς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν
 Καρδούχων χώραν. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο
 ἄσμενοι ἰδόντες πεδίον· ἀπειχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς 20
 2 ἐξ ἢ ἑπτὰ στάδια τῶν Καρδούχων. τότε μὲν οὖν ἠϋλίσθη-
 σαν μάλα ἠδέως καὶ ταπιτήδεια ἔχοντες καὶ πολλὰ τῶν
 παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας,
 ὅσασπερ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας μαχό-
 μενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακά, ὅσα οὐδὲ τὰ σύμπαντα 25
 ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους. ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι
 τούτων ἠδέως ἐκοιμήθησαν.
- 3 Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὀρῶσιν ἰππέας που πέραν τοῦ ποτα-
 μοῦ ἐξοπλισμένους, ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν, πεζοὺς δ'
 ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἰππέων, ὡς 30
 4 κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. ἦσαν δ' οὗτοι

Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχα Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι
 μισθοφόροι. ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροί τε καὶ
 ἄλκιμοι εἶναι· ὄπλα δ' εἶχον γέρρα μακρὰ καὶ λόγχας. αἱ 5
 δὲ ὄχθαι αὐται, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν, τρία ἢ
 5 τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπειῖχον· ὁδὸς δὲ μία
 ἢ ὀρωμένη ἦν ἄγουσα ἄνω ὥσπερ χειροποίητος· ταύτη
 ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληες. ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό 6
 τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ πο-
 ταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὕτ' ἐν τῷ
 10 ὕδατι τὰ ὄπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἤρπαζεν ὁ ποταμὸς·
 ἐπὶ τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὄπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐγί-
 γνοντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τἄλλα βέλη· ἀνεχώρησαν
 οὖν καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν.
 ἔνθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν, ἐπὶ τοῦ ὄρους 7
 15 ἐώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ἐν τοῖς
 ὄπλοις. ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν,
 ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς δια-
 βαίνειν κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικει-
 σομένους τοὺς Καρδούχους ὀπισθεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν 8
 20 ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες.
 Ξενοφῶν δὲ ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὐται
 δὲ αὐτῷ αὐτόματα περιρρυῆναι, ὥστε λυθῆναι καὶ δια-
 βαίνειν, ὅποσον ἐβούλετο. ἐπεὶ δὲ ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς
 τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει, ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς ἔσεσθαι,
 25 καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὸ ὄναρ. ὁ δὲ ἠδετό τε καὶ ὡς τάχιστα 9
 ἕως ὑπέφαιεν, ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί·
 καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθύς ἐπὶ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες
 ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον
 τῇ στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι. ἀριστῶντι δὲ τῷ Ξενοφῶντι 10
 30 προστρέχeton δύο νεανίσκω· ἠδεσαν γὰρ πάντες ὅτι ἐξεΐη
 αὐτῷ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν καί, εἰ

καθεύδοι, ἐπεγείραντα εἰπεῖν, εἴ τίς τι ἔχοι τῶν πρὸς τὸν
 11 πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον, ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέ-
 γοντες ὡς ἐπὶ πῦρ, κάπειτα κατίδοιεν ἐν τῷ πέραν ἐν
 πέτραις καθηκούσαις ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν γέροντά τε
 καὶ γυναῖκας καὶ παιδίσκας ὥσπερ μαρσίπους ἱματιῶν 5
 12 κατατιθεμένους ἐν πέτρᾳ ἀνθρώδει. ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι
 ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμίοις ἵππεῦσι
 προσβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. ἐκδύντες δ' ἔφασαν ἔχοντες
 τὰ ἐγχειρίδια γυμνοὶ ὡς νευσούμενοι διαβαίνειν· πορευ-
 ὄμενοι δὲ πρόσθεν διαβῆναι, πρὶν βρέξαι τὰ αἰδοῖα· καὶ 10
 13 διαβάντες [καὶ] λαβόντες τὰ ἱμάτια πάλιν ἤκειν. εὐθύς
 οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτὸς τε ἔσπενδε καὶ τοῖς νεανίσκοις
 ἐγχεῖν ἐκέλευε καὶ εὐχεσθαι τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ τε
 ὄνειρατα καὶ τὸν πόρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι.
 σπείσας δ' εὐθύς ἤγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρί- 15
 σοφον, καὶ διηγοῦνται ταῦτά. ἀκούσας δὲ καὶ ὁ Χειρί-
 14 σοφος σπονδὰς ἐποίει. σπείσαντες δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις παρ-
 ἡγγελλὸν συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τοὺς
 στρατηγούς ἐβουλεύοντο ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαῖεν καὶ
 τοὺς τε ἔμπροσθεν νικῶεν καὶ ὑπὸ τῶν ὀπισθεν μηδὲν 20
 15 πάσχοιεν κακόν. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖ-
 σθαι καὶ διαβαίνειν ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος,
 τὸ δ' ἥμισυ ἔτι ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι, τὰ δὲ ὑποζύγια
 16 καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν. ἐπεὶ δὲ καλῶς
 ταῦτα εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἠγοῦντο δ' οἱ νεανίσκοι ἐν ἀρι- 25
 στερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διά-
 17 βασιν ὡς τέτταρες στάδιοι. πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντι-
 παρῆσαν αἱ τάξεις τῶν ἵππέων. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν κατὰ τὴν
 διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὄπλα,
 καὶ αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος στεφανωσάμενος καὶ ἀπο- 30
 δὺς ἐλάμβανε τὰ ὄπλα καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε,

καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους,
 τοὺς μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τοὺς δ' ἐν δεξιᾷ ἑαυτοῦ. καὶ οἱ μὲν
 μάντις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ πολέμιοι 18
 ἐτόξευόν τε καὶ ἐσφενδόνων, ἀλλ' οὐπω ἐξικνοῦντο. ἐπεὶ 19
 5 δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια, ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται
 καὶ ἀνηλάλαζον, συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι·
 πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἑταῖραι ἐν τῷ στρατεύματι. καὶ Χειρί- 20
 σοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ· ὁ δὲ Ξενοφῶν τῶν
 ὀπισθοφυλάκων λαβὼν τοὺς εὐζωνοτάτους ἔθει ἀνὰ κρά-
 10 τος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ
 τῶν Ἀρμενίων ὄρη, προσποιούμενος ταύτῃ διαβάς ἀπο-
 κλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμόν ἰππέας. οἱ δὲ πολέμιοι 21
 ὄρῳντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ δια-
 περῶντας, ὄρῳντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς
 15 τοῦμπαλιν, δείσαντες, μὴ ἀποληφθείησαν, φεύγουσιν ἀνὰ
 κράτος ὡς πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἄνω ἔκβασιν.
 ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ
 ὄρος. Λύκιος δ' ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἰππέων, καὶ Αἰσχίνης, 22
 ὁ τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἐπεὶ
 20 ἑώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἶποντο· οἱ δὲ στρατιῶται
 ἐβρόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος.
 Χειρίσοφος δ' αὖ, ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἰππέας οὐκ ἐδί- 23
 ωκεν, εὐθύς δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν
 ποταμόν ἐξέβαινε ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δὲ ἄνω,
 25 ὄρῳντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἰππέας φεύγοντας, ὄρῳντες δ'
 ὀπλίτας σφίσιν ἐπιόντας, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ
 ἄκρα. Ξενοφῶν δ', ἐπεὶ τὰ πέραν ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, 24
 ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στρατεύμα·
 καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδῖον
 30 καταβαίνοντες ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ 25
 Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις

ἐπιχειρήσας ἐπιδιώξει ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπο-
 λειπόμενα καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλήν καὶ ἐκ-
 26 πώματα. καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ
 ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε, Ξενοφῶν δὲ στρέψας πρὸς τοὺς
 Καρδούχους ἀντία τὰ ὄπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς 5
 λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυ-
 τοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδα παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν
 ἐπὶ φάλαγγος, καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμο-
 τάρχας πρὸς τῶν Καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστή-
 27 σασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ. οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὡς ἐώρων 10
 τοὺς ὀπισθοφύλακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους καὶ ὀλίγους
 ἤδη φαινομένους, θᾶπτον δὴ ἐπῆσαν ὠδὰς τινὰς ἄδοντες.
 ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε,
 πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδο-
 νήτας καὶ τοξότας καὶ κελεύει ποιεῖν, ὅτι ἂν παραγγέλλῃ. 15
 28 ἰδὼν δὲ αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν πέμψας ἄγγελον
 κελεύει αὐτοῦ μείναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὴ διαβάντας·
 ὅταν δ' ἄρξωνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἔνθεν καὶ
 ἔνθεν σφῶν ἐμβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηγκυλωμέ-
 νους τοὺς ἀκοντιστὰς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας, 20
 29 μὴ πρόσω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν. τοῖς δὲ παρ'
 ἑαυτῷ παρήγγειλεν, ἐπειδὴν σφενδόνη ἐξικνηῖται καὶ ἀσπίς
 ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν εἰς τοὺς πολεμίους· ἐπειδὴν
 δὲ ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμιοι καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὁ σαλ-
 πικτῆς σημήνη τὸ πολεμικόν, ἀναστρέψαντας ἐπὶ δόρου 25
 ἠγεῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγοὺς, θεῖν δὲ πάντας καὶ διαβαί-
 νειν ὅτι τάχιστα, ἧ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμ-
 ποδίζειν ἀλλήλους· ὅτι οὗτος ἄριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος
 30 ἐν τῷ πέραν γένηται. οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὁρῶντες ὀλίγους
 ἤδη τοὺς λοιπούς (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων 30
 ὄχοντο ἐπιμελησόμενοι οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευῶν,

οἱ δ' ἑταιρῶν), ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως καὶ ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. οἱ δὲ Ἕλληνες παιανί- 31
σαντες ὤρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο·
καὶ γὰρ ἦσαν ὀπλισμένοι ὡς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἱκανῶς
5 πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας
δέχεσθαι οὐχ ἱκανῶς. ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτής· 32
καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θᾶπτον, οἱ δ'
Ἕλληνες τᾶναντία στρέψαντες ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ
ὅτι τάχιστα. τῶν δὲ πολεμίων οἱ μὲν τινες αἰσθανό- 33
10 μενοι πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ τοξεύοντες ὀλί-
γους ἔτρωσαν, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὕντων τῶν Ἑλλή-
νων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δὲ ὑπαντήσαντες 34
ἀνδριζόμενοι καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ προϊόντες ὕστε-
ρον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν
15 τινες καὶ τούτων.

Ἐπεὶ δὲ διέβησαν, συνταξάμενοι ἀμφὶ μέσον ἡμέρας 4
ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν καὶ λείους
γηλόφους οὐ μείον ἢ πέντε παρασάγγας· οὐ γὰρ ἦσαν
ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶμαι διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς
20 τοὺς Καρδούχους. εἰς δὲ ἦν ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τε 2
ἦν καὶ βασιλείον εἶχε τῷ σατράπῃ καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις
οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δ' ἦν δαψιλῆ. ἐντεῦθεν 3
δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, μέχρι
ὑπερῆλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. ἐντεῦθεν
25 δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαί-
δεκα ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν,
μέγας δ' οὐ· κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν.
ὁ δὲ τόπος οὗτος Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς ἐσπέραν. 4
ὑπαρχος δ' ἦν αὐτῆς Τιρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενό-
30 μενος, καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ἐπὶ τὸν
ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ 5

προπέμψας ἑρμηνέα εἶπεν, ὅτι βούλοιο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι· καὶ προσ-
 6 ελθόντες εἰς ἐπήκοον ἠρώτων, τί θέλοι. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι σπείσασθαι βούλοιο ἐφ' ᾧ μήτε αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μήτε ἐκείνους καίειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε 5 τὰπιτήδεια, ὅσων δέουτο. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἐσπείσαντο ἐπὶ τούτοις.

7 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ πεδίου, παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τιρίβαζος παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίους· καὶ 10 ἀφίκοντο εἰς βασίλεια καὶ κώμας πέραξ πολλὰς πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστάς. στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίνε-
 8 ται τῆς νυκτὸς χιῶν πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκη- νῆσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κώμας·
 9 οὐ γὰρ ἐώρων πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι 15 διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος. ἔνταῦθα εἶχον [πάντα τὰ ἐπιτήδεια], ὅσα ἐστὶν ἀγαθὰ, ἱερεῖα, σῖτον, οἶνους παλαι- οὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὄσπρια παντοδαπά. τῶν δὲ ἀπο- σκεδαννυμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν [στράτευμα καὶ] νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοντα. 20
 10 ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκη- νοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στράτευμα πάλιν. ἔντεῦθεν
 11 συνῆλθον· καὶ γὰρ ἐδόκει διαιθριάζειν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἔνταῦθ' ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλατος, ὥστε ἀπέκρουσε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ τὰ 25 ὑποζύγια συνεπόδισεν ἢ χιῶν· καὶ πολὺς ὄκνος ἦν ἀνίστα- σθαι· κατακειμένων γὰρ ἀλεινὸν ἦν ἢ χιῶν ἐπιπεπτω-
 12 κυῖα, ὅτω μὴ παραρρυσείη. ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ξύλα, τάχα ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζεν. ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ 30
 13 ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαιον καὶ ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἐν-

ταῦθα ἠύρισκετο χρῖμα, ᾧ ἐχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ ἄμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερμίνθινον. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον ἠύρισκετο.

5 Μετὰ ταῦτα ἐδόκει πάλιν διασκηνητέον εἶναι εἰς τὰς 14
κώμας εἰς στέγας. ἔνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ
κραυγῇ καὶ ἠδονῇ ἦσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰ ἐπιτήδεια·
ὅσοι δὲ ὅτε τὸ πρότερον ἀπῆσαν τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν
ὑπὸ ἀτασθαλίας, δίκην ἐδίδοσαν κακῶς σκηνοῦντες.] ἐν- 15
10 τεῦθεν ἔπεμψαν νυκτὸς Δημοκράτη Τημνίτην ἄνδρας
δόντες ἐπὶ τὰ ὄρη, ἔνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκεδαννύμενοι καθ-
ορᾶν τὰ πυρά· οὗτος γὰρ ἐδόκει καὶ πρότερον πολλὰ
ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα καὶ τὰ μὴ
ὄντα ὡς οὐκ ὄντα. πορευθεῖς δὲ τὰ μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη 16
15 ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἤκεν ἄγων ἔχοντα τόξον Περ-
σικὸν καὶ φαρέτραν καὶ σάγαριν, οἴανπερ αἱ Ἀμαζόνες
ἔχουσιν. ἐρωτώμενος δέ, [τὸ] ποδαπὸς εἶη, Πέρσης μὲν 17
ἔφη εἶναι, πορεύεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ Τιριβάζου στρατοπέδου,
ὅπως ἐπιτήδεια λάβοι. οἱ δ' ἠρώτων αὐτὸν τὸ στρατεύμα,
20 ὅπόσον τε εἶη καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι 18
Τιρίβαζος εἶη ἔχων τὴν τε αὐτοῦ δύναμιν καὶ μισθο-
φόρους Χάλυβας καὶ Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν
ἔφη ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ἦπερ·
μοναχῇ εἶη πορεία, ἐνταῦθα ἐπιδησόμενον τοῖς Ἑλλη-
25 σιν. ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στρατεύμα 19
συναγαγεῖν· καὶ εὐθὺς φύλακας καταλιπόντες καὶ στρα-
τηγὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον ἐπορεύ-
οντο ἔχοντες ἠγεμόνα τὸν ἀλόντα ἄνθρωπον. ἐπειδὴ δὲ 20
ὑπερέβαλλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες καὶ κατ-
30 ιδόντες τὸ στρατόπεδον οὐκ ἔμειναν τοὺς ὀπλίτας, ἀλλ'
ἀνακραγόντες ἔθρον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ βάρβαροι 21

ἀκούσαντες τὸν θόρυβον οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον· ὁμοῦς δὲ καὶ ἀπέθανόν τινες τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι ἐάλωσαν εἰς εἴκοσι καὶ ἡ σκηνὴ ἢ Τιριβάζου ἐάλω καὶ ἐν αὐτῇ κλῖναι ἀργυρόποδες καὶ ἐκπώματα καὶ οἱ ἀρτο-
 22 κόποι καὶ [οἱ] οἰνοχόοι φάσκοντες εἶναι. ἐπειδὴ δὲ ἐπύ- 5
 θοντο ταῦτα οἱ τῶν ὀπλιτῶν στρατηγοί, ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μὴ τις ἐπίθεσις γένοιτο τοῖς καταλελειμμένοις. καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσά-
 μενοι τῇ σάλπιγγι ἀπῆσαν, καὶ ἀφικνοῦνται αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. 10

5 Ἐπὶ τῇ δ' ὑστεραία ἐδόκει πορευτέον εἶναι, ὅπῃ δύναιντο
 τάχιστα, πρὶν ἢ συλλεγῆναι τὸ στρατεύμα πάλιν καὶ
 καταλαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς ἐπορεύ-
 οντο διὰ χιόνος πολλῆς ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς· καὶ
 αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπι- 15
 2 τίθεσθαι Τιριβάζος, κατεστρατοπεδεύσαντο. ἐντεῦθεν δ'
 ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους τρεῖς, παρασάγγας πεντε-
 καίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ διέβαινον αὐτόν,
 βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν, ἐλέγοντο δ' οὐδ' αἱ πηγαὶ 2
 3 πρόσω εἶναι. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ 20
 πεδίου σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας † πέντε. ὁ δὲ τρίτος
 ἐγένετο χαλεπὸς καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει παν-
 τάπασιν ἀποκαίων πάντα καὶ πηγνὺς τοὺς ἀνθρώπους.
 4 Ἐνθα δὴ τῶν μάντεών τις εἶπε σφαγιάσασθαι τῷ ἀνέμῳ,
 καὶ σφαγιάζεται· καὶ πᾶσι δὴ περιφανῶς ἔδοξε λῆξαι τὸ 25
 χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος ὀργυά·
 ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ
 5 ἀπώλετο, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγέροντο
 δὲ τὴν νύκτα πῦρ καίοντες· ξύλα δ' ἦν ἐν τῷ σταθμῷ
 πολλά· οἱ δὲ ὄψε προσιόντες ξύλα οὐκ εἶχον. οἱ οὖν πά- 30
 λαι ἦκοντες καὶ τὸ πῦρ καίοντες οὐ προσίεσαν πρὸς τὸ

πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδοῖεν αὐτοῖς πυροὺς ἢ ἄλλο
 [τι], εἴ τι ἔχοιεν βρωτόν. ἔνθα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, 6
 ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἔνθα δὲ τὸ πῦρ ἐκαίετο, διατηκομένης
 τῆς χιόνος βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔστε ἐπὶ τὸ δά-
 5 πεδον· οὗ δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος. ἐν- 7
 τεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὄλην ἐπορεύοντο διὰ
 χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμίασαν. Ξενο-
 φῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν καὶ καταλαμβάνων τοὺς πίπτον-
 τας τῶν ἀνθρώπων ἠγνόει, ὅτι τὸ πάθος εἶη. ἐπειδὴ δὲ 8
 10 εἶπέ τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων, ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, κἄν
 τι φάγωσιν, ἀναστήσονται, περιὼν ἐπὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ-
 πού τι ὀρώη βρωτόν, διεδίδου καὶ διέπεμπε διδόντας
 τοὺς δυναμένους παρατρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ δέ
 τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο. πορευομένων 9
 15 δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται,
 καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης πρὸς τῆ κρήνη γυναικάς
 καὶ κόρας καταλαμβάνει ἔμπροσθεν τοῦ ἔρύματος. αὗται 10
 ἠρώτων αὐτούς, τίνες εἶεν. ὁ δ' ἑρμηνεὺς εἶπε περσιστί,
 ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δὲ
 20 ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ἐνταῦθα εἶη, ἀλλ' ἀπέχοι ὅσον παρα-
 σάγγην. οἱ δ', ἐπεὶ ὄψε ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην συνεισ-
 ἔρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις. Χειρί- 11
 σοφος μὲν οὖν καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ στρατεύματος,
 ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο, τῶν δ' ἄλλων στρατιω-
 25 τῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι τὴν ὁδὸν ἐνυκτέρευσαν
 ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθά τινες ἀπώλοντο τῶν
 στρατιωτῶν. ἐφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι 12
 τινὲς καὶ τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἤρπαζον καὶ
 ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο δὲ τῶν στρα-
 30 τιωτῶν οἳ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλ-
 μούς οἳ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν πο-

- 13 δῶν ἀποσεσηπότες. ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπι-
 κούρημα τῆς χιόνος, εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν
 ὀφθαλμῶν ἐπορεύετο, τῶν δὲ ποδῶν, εἴ τις κινοῖτο
 καὶ μηδέποτε ἤσυχίαν ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπολύοιτο·
- 14 ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς
 πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπήγγυντο· καὶ
 γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα, καρβά-
 15 τιναι πεπονημένοι ἐκ τῶν νεοδάριων βοῶν. διὰ τὰς τοι-
 αύτας οὖν ἀνάγκας ὑπελείποντό τινες τῶν στρατιωτῶν·
 καὶ ἰδόντες μέλαν τι χωρίον διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι αὐτόθεν
 τὴν χιόνα ἤκαζον τετηκέναι· καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην
 τινά, ἣ πλησίον ἦν ἀτμίζουσα ἐν νάπη. ἐνταῦθ' ἐκτραπό-
 16 μενοι ἐκάθηντο καὶ οὐκ ἔφασαν πορεύεσθαι. ὁ δὲ Ξενο-
 φῶν ἔχων <τοὺς> ὀπισθοφύλακας, ὡς ἦσθετο, ἐδεῖτο
 αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολείπεσθαι, λέ- 15
 γων, ὅτι ἔπονται πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι, καὶ τελευ-
 τῶν ἐχαλέπαινε. οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· οὐδὲ γὰρ ἂν
 17 δύνασθαι πορευθῆναι. ἐνταῦθα ἔδοξε κράτιστον εἶναι
 τοὺς ἐπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύναιτο, μὴ
 ἐπιπέσοιεν τοῖς κάμνουσι. καὶ ἦν μὲν σκότος ἤδη, οἱ δὲ 20
 προσῆσαν πολλῷ θορύβῳ ἀμφὶ ὧν εἶχον διαφερό-
 18 μενοι. ἐνθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες [ἄτε ὑγιαίνοντες],
 ἐξαναστάντες ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμ-
 νοντες ἀνακραγόντες, ὅσον ἐδύναντο μέγιστον, τὰς ἀσπίδας
 πρὸς τὰ δόρατα ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες ἦκαν 25
 αὐτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι
 19 οὐδαμοῦ ἐφθέγγετο. καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
 εἰπόντες τοῖς ἀσθενούσιν, ὅτι τῇ ὑστεραία ἤξουσί τινες
 ἐπ' αὐτούς, πορευόμενοι πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν,
 ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος 30
 τοῖς στρατιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακὴ οὐ-

δεμία καθειστήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐτούς. οἱ δ' ἔλεγον
 ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῖεν. ὁ δὲ παριῶν καὶ παρα- 20
 πέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους ἐκέλευε σκέ-
 φασθαι, τί εἴη τὸ κωλύον. οἱ δὲ ἀπήγγελλον, ὅτι ὅλον
 5 οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στράτευμα. ἔνταῦθα καὶ οἱ περὶ 21
 Ξενοφῶντα ἠϋλίσθησαν αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι,
 φυλακάς, οἷας ἐδύναντο καταστησάμενοι. ἐπεὶ δὲ πρὸς
 ἡμέραν ἦν, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμπας πρὸς τοὺς ἀσθε-
 νοῦντας τοὺς νεωτάτους ἀναστήσαντας ἐκέλευεν ἀναγκά-
 10 ζειν προιέναι. ἐν δὲ τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τῶν ἐκ 22
 τῆς κώμης σκεφομένους, πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ δὲ
 ἄσμενοι ἰδόντες τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρέδο-
 σαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο,
 καί, πρὶν εἴκοσι στάδια διεληλυθέναι, ἦσαν πρὸς τῇ κώμῃ,
 15 ἔνθα Χειρίσοφος ἠϋλίζετο. ἐπεὶ δὲ συνεγένοντο ἀλλήλοις, 23
 ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλὲς εἶναι τὰς τάξεις σκη-
 νοῦν. καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ ὑπέμεινε, οἱ δὲ ἄλλοι
 διαλαχόντες, ἅς ἐώρων κώμας, ἐπορεύοντο ἕκαστοι τοὺς
 ἑαυτῶν ἔχοντες. ἔνθα δὴ Πολυκράτης, Ἀθηναῖος λοχα- 24
 20 γός, ἐκέλευσεν ἀφιέναι ἑαυτόν· καὶ λαβὼν τοὺς εὐζώνους,
 θέων ἐπὶ τὴν κώμην, ἣν εἰλήχει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει
 πάντας ἔνδον τοὺς κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην, καὶ
 πώλους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα,
 καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου ἑνάτην ἡμέραν γεγα-
 25 μημένην· ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς λαγῶς ᾤχετο θηράσων καὶ
 οὐχ ἐάλω ἐν τῇ κώμῃ. αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ 25
 μὲν στόμα ὡσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δὲ εἴσο-
 δοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι κατέβαι-
 νον κατὰ κλίμακος. ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἶες,
 30 βόες, ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα
 χιλῶ ἔνδον ἐτρέφοντο. ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ 26

ὄσπρια καὶ οἶνος κριθίνος ἐν κρατῆρσιν. ἐνήσαν δὲ καὶ
 αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ
 27 μὲν μείζους, οἱ δὲ ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες· τού-
 τους δ' ἔδει, ὅποτε τις διψῶη, λαβόντα εἰς τὸ στόμα
 μύζειν. καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μὴ τις ὕδωρ ἐπιχέοι· 5
 28 καὶ πάνυ ἠδὺν συμμαθόντι τὸ πόμα ἦν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν
 ἄρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύνδειπνον ἐποιήσατο καὶ
 θαρρεῖν [αὐτὸν] ἐκέλευε λέγων, ὅτι οὔτε τῶν τέκνων
 στερήσοιτο τὴν τε οἰκίαν αὐτοῦ ἀντεμπλήσαντες τῶν
 ἐπιτηδείων ἀπίαςιν, ἦν ἀγαθὸν τι τῷ στρατεύματι ἐξ- 10
 ηγησάμενος φαίνεται, ἔστ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται.
 29 ὁ δὲ ταῦτα ὑπισχνεῖτο, καὶ φιλοφρονούμενος οἶνον ἔφρα-
 σεν ἔνθα ἦν κατορωρυγμένος. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα
 διασκηνήσαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις
 [πάντες] οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρ- 15
 30 χην καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς. τῇ δ' ἐπι-
 ούση ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην πρὸς Χειρί-
 σοφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ παρῖοι κώμην, ἐτρέπετο πρὸς
 τοὺς ἐν ταῖς κώμαις καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχου-
 μένους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ οὐδαμόθεν ἀφίεσαν, πρὶν 20
 31 παραθεῖεν αὐτοῖς ἄριστον· οὐκ ἦν δ', ὅπου οὐ παρετί-
 θεσαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνεια, ἐρίφεια, χοί-
 ρεια, μόσχεια, ὀρνίθια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις, τοῖς μὲν πνυ-
 32 ρίνοις, τοῖς δὲ κριθίνοις. ὅποτε δὲ τις φιλοφρονούμενός
 τω βούλοιτο προπιεῖν, εἶλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα, ἔνθεν 25
 ἐπικύψαντα ἔδει ῥοφοῦντα πίνειν ὥσπερ βοῦν. καὶ τῷ
 κωμάρχη ἐδίδοσαν λαμβάνειν, ὅτι βούλοιτο. ὁ δὲ ἄλλο
 μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου δὲ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι,
 33 πρὸς ἑαυτὸν αἰεὶ ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δ' ἤλθε πρὸς Χειρί-
 σοφον, κατελάμβανε κἀκείνους σκηνοῦντας ἐστεφανω- 30
 μένους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στεφάνοις, καὶ διακονοῦντας

Ἀρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς· τοῖς
 δὲ παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἐνεοῖς, ὅτι δέοι ποιεῖν. ἐπεὶ 34
 δ' ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν,
 κοινῇ δὴ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσίζοντος
 5 ἐρμηνέως, τίς εἶη ἡ χώρα. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι Ἀρμενία. καὶ
 πάλιν ἠρώτων, τίνι οἱ ἵπποι τρέφονται. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι
 βασιλεῖ δασμός· τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυ-
 βας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν, ἧ εἶη. καὶ αὐτὸν τότε μὲν 35
 ὄχετο ἄγων ὁ Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ
 10 ἵππον, ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι τῷ κωμάρχη ἀνα-
 θρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ
 Ἥλιου, δεδιώς, μὴ ἀποθάνῃ· ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς
 πορείας· αὐτὸς δὲ τῶν πῶλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων
 στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἔδωκεν ἑκάστῳ πῶλον. ἦσαν 36
 15 δ' οἱ ταύτη ἵπποι μείονες μὲν τῶν Περσικῶν, θυμοειδέ-
 στεροι δὲ πολὺ. ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης
 περὶ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακία
 περιειλεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσιν· ἄνευ γὰρ τῶν
 σακίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστρούς.]
 20 Ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγεμόνα παρα- 6
 δίδωσι Χειρισόφῳ, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ κωμ-
 ἀρχῇ, πλὴν τοῦ υἱοῦ [τοῦ] ἄρτι ἠβάσκοντος· τοῦτον
 δ' Ἐπισθένει Ἀμφιπολίτῃ παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως,
 εἰ καλῶς ἠγήσοιτο, ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν
 25 οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφόρησαν, ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀνα-
 ζεύξαντες ἐπορεύοντο. ἠγεῖτο δ' αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λε- 2
 λυμένος διὰ χιόνος· καὶ ἤδη τε ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ,
 καὶ Χειρίσοφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη, ὅτι οὐκ εἰς κώμας
 ἤγαγεν. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὁ δὲ
 30 Χειρίσοφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν, ἔδησε δ' οὐδ'. ἐκ δὲ τούτου 3
 ἐκεῖνος τῆς νυκτὸς ἀποδράς ὄχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν.

τοῦτό γε δὴ Χειρισόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον
 ἐν τῇ πορείᾳ ἐγένετο, ἢ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέ-
 λεια. Ἐπισθένης δὲ ἠράσθη τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κο-
 4 μίσας πιστοτάτῳ ἐχρῆτο. μετὰ τοῦτο ἐπορεύθησαν ἑπτὰ
 σταθμούς, ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας, παρὰ τὸν 5
 5 Φᾶσιν ποταμόν, εὖρος πλεθριαῖον. ἐντεῦθεν ἐπορεύθη-
 σαν σταθμούς δύο, παρασάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ
 πεδῖον ὑπερβολῇ ἀπήντησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι
 6 καὶ Φασιανοί. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολε-
 μίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων 10
 εἰς τριάκοντα σταδίους, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλη-
 σιάσῃ τοῖς πολεμίοις· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις
 παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ
 7 στράτευμα. ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε
 τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς, καὶ ἔλεξεν ὧδε. Οἱ μὲν 15
 πολέμιοι, ὡς ὄρατε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους·
 ὦρα δὲ βουλευέσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα.
 8 ἔμοι μὲν οὖν δοκεῖ παραγγεῖλαι μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς
 στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλευέσθαι, εἴτε τήμερον εἴτε
 9 αὔριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος. Ἐμοὶ δέ γε, ἔφη ὁ 20
 Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν τάχιστα ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισα-
 μένους ὡς τάχιστα ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. εἰ γὰρ δια-
 τρίβομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἳ τε νῦν ἡμᾶς ὄρωντες
 πολέμιοι θαρραλεώτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους εἰκὸς τού-
 10 των θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι. μετὰ τοῦτον 25
 Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐγὼ δ' οὕτω γιγνώσκω. εἰ μὲν ἀνάγκη
 ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς
 κράτιστα μαχούμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾶστα ὑπερ-
 βάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, ὅπως <ὡς> ἐλά-
 χιστα μὲν τραύματα λάβωμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα 30
 11 ἀνδρῶν ἀποβάλωμεν. τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ ὀρώμενον

πλέον ἢ ἔφ' ἐξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάτ-
 τοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν ἄλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδόν·
 πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ κλέψαι τι πει-
 ρᾶσθαι λανθόντας καὶ ἀρπάσαι φθάσαντας, εἰ δυναίμεθα,
 5 μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἄνδρας παρεσκευα-
 σμένους μάχεσθαι. πολὺ γὰρ ῥᾶον ὄρθιον ἀμαχεῖ ἰέναι 12
 ἢ ὀμαλὲς ἐνθεν καὶ ἐνθεν πολεμίων ὄντων, καὶ νύκτωρ
 ἀμαχεῖ μᾶλλον ἂν τὰ πρὸ ποδῶν ὀρώη τις ἢ μεθ' ἡμέραν
 μαχόμενος, καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ποσὶν ἀμαχεῖ ἰοῦσιν εὐμε-
 10 νεστέρα ἢ ἡ ὀμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις. [καὶ] κλέ- 13
 ψαι δ' οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν μὲν νυκτὸς
 ἰέναι, ὡς μὴ ὀρᾶσθαι, ἐξὸν δὲ ἀπελθεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ
 αἰσθησιν παρέχειν. δοκοῦμεν δ' ἂν μοι ταύτῃ προσποι-
 ούμενοι προσβαλεῖν ἐρημοτέρῳ ἂν τῷ ἄλλῳ ὄρει χρῆσθαι·
 15 μένοιεν γὰρ <ἂν> αὐτοῦ μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέμιοι. ἀτὰρ 14
 τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἔγωγε, ὦ
 Χειρίσοφε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν
 ὀμοίων, εὐθύς ἐκ παίδων κλέπτειν μελετᾶν, καὶ οὐκ
 αἰσχρὸν εἶναι ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν, ὅσα μὴ κωλύει νόμος.
 20 ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λανθάνειν, 15
 νόμιμον ἄρα ὑμῖν ἐστίν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦ-
 σθαι. νῦν οὖν μάλα σοι καιρὸς ἐστίν ἐπιδείξασθαι τὴν
 παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι μέντοι, μὴ ληφθῶμεν κλέ-
 πτοντες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πληγὰς λάβωμεν. Ἀλλὰ μέντοι, 16
 25 ἔφη ὁ Χειρίσοφος, καὶ γὰρ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους ἀκούω
 δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, καὶ μάλα ὄντος δει-
 νοῦ τοῦ κινδύνου τῷ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κράτιστους
 μέντοι μάλιστα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἀξι-
 οῦνται· ὥστε ὦρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνυσθαι τὴν παιδείαν.
 30 Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἔτοιμός εἰμι τοὺς ὀπι- 17
 σθοφύλακας ἔχων, ἐπειδὰν δειπνήσωμεν, ἰέναι κατα-

- ληφόμενος τὸ ὄρος. ἔχω δὲ καὶ ἠγεμόνας· οἱ γὰρ γυμνήτες τῶν ἐφεπομένων ἡμῖν κλωπῶν ἔλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες· τούτων καὶ πυνθάνομαι, ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται αἰξὶ καὶ βουσίν· ὥστε, ἐάνπερ ἄπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. 5
- 18 ἔλπίζω δὲ οὐδὲ τοὺς πολεμίους μενεῖν ἔτι, ἐπειδὴν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄκρων· οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε·
- 19 Καὶ τί δεῖ σὲ ἰέναι καὶ λιπεῖν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλὰ
- 20 ἄλλους πέμψον, ἂν μὴ τινες ἐθελούσιοι φαίνωνται. ἐκ 10 τούτου Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς ἔρχεται ὀπλίτας ἔχων καὶ Ἀριστέας Χῖος γυμνήτας καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος γυμνήτας· καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὅποτε ἔχοιεν τὰ
- 21 ἄκρα, πυρὰ καίειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἠρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στράτευμα 15 πᾶν ὡς δέκα σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτῃ προσάξειν.
- 22 Ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ὄχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος, οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι, ἐπεὶ ἤσθοντο τὸ ὄρος 20 ἐχόμενον, ἐγρηγόρεσαν καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλά διὰ νυκτός.
- 23 ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἤγε κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ δὲ τὸ ὄρος καταλαβόντες κατὰ τὰ
- 24 ἄκρα ἐπῆσαν. τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενε ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπὴντα τοῖς 25 κατὰ τὰ ἄκρα. πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις, συμμειγνύασιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες
- 25 καὶ διώκουσιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου, οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους, Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν 30
- 26 τοῖς ὀπλίταις. οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ, ἐπεὶ τὸ ἄνω

εώρων ἠττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οὐ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς μαχαίραις κόπτοντες ἀχρεῖα ἐποίουν. ὡς δ' ἀνέβησαν, 27
θύσαντες καὶ τρόπαιον στησάμενοι κατέβησαν εἰς τὸ
5 πεδίον, καὶ εἰς κώμας πολλῶν καὶ ἀγαθῶν γεμούσας ἦλθον.

Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους σταθμοὺς 7
πέντε, παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε·
χωρία γὰρ ὄκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπι-
10 τήδεια ἅπαντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο 2
πρὸς χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας (συνεληλυθότες δ' ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά), Χειρίσοφος μὲν [οὖν] πρὸς τοῦτο προσ-
έβαλλεν εὐθύς ἤκων· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἀπέκα-
15 μνεν, ἄλλη προσήει καὶ αὐθις ἄλλη· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις
περιστῆναι, ἀλλ' ἀπότομον ἦν κύκλω. ἐπειδὴ δὲ Ξενο- 3
φῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ
ὀπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· Εἰς καλὸν
ἦκεις· τὸ γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι
20 τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον. ἐνταῦθα δὴ 4
κοινῇ ἐβουλεύοντο· καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος, τί
τὸ κωλύον εἶη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· Μία αὕτη
πάροδος ἔστιν, ἦν ὄρᾳς· ὅταν δέ τις ταύτη πειρᾶται παρ-
ιέναι, κυλίνδουσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχούσης
25 πέτρας· ὅς δ' ἂν καταληφθῇ, οὕτω διατίθεται. ἅμα δ'
ἔδειξε συντετριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευ-
ράς. Ἦν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, 5
ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ
ἐναντίου ὀρῶμεν, εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους, καὶ
30 τούτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους. τὸ δὲ χωρίον, ὡς καὶ 6
σὺ ὄρᾳς, σχεδὸν τρία ἡμίπλευθρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους

διελθεῖν· τούτου δὲ ὅσον πλέθρον δασὺ πίτυσι διαλει-
 πούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν ἑστηκότες ἄνδρες τί ἂν πά-
 σχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδο-
 μένων; τὸ λοιπὸν οὖν ἤδη γίγνεται ὡς ἡμίπλευρον, ὃ δεῖ,
 7 ὅταν λωφήσωσιν οἱ λίθοι, παραδραμεῖν. Ἀλλὰ εὐθύς, ἔφη 5
 ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ προσιέναι,
 φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. Αὐτὸ ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἶη·
 θᾶπτον γὰρ ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα,
 ἔνθεν ἡμῖν μικρόν τι παραδραμεῖν ἔσται, ἣν δυνώμεθα,
 καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἣν βουλώμεθα. 10

8 Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ
 Καλλίμαχος Παρράσιος λοχαγός· τούτου γὰρ ἡ ἡγε-
 μονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ·
 οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τοῦτο
 οὖν ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι εἰς τοὺς ἑβδομή- 15
 κοντα, οὐχ ἀθρόοι ἀλλὰ καθ' ἓνα, ἕκαστος φυλαττόμενος,
 9 ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστώννυμος
 Μεθυδριεύς, καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄν-
 τες, καὶ ἄλλοι δέ, ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ γὰρ
 ἦν ἀσφαλῶς ἐν τοῖς δένδροις ἐστάναι πλέον ἢ τὸν ἓνα 20
 10 λόχον. ἔνθα δὴ Καλλίμαχος μηχανᾶται τι· προέτρεχεν
 ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτός, δύο ἢ τρία βήματα·
 ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροιnton, ἀνεχάζετο εὐπετῶς· ἐφ' ἐκά-
 στης δὲ προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἄμαξαι πετρῶν ἀνηλί-
 11 σκοντο. ὁ δὲ Ἀγασίας, ὡς ὄρᾳ τὸν Καλλίμαχον, ᾧ ἐποίει, 25
 καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεώμενον, δείσας, μὴ οὐ πρῶτος
 παραδράμοι εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώννυμον πλησίον
 ὄντα παρακαλέσας οὔτε Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα, ἐταί-
 ρους ὄντας, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα χωρεῖ αὐτός, καὶ παρέρχε-
 12 ται πάντας. ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς ὄρᾳ αὐτὸν παριόντα, 30
 ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἵππος· ἐν δὲ τούτῳ παραθεῖ

αὐτοὺς Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐ-
 ρύλοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὗτοι ἀντεποιοῦντο ἀρε-
 τῆς καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους· καὶ οὕτως ἐρίζον-
 τες αἰροῦσι τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἅπαξ εἰσέδραμον, οὐδεὶς
 5 ἔτι πέτρος ἄνωθεν ἠνέχθη. ἔνταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα. 13
 αἱ γὰρ γυναῖκες ῥίπτουσαι τὰ παιδιά εἶτα καὶ ἑαυτὰς
 ἐπικατερρίπτουν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἔνθα δὴ καὶ
 Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς ἰδὼν τινα θέοντα ὡς
 ῥίψοντα ἑαυτόν, στολὴν ἔχοντα καλήν, ἐπιλαμβάνεται ὡς
 10 κωλύσων· ὁ δὲ αὐτὸν ἐπισπᾶται, καὶ ἀμφοτέρω ὄχοντο 14
 κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι καὶ ἀπέθανον. ἔντεῦθεν
 ἄνθρωποι μὲν πάνυ ὀλίγοι ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι
 πολλοὶ καὶ πρόβατα.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτὰ, 15
 15 παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν, ὧν διῆλθον, ἀλκι-
 μώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς
 μέχρι τοῦ ἤτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πτερύγων σπάρτα πυκνὰ
 ἐστραμμένα. εἶχον δὲ καὶ κνημίδας καὶ κράνη καὶ παρὰ 16
 τὴν ζώνην μαχαίριον, ὅσον ξυήλην Λακωνικὴν, ᾧ ἔσφατ-
 20 τον, ὧν κρατεῖν δύναιτο, καὶ ἀποτεμόντες ἂν τὰς κε-
 φαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἦδον καὶ ἐχόρευον, ὅποτε
 οἱ πολέμιοι [αὐτοὺς] ὄψεσθαι ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ
 ὡς πεντεκαίδεκα πήχεων μίαν λόγχην ἔχον. οὗτοι ἐν-
 ἔμενον ἐν τοῖς πολίσμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλ- 17
 25 ληνες, εἶποντο ἀεὶ μαχόμενοι. ὄκουν δὲ ἐν τοῖς ὄχυροῖς,
 καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν,
 ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ δι-
 ετράφησαν τοῖς κτήνεσιν, ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον. ἐκ 18
 τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἄρπασον ποταμόν,
 30 εὖρος τεττάρων πλέθρων. ἔντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ
 Σκυθηνῶν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, διὰ

πεδίου εἰς κώμας· ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσι-
 19 τίσαντο. ἐντεῦθεν διήλθον σταθμούς τέτταρας, παρα-
 σάγγας εἴκοσι, πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ
 οἰκουμένην, ἣ ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ
 ἄρχων τοῖς Ἑλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς
 20 ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἄγοι αὐτούς. ἔλθων δ' ἐκεῖνος
 λέγει, ὅτι ἄξει αὐτούς πέντε ἡμερῶν εἰς χωρίον, ὅθεν
 ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνάναι ἐπηγγείλατο. καὶ
 ἡγούμενος ἐπειδὴ ἐνέβαλεν εἰς τὴν [ἑαυτοῦ] πολεμίαν,
 παρεκελεύετο αἶθειν καὶ φθειρεῖν τὴν χώραν· ὧ καὶ δῆ- 10
 λον ἐγένετο, ὅτι τούτου ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων
 21 εὐνοίας. καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῆ πέμπτη ἡμέρα·
 ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήχης. ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο
 ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ κατείδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλή
 22 ἐγένετο. ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες 15
 ᾤηθησαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους·
 εἶποντο γὰρ καὶ ὀπίσθεν οἱ ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ
 αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τε τινὰς καὶ ἐξώ-
 γρησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι, καὶ γέρορα ἔλαβον δασειῶν
 23 βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν, ἐπειδὴ δὲ <ἦ> βοή 20
 πλείων τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες
 ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἰεὶ βοῶντας καὶ πολλῶ μείζων
 ἐγίγνετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο, ἐδόκει δὴ μεί-
 24 ζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἀναβάς ἐφ' ἵππον καὶ
 Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν παρεβοήθει· καὶ τάχα 25
 δὴ ἀκούουσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν Θάλαττα θά-
 λαττα καὶ παρεγγυώντων. ἐνθα δὴ ἔθεον ἅπαντες καὶ οἱ
 ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι.
 25 ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περι-
 ἔβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρύ- 30
 οντες. καὶ ἐξαπίνης ὅτου δὴ παρεγγυήσαντος οἱ στρατιῶται
plotzlich *nachdem* *befehlen* *in irgendeiner* *befehlen* *spate* *ist weiß macht, was*

φέρουσι λίθους καὶ ποιούσι κολωνὸν μέγαν. ἐνταῦθα ἀν- 26
 ετίθεσαν δερμάτων πλήθος ὠμοβοείων καὶ βακτηρίας
 καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέρρα, καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατ-
 ετέμνε τὰ γέρρα καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο. μετὰ ταῦτα 27
 5 τὸν ἡγεμόνα [οἱ Ἕλληνες] ἀποπέμπουσι δῶρα δόντες
 ἀπὸ κοινοῦ ἵππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν Περ-
 σικὴν καὶ δαρεικοὺς δέκα.] ἦται δὲ μάλιστα τοὺς δακτυ-
 λίους, καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην
 δὲ δείξας αὐτοῖς, οὗ σκηνήσουσι, καὶ τὴν ὁδόν, ἣν πορεύ-
 10 σονται εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ὄχητο τῆς
 (νυκτὸς) ἀπιών.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μακρόνων 8
 σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ
 ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὃς ὠρίζε τὴν τε τῶν Μακρώ-
 15 νων [χώραν] καὶ τὴν τῶν Σκυθηνῶν. εἶχον δ' ὑπὲρ 2
 δεξιῶν χωρίον οἶον χαλεπώτατον καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον
 ποταμόν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὄριζων, δι' οὗ ἔδει διαβῆναι.
 ἦν δὲ οὗτος δασὺς δένδροισι παχέσι μὲν οὐ, πυκνοῖς δέ.
 ταῦτα ἐπεὶ προσῆλθον, οἱ Ἕλληνες ἔκοπτον, σπεύδοντες
 20 ἐκ τοῦ χωρίου ὡς τάχιστα ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες 3
 ἔχοντες γέρρα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας κατ'
 ἀντιπέρας τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ ἀλλή-
 λοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμόν ἔρριπτον.
 ἐξικνοῦντο δὲ οὐ οὐδ' ἔβλαπτον οὐδέν.

Ἐνθα δὴ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν 4
 ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέγων, ὅτι γινώ-
 σκοι τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων. καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν
 ταύτην πατρίδα εἶναι· καὶ εἰ μή τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς
 διαλεχθῆναι. Ἄλλ' οὐδέν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ 5
 30 μάθε πρῶτον, τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος, ὅτι
 Μάκρωνες. Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτούς, τί ἀντιτετάχεται

- 6 καὶ χρήσουσιν ἡμῖν πολέμιοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο·
 "Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν [χώραν] ἔρχεσθε. λέγειν
 ἐκέλευον οἱ στρατηγοί, ὅτι οὐ κακῶς γε ποιήσοντες, ἀλλὰ
 βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ
 7 ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθα ἀφικέσθαι. ἠρώτων ἐκεῖνοι, εἰ 5
 δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ
 λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦθεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβα-
 ρικὴν λόγχην τοῖς Ἑλλησιν, οἱ δὲ Ἑλληνες ἐκείνοις Ἑλ-
 ληνικὴν· ταῦτα γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δὲ ἐπε-
 μαρτύραντο ἀμφοτέρω. 10
- 8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθύς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα συν-
 ἐξέκοπτον τὴν τε ὁδὸν ὠδοποιοῦν ὡς διαβιβάσοντες ἐν
 μέσοις ἀναμεμειγμένοι τοῖς Ἑλλησιν, καὶ ἀγοράν, οἷαν
 ἐδύναντο, παρεῖχον, καὶ παρήγαγον ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως
 9 ἐπὶ τὰ Κόλχων ὄρια κατέστησαν τοὺς Ἑλληνας. ἐνταῦθα 15
 ἦν ὄρος μέγα, προσβατὸν δέ· καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι
 παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἑλληνες
 ἀντιπαρετάξαντο φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ
 ὄρος· ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς βουλευσασθαι συλ-
 10 λεγεῖσιν, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιοῦνται.] ἔλεξεν οὖν Ξε- 20
 νοφῶν, ὅτι δοκεῖ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους
 ποιῆσαι· ἢ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐθύς· τῇ
 μὲν γὰρ ἄνοδον, τῇ δὲ εὐδοδον εὐρήσομεν τὸ ὄρος· καὶ
 εὐθύς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν τεταγμένοι εἰς φά-
 11 λαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρῶσιν. ἔπειτα, ἦν μὲν ἐπὶ 25
 πολλοὺς τεταγμένοι προσάγωμεν, περιττεύσουσιν ἡμῶν
 οἱ πολέμιοι καὶ τοῖς περιττοῖς χρήσονται, ὅτι ἂν βού-
 λωνται· ἔαν δὲ ἐπ' ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν
 ἂν εἴη θαυμαστόν, εἰ διακοπεῖη ἡμῶν ἢ φάλαγξ ὑπὸ
 ἀθρόων [πη] καὶ βελῶν καὶ ἀνθρώπων [πολλῶν] ἐμπε- 30
 σόντων· εἰ δὲ πη τοῦτο ἔσται, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν

ἔσται. ἀλλὰ μοι δοκεῖ ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους 12
 τοσοῦτον χωρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις, ὅσον
 ἔξω τοὺς ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κε-
 ράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φά-
 5 λαγγος ἔξω οἱ ἐσχατοὶ λόχοι, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ
 κράτιστοι ἡμῶν πρῶτοι προσίασιν, ἧ̄ τε ἂν εὐοδον ἧ̄,
 ταύτῃ ἕκαστος ἄξει ὁ λοχαγός. καὶ εἷς τε τὸ διαλεῖπον 13
 οὐ ῥάδιον ἔσται τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν
 λόχων ὄντων, διακόψαι τε οὐ ῥάδιον ἔσται λόχον ὀρθιον
 10 προσιόντα. ἐάν τε τις πιέζηται τῶν λόχων, ὁ πλησίον
 βοηθήσει. ἦν τε εἷς πῆ δυνηθῆ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον
 ἀναβῆναι, οὐδεὶς μηκέτι μείνη τῶν πολεμίων. ταῦτα 14
 ἔδοξε, καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους. Ξενοφῶν δὲ
 ἀπιὼν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἔλεγε τοῖς στρα-
 15 τιώταις· Ἄνδρες, οὗτοί εἰσιν, οὓς ὁρᾶτε, μόνοι ἔτι ἡμῖν
 ἐμποδῶν τὸ μὴ ἤδη εἶναι, ἔνθα πάλαι σπεύδομεν· τού-
 τους, ἦν πως δυνώμεθα, καὶ ὤμους δεῖ καταφαγεῖν.

Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς χώραις ἕκαστοι ἐγένοντο καὶ τοὺς λό- 15
 χους ὀρθίους ἐποιήσαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὀπλι-
 20 τῶν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν
 εἷς τοὺς ἑκατόν· τοὺς δὲ πελταστάς καὶ τοὺς τοξότας
 τριχῆ ἐποιήσαντο, τοὺς μὲν τοῦ εὐωνύμου ἔξω, τοὺς δὲ
 τοῦ δεξιοῦ, τοὺς δὲ κατὰ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκά-
 16 στους. ἐκ τούτου παρηγγύησαν οἱ στρατηγοὶ εὐχεσθαι·
 25 εὐξάμενοι δὲ καὶ παιανίσαντες ἐπορεύοντο. καὶ Χειρί-
 σοφος μὲν καὶ Ξενοφῶν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελτασταὶ τῆς
 τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω γενόμενοι ἐπορεύοντο· οἱ 17
 δὲ πολέμιοι, ὡς εἶδον αὐτούς, ἀντιπαραθέοντες οἱ μὲν ἐπὶ
 τὸ δεξιόν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον διεσπάσθησαν, καὶ πολὺ
 30 τῆς αὐτῶν φάλαγγος ἐν τῷ μέσῳ κενὸν ἐποίησαν. ἰδόν- 18
 τες δὲ αὐτοὺς διαχάζοντας οἱ κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸν πελ-

- τασταί, ὧν ἦρχεν Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνάν, νομίσαντες φευ-
 γειν ἀνακραγόντες ἔθεον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ ὄρος
 ἀναβαίνουσι· συνεφείπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν
 19 ὀπλιτικόν, ὧν ἦρχε Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος. οἱ δὲ πολέ-
 μιοι, ὡς ἦρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος 5
 ἄλλη ἐτράπετο. οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἐστρατοπεδεύ-
 σαντο ἐν πολλαῖς κώμαις καὶ τὰπιτήδεια πολλὰ ἐχούσαις.
 20 καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν [ἦν], ὅ,τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ
 σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν
 στρατιωτῶν, πάντες ἀφρονέες τε ἐγίγνοντο καὶ ἤμουν καὶ 10
 κάτω διεχώρει αὐτοῖς καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἰστασθαι,
 ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐώκε-
 σαν, οἱ δὲ πολὺ, μαινομένοις, οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν.
 21 ἔκειντο δὲ οὕτω πολλοί, ὥσπερ τροπῆς γεγενημένης, καὶ
 πολλή ἦν ἡ ἀθυμία. τῇ δ' ὑστεραία ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς, 15
 ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτὴν πού ὦραν ἀνεφρόνου· τρίτη δὲ καὶ
 τετάρτη ἀνίσταντο ὥσπερ ἐκ φαρμακοποσίας.
 22 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν δύο σταθμούς, παρασάγγας
 ἑπτὰ, καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν
 Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων 20
 ἀποικίαν ἐν τῇ Κόλχων χώρα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας
 23 ἀμφὶ τὰς τριάκοντα ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κώμαις· κἀν-
 τεῦθεν ὀρμώμενοι ἐλήζοντο τὴν Κολχίδα. ἀγορὰν δὲ παρ-
 εἶχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζοῦντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε
 τοὺς Ἕλληνας καὶ ξένια ἔδοσαν βοῦς καὶ ἄλφита καὶ 25
 24 οἶνον. συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων
 τῶν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούντων, καὶ ξένια καὶ παρ'
 25 ἐκείνων ἦλθον βόες. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν θυσίαν, ἣν ἠῦξαντο,
 παρεσκευάζοντο· ἦλθον δ' αὐτοῖς ἱκανοὶ βόες ἀποθῦσαι
 τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἡγεμόσυνα καὶ τοῖς 30
 ἄλλοις δὲ θεοῖς, ἃ ἠῦξαντο. ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυ-

μνικὸν ἐν τῷ ὄρει, ἐνθάπερ ἐσκήνουν. εἶλοντο δὲ Δρα-
 κόντιον Σπαρτιάτην, ὃς ἔφυγε παῖς ἔτι ὢν οἴκοθεν, παῖ-
 δα ἄκων κατακανῶν ξυήλη πατάξας, δρόμου τ' ἐπιμελη-
 θῆναι καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι. ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία 26
 5 ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ Δρακοντίῳ, καὶ ἠγεῖ-
 σθαι ἐκέλευον, ὅπου τὸν δρόμον πεποιηκῶς εἶη. ὁ δὲ
 δείξας, οὗπερ ἐστηκότες ἐτύγγανον, Οὗτος ὁ λόφος, ἔφη,
 κάλλιστος τρέχειν, ὅπου ἂν τις βούληται. Πῶς οὖν,
 ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτως;
 10 ὁ δ' εἶπε· Μᾶλλον τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. ἠγωνί- 27
 ζοντο δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλεῖ-
 στοι, δόλιχον δὲ Κρηῆτες πλείους ἢ ἐξήκοντα ἔθειον, πά-
 λην δὲ καὶ πυγμὴν καὶ παγκράτιον *** καλὴ θεὰ ἐγένετο·
 πολλοὶ γὰρ κατέβησαν, καὶ ἅτε θεωμένων τῶν ἐταίρων
 15 πολλὴ φιλονικία ἐγένετο. ἔθειον δὲ καὶ ἵπποι καὶ ἔδει 28
 αὐτοὺς κατὰ τοῦ προνοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ ἀνα-
 στρέψαντας πάλιν ἄνω πρὸς τὸν βωμὸν ἄγειν. καὶ κάτω
 μὲν οἱ πολλοὶ ἐκυλινδοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς
 ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι· ἐνθα πολλὴ
 20 κραυγὴ καὶ γέλως καὶ παρακέλευσις ἐγένετο.

V

[Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν 1
 οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν
 τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ ὡς εἰς Τραπεζοῦντα
 25 πόλιν Ἑλληνίδα ἀφίκοντο, καὶ ὡς ἀπέθυσαν, ἃ ἠῦξαντο
 σωτήρια θύσειν, ἐνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοιντο,
 ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.] ἐκ δὲ τούτου συνελ- 2
 θόντες ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ

πρῶτος Ἀντιλέων Θούριος καὶ ἔλεξεν ὧδε. Ἐγὼ μὲν
 τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος
 καὶ βαδίζων καὶ τρέχων καὶ τὰ ὄπλα φέρων καὶ ἐν τάξει
 ἰὼν καὶ φυλακὰς φυλάττων καὶ μαχόμενος, ἐπιθυμῶ δὲ
 ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχο- 5
 μεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν καὶ ἐκταθεῖς ὥσπερ Ὀδυσσεὺς
 3 ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρα-
 τιῶται ἀνεθορύβησαν, ὡς εὖ λέγοι· καὶ ἄλλος ταῦτα
 ἔλεγε, καὶ πάντες οἱ παριόντες. ἔπειτα δὲ Χειρίσοφος
 4 ἀνέστη καὶ εἶπεν ὧδε. Φίλος μοί ἐστιν, ὦ ἄνδρες, Ἀνα- 10
 ξίβιος, ναυαρχῶν δὲ καὶ τυγχάνει. ἦν οὖν πέμπητέ με,
 οἶομαι ἂν ἐλθεῖν καὶ τριήρεις ἔχων καὶ πλοῖα τὰ ἡμᾶς
 ἄξοντα· ὑμεῖς δέ, εἴπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε ἔστ'
 ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἤξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρα-
 τιῶται ἤσθησάν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς 15
 τάχιστα.

5 Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε. Χειρί-
 σοφος μὲν δὴ ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δὲ ἀναμενοῦμεν.
 ὅσα μοι οὖν δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ, ταῦτα
 6 ἔρῳ. πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς 20
 πολεμίας· οὔτε γὰρ ἀγορὰ ἔστιν ἰκανὴ οὔτε, ὅτου ὠνη-
 σόμεθα, εὐπορία, εἰ μὴ ὀλίγοις τισίν· ἢ δὲ χώρα πολεμία·
 κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἦν ἀμελῶς τε καὶ
 7 ἀφυλάκτως πορεύησθε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἀλλὰ μοι δοκεῖ
 σὺν προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ 25
 πλανᾶσθαι, ὡς σώζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι.
 8 ἔδοξε ταῦτα. Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. ἐπὶ λείαν
 γὰρ ὑμῶν ἐκπορεύονται τινες. οἶομαι οὖν βέλτιστον
 εἶναι ἡμῖν εἰπεῖν τὸν μέλλοντα ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ
 ὅποι, ἵνα καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν 30
 μενόντων καὶ συμπαρασκευάζωμεν, εἴαν τι δέη, κἂν βοη-

θῆσαί τισι καιρὸς ἦ, εἰδῶμεν, ὅποι δεήσει βοηθεῖν, καὶ
 εἴαν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῆ ποι, συμβουλεύωμεν
 πειρώμενοι εἰδέναί τὴν δύναμιν, ἐφ' οὗς ἂν ἴωσιν. ἔδοξε
 καὶ ταῦτα. Ἐννοεῖτε δὴ καὶ τόδε, ἔφη. σχολὴ τοῖς πολε- 9
 5 μίοις λήζεσθαι, καὶ δικαίως, ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχο-
 μεν γὰρ τὰ ἐκείνων· ὑπερκάθηνται δ' ἡμῶν. φυλακὰς δὴ
 μοι δοκεῖ δεῖν περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· εἴαν οὖν κατὰ
 μέρος [μερισθέντες] φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἦττον
 ἂν δύναιτο ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι. ἔτι τοίνυν τάδε
 10 ὁρᾶτε. εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἤξει πλοῖα Χειρί- 10
 σοφος ἄγων ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ὦν μέλλω λέγειν· νῦν
 δ' ἐπεὶ τοῦτο ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμ-
 παρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἦν μὲν γὰρ ἔλθῃ, ὑπαρχόν-
 των ἐνθάδε ἐν ἀφθονωτέροις πλευσοῦμεθα· ἦν δὲ μὴ
 15 ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ὁρῶ δὲ ἐγὼ πλοῖα πολλάκις 11
 παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησάμενοι παρὰ Τραπεζουντίων
 μακρὰ πλοῖα κατάγοιμεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πη-
 δάλια παραλυόμενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται,
 ἴσως ἂν οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς, οἷας δεόμεθα. ἔδοξε
 20 καὶ ταῦτα. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν ἀπὸ 12
 κοινοῦ, οὗς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἕνεκεν
 μένωσι, καὶ ναῦλον συνθέσθαι, ὅπως ὠφελοῦντες καὶ
 ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν 13
 ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα,
 25 τὰς ὁδοὺς, ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θά-
 λατταν οἰκούσαις πόλεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν· πεί-
 σονται γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι
 ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

Ἐνταῦθα δὴ ἀνέκραγον, ὡς οὐδέοι ὁδοιπορεῖν. ὁ δὲ 14
 30 ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεψήφισε μὲν οὐδέν, τὰς
 δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν, λέγων, ὅτι θᾶπτον

- 15 ἀπαλλάσσονται, ἣν εὐποροὶ γένωνται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ τῶν Τραπεζουντίων, ἣ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκωνα περίοικον. οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα ἀποδρᾶς ὤχετο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν 5 Θράκη γὰρ παρὰ Σεύθη πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ
- 16 Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόντορον, ἣ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὅς, ὅποσα λαμβάνοι πλοῖα, κατήγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαιρούμενοι φύλακας καθίστασαν, ὅπως σῶα 10 εἶη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντο εἰς παραγωγὴν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν, ἐπὶ λείαν ἐξῆσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ οὐ. Κλεαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ. 15
- 2 Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν, ὥστε ἀπανθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατεύμα, ἐκ τούτου λαβὼν Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον· οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπτω- 20 κότες ἐκ τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ ὑπερεκά- 2 θηντο ἐπὶ τῶν ἄκρων. οἱ δὲ Τραπεζούντιοι, ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥάδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἦγον· φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν· εἰς δὲ τοὺς Δρίλας προθύμως ἦγον, ὅφ' ὦν κακῶς ἔπασχον, εἰς χωρία τε ὄρεινὰ καὶ δύσβατα καὶ 25 ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ.
- 3 Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὅποια τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἀλώσιμα εἶναι ἐδόκει, ἐμπιμπράντες ἀπῆσαν· καὶ οὐδὲν ἦν λαμβάνειν, εἰ μὴ ὄς ἢ βοῦς ἢ ἄλλο τι κτήνος τὸ πῦρ διαπεφευγός. ἐν δὲ ἦν χωρίον μητρό- 30 πολις αὐτῶν· εἰς τοῦτο πάντες συνερροήκεσαν. περὶ δὲ

τοῦτο ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ πρόσοδοι χαλεπαὶ
 πρὸς τὸ χωρίον. οἱ δὲ πελτασταὶ προδραμόντες στάδια 4
 πέντε ἢ ἕξ τῶν ὀπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὄρῶν-
 τε, πρόβατα πολλὰ καὶ ἄλλα χρήματα προσέβαλλον πρὸς
 5 τὸ χωρίον· συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ οἱ ἐπὶ
 τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρμημένοι· ὥστε ἐγένοντο οἱ διαβάντες
 πλείους ἢ εἰς χιλίους ἀνθρώπους. ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ 5
 ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον (καὶ γὰρ τάφρος ἦν περὶ αὐτὸ
 εὐρεῖα ἀναβεβλημένη καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς
 10 καὶ τύρσεις πυκναὶ ξύλιναὶ πεπονημέναι), ἀπιέναι δὴ
 ἐπεχείρουν· οἱ δὲ ἐπέκειντο αὐτοῖς. ὡς δὲ οὐκ ἐδύναντο 6
 ἀποτρέχειν (ἦν γὰρ ἐφ' ἐνὸς ἢ κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου
 εἰς τὴν χαράδραν), πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα· ὁ δὲ
 ἠγεῖτο τοῖς ὀπλίταις. ὁ δ' ἐλθὼν λέγει, ὅτι ἔστι χωρίον 7
 15 χρημάτων πολλῶν μεστόν· τοῦτο οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα·
 ἰσχυρὸν γὰρ ἔστιν· οὔτε ἀπελθεῖν ῥάδιον· μάχονται γὰρ
 ἐπεξεληλυθότες καὶ ἡ ἄφοδος χαλεπή. ἀκούσας ταῦτα ὁ 8
 Ξενοφῶν προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν τοὺς μὲν
 ὀπλίτας θέσθαι ἐκέλευσε τὰ ὄπλα, αὐτὸς δὲ διαβὰς σὺν
 20 τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο, πότερον εἴη κρεῖττον ἀπαγαγεῖν
 καὶ τοὺς διαβεβηκότας ἢ καὶ τοὺς ὀπλίτας διαβιβάζειν, ὡς
 ἀλόντος ἂν τοῦ χωρίου. ἐδόκει γὰρ τὸ μὲν ἀπαγαγεῖν 9
 οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν, ἐλεῖν δ' ἂν ᾤοντο καὶ οἱ
 λοχαγοὶ τὸ χωρίον. καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε τοῖς
 25 ἱεροῖς πιστεύσας· οἱ γὰρ μάντις ἀποδεδειγμένοι ἦσαν,
 ὅτι μάχη μὲν ἔσται, τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου. καὶ 10
 τοὺς μὲν λοχαγοὺς πέμπει διαβιβάσοντας τοὺς ὀπλίτας,
 αὐτὸς δ' ἔμενεν ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς,
 καὶ οὐδένα εἶα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἤκον οἱ ὀπλίται, 11
 30 ἐκέλευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν, ὡς
 ἂν κράτιστα οἴηται ἀγωνιεῖσθαι· ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ

πλησίον ἀλλήλων, οἱ πάντα τὸν χρόνον ἀλλήλοις περι
 12 ἀνδραγαθίας ἀντεποιοῦντο. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ
 τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρήγγειλε διηγκυλωμένους ἰέναι,
 ὡς, ὅποταν σημήνη, ἀκοντίζειν δεῆσον, καὶ τοὺς τοξότας
 ἐπιβεβλησθαι ἐπὶ ταῖς νευραῖς, ὡς, ὅποταν σημήνη το- 5
 ξεύειν δεῆσον, καὶ τοὺς γυμνήτας λίθων ἔχειν μεστὰς
 τὰς διφθέρας· καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπι-
 13 μεληθῆναι. ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκευάστω καὶ οἱ λοχαγοὶ
 καὶ οἱ ὑπολόχαγοι καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χεῖρους
 εἶναι πάντες παρατεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλους μὲν 10
 14 δὴ συνεώρων· μηνοειδῆς γὰρ διὰ τὸ χωρίον ἡ τάξις ἦν·
 ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο, ἅμα τε τῶ
 Ἐνναλίῳ ἠλέλιξαν καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ ὀπλιται, καὶ τὰ
 βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχοι, τοξεύματα, σφενδόνας, πλει-
 στοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι, ἦσαν δέ, οἱ καὶ πῦρ προσ- 15
 15 ἐφερον. ὑπὸ δὲ [τοῦ] πλήθους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέ-
 μιοι τὰ τε σταυρώματα καὶ τὰς τύρσεις· ὥστε Ἀγασίας
 Στυμφάλιος καὶ Φιλόξενος Πελληνεὺς καταθέμενοι τὰ
 ὄπλα ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἶλκε,
 καὶ ἄλλος ἀνεβεβήκει, καὶ ἐαλώκει τὸ χωρίον, ὡς ἐδόκει. 20
 16 καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ ἐσδραμόντες ἤρπαζον,
 ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο· ὁ δὲ Ξενοφῶν στὰς κατὰ τὰς
 πύλας, ὅπόσους ἐδύνατο, κατεκώλυσε τῶν ὀπλιτῶν ἔξω·
 πολέμιοι γὰρ ἄλλοι ἐφαίνοντο ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς.
 17 οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου μεταξὺ γενομένου κραυγὴ τε ἐγέ- 25
 νετο ἔνδον καὶ ἔφευγον οἱ μὲν καὶ ἔχοντες, ἀ ἔλαβον,
 τάχα δέ τις καὶ τετρωμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς
 ἀμφὶ τὰ θύρετρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες ἔλεγον,
 ὅτι ἄκρα τέ ἐστὶν ἔνδον καὶ οἱ πολέμιοι πολλοί, οἱ παί-
 18 ουσιν ἐκδεδραμηκότες τοὺς ἔνδον ἀνθρώπους. ἐνταῦθα 30
 ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα ἰέναι εἴσω τὸν

βουλόμενόν τι λαμβάνειν. καὶ ἴενται πολλοὶ εἴσω, καὶ
 νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ εἰσωθούμενοι καὶ κατακλεί-
 ουσι τοὺς πολεμίους πάλιν εἰς τὴν ἄκραν. καὶ τὰ μὲν ἔξω 19
 τῆς ἄκρας πάντα διηρπάσθη, καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἑλ-
 5 ληνες· οἱ δὲ ὀπλίται ἔθεντο τὰ ὄπλα, οἱ μὲν περὶ τὰ σταυ-
 ρώματα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκραν φέρουσαν.
 ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν, εἰ οἷόν τε εἶη 20
 τὴν ἄκραν λαβεῖν· ἦν γὰρ οὕτω σωτηρία ἀσφαλῆς,
 ἄλλως δὲ παγχάλεπον ἐδόκει εἶναι ἀπελθεῖν· σκοπου-
 10 μένοις δὲ αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνάλωτον εἶναι τὸ
 χωρίον. ἔνταυθα παρεσκευάζοντο τὴν ἄφοδον, καὶ τοὺς 21
 μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς καθ' αὐτοὺς διήρουν, καὶ
 τοὺς ἀχρεῖους καὶ φορτία ἔχοντάς τε ἐξεπέμποντο καὶ
 τῶν ὀπλιτῶν τὸ πλῆθος, καταλιπόντες οἱ λοχαγοὶ οἷς
 15 ἕκαστος ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξ- 22
 ἔθενον ἔνδοθεν πολλοὶ γέρρα καὶ λόγχας ἔχοντες καὶ κνη-
 μῖδας καὶ κράνη Παφλαγονικά, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας
 ἀνέβαινον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς εἰς τὴν ἄκραν φερούσης
 ὁδοῦ· ὥστε οὐδὲ διώκειν ἀσφαλῆς ἦν κατὰ τὰς πύλας 23
 20 τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας. καὶ γὰρ ξύλα μεγάλα ἐπερ-
 ρίπτουν ἄνωθεν, ὥστε χαλεπὸν ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι·
 καὶ ἡ νύξ φοβερά ἦν [ἡ] ἐπιούσα. μαχομένων δὲ αὐτῶν 24
 καὶ ἀπορουμένων θεῶν τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτηρίας
 δίδωσιν, ἑξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν δεξιᾷ,
 25 ὅτου δὴ ἐνάπαντος. ὡς δ' αὕτη συνέπιπτεν, ἔφευγον οἱ
 ἀπὸ τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. ὡς δὲ ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν τοῦτο 25
 παρὰ τῆς τύχης, ἐνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ
 οἰκίας, αἱ ξύλιναι ἦσαν, ὥστε καὶ ταχὺ ἐκαίοντο. ἔφευ-
 γον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν. οἱ δὲ κατὰ στόμα 26
 30 δὴ ἔτι μόνοι ἐλύπουν καὶ δῆλοι ἦσαν, ὅτι ἐπικεῖσονται ἐν
 τῇ ἐξόδῳ τε καὶ καταβάσει. ἔνταυθα παραγγέλλει φο-

ρειν ξύλα, ὅσοι ἐτύγγανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν, εἰς τὸ μέσον ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἱκανὰ ἤδη ἦν, ἐνήψαν· ἐνήπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκωμα
 27 οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμιοι ἀμφὶ ταῦτα ἔχοιεν. οὕτω μόλις ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν 5 πολεμίων ποιησάμενοι. καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ αἱ τύρσεις καὶ τὰ σταυρώματα καὶ τᾶλλα πάντα πλὴν τῆς ἄκρας.

28 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπῆσαν οἱ Ἕλληνες ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τραπεζοῦντα, 10
 29 πρᾶνης γὰρ ἦν καὶ στενή, ψευδενέδραν ἐποιήσαντο· καὶ ἀνὴρ Μυσὸς τὸ γένος καὶ τοῦνομα τοῦτο ἔχων τῶν Κρητῶν λαβὼν δέκα ἔμενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ καὶ προσ-
 εποιεῖτο τοὺς πολεμίους πειρᾶσθαι λανθάνειν· αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε διεφαίνοντο χαλκαῖ 15
 30 οὔσαι. οἱ μὲν οὖν πολέμιοι ταῦτα διορῶντες ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὔσαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινε. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει ἤδη ἱκανὸν ὑπεληλυθέναι, τῷ Μυσῷ ἐσή-
 31 οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κρηῆτες (ἀλίσκεσθαι γὰρ 20 ἔφασαν τῷ δρόμῳ), ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς ὕλην κατὰ
 32 τὰς νάπας καλινδούμενοι ἐσώθησαν, ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων ἐβόα βοηθεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον. καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδα ἀνεχώρουν βαλλόμενοι οἱ βοηθήσαντες καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν 25 Κρητῶν. οὕτως ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πάντες σῶοι ὄντες.

3 Ἐπεὶ δὲ οὔτε Χειρίσοφος ἦκεν οὔτε πλοῖα ἱκανὰ ἦν οὔτε τὰ ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι. καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τοὺς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν 30 καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας

καὶ τῶν σκευῶν, ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν. καὶ Φιλήσιον
καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν, εἰσ-
βιβάσαντες τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι
ἐπορεύοντο· ἡ δὲ ὁδὸς ὠδοποιημένη ἦν. καὶ ἀφικοῦνται 2
5 πορευόμενοι εἰς Κερασοῦντα τριταῖοι, πόλιν Ἑλληνίδα ἐπὶ
θαλάττῃ, Σινωπέων ἀποικον ἐν τῇ Κολχίδι χώρα. ἐν- 3
ταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα· καὶ ἐξέτασις σὺν τοῖς ὅπλοις
γίγνεται καὶ ἀριθμὸς, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι καὶ
ἑξακόσιοι. οὗτοι ἐσώθησαν [ἐκ τῶν ἀμφὶ τοὺς μυρῖους].
10 οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπὸ τε [τῶν] πολεμίων καὶ χιόνος
καὶ εἴ τις νόσῳ.

Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων 4
ἀργύριον γενόμενον. καὶ τὴν δεκάτην, ἣν τῷ Ἀπόλλωνι
ἐξεῖλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοὶ
15 τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρι-
σόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ 5
Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν
ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρὸν καὶ ἐπέγραψε τό τε
αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε·
20 ξένος γὰρ ἦν αὐτοῦ. τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, 6
ὅτ' ἀπήει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς
ὁδόν, καταλείπει παρὰ Μεγαβύζῳ, τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεω-
κόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει ἰέναι, καὶ ἐπέστειλεν,
ἦν μὲν αὐτὸς σωθῆναι, αὐτῷ ἀποδοῦναι, εἰ δέ τι πάθοι, ἀναθεῖ-
25 ναι ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι, ὅτι οἷοιτο χαριεῖσθαι τῇ
θεῷ. ἐπεὶ δ' ἔφευγεν ὁ Ξενοφῶν, κατοικοῦντος ἤδη αὐτοῦ ἐν 7
Σκιλλοῦντι, ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἰκισθέντος, παρὰ τὴν
Ὀλυμπίαν ἀφικνεῖται Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων
καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ
30 λαβὼν χωρίον ὠνεῖται τῇ θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ θεός. ἔτυχε 8
δὲ διαρρέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινοῦς. καὶ ἐν

- Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεῶν Σελινοῦς ποταμὸς παραρρεῖ, καὶ ἰχθύες τε ἐν ἀμφοτέροις ἔνεισι καὶ κόγχοι· ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων, 9 ὅποσα ἐστὶν ἀγρευόμενα θηρία. ἐποίησε δὲ καὶ βωμὸν καὶ ναὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν δὲ αἰὶ 5 δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὠραῖα θυσίαν ἐποίει τῇ θεῷ. καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ πρόσχωροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μετεῖχον τῆς ἑορτῆς. παρεῖχε δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφιτα, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα, καὶ τῶν θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευομένων 10 δέ. καὶ γὰρ θῆραν ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἑορτὴν οἳ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιτῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων· καὶ ἠλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ 11 δορκάδες καὶ ἔλαφοι. ἔστι δὲ ὁ τόπος, ἧ ἐκ Λακεδαίμονος 15 εἰς Ὀλυμπίαν πορεύονται, ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἐνὶ δ' ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ καὶ λειμῶν καὶ ὄρη δένδρων μεστά, ἱκανὰ σῦς καὶ αἰγας καὶ βοῦς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν 12 ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι. περὶ δὲ αὐτὸν τὸν ναὸν 20 ἄλσος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσα ἐστὶ τρωκτὰ ὠραῖα. ὁ δὲ ναός, ὡς μικρὸς μεγάλῳ, τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἦκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρίττινον χρυσῷ ὄντι, τῷ ἐν 13 Ἐφέσῳ. καὶ στήλη ἕστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα· **ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΤΟΝ 25 ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΥΜΕΝΟΝ ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ. ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΙΣΚΕΥΑΖΕΙΝ. ΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ ΤΗΙ ΘΕΩΙ ΜΕΛΗΣΕΙ.** 4 Ἐκ Κερασοῦντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο, 30 οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο.

ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ὄραιοις, πέμπουσιν 2
 εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα
 τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες, πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ
 διὰ πολεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. οἱ δὲ εἶπον, ὅτι οὐ
 5 διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις. ἐντεῦθεν λέγει 3
 ὁ Τιμησίθεος, ὅτι πολέμιοί εἰσιν αὐτοῖς οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα.
 καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο συμμαχίαν
 ποιήσασθαι· καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἤκεν ἄγων τοὺς
 ἄρχοντας. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, συνῆλθον οἱ τε τῶν Μοσσυ- 4
 10 νοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἔλεξε
 Ξενοφῶν, ἡρμήνευε δὲ Τιμησίθεος· ὦ ἄνδρες Μοσσύ- 5
 νοικοι, ἡμεῖς βουλόμεθα διασωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα
 πεζῇ· πλοῖα γὰρ οὐκ ἔχομεν· κωλύουσι δὲ οὗτοι ἡμᾶς,
 οὓς ἀκούομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. εἰ οὖν βούλεσθε, 6
 15 ἔξεστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμάχους καὶ τιμωρήσασθαι,
 εἴ τι πώποτε ὑμᾶς οὗτοι ἠδίκησαν, καὶ τὸ λοιπὸν ὑμῶν
 ὑπηκόους εἶναι τούτους. εἰ δὲ ἡμᾶς ἀφήσετε, σκέψασθε, 7
 πόθεν αὐθις ἂν τοσαύτην δύναμιν λάβοιτε σύμμαχον.
 πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων, ὅτι 8
 20 καὶ βούλοιντο ταῦτα καὶ δέχοιντο τὴν συμμαχίαν. Ἄγετε 9
 δὴ, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν
 σύμμαχοι ὑμῶν γενώμεθα, καὶ ὑμεῖς τί οἰοί τε ἔσεσθε
 ἡμῖν συμπράξαι περὶ τῆς διόδου; οἱ δὲ εἶπον, ὅτι ἱκανοί 10
 25 τῶν ὑμῖν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων, καὶ δεῦρο ὑμῖν πέμψαι
 ναῦς τε καὶ ἄνδρας, οἵτινες ὑμῖν συμμαχοῦνταί τε καὶ τὴν
 ὁδὸν ἡγήσονται.

Ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες ὄχοντο. καὶ 11
 ἤκον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μονόξυλα καὶ
 30 ἐν ἐκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκβάντες εἰς τάξιν
 ἔθεντο τὰ ὄπλα, ὁ δὲ εἷς ἔμενε. καὶ οἱ μὲν λαβόντες τὰ 12

πλοῖα ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μένοντες ἐξετάξαντο ὧδε. ἔστησαν [ὥσπερ] ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα οἶον χοροὶ ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοις, ἔχοντες γέρρα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα, ἠκασμένα κιττοῦ πετάλω, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἐξάπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγχην ἔχον, ὀπισθεν δὲ 5
 13 αὐτοῦ τοῦ ξύλου σφαιροειδές. χιτωνίσκους δὲ ἐνεδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ δὲ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ Παφλαγονικά, κρωβύλον ἔχοντα κατὰ μέσον, ἐγγύτατα τιαροειδῆ· εἶχον
 14 δὲ καὶ σαγάρεις σιδηρᾶς. ἐντεῦθεν ἐξῆρχε μὲν αὐτῶν εἷς, 10 οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἐπορεύοντο ἄδοντες ἐν ῥυθμῶ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ τῶν ὄπλων τῶν Ἑλλήνων ἐπορεύοντο εὐθύς πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπὶ χωρίον,
 15 ὃ ἐδόκει ἐπιμαχώτατον εἶναι. ὤκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως τῆς μητροπόλεως καλουμένης αὐτοῖς καὶ ἐχού- 15 σης τὸ ἀκρότατον τῶν Μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν· οἱ γὰρ αἰεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ πάντων Μοσσυνοίκων, καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δικαίως ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὃν καταλαβόντας
 16 πλεονεκτεῖν. εἶποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινές, 20 οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ ἀρπαγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμιοι προσιόντων τέως μὲν ἠσύχαζον· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκδραμόντες τρέπονται αὐτούς, καὶ ἀπέκτειναν συχνούς τῶν βαρβάρων καὶ τῶν συναβάντων Ἑλλήνων τινάς, καὶ ἐδίωκον, μέχρι οὗ εἶδον 25
 17 τοὺς Ἑλληνας βοηθοῦντας· εἶτα δὲ ἀποτραπόμενοι ὄχοντο, καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν ἐπεδείκνυσαν τοῖς τε Ἑλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίοις, καὶ
 18 ἅμα ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ἄδοντες. οἱ δὲ Ἑλληνες μάλα ἤχθοντο, ὅτι τοὺς τε πολεμίους ἐπεποιήκεσαν θρασυτέρους, 30 καὶ ὅτι οἱ ἐξελθόντες Ἑλληνες σὺν αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν,

μάλα ὄντες συχνοί· ὁ οὐπω πρόσθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ
 στρατείᾳ. Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας τοὺς Ἑλληνας εἶπεν· 19
 Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσητε ἕνεκα τῶν γεγε-
 νημένων· ἴστε γάρ, ὅτι καὶ ἀγαθὸν οὐ μείον τοῦ κακοῦ
 5 γεγένηται. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι οἱ μέλλοντες 20
 ἡμῖν ἠγεῖσθαι τῷ ὄντι πολέμοι εἰσιν, οἷσπερ καὶ ἡμᾶς
 ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀφροντιστήσαντες
 τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως καὶ ἱκανοὶ ἠγησάμενοι εἶναι σὺν
 τοῖς βαρβάροις ταῦτα πράττειν, ἅπερ σὺν ἡμῖν, δίκην δε-
 10 δώκασιν· ὥστε αὐθις ἦττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπο-
 λείφονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ παρασκευάζεσθαι, ὅπως καὶ τοῖς 21
 φίλοις οὗσι τῶν βαρβάρων δόξετε κρείττους αὐτῶν εἶναι
 καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι
 μαχοῦνται νῦν τε καί, ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο.

15 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως ἔμειναν· τῇ δ' 22
 ὑστεραία θύσαντες ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀριστήσαντες,
 ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βαρβάρους
 ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κατὰ ταῦτα ταξάμενοι ἐπορεύοντο τοὺς
 τοξότας μεταξὺ τῶν λόχων ὀρθίων ἔχοντες, ὑπολειπο-
 20 μένους δὲ μικρὸν τοῦ στόματος τῶν ὀπλιτῶν. ἦσαν γὰρ 23
 τῶν πολεμίων, οἱ εὐζωνοὶ κατατρέχοντες τοῖς λίθοις
 ἔβαλλον· τούτους οὖν ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ πελτασταί.
 οἱ δ' ἄλλοι βάδην ἐπορεύοντο, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον,
 ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐτρέφθησαν καὶ οἱ σὺν
 25 αὐτοῖς· ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι.
 τοὺς μὲν οὖν πελταστάς ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι καὶ ἐμά- 24
 χοντο, ἐπειδὴ δὲ ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὀπλίται, ἐτρέποντο. καὶ
 οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθύς εἶποντο διώκοντες ἄνω πρὸς
 τὴν πόλιν, οἱ δὲ ὀπλίται ἐν τάξει εἶποντο. ἐπεὶ δὲ ἄνω 25
 30 ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς μητροπόλεως οἰκίαις, ἐνταῦθα δὴ οἱ
 πολέμοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι ἐμάχοντο καὶ ἐξη-

- κόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα
μακρά, ὅσα ἀνὴρ ἂν φέροι μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο
26 ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληνες,
ἀλλ' ὁμόσε ἐχώρουν, ἔφευγον οἱ βάρβαροι καὶ ἐντεῦθεν
ἅπαντες λιπόντες τὸ χωρίον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὁ ἐν 5
τῷ μόσσυ τῷ ἐπ' ἄκρου ὠκοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι
πάντες κοινῇ αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττοντα, οὐκ ἤθελεν
ἐξελθεῖν, οὐδὲ οἱ ἐν τῷ πρότερον αἰρεθέντι χωρίῳ, ἀλλ'
27 αὐτοῦ σὺν τοῖς μοσσύνοις κατεκαύθησαν. οἱ δὲ Ἕλληνες
διαρπάζοντες τὰ χωρία ἠύρισκον θησαυροὺς ἐν ταῖς 10
οἰκίαις ἄρτων νενημένων περυσινῶν, ὡς ἔφασαν οἱ Μοσ-
σύνοικοι, τὸν δὲ νέον σῖτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον·
28 ἦσαν δὲ ζεῖαι αἱ πλεῖσται. καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφο-
ρεῦσιν ἠύρισκετο τεταριχευμένα καὶ στέαρ ἐν τεύχεσι
τῶν δελφίνων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Μοσσύνοικοι, καθάπερ οἱ 15
29 Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ· κάρνα δὲ ἐπὶ τῶν ἀνοκαίων ἦν πολλὰ
τὰ πλατέα, οὐκ ἔχοντα διαφυγὴν οὐδεμίαν. τούτῳ καὶ πλεί-
στω σίτῳ ἐχρῶντο ἔψοντες καὶ ἄρτους ὀπτῶντες. οἶνος
δὲ ἠύρισκετο, ὃς ἄκρατος μὲν ὄξυς ἐφαίνετο εἶναι ὑπὸ τῆς
αὐστηρότητος, κερασθεῖς δὲ εὐώδης τε καὶ ἠδύς. 20
- 30 Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθα ἐπορεύοντο
τοῦ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασι τῶν
Μοσσυνοίκων. ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα παρήσαν χωρία τῶν
σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων, τὰ εὐπροσοδώτατα οἱ μὲν
31 ἔλειπον, οἱ δὲ ἐκόντες προσεχώρουν. τὰ δὲ πλεῖστα τοι- 25
άδε ἦν τῶν χωρίων. ἀπειχον αἱ πόλεις ἀλλήλων στάδια
ὄγδοήκοντα, αἱ δὲ πλέον, αἱ δὲ μείον· ἀναβοώντων δὲ
ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως·
32 οὕτως ὑψηλὴ τε καὶ κοίλη ἡ χώρα ἦν. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι
ἐν τοῖς φιλίοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν 30
εὐδαιμόνων σιτευτούς, τεθραμμένους καρύοις ἐφθοῖς,

ἀπαλούς καὶ λευκοὺς σφόδρα καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας
 ἴσους τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ
 νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα ἐστιγμένους ἀνθέμια.
 ἐζήτουν δὲ καὶ ταῖς ἑταίραις, αἷς ἦγον οἱ Ἕλληνες, ἐμφα- 33
 5 νῶς συγγίγνεσθαι· νόμος γὰρ ἦν σφισιν οὗτος. λευκοὶ
 δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. τούτους ἔλεγον οἱ 34
 στρατευσάμενοι βαρβαρωτάτους διελθεῖν καὶ πλεῖστον
 τῶν Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. ἔν τε γὰρ ὄχλῳ
 ὄντες ἐποίουν, ἅπερ <ἄν> ἄλλοι ἐν ἐρημίᾳ ποιήσειαν,
 10 μόνοι τε ὄντες ὅμοια ἔπραττον, ἅπερ ἂν μετ' ἄλλων
 ὄντες, διελέγοντό τε αὐτοῖς καὶ ἐγέλων ἐφ' αὐτοῖς καὶ
 ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι, ὅπου τύχοιεν, ὥσπερ ἄλλοις ἐπι-
 δεικνύμενοι.

Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διὰ τε τῆς πολε- 5
 15 μίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτῶ σταδμούς,
 καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι τε ἦσαν
 καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς
 πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται
 εἰς Τιβαρηνοῦς. ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν 2
 20 πεδινωτέρα καὶ χωρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἤττον ἐρυμνά.
 καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔχρηζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν
 καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναί τι, καὶ τὰ ξένια, ἃ ἦκε παρὰ
 Τιβαρηνῶν, οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐπιμεῖναι κελεύσαντες,
 ἔστε βουλευσάιντο, ἐθύοντο. καὶ πολλὰ καταθυσάντων 3
 25 τέλος ἀπεδείξαντο οἱ μάντιες πάντες γνώμην, ὅτι οὐδαμῇ
 προσίοιντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια
 ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας
 ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποικί-
 κίαν, ὄντας δ' ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ.

30 [Μέχρι ἐνταῦθα ἐπέξευσεν ἡ στρατιὰ. πλῆθος τῆς 4
 καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μάχης ἄχρι

εἰς Κοτύωρα σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι
 ἑξακόσιοι καὶ εἴκοσι, στάδιοι μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι
 5 καὶ ἑξακόσιοι, χρόνου πλῆθος ὀκτὼ μῆνες.] ἔνταῦθα
 ἔμειναν ἡμέρας τετταράκοντα πέντε. ἐν δὲ ταύταις
 πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν
 κατὰ ἔθνος ἕκαστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀγῶνας γυμνι-
 6 κούς. τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐλάμβανον τὰ μὲν ἐκ τῆς Πα-
 φλαγονίας, τὰ δ' ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν· οὐ
 γὰρ παρεῖχον ἀγοράν, οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος τοὺς ἀσθε-
 νοῦντας ἐδέχοντο.

7 Ἐν τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις, φοβού-
 μενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως (ἦν γὰρ
 ἐκείνων καὶ φόρον ἐκείνοις ἔφερον), καὶ περὶ τῆς χώ-
 ρας, ὅτι ἤκουον δηουμένην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον ἔλεγον· προηγόρει δὲ Ἐκατόννυμος δεινὸς 15
 8 νομιζόμενος εἶναι λέγειν· Ἐπεμψεν ἡμᾶς, ὧ ἄνδρες
 στρατιῶται, ἢ τῶν Σινωπέων πόλις ἐπαινέσοντάς τε
 ὑμᾶς, ὅτι νικᾶτε, Ἑλληνες ὄντες, βαρβάρους, ἔπειτα δὲ
 καὶ συνησθησομένους, ὅτι διὰ πολλῶν τε καὶ δεινῶν,
 ὡς ἡμεῖς ἀκούομεν, πραγμάτων σεσωσμένοι πάρεστε. 20
 9 ἀξιοῦμεν δέ, Ἑλληνες ὄντες καὶ αὐτοί, ὑφ' ὑμῶν, ὄντων
 Ἑλλήνων, ἀγαθὸν μὲν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν· οὐδὲ
 γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποτε ὑπήρξαμεν κακῶς ποι-
 10 οῦντες. Κοτυωρίται δὲ οὗτοι εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι ἄποικοι,
 καὶ τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν 25
 βαρβάρους ἀφελόμενοι· διὸ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέρουσιν
 οὗτοι τεταγμένον καὶ Κερασούντιοι καὶ Τραπεζούντιοι·
 ὥστε, ὅ,τι ἂν τούτους κακὸν ποιήσητε, ἢ Σινωπέων πόλις
 11 νομίζει πάσχειν. νῦν δὲ ἀκούομεν ὑμᾶς εἰς τε τὴν πό-
 λιν βία παρεληλυθότας ἐνίοις σκηνοῦν ἐν ταῖς οἰκίαις 30
 καὶ ἐκ τῶν χωρίων βία λαμβάνειν, ὧν ἂν δέησθε, οὐ

πειθοντας. ταῦτ' οὖν οὐκ ἀξιοῦμεν· εἰ δὲ ταῦτα ποιήσετε, 12
ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας καὶ ἄλλον,
ὄντινα ἂν δυνώμεθα, φίλον ποιεῖσθαι.

Πρὸς ταῦτα ἀναστὰς Ξενοφῶν ὑπὲρ τῶν στρατιω- 13
τῶν εἶπεν· Ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Σινωπεῖς, ἤκομεν ἀγα-
πῶντες, ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα καὶ τὰ ὄπλα· οὐ
γὰρ ἦν δυνατὸν ἅμα τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν καὶ
τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. καὶ νῦν, ἐπεὶ εἰς τὰς Ἑλλη- 14
νίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν (παρεῖχον
γὰρ ἡμῖν ἀγοράν), ὠνούμενοι εἶχομεν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ
ἀνθ' ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ξένια ἔδωκαν τῇ στρατιᾷ,
ἀντετιμῶμεν αὐτούς, καὶ μὴν εἴ τις αὐτοῖς φίλος ἦν
τῶν βαρβάρων, τούτων ἀπειχόμεθα· τοὺς δὲ πολε-
μίους αὐτῶν, ἐφ' οὓς αὐτοὶ ἠγοῖντο, κακῶς ἐποιοῦμεν,
ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρωτᾶτε δὲ αὐτούς, ὁποῖων τινῶν 15
ἡμῶν ἔτυχον· πάρεισι γὰρ ἐνθάδε, οὓς ἡμῖν ἠγεμόνας
διὰ φιλίαν ἢ πόλις συνέπεμψεν. ὅποι δ' ἂν ἐλθόντες 16
ἀγοράν μὴ ἔχωμεν, ἂν τε εἰς βάρβαρον γῆν, ἂν τε εἰς
Ἑλληνίδα, οὐχ ὕβρει, ἀλλὰ ἀνάγκη λαμβάνομεν τὰ ἐπι-
τήδεια. καὶ Καρδούχους καὶ Ταόχους καὶ Χαλδαίους, 17
καίπερ βασιλέως οὐχ ὑπηκόους ὄντας, ὅμως, καὶ μάλα
φοβεροὺς ὄντας, πολεμίους ἐκτησάμεθα διὰ τὸ ἀνάγκην
εἶναι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγοράν οὐ παρεῖχον.
Μάκρωνας δέ γε, καὶ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγοράν, 18
οἷαν ἐδύναντο, παρεῖχον, φίλους τε ἐνομίζομεν εἶναι καὶ
βία οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων. Κοτυωρίτας δέ, 19
οὓς ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐτοὶ
αἴτιοί εἰσιν· οὐ γὰρ ὡς φίλοι προσεφέροντο ἡμῖν, ἀλλὰ
κλείσαντες τὰς πύλας οὔτε εἴσω ἐδέχοντο οὔτε ἔξω
ἀγοράν ἔπεμπον· ἠτιῶντο δὲ τὸν παρ' ὑμῶν ἀρμοστήν
τούτων αἴτιον εἶναι. ὁ δὲ λέγεις βία παρελθόντας σκηνοῦν, 20

- ἡμεῖς ἤξιοῦμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι·
 ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέωγον τὰς πύλας, ἢ ἡμᾶς ἐδέχετο αὐτὸ
 τὸ χωρίον, ταύτῃ εἰσελθόντες ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον
 ἐποιήσαμεν, σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες
 τὰ αὐτῶν δαπανῶντες, καὶ τὰς πύλας φρουροῦμεν, ὅπως
 μὴ ἐπὶ τῷ ὑμετέρῳ ἀρμοστῇ ὣσιν οἱ κάμνοντες ἡμῶν,
 21 ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ἢ κομίσασθαι ὅταν βουλόμεθα. οἱ δὲ
 ἄλλοι, ὡς ὁρᾶτε, σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι ἐν τῇ τάξει,
 παρεσκευασμένοι, ἂν μὲν τις εὖ ποιῇ, ἀντευποιεῖν, ἂν
 22 δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι. ἃ δὲ ἠπειλήσας, ὡς, ἦν ὑμῖν δοκῆ, 10
 Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας συμμάχους ποιήσεσθε ἐφ'
 ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ, ἦν μὲν ἀνάγκη ἢ, πολεμήσομεν καὶ ἀμ-
 φοτέροις· ἤδη γὰρ καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ὑμῶν
 ἐπολεμήσαμεν· ἂν δὲ δοκῆ ἡμῖν καὶ φίλον ποιεῖσθαι τὸν
 23 Παφλαγόνα (ἀκούομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας 15
 πόλεως καὶ χωρίων τῶν ἐπιθαλαττίων), πειρασόμεθα
 συμπράττοντες αὐτῷ, ὧν ἐπιθυμεῖ, φίλοι γίνεσθαι.
 24 Ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ
 Ἐκατωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις, παρελθὼν
 δ' αὐτῶν ἄλλος εἶπεν, ὅτι οὐ πόλεμον ποιησόμενοι 20
 ἤκοιεν, ἀλλὰ ἐπιδείξοντες, ὅτι φίλοι εἰσὶ. καὶ ξενίοις,
 ἦν μὲν ἔλθητε πρὸς τὴν Σινωπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξό-
 μεθα, νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν διδόναι, ἃ δύναν-
 25 ται· ὁρῶμεν γὰρ πάντα ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγετε. ἐκ τού-
 του ξενιά τε ἔπεμπον οἱ Κοτυωρίται καὶ οἱ στρατηγοὶ 25
 τῶν Ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς τῶν Σινωπέων πρέσβεις,
 καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλά τε καὶ φιλικὰ διελέγοντο τά
 τε ἄλλα καὶ περὶ τῆς λοιπῆς πορείας ἀνεπυνθάνοντο, ὧν
 ἑκάτεροι ἐδέοντο.
 6 Ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. τῇ 30
 δὲ ὑστεραία συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας,

καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας παρακαλέ-
 σαντας τοὺς Σινωπέας βουλευέσθαι. εἴτε γὰρ πεζῇ
 δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν εἶναι οἱ Σι-
 νωπεῖς (ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας), εἴτε
 5 κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινωπέων· μόνοι γὰρ
 [ἂν] ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἄρκοῦντα
 τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύ- 2
 οντο, καὶ ἠξίουσαν Ἑλληνας ὄντας Ἑλλησι τούτῳ πρῶτον
 καλῶς δέχεσθαι, τῷ εὖνους τε εἶναι καὶ τὰ βέλτιστα
 10 συμβουλεύειν.

Ἀναστάς δὲ Ἑκατόννυμος πρῶτον μὲν ἀπελογήσατο 3
 περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσοιντο,
 ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ἑλλησι πολεμησόντων σφῶν εἶποι,
 ἀλλ' ὅτι ἐξὸν τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι τοὺς Ἑλλη-
 15 νας αἰρήσονται. ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευ-
 ξάμενος εἶπεν ὧδε. Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι, ἃ βέλτιστά 4
 μοι δοκεῖ, εἶναι, πολλά μοι κἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή,
 τᾶναντία. αὐτὴ γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλή λεγομένη εἶναι
 δοκεῖ μοι παρεῖναι· νῦν γὰρ δή, ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας
 20 φανῶ, πολλοὶ ἔσονται οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ κακῶς,
 πολλοὶ ἔσεσθε οἱ καταρώμενοι. πράγματα μὲν οὖν οἶδ' 5
 ὅτι πολὺ πλείω ἔσομεν, ἔαν κατὰ θάλατταν κομίζησθε·
 ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν· ἦν δὲ κατὰ γῆν στέλλη-
 σθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. ὁμως δὲ λεκτέα, 6
 25 ἃ γινώσκω· ἔμπειρος γὰρ εἶμι καὶ τῆς χώρας τῆς
 Παφλαγόνων καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχει γὰρ ἀμφοτέρωθεν,
 καὶ πεδία κάλλιστα καὶ ὄρη ὑψηλότατα. καὶ πρῶτον μὲν 7
 οἶδα εὐθύς, ἢ τὴν εἰσβολὴν ἀνάγκη ποιεῖσθαι· οὐ γὰρ
 ἔστιν ἄλλη ἢ, ἢ τὰ κέρατα τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ καθ' ἑκά-
 30 τερά ἐστιν ὑψηλά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι
 δύναιντ' ἂν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἂν οἱ πάντες

- ἄνθρωποι δύναιντ' ἄν διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δείξαιμι
 8 ἄν, εἴ μοί τινα βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα δὲ οἶδα καὶ
 πεδία ὄντα καὶ ἵππειαν, ἣν αὐτοὶ οἱ βάρβαροι νομίζουσι
 κρείττω εἶναι ἀπάσης τῆς βασιλέως ἵππειας. καὶ νῦν
 οὗτοι οὐ παρεγένοντο βασιλεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ καὶ μεῖζον 5
 9 φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν. ἦν δὲ καὶ δυνηθῆτε τά τε ὄρη
 κλέψαι ἢ φθάσαι λαβόντες καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι
 μαχόμενοι τοὺς τε ἵππεας τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας
 πλέον ἢ δώδεκα, ἤξετε ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον
 μὲν τὸν Θερμώδοντα, εὗρος τριῶν πλέθρων, ὃν χαλε- 10
 πὸν οἶμαι διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν
 μὲν ἔμπροσθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὀπισθεν ἐπομένων·
 δεύτερον δ' Ἴριον, τρίπλεθρον ὡσαύτως· τρίτον δ' Ἄλυν,
 οὐ μεῖον δυοῖν σταδίων, ὃν οὐκ ἄν δύναισθε ἄνευ πλοίων
 διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέχων; ὡς δ' αὐτως 15
 καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλθοιτε ἄν, εἰ τὸν
 10 Ἄλυν διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι
 νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀδύνατον. ἄν δὲ
 πλέητε, ἔστιν ἐνθένδε μὲν εἰς Σινώπην παραπλευῖσαι,
 ἐκ Σινώπης δὲ εἰς Ἡράκλειαν· ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε 20
 πεζῆ οὔτε κατὰ θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ [καὶ]
 πλοῖα ἐστὶν ἐν Ἡρακλείᾳ.
- 11 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτενον φιλίας
 ἔνεκα τῆς Κορούλα λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος αὐτῶ·
 οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμβουλήν ταύ- 25
 τήν· οἱ δὲ ὑπώπτενον καὶ τούτου ἔνεκα λέγειν, ὡς μὴ
 πεζῆ ἰόντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζοιντο.
 οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν
 12 πορείαν ποιῆσθαι. μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν εἶπεν· ὦ Σι-
 νωπεῖς, οἱ μὲν ἄνδρες ἤρηνται πορείαν, ἣν ὑμεῖς συμ- 30
 βουλευέτε, οὕτω δὲ ἔχει· εἰ μὲν μέλλει πλοῖα ἔσεσθαι

ἱκανά, ὡς ἀριθμῶ ἓνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς
 ἂν πλέοιμεν· εἰ δὲ μέλλοιμεν οἱ μὲν καταλείπεσθαι, οἱ
 δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γιγνώ- 13
 σκομεν γὰρ ὅτι, ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ
 5 σῶζεσθαι καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δέ που ἤττους τῶν
 πολεμίων ληφθῆσόμεθα, εὐδηλον δὴ, ὅτι ἐν ἀνδραπόδων
 χώρα ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ πρέσβεις ἐκέλευον
 πέμπειν πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλλίμαχον Ἀρκάδα 14
 καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιόν. καὶ οἱ μὲν
 10 ὤχοντο.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, ὀρῶντι μὲν ὀπλί- 15
 τας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, ὀρῶντι δὲ πελταστὰς πολ-
 λοὺς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἰππέας δὲ καὶ
 μάλα ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανοὺς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ,
 15 ἔνθα οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις
 παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ
 δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικίσαντας.
 καὶ γενέσθαι ἂν αὐτῷ ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένῳ 16
 τό τε αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον.
 20 καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τινι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν,
 Σιλανὸν παρακαλέσας, τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον, τὸν
 Ἀμπρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς δεδιώς, μὴ γένηται ταῦτα 17
 καὶ καταμείνη που ἢ στρατιά, ἐκφέρει εἰς τὸ στρα-
 τευμα λόγον, ὅτι Ξενοφῶν βούλεται καταμείναι τὴν
 25 στρατιὰν καὶ πόλιν οἰκίσαι καὶ ἑαυτῷ ὄνομα καὶ δύνα-
 μιν περιποιήσασθαι. αὐτὸς δ' ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὅτι 18
 τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικέσθαι· οὗς γὰρ παρὰ
 Κύρου ἔλαβε τρισχιλίους δαρεικούς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας
 ἠλήθευσε θνύμενος Κύρῳ, διεσεσώκει. τῶν δὲ στρατιω- 19
 30 τῶν, ἐπεὶ ἤκουσαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι κατα-
 μείναι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐ. Τιμασίῳν δὲ ὁ Δαρδανεύς

καὶ Θώραξ ὁ Βοιώτιος πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας
τῶν Ἡρακλεωτῶν καὶ Σινωπέων λέγουσιν, ὅτι, εἰ μὴ
ἐκποριοῦσι τῇ στρατιᾷ μισθόν, ὥστε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια
ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύσει μείναι τοσαύτη δύναμις
ἐν τῷ Πόντῳ· βούλεται γὰρ Ξενοφῶν καὶ ἡμᾶς πα- 5
ρακαλεῖ, ἐπειδὴν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότε εἰπεῖν ἐξαίφνης
20 τῇ στρατιᾷ· Ἄνδρες, νῦν μὲν ὀρῶμεν ἡμᾶς ἀπόρους
ὄντας καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια καὶ ὡς οἴ-
καδε ἀπελθόντας ὀνῆσαι τι τοὺς οἴκοι· εἰ δὲ βούλεσθε
τῆς κύκλῳ χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰκουμένης ἐκλε- 10
ξάμενοι ὅποι ἂν βούλησθε κατασχεῖν, καὶ τὸν μὲν ἐθέ-
λοντα ἀπιέναι οἴκαδε, τὸν δ' ἐθέλοντα μένειν αὐτοῦ,
πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε, ὅπῃ ἂν βούλησθε, ἐξαί-
21 φνης ἂν ἐπιπέσοιτε. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι
ἀπήγγελλον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ' αὐτοῖς Τιμα- 15
σίων ὁ Δαρδανεὺς Εὐρύμαχόν τε τὸν Δαρδανέα καὶ
Θώρακα τὸν Βοιώτιον τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐροῦντας. Σι-
νωπεῖς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται ταῦτα ἀκούσαντες πέμπουσι
πρὸς τὸν Τιμασίωνα καὶ κελεύουσι προστατεῦσαι λα-
22 βόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιὰ. ὁ δὲ ἄσμε- 20
νος ἀκούσας ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν ὄντων λέγει
τάδε. Οὐ δεῖ προσέχειν μονῇ, ὧ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλ-
λάδος οὐδὲν περὶ πλείονος ποιῆσθαι. ἀκούω δὲ τινὰς
23 θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ οὐδ' ὑμῖν λέγοντας. ὑπισχνοῦμαι
δὲ ὑμῖν, ἂν ἐκπλέητε, ἀπὸ νομηγίας μισθοφορὰν παρ- 25
έξειν κυζικηνὸν ἐκάστῳ τοῦ μηνός· καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς
τὴν Τρωάδα, ἔνθεν καὶ εἶμι φηγάς, καὶ ὑπάρξει ὑμῖν
24 ἡ ἐμὴ πόλις· ἐκόντες γὰρ με δέξονται. ἡγήσομαι δὲ
αὐτὸς ἐγώ, ἔνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμπειρος
δέ εἶμι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Τρωάδος 30
καὶ τῆς Φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης, τὰ μὲν διὰ τὸ ἐκεῖ-

θεν εἶναι, τὰ δὲ διὰ τὸ συνεστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν
 Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλίδῃ. ἀναστὰς αὖθις Θώραξ ὁ 25
 Βοιώτιος, ὃς αἰεὶ περὶ στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο,
 ἔφη, εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερ-
 5 ρόνησον χώραν καλὴν καὶ εὐδαίμονα, ὥστε τῷ βουλο-
 μένῳ ἐνοικεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ ἀπιέναι οἴκαδε·
 γελοῖον δὲ εἶναι, ἐν τῇ Ἑλλάδι οὖσης χώρας πολλῆς
 καὶ ἀφθόρου, ἐν τῇ βαρβάρων μαστεύειν. ἔστε δ' ἂν, 26
 ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, καὶ γὰρ καθάπερ Τιμασίῳν ὑπισχνοῦ-
 10 μαι ὑμῖν τὴν μισθοφορὰν. ταῦτα δὲ ἔλεγεν εἰδώς, ἃ
 Τιμασίῳνι οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Σινωπεῖς ἐπαγγέλλοιντο,
 ὥστε ἐκπλεῖν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ ἐσίγα. ἀναστὰς 27
 δὲ Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοὶ ἔλεγον, ὡς δεινὸν εἶη
 ἰδία μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καταμένειν καὶ θύεσθαι
 15 ὑπὲρ τῆς μονῆς [μὴ κοινούμενον τῇ στρατιᾷ], εἰς δὲ τὸ
 κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν περὶ τούτων. ὥστε ἠναγκάσθη ὁ
 Ξενοφῶν ἀναστῆναι καὶ εἰπεῖν τάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, 28
 θύομαι μὲν, ὡς ὁρᾶτε, ὅποσα δύναμαι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ
 ὑπὲρ ἑμαυτοῦ, ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ λέγων καὶ νοῶν
 20 καὶ πράττων, ὅποια μέλλει ὑμῖν τε κάλλιστα καὶ ἄριστα
 ἔσεσθαι καὶ ἐμοί. καὶ νῦν ἐθνόμεν περὶ αὐτοῦ τούτου,
 εἰ ἄμεινον εἶη ἄρχεσθαι λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν
 περὶ τούτων, ἢ παντάπασι μηδὲ ἀπτεσθαι τοῦ πράγμα-
 τος. Σιλανὸς δὲ μοι ὁ μάντις ἀπεκρίνατο τὸ μὲν μέ- 29
 25 γιστον, τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι· ἦδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ
 ἄπειρον ὄντα διὰ τὸ αἰεὶ παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς· ἔλεξε δέ,
 ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς φαίνοιτό τις δόλος καὶ ἐπιβουλή ἐμοί,
 ὡς ἄρα γιγνώσκων, ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε διαβάλλειν
 με πρὸς ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ πρᾶτ-
 30 τειν ταῦτα διανοοίμην ἤδη οὐ πείσας ὑμᾶς. ἐγὼ δέ, εἰ 30
 μὲν ἐώρων ἀποροῦντας ὑμᾶς, τοῦτ' ἂν ἐσκόπουν, ἀφ'

- οὐδ' ἂν γένοιτο, ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν τὸν μὲν βου-
 λόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ
 κτήσαιοτο ἱκανά, ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους ὠφελῆ-
 31 σαί τι. ἐπεὶ δὲ ὄρω ὑμῖν καὶ τὰ πλοῖα πέμποντας Ἡρα-
 κλεώτας καὶ Σινωπέας ὥστε ἐκπλεῖν, καὶ μισθὸν ὑπ-
 ισχνουμένους ὑμῖν ἄνδρας ἀπὸ νουμηνίας, καλὸν μοι
 δοκεῖ εἶναι σωζομένους, ἔνθα βουλόμεθα, μισθὸν τῆς
 σωτηρίας λαμβάνειν, καὶ αὐτός τε πάρομαι ἐκείνης
 τῆς διανοίας, καὶ ὅποσοι πρὸς ἐμὲ προσῆσαν λέγοντες,
 ὡς χρὴ ταῦτα πράττειν, ἅμα πάυεσθαι φημι χρῆναι. 10 01
 32 οὕτω γὰρ γιγνώσκω· ὁμοῦ μὲν ὄντες πολλοί, ὥσπερ νυνί,
 δοκεῖτε ἂν μοι καὶ ἔντιμοι εἶναι καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια·
 ἐν γὰρ τῷ κρατεῖν ἐστὶ καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡττώ-
 νων· διασπασθέντες δ' ἂν καὶ κατὰ μικρὰ γενομένης
 τῆς δυνάμεως οὐτ' ἂν τροφήν δύνασθε λαμβάνειν, οὔτε 15 01
 33 χαίροντες ἂν ἀπαλλάξαιτε. δοκεῖ οὖν μοι, ἅπερ ὑμῖν,
 ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐάν τις μείνη ἢ
 ἀπολιπὼν [τινα] ληφθῆ, πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι πᾶν τὸ
 στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. καὶ ὅτω
 δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. 20 02
 34 ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα, καὶ ἐπεχείρει λέγειν, ὡς δίκαιον
 εἶη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἠνεί-
 χοντο, ἀλλ' ἠπεύλον αὐτῷ, ὅτι, εἰ λήφονται ἀποδιδρά-
 35 σκοντα, τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν. ἐντεῦθεν ἐπεὶ ἔγνωσαν
 οἱ Ἡρακλεῶται, ὅτι ἐκπλεῖν δεδογμένον εἶη καὶ Ξενο- 25 02
 φῶν αὐτὸς ἐπεψηφικῶς εἶη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι,
 τὰ δὲ χρήματα, ἃ ὑπέσχοντο Τιμασίωνι καὶ Θώρακι,
 36 ἐψευσμένοι ἦσαν τῆς μισθοφορᾶς. ἐνταῦθα δὲ ἐκπε-
 πληγμένοι ἦσαν καὶ ἐδέδισαν τὴν στρατιάν οἱ τὴν μισθο-
 φορὰν ὑπεσχημένοι. παραλαβόντες οὖν οὗτοι καὶ τοὺς 30 02
 ἄλλους στρατηγούς, οἷς ἀνεκεκοίνωντο, ἃ πρόσθεν ἔπρατ-

τον (πάντες δ' ἦσαν πλὴν Νέωνος τοῦ Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφω ὑπεστρατήγει, Χειρίσοφος δὲ οὐπω παρῆν), ἔρχονται πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν, ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς, καὶ δοκοίη κράτιστον εἶναι πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἔστι, καὶ κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν· Αἰήτου δὲ ὑδροῦς ἐτύγχανε βασιλεύων αὐτῶν. Ξενο- 37 φῶν δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βούλεσθε, λέγετε. ἐνταῦθα ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς γνώμην μὴ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς αὐτοῦ ἕκαστον λοχαγούς πρῶτον πειρᾶσθαι πείθειν. καὶ ἀπελθόντες ταῦτ' ἐποίουν.

Ταῦτα οὖν οἱ στρατιῶται ἀνεπύθοντο πραττόμενα. 7 καὶ ὁ Νέων λέγει, ὡς Ξενοφῶν ἀναπεπεικῶς τοὺς ἄλλους στρατηγούς διανοεῖται ἄγειν τοὺς στρατιώτας ἕξαπατήσας πάλιν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται χα- 2 λεπῶς ἔφερον, καὶ σύλλογοι ἐγίγνοντο καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ μάλα φοβεροὶ ἦσαν μὴ ποιήσειαν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλχων κήρυκας ἐποίησαν καὶ τοὺς ἀγορανόμους· ὅσοι γὰρ μὴ εἰς τὴν θάλατταν κατέφυγον κατελεύσθησαν. ἐπεὶ δὲ ἦσθάνετο Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ 3 ὡς τάχιστα συναγαγεῖν αὐτῶν ἀγοράν, καὶ μὴ εἶσαι συλλεγῆναι αὐτομάτους· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγοράν. οἱ δ' ἐπεὶ τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συν- 4 ἔδραμον καὶ μάλα ἐτοίμως. ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει, ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν, λέγει δὲ ὧδε.

— Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμέ, ὡς ἐγὼ ἄρα 5 ἕξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσατε οὖν μου πρὸς θεῶν, καὶ εἰ μὲν ἐγὼ φαίνωμαι ἀδικῶν, οὐ χρὴ με ἐνθένδε ἀπελθεῖν, πρὶν ἂν δῶ τὴν δίκην· ἂν

δ' ὑμῖν φαίνονται ἀδικοῦντες οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες,
 6 οὕτως αὐτοῖς χρῆσθε, ὥσπερ ἄξιον. ὑμεῖς δ', ἔφη, ἴστε
 δήπου, ὅθεν ἥλιος ἀνίσχει καὶ ὄπου δύεται, καὶ ὅτι,
 εἰ μὲν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἵεναι, πρὸς ἑσπέραν
 δεῖ πορεύεσθαι, ἣν δέ τις βούληται εἰς τοὺς βαρβά-
 ρους, τοῦμπαλιν πρὸς ἕω. ἔστιν οὖν, ὅστις τοῦτο ἂν
 δύναίτο ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, ὡς ἥλιος ἐνθεν μὲν ἀνίσχει,
 δύεται δὲ ἐνταῦθα, ἐνθα δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐν-
 7 τεῦθεν; ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστασθε, ὅτι βορέας
 μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ 10
 εἴσω εἰς Φᾶσιν, καὶ λέγεται, ὅταν βορρᾶς πνέῃ, ὡς κα-
 λοὶ πλοῖ εἰσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτ' οὖν ἔστιν, ὅπως
 τις ἂν ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ, ὥστε ἐμβαίνειν, ὅποταν νότος
 8 πνέῃ; ἀλλ' ἄρα ὑμᾶς, ὅποταν γαλήνῃ ἦ, ἐμβιβῶ; οὐκοῦν
 ἐγὼ μὲν ἐν ἐνὶ πλοίῳ πλευσοῦμαι, ὑμεῖς δὲ τοῦλάχιστον 15
 ἐν ἑκατόν. πῶς ἂν οὖν ἐγὼ ἢ βιασαίμην ὑμᾶς σὺν ἐμοὶ
 9 πλεῖν μὴ βουλομένους, ἢ ἐξαπατήσας ἄγοιμι; ποιῶ δ'
 ὑμᾶς ἐξαπατηθέντας καὶ καταγοητευθέντας ὑπ' ἐμοῦ
 ἦκειν εἰς Φᾶσιν· καὶ δὴ καὶ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώ-
 ραν· γνώσεσθε δήπου, ὅτι οὐκ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ 20
 ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκῶς εἰς ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ οἱ
 ἐξηπατημένοι ἐγγὺς μυρίων ἔχοντες ὄπλα. πῶς ἂν οὖν
 [εἰς] ἀνὴρ μᾶλλον δοίῃ δίκην ἢ οὕτω περὶ αὐτοῦ τε καὶ
 10 ὑμῶν βουλευόμενος; ἀλλ' οὕτοί εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν
 [καὶ] ἡλιθίων κᾶμοι φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν 25
 τιμῶμαι. καίτοι οὐ δικαίως γ' ἂν μοι φθονοῖεν· τίνα
 γὰρ αὐτῶν ἐγὼ κωλύω ἢ λέγειν, εἴ τις τι ἀγαθὸν δύνα-
 ται, ἐν ὑμῖν, ἢ μάχεσθαι, εἴ τις ἐθέλει ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ
 ἑαυτοῦ, ἢ ἐγρηγορέναι περὶ τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας
 ἐπιμελόμενον; τί γάρ, ἄρχοντας αἰρουμένων ὑμῶν ἐγὼ 30
 τινι ἐμποδῶν εἰμι; παρήμι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν

τι ποιῶν ὑμᾶς φαινέσθω. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἄρκει 11
 περὶ τούτων τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς ἐξ-
 απατηθῆναι ἂν οἴεται ταῦτα ἢ ἄλλον ἐξαπατῆσαι ταῦτα,
 λέγων διδασκέτω. ὅταν δὲ τούτων ἄλις ἔχητε, μὴ ἀπ- 12
 5 ἐλθῆτε, πρὶν ἂν ἀκούσητε, οἷον ὄρω ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχό-
 μενον πρᾶγμα· ὃ εἰ ἔπεισι καὶ ἔσται, οἷον ὑποδείκνυσιν,
 ὥρα ἡμῖν βουλευέσθαι ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε
 καὶ αἰσχιστοὶ ἄνδρες φανῶμεν καὶ πρὸς θεῶν καὶ
 πρὸς ἀνθρώπων καὶ φίλων καὶ πολεμίων [καὶ κατα-
 10 φρονηθῶμεν]. ἀκούσαντες [δὲ] ταῦτα οἱ στρατιῶται 13
 ἐθαύμασάν τε ὅ,τι εἶη, καὶ λέγειν ἐκέλευον. ἐκ τούτου
 ἄρχεται πάλιν· Ἐπίστασθέ μου, ὅτι χωρία ἦν ἐν τοῖς
 ὄρεσι βαρβαρικά, φίλια τοῖς Κερασοντίοις, ὅθεν κατ-
 15 ἰόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν καὶ ἄλλα ὧν εἶχον,
 δοκοῦσι δὲ μοι καὶ ὑμῶν τινες εἰς τὸ ἐγγυτάτω χωρίον
 τούτων ἐλθόντες ἀγοράσαντές τι πάλιν ἀπελθεῖν. τοῦτο 14
 καταμαθὼν Κλεάρετος ὁ λοχαγός, ὅτι καὶ μικρὸν εἶη
 καὶ ἀφύλακτον διὰ τὸ φίλιον νομίζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπ'
 αὐτοὺς [τῆς] νυκτὸς ὡς πορευθῆσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπῶν.
 20 διενενόητο δέ, εἰ λάβοι τόδε τὸ χωρίον, εἰς μὲν τὸ στρα- 15
 τευμα μηκέτι ἐλθεῖν, εἰσβάς δὲ εἰς πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγ-
 χανον οἱ σύσκηνοι αὐτοῦ παραπλέοντες καὶ ἐνθήμενος,
 εἴ τι λάβοι, ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου. καὶ
 ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῶ οἱ ἐκ τοῦ πλοίου σύσκηνοι,
 25 ὡς ἐγὼ νῦν αἰσθάνομαι. παρακαλέσας οὖν, ὅπόσους 16
 ἔπειθεν, ἤγεν ἐπὶ τὸ χωρίον. πορευόμενον δ' αὐτὸν φθάνει
 ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἰσχυ-
 ρῶν τόπων βάλλοντες καὶ παίοντες τὸν τε Κλεάρετον
 ἀποκτείνουσι καὶ τῶν ἄλλων συχνούς, οἱ δὲ τινες καὶ
 30 εἰς Κερασοῦντα αὐτῶν ἀποχωροῦσι. ταῦτα δ' ἦν [ἐν] τῇ 17
 ἡμέρᾳ, ἣ ἡμεῖς δεῦρ' ἐξωρμῶμεν πεζῇ· τῶν δὲ παραπλε-

ὄντων ἔτι τινὲς ἦσαν ἐν Κερασούντι, οὕτω ἀνηγμένοι.
 μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ Κερασούντιοι λέγουσιν, ἀφικνοῦνται
 τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων πρὸς
 18 τὸ κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρήζοντες ἐλθεῖν. ἐπεὶ δ' ἡμᾶς
 οὐ κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασουντίους ἔλεγον, ὅτι 5
 θαυμάζοιεν, τί ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν ἐπ' αὐτούς. ἐπεὶ
 μέντοι σφεῖς λέγειν, ἔφασαν, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γένοιτο
 τὸ πρᾶγμα, ἠδεσθαί τε αὐτοὺς καὶ μέλλειν ἐνθάδε πλεῖν,
 ὡς ἡμῖν λέξειαν τὰ γενόμενα, καὶ τοὺς νεκροὺς κελεύειν
 19 [αὐτούς] θάπτειν λαβόντας τοὺς τούτου δεομένους. τῶν 10
 δ' ἀποφυγόντων τινὰς Ἑλλήνων τυχεῖν ἔτι ὄντας ἐν
 Κερασούντι· αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους, ὅποιοι ἴοιεν,
 αὐτοὶ τε ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις καὶ τοῖς ἄλλοις
 παρεκελεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι τρεῖς ὄντες
 20 οἱ πρέσβεις, καταλευσθέντες. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, 15
 ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασούντιοι καὶ λέγουσι τὸ
 πρᾶγμα· καὶ ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἀκούσαντες ἠχθόμεθά
 τε τοῖς γεγενημένοις καὶ ἐβουλεύομεθα σὺν τοῖς Κερα-
 σουντίοις, ὅπως ἂν ταφείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί.
 21 συγκαθήμενοι δ' ἔξωθεν τῶν ὄπλων ἐξαίφνης ἀκούο- 20
 μεν θορύβου πολλοῦ Παῖε παῖε, βάλλε βάλλε, καὶ τάχα
 δὴ ὄρωμεν πολλοὺς προσθέοντας λίθους ἔχοντας ἐν ταῖς
 22 χερσίν, τοὺς δὲ καὶ ἀναιρουμένους. καὶ οἱ μὲν Κερα-
 σούντιοι, ὡς ἂν καὶ ἑορακότες τὸ παρ' αὐτοῖς πρᾶγμα,
 δείσαντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα, ἦσαν δὲ νηὶ Δία 25
 23 καὶ ἡμῶν, οἳ ἔδεισαν. ἐγὼ γε μὴν ἦλθον πρὸς αὐτοὺς
 καὶ ἠρώτων, ὅτι ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. τῶν δὲ ἦσαν μὲν, οἳ
 οὐδὲν ἠδεσαν, ὁμῶς δὲ λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. ἐπεὶ
 δὲ καὶ εἰδότες τινὲς ἐνέτυχον, λέγει μοι, ὅτι οἱ ἀγορανό-
 24 μοι δεινότατα ποιοῦσι τὸ στρατεύμα. ἐν τούτῳ τις 30
 ὄρᾳ τὸν ἀγορανόμον Ζήλαρχον πρὸς τὴν θάλατταν

ἀποχωροῦντα, καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δέ, ὡς ἤκουσαν, ὥσπερ
 [ἦ] σὺς ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος ἴενται ἐπ' αὐτόν.
 οἱ δ' αὖ Κερασούντιοι, ὡς εἶδον ὄρμῶντας καθ' αὐτούς, 25
 σαφῶς νομίσαντες ἐπὶ σφᾶς ἴεσθαι, φεύγουσι δρόμῳ
 5 καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. συνεισέπεσον δὲ
 καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες, καὶ ἐπνίγετο, ὅστις νεῖν μὴ ἐτύγ-
 χανεν ἐπιστάμενος. καὶ τούτους τί δοκεῖτε; ἠδίκουν 26
 μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δέ, μὴ λύττα τις ὥσπερ κυσὶν ἡμῖν
 ἐμπεπτῶκοι. εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτα ἔσται, θεάσασθε, οἷα
 10 ἢ κατάστασις ἡμῖν ἔσται τῆς στρατιᾶς. ὑμεῖς μὲν οἱ 27
 πάντες οὐκ ἔσεσθε κύριοι οὔτε ἀνελέσθαι πόλεμον, ὧ
 ἂν βούλησθε, οὔτε καταλῦσαι, ἰδίᾳ δὲ ὁ βουλόμενος ἄξει
 στρατεύμα, ἐφ' ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ. κἂν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι
 πρέσβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι ἢ ἄλλου τινός, κατακανόντες
 15 τούτους οἱ βουλόμενοι ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων μὴ
 ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. ἔπειτα δέ, οὓς μὲν ἂν 28
 ὑμεῖς ἅπαντες ἔλησθε ἄρχοντας, ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ἔσονται,
 ὅστις δ' ἂν ἑαυτὸν ἔληται στρατηγὸν καὶ ἐθέλῃ λέγειν
 Βάλλε βάλλε, οὗτος ἔσται ἰκανὸς καὶ ἄρχοντα κατα-
 20 κανεῖν καὶ ἰδιώτην, ὃν ἂν ὑμῶν ἐθέλῃ, ἄκριτον, ἣν ὧσιν
 οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὥσπερ καὶ νῦν ἐγένετο. οἷα δὲ 29
 ὑμῖν καὶ διαπεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι στρατηγοί,
 σκέψασθε. Ζήλαρχος μὲν γὰρ ὁ ἀγορανόμος, εἰ μὲν ἀδι-
 κεῖ ὑμᾶς, οἴχεται ἀποπλέων οὐ δοὺς ὑμῖν δίκην· εἰ
 25 δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει ἐκ τοῦ στρατεύματος δείσας, μὴ
 ἀδίκως ἄκριτος ἀποθάνῃ. οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς 30
 πρέσβεις διεπράξαντο ὑμῖν μόνοις μὲν τῶν Ἑλλήνων
 εἰς Κερασούντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι, ἂν μὴ σὺν ἰσχύι,
 ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ νεκρούς, οὓς πρόσθεν αὐτοὶ οἱ
 30 κατακανόντες ἐκέλευον θάπτειν, τούτους διεπράξαντο
 μηδὲ σὺν κηρυκείῳ ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι ἀνελέσθαι. τίς

- γὰρ ἐθελήσει κῆρυξ ἵεναι κήρυκας ἀπεκτονώς; ἀλλ'
- 31 ἡμεῖς Κερασουντίων θάψαι αὐτοὺς ἐδεήθημεν. εἰ μὲν
οὖν ταῦτα καλῶς ἔχει, δοξάτω ὑμῖν, ἵνα ὡς τοιούτων
ἐσομένων καὶ φυλακὴν ἰδίᾳ ποιῆται τις καὶ τὰ ἐρυμνὰ
- 32 ὑπερδέξια πειρᾶται ἔχων σκηνοῦν. εἰ μὲντοι ὑμῖν δοκεῖ 5
θηρίων, ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα, σκο-
πεῖτε παῦλάν τινα αὐτῶν· εἰ δὲ μή, πρὸς Διός, πῶς ἢ
θεοῖς θύσομεν ἠδέως ποιοῦντες ἔργα ἀσεβῆ, ἢ τοῖς
πολεμίοις πῶς μαχοῦμεθα, ἣν ἀλλήλους κατακαίνωμεν;
- 33 πόλις δὲ φιλία τίς ἡμᾶς δέξεται, ἣτις ἂν ὄρᾳ τοιαύτην 10
ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγορὰν δὲ τίς ἄξει θαρρῶν, ἣν περὶ
τὰ μέγιστα τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες φαινόμεθα; οὐδὲ
δὴ πάντων ὠόμεθα τεύξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἂν ἡμᾶς τοι-
ούτους ὄντας ἐπαινέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι πονη-
ροὺς ἂν φαίημεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. 15
- 34 Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον τοὺς μὲν τού-
των ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ μηκέτι ἐξ-
εἶναι ἀνομίας ἄρξαι· ἐὰν δέ τις ἄρξη, ἄγεσθαι αὐτοὺς
θανάτου (τοὺς δὲ στρατηγούς εἰς δίκας πάντας κατα-
στῆσαι)· εἶναι δὲ δίκας, καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκητο, ἐξ 20
οὗ Κῦρος ἀπέθανε· δικαστὰς δὲ τοὺς λοχαγούς ἐποι-
35 ἦσαντο. παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος καὶ τῶν μάντεων
συμβουλευόντων ἔδοξε καὶ καθῆραι τὸ στράτευμα. καὶ
ἐγένετο καθαρμός.
- 8 Ἐδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγούς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ 25
παρεληλυθότος χρόνου. καὶ διδόντων Φιλήσιος μὲν
ὄφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς τῶν γαυλιτικῶν
χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι μνᾶς, Σοφαίνετος δέ, ὅτι
** αἰρεθεῖς κατημέλει, δέκα μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ κατ-
ηγόρησάν τινες φάσκοντες παίεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὡς 30
2 ὑβρίζοντος τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν

ἀναστάς ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρῶτον λέξαντα, ποῦ
 καὶ ἐπλήγη. ὁ δὲ ἀποκρίνεται· Ὅπου καὶ τῷ ῥίγει ἀπ-
 ωλλύμεθα καὶ χιῶν πλείστη ἦν. ὁ δὲ εἶπεν· Ἀλλὰ μὴν 3
 εἰ χειμῶνός γε ὄντος οἴου λέγεις, σίτου δὲ ἐπιλελοι-
 5 πότος, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι παρόν, ὑπὸ δὲ πόνων
 πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δὲ ἐπομένων, εἰ ἐν
 τοιούτῳ καιρῷ ὕβριζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄνων ὕβρι-
 στότερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὕβρεως κόπον οὐκ
 ἐγγίγνεσθαι. ὁμῶς δὲ καὶ λέξον, ἔφη, ἐκ τίνος ἐπλήγης. 4
 10 πότερον ἤτουν τί σε καί, ἐπεὶ μοι οὐκ ἐδίδους, ἔπαιον;
 ἀλλ' ἀπήτουν; ἀλλὰ περὶ παιδικῶν μαχόμενος, ἀλλὰ
 μεθύων παρώνησα; ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπ- 5
 ἤρετο αὐτόν, εἰ ὀπλιτεύοι. οὐκ ἔφη. πάλιν, εἰ πελτάζοι.
 οὐδὲ τοῦτ' ἔφη, ἀλλ' ἡμίονον ἤλαυνον ταχθεὶς ὑπὸ τῶν
 15 συσκήνων, ἐλεύθερος ὢν. ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει αὐτόν 6
 καὶ ἤρετο· Ἡ σὺ εἶ ὁ τὸν κάμνοντα ἀπαγαγών; Ναὶ μὰ
 Δί', ἔφη· σὺ γὰρ ἠνάγκαζες· τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκήνων
 σκευὴ διέρριψας. Ἀλλ' ἢ μὲν διάρριψις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, 7
 τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα <ἄλλα> ἄλλοις ἄγειν
 20 καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀπολαβὼν ἅπαν-
 τα σῶα ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας τὸν
 ἄνδρα. οἶον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, ἀκούσατε, ἔφη· καὶ
 γὰρ ἄξιον. ἀνὴρ κατελείπετο διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι 8
 πορεύεσθαι. καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνω-
 25 σκον, ὅτι εἷς ἡμῶν εἶη· ἠνάγκασα δὲ σὲ τοῦτον ἄγειν,
 ὡς μὴ ἀπόλοιτο· καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, πολέμιοι ἡμῖν
 ἐφείποντο. συνέφη τοῦτο ὁ ἄνθρωπος. Οὐκοῦν, ἔφη 9
 ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προύπεμψά σε, καταλαμβάνω αὐθις
 σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι προσιῶν βόθρον ὀρύττοντα ὡς
 30 κατορύξοντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιστὰς ἐπήνουν σε.
 ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν συνέκαμψε τὸ σκέλος ἀνὴρ, 10

- ἀνέκραγον οἱ παρόντες, ὅτι ζῆ ἀνὴρ, σὺ δ' εἶπας· Ὅποσα
 γε βούλεται· ὡς ἔγωγε αὐτὸν οὐκ ἄξω. ἔνταῦθα ἔπαισά
 σε· ἀληθῆ λέγεις· ἔδοξας γάρ μοι εἰδότι εἰκέναι, ὅτι
 11 ἔζη. Τί οὖν; ἔφη, ἥττόν τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγὼ σοι ἀπ-
 ἔδειξα αὐτόν; Καὶ γὰρ ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες 5
 ἀποθανούμεθα· τούτου οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ
 12 κατορυχθῆναι; τοῦτον μὲν ἀνέκραγον πάντες, ὡς ὀλί-
 γας παίσειεν· ἄλλους δ' ἐκέλευε λέγειν διὰ τί ἕκαστος
 13 ἐπλήγη. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν· Ἐγώ,
 ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσαι δὴ ἄνδρας ἕνεκεν ἀταξίας, 10
 ὅσοις σώζεσθαι μὲν ἤρκει δι' ὑμᾶς, ἐν τάξει τε ἰόντων
 καὶ μαχομένων, ὅπου δέοι, αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις
 προθέοντες ἀρπάζειν ἠθέλον καὶ ὑμῶν πλεονεκτεῖν.
 εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα.
 14 ἤδη δὲ καὶ μαλακιζόμενόν τινα καὶ οὐκ ἐθέλοντα ἀν- 15
 ἴστασθαι, ἀλλὰ προϊέμενον αὐτὸν τοῖς πολεμίοις καὶ
 ἔπαισα καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ
 χειμῶνι καὶ αὐτὸς ποτε ἀναμένων τινὰς συσκευαζο-
 μένους καθεζόμενος συχνὸν χρόνον κατέμαθον ἀναστὰς
 15 μόλις καὶ τὰ σκέλη ἐκτείνας. ἐν ἑμαυτῷ οὖν πείραν 20
 λαβὼν ἐκ τούτου καὶ ἄλλον, ὅποτε ἴδοιμι καθήμε-
 νον καὶ βλακεύοντα, ἤλαννον· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ
 ἀνδρίζεσθαι παρεῖχε θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα, τὸ
 δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν ἐώρων ὑπουργὸν ὄν
 τῷ τε ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα καὶ τῷ ἀποσήπεσθαι 25
 τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους, ἅπερ πολλοὺς καὶ ὑμεῖς
 16 ἴστε παθόντας. ἄλλον δέ γε ἴσως ἀπολειπόμενόν που
 διὰ ῥαστώνην καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τοὺς πρόσθεν
 καὶ ἡμᾶς τοὺς ὀπισθεν πορεύεσθαι ἔπαισα πύξ, ὅπως
 17 μὴ λόγχη ὑπὸ τῶν πολεμίων παίοιτο. καὶ γὰρ οὖν νῦν 30
 ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ ἔπαθον παρὰ

τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαυον, ὅτου δίκην ἂν ἠξίουν λαμβάνειν; ἀπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος· ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν 18
 ἐπ' ἀγαθῶ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ὑπέχειν δίκην, οἷαν καὶ
 5 γονεῖς υἱοῖς καὶ διδάσκαλοι παισὶ (καὶ γὰρ οἱ ἰατροὶ
 καίουσι καὶ τέμνουσιν ἐπ' ἀγαθῶ)· εἰ δὲ ὑβρεῖ νομίζετε 19
 με ταῦτα πράττειν, ἐνθυμήθητε, ὅτι νῦν ἐγὼ θαρρῶ
 σὺν τοῖς θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε καὶ θρασύτερός εἰμι νῦν
 ἢ τότε καὶ οἶνον πλείω πίνω, ἀλλ' ὁμως οὐδένα παίω·
 10 ἐν εὐδία γὰρ ὄρω ὑμᾶς. ὅταν δὲ χειμῶν ἦ καὶ θάλαττα 20
 μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὄρατε, ὅτι καὶ νεύματος μόνου
 ἔνεκα χαλεπαίνει μὲν προρεὺς τοῖς ἐν πρόρῳ, χαλε-
 παίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύμνῃ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τῷ
 τοιούτῳ καὶ μικρὰ ἁμαρτηθέντα πάντα συνεπιτροῖψαι.
 15 ὅτι δὲ δικαίως ἔπαιον αὐτούς, καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε· 21
 ἔχοντες ξίφη, οὐ ψήφους, παρέστατε, καὶ ἐξῆν ὑμῖν
 ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε· ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε
 τούτοις ἐπεκουρεῖτε, οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαί-
 ετε. τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν 22
 20 ὑβρίζειν, ἔωντες αὐτούς. οἶμαι γὰρ, εἰ ἐθέλετε σκοπεῖν,
 τοὺς αὐτοὺς εὐρήσετε καὶ τότε κακίστους καὶ νῦν ὑβρι-
 στοτάτους. Βοῖσκος γοῦν ὁ πύκτης, ὁ Θετταλός, τότε 23
 μὲν διεμάχετο ὡς κάμνων ἀσπίδα μὴ φέρειν, νῦν δ',
 ὡς ἀκούω, Κοτυωριτῶν πολλοὺς ἤδη ἀποδέδυκεν. ἦν 24
 25 οὖν σωφρονῆτε, τοῦτον τᾶναντία ποιήσετε ἢ τοὺς κύνας
 ποιούσι· τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν
 ἡμέρας διδέασι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιασι, τοῦτον δέ, ἦν
 σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν δήσετε, τὴν δὲ ἡμέραν
 ἀφήσετε. ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, θαυμάζω, ὅτι, εἰ μὲν τινι ὑμῶν 25
 30 ἀπηχθόμην, μέμνησθε καὶ οὐ σιωπᾶτε, εἰ δέ τῳ ἢ
 χειμῶνα ἐπεκούφισα ἢ πολέμιον ἀπήρυσσα ἢ ἀσθενοῦντι

ἢ ἀποροῦντι συνεξεπόρισά τι, τούτων δὲ οὐδεὶς μέμνηται, οὐδ' εἴ τινα καλῶς τι ποιοῦντα ἐπήνεσα, οὐδ' εἴ τιν' ἄνδρα ὄντα ἀγαθὸν ἐτίμησα, ὡς ἐδυνάμην, οὐδὲν 26 τούτων μέμνησθε. ἀλλὰ μὴν καλὸν γε καὶ δίκαιον καὶ ὄσιον καὶ ἡδίων τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνησθαι. 5

Ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμνησκον. καὶ περιεγένετο, ὥστε καλῶς ἔχειν.

VI

1 Ἐκ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔζων, οἱ δὲ καὶ ληζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. 10 ἐκλώπευον δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους, καὶ τῆς νυκτὸς δὲ τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν· καὶ πολεμικώτατα πρὸς 2 ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων. ὁ δὲ Κορύλας, δς ἐτύγγανε τότε Παφλαγονίας ἄρχων, πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας 15 πρέσβεις ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλὰς, λέγοντας, ὅτι Κορύλας ἔτοιμος εἶη τοὺς Ἕλληνας μῆτ' ἀδικεῖν 3 μῆτ' αὐτὸς ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι περὶ μὲν τούτων σὺν τῇ στρατιᾷ βουλευσοῖντο, ἐπὶ ξένια δὲ ἐδέχοντο αὐτούς· παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν 20 4 ἄλλων ἀνδρῶν, οὓς ἐδόκουν δικαιοτάτους εἶναι. θύσαντες δὲ τῶν αἰχμαλώτων βοῶν καὶ ἄλλα ἱερεῖα εὐωχίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δὲ ἐν στιβάσιν ἐδείπνουσιν, καὶ ἔπινον κερατίνοις ποτηρίοις, οἷς ἐνετύγ- 5 χανον ἐν τῇ χώρᾳ. ἐπεὶ δὲ σπονδαί τ' ἐγένοντο καὶ 25 ἐπαιάνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον μὲν Θραῖκες καὶ πρὸς αὐτὸν ὠρχήσαντο σὺν τοῖς δπλοῖς καὶ ἤλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο· τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγένοι

τὸν ἄνδρα· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς πως. καὶ ἀνέκραγον οἱ 6
 Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὄπλα τοῦ ἑτέρου
 ἐξήκει ἄδων τὸν Σιτάλκαν· ἄλλοι δὲ τῶν Θρακῶν τὸν ἕτερον
 ἐξέφερον ὡς τεθνηκότα· ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς. μετὰ 7
 5 τοῦτο Αἰνιᾶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν, οἱ ὠρχοῦντο
 τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὄπλοις. ὁ δὲ τρόπος 8
 τῆς ὀρχήσεως ἦν, ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὄπλα σπεῖρει
 καὶ ζευγηλατεῖ, πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς φοβούμενος,
 ληστής δὲ προσέρχεται· ὁ δ', ἐπὶ ἀνὰ προῖδηται, ἀπαντᾷ
 10 ἀρπάσας τὰ ὄπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ ζεύγους· καὶ
 οὗτοι ταῦτ' ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν· καὶ τέλος
 ὁ ληστής δῆσας τὸν ἄνδρα [καὶ] τὸ ζεῦγος ἀπάγει· ἐνίο-
 τε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν ληστήν· εἶτα παρὰ τοὺς
 βοῦς ζεύξας ὀπίσω τὸ χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει. μετὰ 9
 15 τοῦτο Μυσὸς εἰσῆλθεν ἐν ἑκατέρῃ τῇ χειρὶ ἔχων πέλ-
 την, καὶ τοτὲ μὲν ὡς δύο ἀντιταπτομένων μιμούμενος
 ὠρχεῖτο, τοτὲ δὲ ὡς πρὸς ἓνα ἐχρῆτο ταῖς πέλταις, τοτὲ
 δ' ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκυβίστα ἔχων τὰς πέλτας, ὥστε ὄψιν
 ἔχων καλὴν φαίνεσθαι. τέλος δὲ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο 10
 20 κροτῶν τὰς πέλτας, καὶ ὠκλαζε καὶ ἐξανίστατο· καὶ
 ταῦτα πάντα ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν ἐποίει. ἐπὶ δὲ 11
 τούτῳ ἐπιόντες οἱ Μαντινεῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρ-
 κάδων ἀναστάντες ἐξωπλισμένοι, ὡς ἐδύναντο κάλλιστα,
 ἦσαν τε ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενον
 25 καὶ ἐπαιάνισαν καὶ ὠρχήσαντο, ὥσπερ ἐν ταῖς πρὸς
 τοὺς θεοὺς προσόδοις. ὄρῶντες δὲ οἱ Παφλαγόνες δεινὰ
 ἐποιοῦντο πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν ὄπλοις εἶναι. ἐπὶ τού- 12
 τοις ὄρῶν ὁ Μυσὸς ἐκπεπληγμένους αὐτούς, πείσας τῶν
 Ἀρκάδων τινὰ πεπαμένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει σκευάσας,
 30 ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, καὶ ἀσπίδα δούς κούφην αὐτῇ.
 ἡ δὲ ὠρχήσατο πυρρίχην ἐλαφρῶς. ἐνταῦθα κρότος ἦν 13

πολύς, καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤροντο, εἰ καὶ αἱ γυναῖκες συνεμάχοντο αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι αὐταὶ καὶ αἱ τρεφάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τῇ μὲν οὖν νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

- 14 Τῇ δὲ ὑστεραία προσῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στρατεύμα· καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις μήτε ἀδικεῖν Παφλαγόνας μήτε ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ὄχοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι
 15 καλῶ ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν. τῇ δ' ἄλλη ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην καὶ ὠρμίσαντο εἰς Ἀρμήνην τῆς Σινώπης. Σινωπεῖς δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δὲ ἀποικοί εἰσιν. οὗτοι [δὲ] ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφίτων μὲν μεδίμνους τρισχιλίους, οἴνου δὲ κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια.
 16 καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθα ἦλθε τριήρη ἔχων. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προσεδόκων ἄγοντά τι σφίσιν ἦκειν· ὁ δ' ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλε δέ, ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑπισχνεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφίκοιντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν
 17 αὐτοῖς ἔσεσθαι. καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀρμήνῃ ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε. ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγὺς γίνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσῆει αὐτούς,
 18 ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφίκοιντο. ἠγγήσαντο οὖν, εἰ ἓνα ἔλοιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν ἢ πολυαρχίας οὔσης
 19 δύνασθαι τὸν ἓνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ εἴ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον ἂν κρύπτεσθαι, καὶ εἴ τι αὖ δέοι φθάνειν, ἦττον ἂν ὑστερίζειν· οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἐνὶ περαίνεσθαι ἂν· τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἐκ τῆς
 19 νικώσης ἔπραττον πάντα οἱ στρατηγοὶ. ὡς δὲ ταῦτα δι-

ενοοῦντο, ἐτράποντο ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα· καὶ οἱ λοχαγοὶ
 ἔλεγον προσιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω γινώσκει,
 καὶ εὐνοϊαν ἐνδεικνύμενος ἕκαστός τις ἔπειθεν αὐτὸν
 ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβούλετο 20
 5 ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μείζω οὕτως ἑαυτῷ
 γίνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦνομα
 μείζον ἀφίξεσθαι αὐτοῦ, τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος
 ἂν αἴτιος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα 21
 ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν ἐπιθυμεῖν αὐτοκράτορα γε-
 10 νέσθαι ἄρχοντα. ὁπότε δ' αὖ ἐνθυμοῖτο, ὅτι ἄδηλον
 μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅπῃ τὸ μέλλον ἔξει, διὰ τοῦτο δὲ
 [καὶ] κίνδυνος εἶη καὶ τὴν προειργασμένην δόξαν ἀπο-
 βαλεῖν, ἠπορεῖτο. ἀπορουμένῳ δὲ αὐτῷ διακρίναι ἔδοξε 22
 κράτιστον εἶναι τοῖς θεοῖς ἀνακοινῶσαι· καὶ παραστησά-
 15 μενος δύο ἱερεῖα ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ
 μαντευτὸς ἦν ἐκ Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τούτου
 τοῦ θεοῦ ἐνόμιζεν ἑορακέναι, ὃ εἶδεν, ὅτε ἤρχετο ἐπὶ τὸ
 συνεπιμελεῖσθαι τῆς στρατιᾶς καθίστασθαι. καὶ ὅτε 23
 ἐξ Ἐφέσου δὲ ὠρμάτο Κύρω συσταθησόμενος, ἀετὸν
 20 ἀνεμιμνήσκετο αὐτῷ δεξιὸν φθεγγόμενον, καθήμενον
 μέντοι, ὅνπερ ὁ μάντις <ὁ> προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν,
 ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἶη καὶ οὐκ ἰδιωτικός, καὶ ἐνδοξος,
 ἐπίπονος μέντοι· τὰ γὰρ ὄρνεα μάλιστα ἐπιτίθεσθαι τῷ
 ἀετῷ καθημένῳ· οὐ μέντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν·
 25 τὸν γὰρ ἀετὸν περιπετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια.
 οὕτω δὴ θυομένῳ αὐτῷ διαφανῶς ὁ θεὸς σημαίνει μήτε 24
 προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς μήτε, εἰ αἰροῖντο, ἀποδέχεσθαι.
 τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο. ἡ δὲ στρατιὰ συνῆλθε, καὶ 25
 πάντες ἔλεγον ἓνα αἰρεῖσθαι· καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προ-
 30 βάλλοντο αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει, δῆλον εἶναι, ὅτι αἰρήσονται
 αὐτόν, εἴ τις ἐπιψηφίζοι, ἀνέστη καὶ ἔλεξε τάδε.

- 26 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἤδομαι μὲν ὑπὸ ὑμῶν τιμώμενος, εἶπερ ἄνθρωπός εἰμι, καὶ χάριν ἔχω καὶ εὐχομαι δοῦναί μοι τοὺς θεοὺς αἰτιόν τινος ὑμῖν ἀγαθοῦ γενέσθαι· τὸ μέντοι ἐμὲ προκριθῆναι ὑπὸ ὑμῶν ἄρχοντα, Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος, οὔτε ὑμῖν μοι δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἤττον ἂν διὰ τοῦτο τυγχάνειν, εἴ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν· ἐμοί τε αὖ οὐ πάνυ τι νομίζω
- 27 ἀσφαλὲς εἶναι τοῦτο. ὁρῶ γάρ, ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν Λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν
- 28 ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὁμολόγησαν, εὐθύς ἐπαύσαντο πολεμοῦντες καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. εἴ οὖν ταῦτα ὁρῶν ἐγὼ δοκοίην, ὅπου δυναίμην, ἐνταῦθ' ἄκυρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖνο ἐννοῶ, μὴ λίαν ἂν ταχὺ σωφρονισθείην. ὁ δὲ ὑμεῖς ἐννοεῖτε, ὅτι
- 29 ἤττον ἂν στάσις εἴη ἑνὸς ἄρχοντος ἢ πολλῶν, εὖ ἴστε, ὅτι ἄλλον μὲν ἐλόμενοι οὐχ εὐρήσετε ἐμὲ στασιάζοντα· νομίζω γάρ, ὅστις ἐν πολέμῳ ὢν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιάζειν· ἐὰν δὲ ἐμὲ ἔλησθε, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἴ τινα εὐροίτε καὶ
- 30 ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε, πολὺ μᾶλλον ἐξανίσταντο λέγοντες, ὡς δέοι αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ Στυμφάλιος εἶπεν, ὅτι γελοῖον εἴη, εἴ οὕτως ἔχοι· ἢ ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐὰν σύνδειπνοι συνελθόντες μὴ Λακε-
- 31 Ἀγασίου, ἀνεθορύβησαν. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, παρελθὼν εἶπεν· Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ εἰδῆτε, ὁμνύω ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἢ

μὴν ἐγώ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἡσθανόμην, ἐθυό-
 μην εἰ βέλτιον εἶη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι ταύτην τὴν
 ἀρχὴν καὶ ἐμοὶ ὑποστῆναι· καὶ μοι οἱ θεοὶ οὕτως ἐν
 τοῖς ἱεροῖς ἐσήμησαν, ὡς καὶ ἰδιώτην ἂν γνῶναι, ὅτι
 5 ταύτης τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαι με δεῖ. οὕτω δὴ Χειρί- 32
 σοφον αἰροῦνται. Χειρίσοφος δ', ἐπεὶ ἠρέθη, παρελθὼν
 εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε, ὅτι οὐδ' ἂν ἔγωγε
 ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε· Ξενοφῶντα μέντοι, ἔφη,
 ὠνήσατε οὐχ ἐλόμενοι· ὡς καὶ νῦν Δέξιππος ἤδη δι-
 10 ἐβάλλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον, ὅτι ἐδύνατο, καὶ μάλα
 ἐμοῦ αὐτὸν σιγάζοντος. ὁ δ' ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμα-
 σίῳνι μᾶλλον συνάρχειν ἐθελῆσαι, Δαρδανεῖ ὄντι, τοῦ
 Κλεάρχου στρατεύματος ἢ ἑαυτῷ, Λάκωνι ὄντι. ἐπεὶ 33
 μέντοι ἐμὲ εἴλεσθε, ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι, ὅτι ἂν
 15 δύνωμαι, ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕτω παρασκευ-
 ἀζεσθε, ὡς αὔριον, εἰάν πλοῦς ᾗ, ἀναξόμενοι· ὁ δὲ πλοῦς
 ἔσται εἰς Ἡράκλειαν· ἅπαντας οὖν δεῖ ἐκεῖσε πειρᾶσθαι
 κατασχεῖν· τὰ δ' ἄλλα, ἐπειδὴν ἐκεῖσε ἔλθωμεν, βου-
 λευσόμεθα.

20 Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγαγόμενοι πνεύματι ἔπλεον 2
 καλῶ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. καὶ παραπλέοντες ἐθε-
 ώρον τὴν τε Ἰασονίαν ἀκτὴν, ἐνθα ἡ Ἀργὼ λέγεται
 ὀρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ στόματα, πρῶτον
 μὲν τοῦ Θερμώδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἰριος, ἔπειτα δὲ
 25 τοῦ Ἄλνος, μετὰ δὲ τοῦτον τοῦ Παρθενίου· τοῦτον δὲ
 παραπλεύσαντες ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλλη-
 νίδα, Μεγαρέων ἀποικον, οὔσαν δ' ἐν τῇ Μαριανδυνῶν
 χώρᾳ. καὶ ὀρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρο- 2
 νήσῳ, ἐνθα λέγεται ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα
 30 καταβῆναι, ἣ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι τῆς καταβάσεως,
 τὸ βάθος· πλεον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. ἐνταῦθα τοῖς Ἑλλη- 3

σιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμπουσιν ἀλφίτων μεδί-
μνους τρισχιλίους καὶ οἴνου κεράμια δισχίλια καὶ βοῦς
εἴκοσι καὶ οἷς ἑκατόν. ἐνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ πο-
ταμὸς Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων.

- 4 Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέστες ἐβουλεύοντο τὴν λοιπὴν
πορείαν, πότερον κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν χρὴ πορευ-
θῆναι ἐκ τοῦ Πόντου. ἀναστὰς δὲ Λύκων Ἀχαιοὺς εἶπε·
Θαυμάζω μὲν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν, ὅτι οὐ πει-
ρῶνται ἡμῖν ἐκπορίζειν σιτηρέσιον· τὰ μὲν γὰρ ξένια
οὐ μὴ γένηται τῇ στρατιᾷ τριῶν ἡμερῶν σιτία· ὁπόθεν δ' 1
ἐπισιτισάμενοι πορευσόμεθα, οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἐμοὶ οὖν
δοκεῖ αἰτεῖν τοὺς Ἡρακλεώτας μὴ ἔλαττον ἢ τρισχιλίους
5 κυζικηνοὺς· ἄλλος δ' εἶπε, μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους· καὶ
ἐλομένους πρέσβεις αὐτίκα μάλα ἡμῶν καθημένων
πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι, ὅτι ἂν ἀπαγγέλλωσι, 15
6 καὶ πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι. ἐντεῦθεν προυβάλλοντο
πρέσβεις, πρῶτον μὲν Χειρίσοφον, ὅτι ἄρχων ἦρητο·
ἔστι δ' οἱ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δὲ ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο·
ἀμφοῖν γὰρ ταῦτα ἐδόκει, μὴ ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα
7 καὶ φιλίαν, ὅτι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν. ἐπεὶ δ' οὗτοι 20
ἐδόκουν ἀπρόθυμοι εἶναι, πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιὸν
καὶ Καλλίμαχον Παρράσιον καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον.
οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα· τὸν δὲ Λύκωνα
8 ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσοιεν ταῦτα. ἀκού-
σαντες δ' οἱ Ἡρακλεῶται βουλεύσεσθαι ἔφασαν· καὶ 25
εὐθύς τὰ τε χρήματα ἐκ τῶν ἀγρῶν συνῆγον καὶ τὴν
ἀγορὰν εἴσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλειντο καὶ
ἐπὶ τῶν τειχῶν ὄπλα ἐφαίνοντο.
- 9 Ἐκ τούτου οἱ ταραξάντες ταῦτα τοὺς στρατηγοὺς
ἠτιῶντο διαφθεῖρειν τὴν προᾶξιν· καὶ συνίσταντο οἱ 30
Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί· προειστήκει δὲ μάλιστα αὐ-

τῶν Καλλίμαχος τε ὁ Παρράσιος καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιοός.
 οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχρὸν εἶη ἄρχειν Ἀθη- 10
 ναῖον Πελοποννησίων, καὶ Λακεδαιμονίων, μηδεμίαν
 δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν, καὶ τοὺς μὲν
 πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν
 σωτηρίαν σφῶν κατειργασμένων· εἶναι γὰρ τοὺς κατ-
 ειργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς, τὸ δ' ἄλλο στρα-
 τευμα οὐδὲν εἶναι. καὶ ἦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἡμῖσιν
 τοῦ ἄλλου στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί. εἰ οὖν 11
 σωφρονοῖεν, αὐτοὶ συστάντες καὶ στρατηγούς ἐλόμενοι
 ἑαυτῶν καθ' ἑαυτούς τε ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο καὶ
 πειρῶντο ἀγαθὸν τι λαμβάνειν. ταῦτ' ἔδοξε· καὶ ἀπο- 12
 λιπόντες Χειρίσοφον, εἴ τινες ἦσαν παρ' αὐτῶ Ἀρκάδες ἢ
 Ἀχαιοί, καὶ Ξενοφῶντα συνέστησαν καὶ στρατηγούς αἰ-
 ροῦνται ἑαυτῶν δέκα· τούτους δὲ ἐψηφίσαντο ἐκ τῆς
 νικώσης, ὅ,τι δοκοίη, τοῦτο ποιεῖν. ἡ μὲν οὖν τοῦ παντός
 ἀρχὴ Χειρισόφῳ ἑνταῦθα κατελύθη ἡμέρα ἕκτη ἢ ἑβ-
 δόμη, ἀφ' ἧς ἠρέθη.

Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετ' αὐτοῦ τὴν 13
 πορείαν ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλεστέραν εἶναι
 ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ Νέων ἔπειθεν αὐτὸν
 καθ' αὐτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας τοῦ Χειρισόφου, ὅτι
 Κλέανδρος, ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἀρμοστής, φαίη τριήρεις
 ἔχων ἦξειν εἰς Κάλπης λιμένα· ὅπως οὖν μηδεὶς μετά- 14
 σχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν στρατιῶται ἐκπλεύσειαν
 ἐπὶ τῶν τριήρων, διὰ ταῦτα συνεβούλευε. καὶ Χειρί-
 σοφος, ἅμα μὲν ἀθυμῶν τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ
 μισῶν ἐκ τούτου τὸ στρατευμα, ἐπιτρέπει αὐτῶ ποιεῖν,
 ὅ,τι βούλεται. Ξενοφῶν δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλ- 15
 λαγεῖς τῆς στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι· θυομένῳ δὲ αὐτῶ τῶ
 ἠγεμόνι Ἡρακλεῖ καὶ κοινουμένῳ, πότερα λῶον καὶ

- ἄμεινον εἶη στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμείναντας τῶν στρατιωτῶν ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηνεν ὁ θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι. οὕτω γίγνεται τὸ στρατευμα τρίχα, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ πλείους ἢ τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὀπλίται πάντες, Χειρισόφω δ' ὀπλίται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θράκες, Ξενοφῶντι δὲ ὀπλίται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς τριακοσίους· ἵππικὸν δὲ μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τετταράκοντα ἵππεας.
- 17 Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ τῶν Ἑρακλεωτῶν πρῶτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθνοῖς λάβοιεν ὅτι πλεῖστα· καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα κατὰ μέσον πῶς τῆς Θράκης. Χειρισόφος δ' εὐθύς ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἑρακλεωτῶν ἀρξάμενος πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας· ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Θράκην ἐνέβαλε, παρὰ τὴν θάλατταν ἦει· καὶ γὰρ ἤδη ἠσθένει. Ξενοφῶν δὲ πλοῖα λαβὼν ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὄρια τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἑρακλεώτιδος καὶ διὰ μεσογείας ἐπορεύετο.
- 3 2 Ἐπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν Ἀρκάδες, ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπης λιμένα, πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κώμας, στάδια ἀπὸ θαλάττης ὡς τριάκοντα. ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν ἕκαστος ὁ στρατηγὸς τὸν αὐτοῦ λόχον ἐπὶ κώμην· ὁποῖα δὲ μείζων ἐδόκει εἶναι, 25 3 σύνδυο λόχους ἦγον οἱ στρατηγοί. συνεβάλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν δέοι πάντας ἀλίζεσθαι· καὶ ἄτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες ἀνδράποδά τε πολλὰ ἔλαβον καὶ πρόβατα πολλὰ περιεβάλοντο. οἱ δὲ Θράκες ἠθροίζοντο οἱ διαφυγόντες· πολλοὶ δὲ διέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὀπλί- 30 4 τας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον

μὲν τῷ Σμίκρητος λόχῳ, ἐνὸς τῶν Ἀρκάδων στρατη-
 γῶν, ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συγκείμενον καὶ πολλὰ χρή-
 ματα ἄγοντι ἐπιτίθενται. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο ἅμα 5
 πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χαράδρας
 5 τρέπονται αὐτούς, καὶ αὐτόν τε τὸν Σμίκρητα ἀπο-
 κτεινύασι καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου δὲ λόχου τῶν
 δέκα στρατηγῶν τοῦ Ἡγησάνδρου ὀκτὼ μόνους κατ-
 ἔλιπον· καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος ἐσώθη. καὶ οἱ ἄλλοι 6
 δὲ λοχαγοὶ συνῆλθον, οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δὲ ἄνευ
 10 πραγμάτων· οἱ δὲ Θρᾶκες, ἐπεὶ ἠτύχησαν τοῦτο τὸ
 εὐτύχημα, συνεβόων τε ἀλλήλους καὶ συνελέγοντο ἐρ-
 ρωμένως τῆς νυκτός. καὶ ἅμα ἡμέρα, κύκλῳ περὶ τὸν
 λόφον, ἔνθα οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύοντο, ἐτάττοντο
 καὶ ἵππεῖς πολλοὶ καὶ πελτασταί, καὶ αἰεὶ πλείονες συν-
 15 ἔρρεον· καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς ὀπλίτας ἀσφαλῶς· 7
 οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες οὔτε τοξότην εἶχον οὔτε ἀκον-
 τιστὴν οὔτε ἵππεά· οἱ δὲ προσθέοντες καὶ προσελαύ-
 νοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δὲ αὐτοῖς ἐπίοιεν, ῥαδίως ἀπ-
 ἔφευγον· ἄλλοι δὲ ἄλλη ἐπετίθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ 8
 20 ἐτιτρώσκοντο, τῶν δὲ οὐδεῖς· ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύ-
 ναντο ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ
 ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θρᾶκες. ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλὴ 9
 ἦν, διελέγοντο περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὠμολόγητο
 αὐτοῖς, ὁμήρους δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θρᾶκες αἰτούντων
 25 τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. τὰ μὲν δὴ τῶν
 Ἀρκάδων οὕτως εἶχε.

Χειρίσοφος δὲ ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θάλατταν 10
 ἀφικνεῖται εἰς Κάλπης λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς
 μεσογείας πορευομένῳ οἱ ἵππεῖς προκαταθέοντες ἐν-
 30 τυγχάνουσι πρεσβύταις πορευομένοις ποι. καὶ ἐπεὶ ἤχθη-
 σαν παρὰ Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτούς, εἴ που ἦσθηνται

- 11 ἄλλου στρατεύματος ὄντος Ἑλληνικοῦ. οἱ δὲ ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφου, οἱ δὲ Θραῖκες πάντες περικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτούς. ἐνταῦθα τοὺς μὲν ἀνθρώπους τούτους ἐφύλαττεν ἰσχυρῶς, ὅπως ἡγεμόνες εἶεν, ὅποι δέοι· σκοποὺς δὲ 5 καταστήσας συνέλεξε τοὺς στρατιώτας καὶ ἔλεξεν·
- 12 Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνήσκουσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφου τινὸς πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγε, εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὕτω μὲν πολλῶν ὄντων <τῶν> πολεμίων, 10
- 13 οὕτω δὲ τεθαρρηκότων. κράτιστον οὖν ἡμῖν, ὡς τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως, εἰ ἔτι εἰσὶ σῶοι, σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα καὶ μὴ μόνοι λειψθέντες μόνοι καὶ κιν- 6
- (14) δυνεύσωμεν. ἡμεῖς γὰρ ἀποδραίημεν ἂν οὐδαμοῖ ἐνθένδε· πολλὴ μὲν γάρ, ἔφη, εἰς Ἡράκλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ 15 δὲ εἰς Χρυσόπολιν διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμοιοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ λιμένα, ἔνθα Χειρίσοφον εἰκάζομεν εἶναι, εἰ σέσωσται, ἐλαχίστη ὁδός. ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖα ἐστίν, οἷς ἀποπλευσοῦμεθα, μένουσι δὲ αὐτοῦ οὐδὲ μιᾶς 7
- (15) ἡμέρας ἔστι τὰ ἐπιτήδεια. τῶν δὲ πολιορκουμένων ἀπο- 20 λομένων σὺν τοῖς Χειρισόφου μόνοις κάκιόν ἐστι διακινδυνεύειν ἢ τῶνδε σωθέντων πάντας εἰς ταῦτόν ἐλθόντας κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχεσθαι. ἀλλὰ χρὴ παρασκευασαμένους τὴν γνώμην πορεύεσθαι, ὡς νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαι ἔστιν ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἑλλη- 25
- (16) νας τοσοῦτους σώσαντας. καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως, ὅς τοὺς μεγαληγορήσαντας, ὡς πλέον φρονοῦντας, ταπεινώσασθαι βούλεται, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχομένους ἐντιμοτέρους ἐκείνων καταστήσασθαι. ἀλλ' ἔπεσθαι χρὴ καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελλόμενον δύνησθε 30
- (17) ποιεῖν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδευσώμεθα προελθόντες,

ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δειπνοποιεῖσθαι· ἕως δ' ἂν πορευόμεθα, Τιμασίων ἔχων τοὺς ἰππέας προελαυνέτω ἐφορῶν ἡμᾶς, καὶ σκοπεῖτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ.

5 Ταῦτ' εἰπὼν ἤγειτο· παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυμνήτων 15 (18
 ἀνθρώπους εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ εἰς τὰ ἄκρα, ὅπως, εἴ ποῦ τί ποθεν καθορῶεν, σημαίνοιεν· ἐκέλευε δὲ καίειν
 ἅπαντα, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν καυσίμῳ. οἱ δ' ἰππεῖς διασπει- 19
 ρόμενοι, ἐφ' ὅσον καλῶς εἶχεν, ἔκαιον, ἢ ἐβάδιζον, καὶ οἱ
 10 πελτασταὶ ἐπιπαριόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἔκαιον πάντα ὅσα
 καύσιμα ἐώρων, καὶ ἡ στρατιὰ δέ, εἴ τιτι παραλειπο-
 μένῳ ἐντυγχάνοιεν· ὥστε πᾶσα ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει
 καὶ τὸ στράτευμα πολὺ εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, κατ- 20
 εστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες, καὶ τὰ τε
 15 τῶν πολεμίων πυρὰ ἐώρων, ἀπειῖχον δὲ ὡς τετταρά-
 κοντα σταδίους, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐδύναντο πλεῖστα πυρὰ
 ἔκαιον. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησαν τάχιστα, παρηγγέλθη τὰ 21
 πυρὰ κατασβεννύναι πάντα. καὶ τὴν μὲν νύκτα φυλα-
 κὰς ποιησάμενοι ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ προσ-
 20 ευξάμενοι τοῖς θεοῖς, συνταξάμενοι ὡς εἰς μάχην ἐπο-
 ρεύοντο, ἢ ἐδύναντο τάχιστα. Τιμασίων δὲ καὶ οἱ ἰππεῖς 22
 ἔχοντες τοὺς ἡγεμόνας καὶ προελαύνοντες ἔλαθον αὐτοὺς
 ἐπὶ τῷ λόφῳ γενόμενοι, ἔνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἕλληνες.
 καὶ οὐχ ὀρῶσιν οὔτε τὸ φίλιον στράτευμα οὔτε τὸ πο-
 25 λέμιον, καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα
 καὶ τὸ στράτευμα, γράδια δὲ καὶ γερόντια καὶ πρόβατα
 ὀλίγα καὶ βοῦς καταλελειμμένους. καὶ τὸ μὲν πρῶτον 23
 θαῦμα ἦν, τί εἶη τὸ γεγενημένον, ἔπειτα δὲ [καὶ] τῶν
 καταλελειμμένων ἐπυνθάνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θρᾶκες εὐθὺς
 30 ἀφ' ἐσπέρας ὄχοντο ἀπιόντες, ἔωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλ-
 ληνας ἔφασαν οἴχεσθαι· ὅποι δέ, οὐκ εἰδέναι.

24 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμεῖξαι τοῖς ἄλλοις, εἰς Κάλπης λιμένα. καὶ πορευόμενοι ἑώρων τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὴν ἐπὶ Κάλπης ὁδόν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸ αὐτό, ἄσμενοί τε εἶδον ἀλλήλους καὶ ἠσπάζοντο ὡσπερ
 25 ἀδελφούς. καὶ ἐπυνθάνοντο οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα, τί τὰ πυρὰ κατασβέσειαν· ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφασαν, ὠόμεθα ὑμᾶς τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ τὰ πυρὰ οὐχ ἑωρῶμεν, τῆς νυκτὸς ἤξειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ οἱ πολέμιοι δέ, ὡς γε ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δείσαντες ἀπῆλθον·
 26 σχεδὸν γὰρ ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπῆσαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφικνεῖσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, ὠόμεθα ὑμᾶς πνυθόμενους τὰ παρ' ἡμῖν φοβηθέντας οἴχεσθαι ἀποδράντας ἐπὶ θάλατταν· καὶ ἐδόκει ἡμῖν μὴ ἀπολείπεσθαι ὑμῶν. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν.

4 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἠϋλίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τῷ λιμένι. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ὃ καλεῖται Κάλπης λιμὴν, ἔστι μὲν ἐν τῇ Θράκῃ τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀρξαμένη δὲ ἡ Θράκη αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιὰ εἰς τὸν Πόντον
 2 εἰσπλέοντι. καὶ τριήρει μὲν ἐστὶν εἰς Ἡρακλείαν ἐκ Βυζαντίου κώπαις ἡμέρας μάλα μακρᾶς πλοῦς· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνίς, ἀλλὰ Θραῖκες οἱ Βιθυνοί· καὶ οὐδ' ἂν λάβωσι τῶν Ἑλλήνων ἢ ἐκπίπτοντας ἢ ἄλλως πως, δεινὰ ὑβρίζειν
 3 λέγονται τοὺς Ἑλληνας. ὁ δὲ Κάλπης λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἑκατέρωθεν πλεόντων ἐξ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου, ἔστι δ' ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον χωρίον, τὸ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθῆκον αὐτοῦ πέτρα ἀπορρώξ, ὕψος, ὅπη ἐλάχιστον, οὐ μείον εἴκοσιν ὀργυῶν, ὁ δὲ αὐχὴν

ὁ εἰς [τὴν] γῆν ἀνήκων τοῦ χωρίου μάλιστα τεττάρων
 πλέθρων τὸ εὖρος· τὸ δ' ἐντὸς τοῦ ἀυχένος χωρίον
 ἱκανὸν μυρίοις ἀνθρώποις οἰκῆσαι. λιμὴν δ' ὑπ' αὐτῇ 4
 τῇ πέτρᾳ τὸ πρὸς ἐσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων. κρήνη δὲ
 5 ἠδέος ὕδατος καὶ ἄφθονος ῥέουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ
 ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ χωρίου. ξύλα δὲ πολλὰ μὲν καὶ
 ἄλλα, πάνυ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ' αὐτῇ
 τῇ θαλάττῃ. τὸ δὲ ὄρος εἰς μεσόγειαν μὲν ἀνήκει ὅσον 5
 ἐπὶ εἴκοσι σταδίους, καὶ τοῦτο γεῶδες καὶ ἄλιθον·
 10 τὸ δὲ παρὰ θάλατταν πλεόν ἢ ἐπὶ εἴκοσι σταδίους
 δασὺ πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς καὶ μεγάλοις ξύλοις.
 ἡ δὲ ἄλλη χώρα καλὴ καὶ πολλή, καὶ κῶμαι ἐν αὐτῇ 6
 εἰσι πολλαὶ καὶ [εὖ] οἰκούμεναι· φέρει γὰρ ἡ γῆ καὶ
 κριθὰς καὶ πυρούς καὶ ὄσπρια πάντα καὶ μελίνας καὶ
 15 σήσαμα καὶ σῦκα ἀρκοῦντα καὶ ἀμπέλους πολλὰς καὶ
 ἠδυοίνους καὶ τᾶλλα πάντα πλὴν ἐλαῶν. ἡ μὲν χώρα 7
 ἦν τοιαύτη. ἐσκήνουν δ' ἐν τῷ αἰγιαλῷ πρὸς τῇ θα-
 λάττῃ· εἰς δὲ τὸ πόλισμα ἂν γενόμενον οὐκ ἐβούλοντο
 στρατοπεδεύεσθαι, ἀλλὰ ἐδόκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνταῦθα
 20 ἐξ ἐπιβουλῆς εἶναι, βουλομένων τινῶν κατοικίσει πόλιν.
 τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι ἦσαν οὐ σπάνει βίου 8
 ἐκπεπλευκότες ἐπὶ ταύτην τὴν μισθοφοράν, ἀλλὰ τὴν
 Κύρου ἀρετὴν ἀκούοντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες, οἱ
 δὲ καὶ προσανηλωκότες χρήματα, καὶ τούτων ἕτεροι
 25 ἀποδεδρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέκνα
 καταλιπόντες ὡς χρήματ' αὐτοῖς κτησάμενοι ἤξοντες
 πάλιν, ἀκούοντες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ Κύρῳ
 πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράττειν. τοιοῦτοι οὖν ὄντες ἐπόθουν
 εἰς τὴν Ἑλλάδα σῶζεσθαι.

30 Ἐπειδὴ δὲ ὑστέρᾳ ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς εἰς ταῦτόν συν- 9
 ὁδοῦ, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν· ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ

τὰ ἐπιτήδεια ἐξάγειν· ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς
 θάπτειν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ [καλὰ] ἐγένετο, εἶποντο καὶ οἱ
 Ἀρκάδες, καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς πλείστους, ἔνθα-
 περ ἔπεσον, ἐκάστους ἔθαψαν· ἤδη γὰρ ἦσαν πεμπταῖοι
 καὶ οὐχ οἷόν τε ἀναιρεῖν ἔτι ἦν· ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν 5
 ὁδῶν συνενεγκόντες ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς
 ἐδύναντο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ ἠϋρισκον, κενοτάφιον
 αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ [πυρᾶν μεγάλην καὶ] στε-
 10 φάνους ἐπέθεσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ
 τὸ στρατόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμή- 10
 θησαν. τῇ δὲ ὑστεραία συνῆλθον οἱ στρατιῶται πάντες·
 συνῆγε δὲ μάλιστα Ἀγασίας τε Στυμφάλιος λοχαγὸς
 καὶ Ἰερώνυμος Ἡλεῖος λοχαγὸς καὶ ἄλλοι οἱ προ-
 11 σβύτατοι τῶν Ἀρκάδων. καὶ δόγμα ἐποιήσαντο, εἴαν
 τις τοῦ λοιποῦ μνησθῆ ἄρα τὸ στράτευμα ποιεῖν, 15
 θανάτῳ αὐτὸν ζημιουῖσθαι, καὶ κατὰ χώραν ἀπιέναι,
 ἢπερ πρόσθεν εἶχε, τὸ στράτευμα καὶ ἄρχειν τοὺς πρό-
 σθεν στρατηγούς. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἤδη ἐτετελευ-
 τήκει, φάρμακον πιὼν πυρέττων· τὰ δ' ἐκείνου Νέων
 Ἀσιναῖος παρέλαβε. 20

12 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναστὰς εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες
 στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, δῆλον ὅτι πεζῇ
 ποιητέον· οὐ γὰρ ἔστι πλοῖα· ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι
 ἤδη· οὐ γὰρ ἔστι μένουσι τὰ ἐπιτήδεια. ἡμεῖς μὲν οὖν,
 ἔφη, θυσόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς 25
 μαχουμένους, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε· οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνα-
 13 τευθαρορήκασιν. ἐκ τούτου ἐθύοντο οἱ στρατηγοί, μάντις
 δὲ παρῆν Ἀρηξίων Ἀρκάς· ὁ δὲ Σιλανὸς ὁ Ἀμπρακιώ-
 τῆς ἤδη ἀπεδεδράκει, πλοῖον μισθωσάμενος ἐξ Ἡρα-
 κλείας. θυομένοις δὲ ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ 30
 14 ἱερὰ. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐπαύσαντο. καὶ τινες

ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν, βουλόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι, πέπεικε τὸν μάντιν λέγειν, ὡς τὰ ἱερά οὐ γίνε-
ται ἐπὶ ἀφόδῳ. ἔντεϋθεν κηρύξας τῇ αὖριον παρεῖναι 15
ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἴη,
5 παραγγείλας παρεῖναι ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθνε·
καὶ ἔνταῦθα παρῆσαν πολλοί. θυομένῳ δὲ πάλιν εἰς τρεῖς 16
ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ἐκ τούτου χαλεπῶς
εἶχον οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπεν, ἃ
ἔχοντες ἦλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία πω παρῆν.

10 Ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· ὦ 17
ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὄρατε, τὰ ἱερά οὐπω
γίνεται· τῶν δ' ἐπιτηδείων ὄρω ὑμᾶς δεομένους·
ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ εἶναι θύεσθαι περὶ αὐτοῦ τού-
του. ἀναστὰς δέ τις εἶπε· Καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ 18
15 γίνεται τὰ ἱερά· ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου
ἐχθρὸς ἤκοντος πλοίου ἤκουσά τινος, ὅτι Κλέανδρος <ὁ>
ἐκ Βυζαντίου ἀρμοστῆς μέλλει ἤξειν πλοῖα καὶ تري-
ήρεις ἔχων. ἐκ τούτου δὲ ἀναμένειν μὲν πᾶσιν ἐδόκει· 19
ἐπὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκη ἦν ἐξιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ
20 πάλιν ἐθύετο εἰς τρεῖς, καὶ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ
ἤδη καὶ ἐπὶ σκηπὴν ἰόντες τὴν Ξενοφῶντος ἔλεγον, ὅτι οὐκ
ἔχοιεν τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν, μὴ
γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

Καὶ πάλιν τῇ ὑστεραία ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα 20
25 ἡ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά·
τὰ δὲ θύματα ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξῆγον μὲν
οὐ, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν Ξενοφῶν· Ἴσως οἱ πολέ- 21
μοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν
καταλιπόντες <τὰ σκεύη> ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ, ὡς εἰς
30 μάχην παρεσκευασμένοι, ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερά μᾶλλον
προχωροίη ἡμῖν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, 22

ὡς οὐδὲν δέον εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα. καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦς δὲ ὑπὸ ἀμάξης προιάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρκάδος προθυμεῖσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐγένοντο.

- 23 Νέων δὲ ἦν μὲν στρατηγὸς κατὰ τὸ Χειρισόφου μέρος, ἐπεὶ δὲ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίζεσθαι, εὐρών τινα ἄνθρωπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἶδέναι, ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ ἐπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον 10
 εἶναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου. ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἄσκοις καὶ θυλάκοις καὶ
 24 ἄλλοις ἀγγείοις εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἵππεῖς προῶ- 15
 τοι· βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναιντο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἑλληνας μὴ ἐλθεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἵππεῖς ἀποκτείνουσι τῶν ἀνδρῶν οὐ μείον πεντακοσίους· οἱ δὲ
 25 λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις 20
 ταῦτα τῶν ἀποπεφευγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτη τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑπὸ ἀμάξης (οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα) σφαιγιασάμενος ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντα
 26 ἐτῶν ἅπαντες. καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς ἄνδρας εἰς 25
 τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυ-
 νῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προφύλαξι τοὺς μὲν κατ-
 27 ἔκανον, τοὺς δὲ ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ 30
 κραυγῆς γενομένης εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλ-

ληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι· δασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὄπλοις ἐνυκτέρευον φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξι.

Τὴν μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ 5
 5 οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγουντο· οἱ δὲ εἶ-
 ποντο ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δὲ
 ἀρίστου ὥραν εἶναι ἀπετάφρυσαν, ἧ ἢ εἴσοδος ἦν εἰς
 τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες
 τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἦκεν ἄλφιτα
 10 ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον. πρῶ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν 2
 ἐθύετο ἐπ' ἐξόδῳ, καὶ γίγνεται τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου
 ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρᾳ ἀετὸν
 αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παρράσιος, καὶ ἠγεῖσθαι κε-
 λεύει τὸν Ξενοφῶντα. καὶ διαβάντες τὴν τάφρον τὰ 3
 15 ὄπλα τίθενται, καὶ ἐκήρουξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς
 στρατιώτας σὺν τοῖς ὄπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδρά-
 ποδα αὐτοῦ καταλιπεῖν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξῆσαν, 4
 Νέων δὲ οὐ· ἐδόκει γὰρ κάλλιστον εἶναι, τοῦτον φύλακα
 καταλιπεῖν τῶν ἐπὶ στρατοπέδου. ἐπεὶ δ' οἱ λοχαγοὶ
 20 καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλειπον αὐτόν, αἰσχυρόμενοι μὴ
 ἐφέπεσθαι τῶν ἄλλων ἐξιόντων, κατέλιπον αὐτοῦ τοὺς
 ὑπὲρ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον,
 οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύοντο. πρὶν δὲ πεντεκαίδεκα στάδια 5
 διεληλυθέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ
 25 κέρατος ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας νε-
 κροῦς ἔθαπτον πάντας, ὅποσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας.
 ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες καὶ τὴν 6
 οὐρὰν αὐθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους τῶν ἀτά-
 φων ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅποσους ἐπελάμβανεν
 30 ἢ στρατιά. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ἦκον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν,
 ἔνθα ἔκειντο ἀθρόοι, συνενεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν.

7 Ἦδη δὲ πέρα μεσοῦσης τῆς ἡμέρας προαγαγόντες
 τὸ στράτευμα ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια,
 ὅ,τι τις ὄρῳη, ἐντὸς τῆς φάλαγγος, καὶ ἐξαίφνης ὄρῳσι
 τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας κατὰ λόφους τινὰς ἐκ
 τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους ἐπὶ φάλαγγος, ἰππέας τε πολ- 5
 λούς καὶ πεζούς· καὶ γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ῥαθίνης
 8 ἦκον παρὰ Φαρναβάζου ἔχοντες τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δὲ
 κατείδον τοὺς Ἑλληνας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες
 αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα σταδίους. ἐκ τούτου εὐθύς
 Ἄρηξιῶν ὁ μάντις τῶν Ἑλλήνων σφαγιάζεται, καὶ ἐγέ- 10
 9 νετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καλὰ τὰ σφάγια. ἔνθα δὴ Ξενοφῶν
 λέγει· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, ἐπιτάξασθαι τῇ
 φάλαγγι λόχους φύλακας, ἵνα, ἣν που δέη, ὧσιν οἱ ἐπι-
 βοηθήσοντες τῇ φάλαγγι καὶ οἱ πολέμιοι τεταραγμένοι
 ἐμπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους. συνεδόκει 15
 10 ταῦτα πᾶσιν. Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγεῖσθε τὴν
 πρὸς τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἐστήκωμεν, ἐπεὶ ὠφθημεν
 καὶ εἶδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δὲ ἤξω τοὺς τελευ-
 11 ταίους λόχους καταχωρίσας, ἥπερ ὑμῖν δοκεῖ. ἐκ τούτου
 οἱ μὲν ἡσύχως προῆγον, ὁ δὲ τρεῖς ἀφελὼν τὰς τελευ- 20
 ταίας τάξεις ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν
 ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι ἀπολιπόντας ὡς πλέθρον (Σα-
 μόλας Ἀχαιοὺς ταύτης ἦρχε τῆς τάξεως), τὴν δ' ἐπὶ τῷ
 μέσῳ ἐχώρισεν ἔπεσθαι (Πυρροῖας Ἀρκὰς ταύτης ἦρχε),
 τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ· Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτη 25
 12 ἐφειστήκει. προϊόντες δέ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἡγούμενοι
 ἐπὶ νάπει μεγάλῳ καὶ δυσπόρῳ, ἔστησαν ἀγνοοῦντες, εἰ
 διαβατέον εἶη τὸ νάπος. καὶ παρεγγυῶσι στρατηγοὺς καὶ
 13 λοχαγοὺς παριέναι ἐπὶ τὸ ἡγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν
 θαυμάσας, ὅ,τι τὸ ἴσχον εἶη τὴν πορείαν, καὶ ταχὺ ἀκού- 30
 ῶν τὴν παρεγγύην, ἐλαύνει ἢ τάχιστα. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον,

λέγει Σοφαίνετος, πρεσβύτατος ὢν τῶν στρατηγῶν, ὅτι οὐκ ἄξιον εἶη διαβαίνειν, τοιοῦτον ὄν τὸ νάπος. καὶ ὁ 14
 Ξενοφῶν σπουδῇ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ἄλλ' ἴστε μὲν με, ὦ ἄνδρες, οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσαντα ὑμῖν ἐθε-
 5 λούσιον· οὐ γὰρ δόξης ὄρω δεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρει-
 ότητα, ἀλλὰ σωτηρίας. νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεῖ μὲν 15
 ἐνθὲνδε οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· ἦν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ
 τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὁπόταν ἀπίωμεν, ἔφονται καὶ
 ἐπιπεσοῦνται. ὁρᾶτε δὴ, πότερον κρεῖττον ἵεναι ἐπὶ τοὺς 16
 10 ἄνδρας προβαλλομένους τὰ ὅπλα ἢ μεταβαλλομένους
 ὄπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πολεμίους θεᾶσθαι. ἴστε 17
 γε μέντοι, ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῶ
 ἔοικε, τὸ δὲ ἐφέπεσθαι καὶ τοῖς κακίοσι θάρρος ἐμποιεῖ.
 ἐγὼ γοῦν ἥδιον ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐπιοίην ἢ σὺν διπλασί-
 15 οῖς ἀποχωροίην. καὶ τούτους οἶδ', ὅτι ἐπιόντων μὲν
 ἡμῶν οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετε [αὐτοὺς] δέξεσθαι ἡμᾶς, ἀπ-
 ιόντων δὲ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι.
 τὸ δὲ διαβάντας ὄπισθεν νάπος χαλεπὸν ποιήσασθαι 18
 μέλλοντας μάχεσθαι ἄρ' οὐχὶ καὶ ἀρπάσαι ἄξιον; τοῖς
 20 μὲν γὰρ πολεμίοις ἔγωγε βουλοίμην ἂν εὖπορα πάντα
 φαίνεσθαι ὥστε ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ χωρίου
 δεῖ διδάσκεσθαι, ὅτι οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι σωτηρία. θαν- 19
 μάζω δ' ἔγωγε καὶ τὸ νάπος τοῦτο, εἴ τις μᾶλλον φο-
 βερὸν νομίζει εἶναι τῶν ἄλλων, ὧν διαπεπορεύμεθα
 25 χωρίων. πῶς μὲν γὰρ δὴ διαβατὸν τὸ πεδίον, εἰ μὴ νική-
 σομεν τοὺς ἰππέας; πῶς δέ, ἃ διεληλύθαμεν, ὄρη, ἦν πελ-
 τασταὶ τοσοῖδε ἐφέπωνται; ἦν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ 20
 θάλατταν, πόσον τι νάπος ὁ Πόντος; ἐνθα οὔτε πλοῖα
 ἔστι τὰ ἀπάξοντα οὔτε σῖτος, ὧ θρεψόμεθα μένοντες,
 30 δεήσει δέ, ἦν θᾶπτον ἐκεῖ γενώμεθα, θᾶπτον πάλιν
 ἐξιέναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. οὐκοῦν νῦν κρεῖττον ἡριστη- 21

κότας μάχεσθαι ἢ αὐριον ἀναρίστους. ἄνδρες, τά τε
 ἱερὰ ἡμῖν καλά, οἷ τε οἰωνοὶ αἴσιοι, τά τε σφάγια κάλ-
 λιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐ δεῖ ἔτι τούτους, ἐπεὶ
 ἡμᾶς πάντως εἶδον, ἠδέως δειπνήσαι οὐδ', ὅπου ἂν
 ἐθέλωσι, σκηνηῆσαι.

- 22 Ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἠγεῖσθαι ἐκέλευον, καὶ οὐδεὶς
 ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἠγεῖτο, παραγγείλας διαβαίνειν, ἧ ἕκα-
 στος ἐτύγγανε τοῦ νάπους ὦν· θᾶπτον γὰρ ἀθρόον
 ἐδόκει ἂν οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα ἢ, εἰ κατὰ
 23 τὴν γέφυραν, ἢ ἐπὶ τῷ νάπει ἦν, ἐξεμηρύνοντο. ἐπεὶ δὲ 10
 διέβησαν, παριῶν παρὰ τὴν φάλαγγα ἔλεγεν· Ἄνδρες,
 ἀναμιμνήσκεσθε, ὅσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμόσε
 ἰόντες νενικήκατε καί, οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύ-
 γοντες, καὶ τοῦτο ἐννοήσατε, ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς
 24 Ἑλλάδος ἐσμέν. ἀλλ' ἐπεσθε ἠγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ καὶ 15
 ἀλλήλους παρακαλεῖτε ὀνομαστί. ἠδύ τοι ἀνδρεῖόν τι
 καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην, ἐν οἷς
 25 ἐθέλει, παρέχειν ἑαυτοῦ. ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε καὶ
 ἅμα ὑφηγεῖτο ἐπὶ φάλαγγος, καὶ τοὺς πελταστὰς ἕκα-
 τέρωθεν ποιησάμενοι ἐπορεύοντο ἐπὶ τοὺς πολεμίους. 20
 παρήγγελλτο δὲ τὰ μὲν δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὤμον
 ἔχειν, ἕως σημαῖνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς προσ-
 βολὴν καθέντας ἐπεσθαι βάδην καὶ μηδένα δρόμῳ διώ-
 κειν. ἐκ τούτου σύνθημα παρήει· Ζεὺς σωτήρ, Ἡρακλῆς
 ἠγεμών. οἱ δὲ πολέμιοι ὑπέμενον, νομίζοντες καλὸν 25
 26 ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπλησίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ
 Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθενον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, πρὶν τινα
 κελεύειν· οἱ δὲ πολέμιοι ἀντίοι ὤρμησαν, οἷ θ' ἵππεις καὶ
 τὸ στίφος τῶν Βιθυνῶν· καὶ τρέπονται τοὺς πελταστὰς.
 27 ἀλλ' ἐπεὶ ὑπηντίαζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὀπλιτῶν ταχὺ πο- 30
 ρενομένη καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἐπαιάνιζον

καὶ μετὰ ταῦτα ἠλάλαζον καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθίεσαν, ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ ἔφευγον. καὶ 28
 Τιμασίων μὲν ἔχων τοὺς ἰππέας ἐφείπετο, καὶ ἀπεκτείνουσαν, ὅσουςπερ ἐδύναντο, ὡς ὀλίγοι ὄντες. τῶν δὲ πο-
 5 λεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον εὐθύς διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ
 Ἕλληνες ἰππεῖς ἦσαν, τὸ δὲ δεξιόν, ἅτε οὐ σφόδρα δι-
 ωκόμενον, ἐπὶ λόφου συνέστη. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες 29
 ὑπομένοντας αὐτούς, ἐδόκει ῥᾶστόν τε καὶ ἀκινδυνό-
 τατον εἶναι ἰέναι ἤδη ἐπ' αὐτούς. παιανίσαντες οὖν
 10 εὐθύς ἐπέκειντο· οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν. καὶ ἐνταῦθα οἱ
 πελτασταὶ ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὐτῶν διεσπάρη· ἀπ-
 ἔθανον δὲ ὀλίγοι· τὸ γὰρ ἰππικὸν φόβον παρεῖχε τὸ τῶν
 πολεμίων πολὺ ὄν. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες τό τε Φαρ- 30
 ναβάζου ἰππικὸν ἔτι συνεστηκὸς καὶ τοὺς Βιδυνοὺς
 15 ἰππέας πρὸς τοῦτο συναθροισζομένους καὶ ἀπὸ λόφου
 τινὸς καταθεωμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπειρήκεσαν μὲν,
 ὅμως δὲ ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἰτέον εἶναι οὕτως ὅπως
 δύναιντο, ὡς μὴ τεθαρρηκότες ἀναπαύσαιντο. συνταξά- 31
 μενοι δὴ πορεύονται. ἐντεῦθεν οἱ πολέμιοι ἰππεῖς, φεύ-
 20 γουσι κατὰ τοῦ προανοῦς ὁμοίως ὥσπερ ὑπὸ ἰππέων διω-
 κόμενοι· νάπος γὰρ αὐτοὺς ὑπεδέχετο, ὃ οὐκ ἤδεσαν οἱ
 Ἕλληνες, ἀλλὰ προαπετράποντο διώκοντες· ὄψε γὰρ ἦν.
 ἐπανελθόντες δέ, ἐνθα ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγένετο, στη- 32
 σάμενοι τρόπαιον ἀπῆσαν ἐπὶ θάλατταν περὶ ἡλίου
 25 δυσμάς· στάδιοι δ' ἦσαν ὡς ἐξήκοντα ἐπὶ τὸ στρατό-
 πεδον.

Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ αὐτῶν καὶ 6
 ἀπήγοντο καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα, ὅποι ἐδύ-
 ναντο, προσωτάτω· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνέμενον μὲν Κλέ-
 30 ανδρον καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ὡς ἤξοντα, ἐξιόντες
 δ' ἐκάστης ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδρα-

πόδοις ἐφέροντο ἀδεῶς ἤδη πυρούς καὶ κριθάς, οἶνον,
 ὄσπρια, μελίνας, σῦκα· πάντα γὰρ ἀγαθὰ εἶχεν ἡ χώρα
 2 πλὴν ἐλαίου. καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στράτευμα
 ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ἐπὶ λείαν ἰέναι, καὶ ἐλάμβανον <οἱ>
 ἐξιόντες· ὁπότε δὲ ἐξίοι πᾶν τὸ στράτευμα, εἴ τις χωρὶς 5
 3 ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν εἶναι. ἤδη δὲ ἦν
 πολλή πάντων ἀφθονία· καὶ γὰρ ἀγοραὶ πάντοθεν
 ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων καὶ οἱ παρα-
 πλέοντες ἄσμενοι κατεῖχον, ἀκούοντες, ὡς οἰκίζοιτο πόλις
 4 καὶ λιμὴν εἶη. ἔπεμπον δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη οἱ πλησίον 10
 οἰκοῦντες πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες, ὅτι οὗτος πο-
 λίζει τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅτι δέοι ποιοῦντας φίλους
 5 εἶναι. ὁ δ' ἐπεδείκνυεν αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις. κἂν
 τούτῳ Κλέανδρος ἀφικνεῖται δύο τριήρεις ἔχων, πλοῖον
 δ' οὐδέν. ἐτύγγχανε δὲ τὸ στράτευμα ἔξω ὄν, ὅτε ἀφίκετο, 15
 καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοι <ἄλλη> εἰς τὸ ὄρος
 [καὶ] εἰλήφεσαν πρόβατα πολλά· ὀκνοῦντες δέ, μὴ ἀφαι-
 ρεθεῖεν, τῷ Δεξίπῳ λέγουσιν, ὃς ἀπέδρα τὴν πεντη-
 κόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ κελεύουσι δια-
 σώσαντα τὰ πρόβατα τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν 20
 6 αὐτοῖς ἀποδοῦναι. εὐθύς δ' ἐκεῖνος ἀπελαύνει τοὺς περι-
 εστῶτας τῶν στρατιωτῶν καὶ λέγοντας, ὅτι δημόσια
 [ταῦτ'] εἶη, καὶ τῷ Κλεάνδρῳ εὐθύς ἐλθὼν λέγει, ὅτι
 ἀρπάζειν ἐπιχειροῦσιν. ὁ δὲ κελεύει τὸν ἀρπάζοντα
 7 ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν ἄγει τινά· περιτυχὼν 25
 δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται· καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος
 λοχίτης. οἱ δ' ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπι-
 χειροῦσι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προ-
 δότην. ἔδρισαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοὶ καὶ ἔφευγον
 8 εἰς τὴν θάλατταν, καὶ Κλέανδρος δ' ἔφευγε. Ξενοφῶν 30
 δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε καὶ τῷ Κλε-

ἄνδρῳ ἔλεγον, ὅτι οὐδὲν εἶη πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ δόγμα
 αἷτιον εἶη τὸ τοῦ στρατεύματος ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ 9
 Κλέανδρος ὑπὸ τοῦ Δεξίππου τε ἀνερεθιζόμενος καὶ
 αὐτὸς ἀχθεσθεὶς, ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλευσεῖσθαι ἔφη καὶ
 5 κηρύξειν μηδεμίαν πόλιν δέχεσθαι [αὐτούς] ὡς πολε-
 μίους. ἦρχον δὲ τότε πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακε-
 δαιμόνιοι. ἐνταῦθα πονηρὸν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα εἶναι 10
 τοῖς Ἑλλησι, καὶ ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' οὐκ
 ἂν ἄλλως ἔφη γενέσθαι, εἰ μὴ τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα
 10 βάλλειν καὶ τὸν ἀφελόμενον. ἦν δέ, ὃν ἐξήτει, Ἀγασίας 11
 διὰ τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλλεν
 αὐτὸν ὁ Δέξιππος. καὶ ἐντεῦθεν ἐπειδὴ ἀπορία ἦν,
 συνήγαγον τὸ στρατεύμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν
 αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον, τῷ δὲ
 15 Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι [τὸ πρᾶγμα], ἀλλ'
 ἀναστὰς ἔλεξεν· ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ δὲ οὐ φαῦ- 12
 λον δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν
 γνώμην Κλέανδρος ἄπεισιν, ὥσπερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ
 ἤδη ἐγγὺς αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δὲ Ἑλλάδος Λακε-
 20 δαιμόνιοι προεστήκασιν· ἱκανοὶ δὲ εἰσι, καὶ εἷς ἕκαστος
 Λακεδαιμονίων, ἐν ταῖς πόλεσιν ὅ,τι βούλονται, διαπράτ-
 τεσθαι. εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαντίου ἀπο- 13
 κλείσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἀρμοσταῖς παραγγελεῖ εἰς
 τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονί-
 25 οῖς καὶ ἀνόμους ὄντας, ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύ-
 αρχον οὗτος ὁ λόγος περὶ ἡμῶν ἤξει, χαλεπὸν ἔσται καὶ
 μένειν καὶ ἀποπλεῖν· καὶ γὰρ ἐν τῇ γῆ ἄρχουσι Λακε-
 δαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὐκ οὐκ δεῖ 14
 οὔτε ἐνὸς ἀνδρὸς ἕνεκα οὔτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους
 30 τῆς Ἑλλάδος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅ,τι ἂν κελεύωσι·
 καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἡμῶν, ὅθεν ἐσμέν, πείθονται αὐτοῖς.

- 15 ἐγὼ μὲν οὖν (καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλέανδρον, ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα), ἐγὼ μὲν οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμέ τι τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω ἑμαυτοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης 5
- 16 ἄξιός εἶναι, καὶ ὑφέξω τὴν δίκην. φημὶ δὲ καί, εἴ τινα ἄλλον αἰτιᾶται, χρῆναι ἑαυτὸν παρασχεῖν Κλεάνδρῳ κρῖναι· οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν, εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ 10 ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἀντὶ [δὲ] τούτων οὐδ' ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.
- 17 Μετὰ ταῦτα ἀναστὰς εἶπεν Ἀγασίας· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὁμνυμι θεοῦς καὶ θεᾶς ἢ μὴν μήτε με Ξενοφῶντα 15 κελεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα μήτε ἄλλον ὑμῶν μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξιππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶναι· καὶ ἀφειλόμην, ὁμολογῶ.
- 18 καὶ ὑμεῖς μὲν μὴ ἐκδῶτέ με· ἐγὼ δὲ ἑμαυτόν, ὥσπερ 20 Ξενοφῶν λέγει, παρασχῆσω κρῖναντι Κλεάνδρῳ ὅ,τι ἂν βούληται, ποιῆσαι· τούτου ἕνεκα μήτε πολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις, σῶζεσθέ τε ἀσφαλῶς, ὅποι θέλει ἕκαστος. συμπέμψατε μέντοι μοι ὑμῶν αὐτῶν ἐλόμενοι πρὸς Κλέανδρον, ὅτινες, ἂν τι ἐγὼ παραλίπω, καὶ λέ- 25
- 19 ξουσιν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πράξουσιν. ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ, οὐστίνας βούλοιτο, προσελόμενον ἰέναι. ὁ δὲ προσεῖλετο τοὺς στρατηγούς. μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλέανδρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ ἀφαι- 30
- 20 ρεθεῖς ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου. καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί· 30 Ἐπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σέ, ὦ Κλέανδρε, καὶ

κελεύουσί σε, εἴτε πάντας αἰτιᾶ, κρίναντα σὲ αὐτὸν
 χρῆσθαι ὅ,τι ἂν βούλη, εἴτε ἓνα τινὰ ἢ δύο καὶ πλεί-
 ους αἰτιᾶ, τούτους ἀξιοῦσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοὺς εἰς
 κρίσιν. εἴτε οὖν ἡμῶν τινὰ αἰτιᾶ, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς·
 5 εἴτε καὶ ἄλλον τινὰ, φράσον· οὐδεὶς γὰρ σοι ἀπέσται,
 ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθελήσῃ πείθεσθαι. μετὰ ταῦτα παρελ- 21
 θὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγὼ εἶμι, ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφε-
 λόμενος Δέξιππου ἄγοντος τοῦτον τὸν ἄνδρα καὶ παί-
 ειν κελεύσας Δέξιππον. τοῦτον μὲν γὰρ οἶδα ἄνδρα 22
 10 ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ οἶδα αἰρεθέντα ὑπὸ τῆς
 στρατιᾶς ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου, ἧς ἠτησάμεθα παρὰ
 Τραπεζουντίων, ἐφ' ὧτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σωζοίμεθα,
 καὶ ἀποδράντα Δέξιππον καὶ προδόντα τοὺς στρατιώ-
 τας, μεθ' ὧν ἐσώθη. καὶ τοὺς τε Τραπεζουντίους ἀπεστε- 23
 15 ρήκαμεν τὴν πεντηκόντορον καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι
 διὰ τοῦτον, αὐτοὶ τε τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν πάντες.
 ἤκουε γὰρ, ὥσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἶη πεζῇ ἀπιόντας
 τοὺς ποταμούςς τε διαβῆναι καὶ σωθῆναι εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα. τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντα ἀφειλόμην. εἰ δὲ σὺ ἦγες 24
 20 ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ σοῦ, καὶ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν ἀπο-
 δράντων, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων ἐποίησα. νόμιζε δ',
 ἔὰν ἐμὲ νῦν ἀποκτείνῃς, δι' ἄνδρα δειλὸν τε καὶ πονηρὸν
 ἄνδρα ἀγαθὸν ἀποκτενῶν.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ὅτι Δέξιππον μὲν 25
 25 οὐκ ἐπαινοίη, εἰ ταῦτα πεπονηκῶς εἶη· οὐ μέντοι ἔφη
 νομίζειν, οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος, βία χρῆναι
 πάσχειν αὐτόν, ἀλλὰ κριθέντα, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς νῦν
 ἀξιοῦτε, τῆς δίκης λαχεῖν. νῦν μὲν οὖν ἄπιτε καταλι- 26
 πόντες τόνδε τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελεύσω, πάρεστε
 30 πρὸς τὴν κρίσιν. αἰτιῶμαι δὲ οὔτε τὴν στρατιὰν οὔτε
 ἄλλον οὐδένα ἔτι, ἐπεὶ γε οὗτος αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελέ-

- 27 σθαι τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἀφαιρεθεὶς εἶπεν· Ἐγώ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἶει με ἀδικοῦντά τι ἄγεσθαι, οὔτε ἔπαιον οὐδένα οὔτε ἔβαλλον, ἀλλ' εἶπον, ὅτι δημόσια εἶη τὰ πρόβατα· ἦν γὰρ τῶν στρατιωτῶν δόγμα, εἴ τις, ὅποτε ἡ στρατιὰ
- 28 ἐξίοι, ἰδία λήζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ ληφθέντα. ταῦτα 5 εἶπα. καὶ ἐκ τούτου με λαβὼν οὗτος ἦγεν, ἵνα μὴ φθέγγοιτο μηδεὶς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν τὸ μέρος διασώσειε τοῖς λησταῖς παρὰ τὴν ῥήτραν τὰ χρήματα. πρὸς ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν· Ἐπεὶ τοίνυν τορὸς εἶ, κατάμενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βουλευσώμεθα. 10
- 29 Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέανδρον ἠρίστων· τὴν δὲ στρατιὰν συνήγαγε Ξενοφῶν καὶ συνεβούλευσε πέμψαι ἄνδρας πρὸς Κλέανδρον παραιτησομένους περὶ τῶν
- 30 ἀνδρῶν. ἐκ τούτου ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας στρατηγούς καὶ λοχαγούς καὶ Δρακόντιον τὸν Σπαρτιάτην καὶ τῶν 15 ἄλλων, οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι, δεῖσθαι Κλεάνδρου
- 31 κατὰ πάντα τρόπον ἀφεῖναι τὸν ἄνδρα. ἐλθὼν οὖν ὁ Ξενοφῶν λέγει· Ἔχεις μὲν, ὦ Κλέανδρε, τοὺς ἄνδρας, καὶ ἡ στρατιὰ σοι ἐφεῖτο, ὅ,τι ἐβούλου, ποιῆσαι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ αὐτῶν ἀπάντων. νῦν δέ σε αἰτοῦνται 20 καὶ δέονται δοῦναι σφίσι τὸν ἄνδρα καὶ μὴ κατακαίνειν· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ περὶ τὴν στρατιὰν
- 32 ἐμοχθησάτην. ταῦτα δὲ σοῦ τυχόντες ὑπισχνουνταί σοι ἀντὶ τούτων, ἦν βούλη ἠγεῖσθαι αὐτῶν καὶ ἦν οἱ θεοὶ ἴλεω ὦσιν, ἐπιδείξειν σοι, καὶ ὡς κόσμιοί εἰσι, καὶ ὡς 25 ἱκανοὶ τῷ ἄρχοντι πειθόμενοι τοὺς πολεμίους σὺν τοῖς
- 33 θεοῖς μὴ φοβεῖσθαι. δέονται δέ σου καὶ τοῦτο, παραγενόμενον καὶ ἄρξαντα ἑαυτῶν πείραν λαβεῖν καὶ Δεξίππου καὶ σφῶν τῶν ἄλλων, οἷος ἕκαστός ἐστι, καὶ τὴν
- 34 ἀξίαν ἐκάστοις νεῖμαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος· 30 Ἄλλὰ ναὶ μὰ τὸ σιῶ, ἔφη, ταχύ τοι ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι.

καὶ τὼ τε ἄνδρες ὑμῖν δίδωμι καὶ αὐτὸς παρέσομαι· καὶ ἦν οἱ θεοὶ παραδιδῶσιν [τι], ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. καὶ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσίν, ἢ οὓς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον, ὡς τὸ στράτευμα ἀφίστατε ἀπὸ Λακε-
5 δαιμονίων.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ἀπῆλθον, ἔχοντες τὼ 35 ἄνδρες· Κλέανδρος δὲ ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς καὶ ξενίαν συνεβάλοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελλόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας,
10 καὶ μᾶλλον ἔτι ἐπεθύμει ἡγεμῶν γενέσθαι αὐτῶν. ἐπεὶ 36 μέντοι θυομένῳ αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά, συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν οὐ τελέθει τὰ ἱερά ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα· ὑμῖν μὲν γάρ, ὡς ἔοικε, δέδοται
15 ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἤκητε, δεξόμεθα, ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα.

Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ τὰ 37 δημόσια πρόβατα· ὁ δὲ δεξάμενος πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε.
20 καὶ οὗτος μὲν ἀπέπλει. οἱ δὲ στρατιῶται διαθέμενοι τὸν σῖτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τᾶλλα, ἃ εἰλήφεσαν, ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν. ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐν- 38 ἔτυχον πορευόμενοι τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ὥστε ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν ἐλθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς τοῦμπαλιν ὑποστρέψαν-
25 τας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν τῆς Καλχηδονίας, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ λαφυροπωλοῦντες.

VII

- 1 [Ἔσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἐπρα-
ξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κύρος
ἔτελεύτησεν, ἐν τῇ πορείᾳ, μέχρι εἰς τὸν Πόντον ἀφί-
κοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου περὶ ἑξιοῦντες καὶ ἐκ- 5
πλέοντες ἐποίουν, μέχρι ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν
Χρυσόπολει τῆς Ἀσίας, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδή-
2 λωται.] ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος φοβούμενος τὸ στρα-
τευμα, μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν στρατεύηται, πέμψας
πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον (ὃ δ' ἔτυχεν ἐν Βυζαν- 10
τίῳ ὄν), εἰδοὶ διαβιβάσαι τὸ στρατευμα ἐκ τῆς Ἀσίας,
3 καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιῆσειν αὐτῷ, ὅσα δέοιτο. καὶ ὁ
Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς
[τῶν στρατιωτῶν] εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ δια-
4 βαῖεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις. οἱ μὲν δὴ 15
ἄλλοι ἔφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγελεῖν, Ξενοφῶν δὲ
εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαλλάξοιτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ
βούλοιο ἀποπλεῖν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν
συνδιαβάντα ἔπειτα οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. ἔφη οὖν
ταῦτα ποιῆσειν. 20
- 5 Σεύθης δὲ ὁ Θραξ πέμπει Μηδοσάδην καὶ κελεύει
Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως διαβῆ τὸ στρα-
τευμα, καὶ ἔφη, αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι ὅτι οὐ
6 μεταμελήσει. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλὰ τὸ μὲν στρατευμα δια-
βήσεται· τούτου ἕνεκα μηδὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ μήτε 25
ἄλλῳ μηδενί· ἐπειδὴν δὲ διαβῆ, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι,
πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπικαιρίους ὄντας προσ-
φερέσθω, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῆ [ἀσφαλές].
- 7 Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς τὸ Βυζάντιον οἱ
στρατιῶται. καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος, 30

ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη τοὺς στρα-
 τιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψων τε ἅμα καὶ ἀριθμὸν
 ποιήσων. ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον
 ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς
 5 συνεσκευάζοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἀρμοστῇ 8
 ξένος γεγεννημένος προσελθὼν ἠσπάζετο αὐτὸν ὡς ἀπο-
 πλευσοῦμενος ἤδη. ὁ δὲ αὐτῷ λέγει· Μὴ ποιήσης ταῦτα·
 εἰ δὲ μή, ἔφη, αἰτίαν ἔξεις, ἐπεὶ καὶ νῦν τινες ἤδη σὲ
 αἰτιῶνται, ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα. ὁ δ' εἶπεν· 9
 10 Ἄλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμὶ τούτου, οἱ δὲ στρατιῶ-
 ται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι διὰ τοῦτο ἀθυμοῦσι πρὸς
 τὴν ἔξοδον. Ἄλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγὼ σοι συμβουλεύω ἐξ- 10
 ελθεῖν μὲν ὡς πορευσόμενον, ἐπειδὰν δ' ἔξω γένηται τὸ
 στράτευμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι. Ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ
 15 Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον διαπραξόμεθα. οὕτως
 ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα. ὁ δὲ ἐκέλευεν οὕτω ποιεῖν καὶ 11
 ἐξιέναι τὴν ταχίστην συσκευασαμένους, καὶ προσανει-
 πεῖν, ὅς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν,
 ὅτι αὐτὸς αὐτὸν αἰτιάσεται. ἐντεῦθεν ἐξῆσαν οἱ τε στρα- 12
 20 τηγοὶ πρῶτοι καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἄρδην πάντες πλὴν
 ὀλίγων ἔξω ἦσαν, καὶ Ἐτεόνικος εἰστήκει παρὰ τὰς
 πύλας, ὡς, ὅποτε ἔξω γένοιτο πάντες, συγκλείσων τὰς
 πύλας καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβαλῶν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος συγκα- 13
 λέσας τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς λοχαγούς ἔλεγε· Τὰ
 25 μὲν ἐπιτήδεια, ἔφη, λαμβάνετε ἐκ τῶν Θρακίων κωμῶν·
 εἰσὶ δὲ αὐτόθι πολλαὶ κριθαὶ καὶ πυροὶ καὶ τᾶλλα τὰ ἐπι-
 τήδεια· λαβόντες δὲ πορεύεσθε εἰς Χερρόνησον, ἐκεῖ δὲ
 Κυνίσκος ὑμῖν μισθοδοτήσεται. ἐπακούσαντες δὲ τινες τῶν 14
 στρατιωτῶν ταῦτα, ἢ καὶ τῶν λοχαγῶν τις διαγγέλλει
 30 εἰς τὸ στράτευμα. καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ
 τοῦ Σεύθου, πότερα πολέμιος εἶη ἢ φίλος, καὶ πότερα

διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους δέοι πορεύεσθαι ἢ κυκλω διὰ μέσης
 15 τῆς Θράκης. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα διελέγοντο, οἱ στρα-
 τιῶται ἀναρπάσαντες τὰ ὄπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς
 πύλας, ὡς πάλιν εἰς τὸ τεῖχος εἰσιόντες. ὁ δὲ Ἐτεόνι-
 κος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ὡς εἶδον προσθέοντας τοὺς ὀπλίτας, 5
 συγκλείουσι τὰς πύλας καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσιν.
 16 οἱ δὲ στρατιῶται ἔκοπτον τὰς πύλας καὶ ἔλεγον, ὅτι
 ἀδικώτατα πάσχοιεν ἐκβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους·
 κατασχίσειν τε τὰς πύλας ἔφασαν, εἰ μὴ ἐκόντες ἀνοίξου-
 17 σιν. ἄλλοι δὲ ἔθρον ἐπὶ θάλατταν καὶ παρὰ τὴν χηλὴν 10
 τοῦ τεύχους ὑπερβαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλοι δέ, οἱ
 ἐτύγγανον ἔνδον ὄντες τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὁρῶσι τὰ
 ἐπὶ ταῖς πύλαις πράγματα, διακόψαντες ταῖς ἀξίνας τὰ
 κλεῖθρα ἀναπεταννύασι τὰς πύλας, οἱ δ' εἰσπίπτουσιν.
 18 Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ὡς εἶδε τὰ γιγνόμενα, δείσας, μὴ ἐφ' 15
 ἀρπαγὴν τράποιτο τὸ στράτευμα καὶ ἀνήκεστα κακὰ
 γένοιτο τῇ πόλει καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἔθει
 19 καὶ συνεισπίπτει εἴσω τῶν πυλῶν σὺν τῷ ὄχλῳ. οἱ δὲ
 Βυζάντιοι, ὡς εἶδον τὸ στράτευμα βίᾳ εἰσπίπτον, φεύ-
 γουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ οἴκαδε, 20
 ὅσοι δὲ ἔνδον ἐτύγγανον ὄντες, ἔξω, οἱ δὲ καθεῖλκον τὰς
 τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς τριήρεσι σώζοιντο, πάντες δὲ ὤοντο
 20 ἀπολωλέναι ὡς ἐαλωκυίας τῆς πόλεως. ὁ δὲ Ἐτεόνικος
 εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει. ὁ δὲ Ἀναξίβιος καταδραμὼν
 ἐπὶ θάλατταν ἐν ἀλιευτικῷ πλοίῳ περιέπλει εἰς τὴν 25
 ἀκρόπολιν, καὶ εὐθὺς μεταπέμπεται ἐκ Καλχηδόνης
 φρουρούς· οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν τῇ ἀκρο-
 21 πόλει σχεῖν τοὺς ἄνδρας. οἱ δὲ στρατιῶται ὡς εἶδον
 Ξενοφῶντα, προσπίπτουσιν πολλοὶ αὐτῷ καὶ λέγουσι·
 Νῦν σοι ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. ἔχεις πόλιν, 30
 ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσοῦτους.

νῦν ἄν, εἰ βούλοιο, σύ τε ἡμᾶς ὀνήσαιο καὶ ἡμεῖς σὲ μέ-
 γαν ποιήσαιμεν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἄλλ' εὖ τε λέγετε καὶ 22
 ποιήσω ταῦτα· εἰ δὲ τούτων ἐπιθυμεῖτε, θέσθε τὰ ὄπλα
 ἐν τάξει ὡς τάχιστα· βουλόμενος αὐτοὺς κατηρεμίσαι·
 5 καὶ αὐτός τε παρηγγύα ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευε
 παρεγγυᾶν [καὶ] τίθεσθαι τὰ ὄπλα. οἱ δὲ αὐτοὶ ὑφ' 23
 ἑαυτῶν ταπτόμενοι οἷ τε ὀπλίται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς
 ὀκτῶ ἐγένοντο καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπὶ τὸ κέρας ἐκάτερον
 παρεδεδραμήκεσαν. τὸ δὲ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτά- 24
 10 ξασθαί ἐστι, τὸ Θράκιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ
 πεδινόν. ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὄπλα καὶ κατηρεμίσθησαν,
 συγκαλεῖ ὁ Ξενοφῶν τὴν στρατιάν καὶ λέγει τάδε. Ὅτι 25
 μὲν ὀργίζεσθε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νομίζετε δεινὰ
 πάσχειν ἐξαπατώμενοι, οὐ θαυμάζω. ἦν δὲ τῷ θυμῷ χα-
 15 ριζώμεθα καὶ Λακεδαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς
 ἐξαπάτης τιμωρησώμεθα καὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν
 διαρπάσωμεν, ἐνθυμήθητε, ἃ ἔσται ἐντεῦθεν. πολέμιοι 26
 μὲν ἐσόμεθα ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις τε καὶ τοῖς
 συμμάχοις. οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ
 20 πάρεστιν, ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γε-
 γεννημένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθομεν εἰς τὸν πόλε- 27
 μον τὸν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους
 ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ, τὰς δ' ἐν τοῖς
 νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακοσίων, ὑπαρχόντων δὲ πολ-
 25 λῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ προσόδου οὔσης κατ'
 ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδήμων καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας οὐ
 μείον χιλίων ταλάντων· ἄρχοντες δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν
 καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ πολλὰς ἔχοντες πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώ-
 πῃ ἄλλας τε πολλὰς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου
 30 νῦν ἐσμεν, ἔχοντες, κατεπολεμήθημεν οὕτως, ὡς πάντες
 ὑμεῖς ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν, Λακε- 28

- δαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμάχων ὑπαρχόντων,
 Ἀθηναίων δὲ καί, ὅσοι ἐκείνοις τότε ἦσαν σύμμαχοι,
 πάντων προσγεγεννημένων, Τισσαφέρου δὲ καὶ τῶν ἐπὶ
 θαλάττῃ ἄλλων βαρβάρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων,
 πολεμιωτάτου δὲ αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἤλθομεν 5
 ἀφαιρησόμενοί τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυ-
 ναίμεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὕτως
 29 ἄφρων, ὅστις οἶεται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι; μὴ πρὸς
 θεῶν μαινόμεθα μηδ' αἰσχροῦς ἀπολώμεθα πολέμιοι
 ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις 10
 τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς πόλεσιν εἰσι πάντες ταῖς
 ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις, καὶ δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν
 πόλιν οὐδεμίαν ἠθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρα-
 τοῦντες, Ἑλληνίδα δέ, εἰς ἣν πρώτην ἤλθομεν, πόλιν,
 30 ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὐχομαι, πρὶν 15
 ταῦτα ἐπιθεῖν ὑφ' ὑμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ
 [τῆς] γῆς ὄργυας γενέσθαι. καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλεύω
 Ἑλληνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθο-
 μένους πειρᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. εἰ δὲ μὴ
 δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γοῦν Ἑλλάδος 20
 31 μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμπσαντας Ἀναξιβίῳ
 εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρεληλύθαμεν
 εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνώμεθα παρ' ὑμῶν ἀγαθόν
 τι εὐρίσκεισθαι, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ δηλώσοντες, ὅτι οὐκ ἐξ-
 απατώμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα. 25
- 32 Ταῦτα ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τε Ἡλείον
 ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον
 Ἀχαιοῖν. οἱ μὲν ταῦτα ᾤοντο ἐροῦντες.
- 33 Ἐτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέρχεται
 Κοιρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περι- 30
 ἥει, ἀλλὰ στρατηγιῶν καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἦ

πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν
 ἔλεγεν, ὅτι ἕτοιμος εἶη ἠγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα
 καλούμενον τῆς Θράκης, ἔνθα πολλὰ καὶ ἀγαθὰ λήψοιντο·
 ἔστε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ
 5 σῖτα καὶ ποτά. ἀκούουσι ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ 34
 τὰ παρὰ Ἀναξιβίου ἅμα ἀπαγγελλόμενα (ἀπεκρίνατο γάρ,
 ὅτι πειθομένοις αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τε
 οἴκοι τέλεσι ταῦτα ἀπαγγελεῖ καὶ αὐτὸς βουλευσοίτο
 περὶ αὐτῶν ὅ,τι δύναιτο ἀγαθόν) ἐκ τούτου οἱ στρατιῶ- 35
 10 ται τὸν τε Κοιρατάδαν δέχονται στρατηγὸν καὶ ἔξω
 τοῦ τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ Κοιρατάδας συντίθεται αὐτοῖς
 εἰς τὴν ὑστεραίαν παρέσεσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἔχων
 καὶ ἱερεῖα καὶ μάντιν καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ.
 ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἐκλείσε τε τὰς πύλας καὶ 36
 15 ἐκήρυξεν, ὅστις ἂν ἀλῶ ἔνδον ὦν τῶν στρατιωτῶν, ὅτι
 πεπράσεται. τῇ δ' ὑστεραία Κοιρατάδας μὲν ἔχων τὰ 37
 ἱερεῖα καὶ τὸν μάντιν ἦκε καὶ ἄλφιστα φέροντες εἶποντο
 αὐτῶ εἴκοσιν ἄνδρες καὶ οἶνον ἄλλοι εἴκοσι καὶ ἔλαῶν
 τρεῖς καὶ σκοροδῶν ἀνήρ, ὅσον ἐδύνατο μέγιστον, φορτίον
 20 καὶ ἄλλος κρομμύων. ταῦτα δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δά-
 σμευσιν ἐθύετο. Ξενοφῶν δὲ μεταπεμπόμενος Κλέαν- 38
 δρον ἐκέλευεν οἱ διαπραῖξαι, ὅπως εἰς τὸ τεῖχος εἰσέλθοι
 καὶ ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντιου. ἐλθὼν δ' ὁ Κλέανδρος, 39
 Μάλα μόλις, ἔφη, διαπραξάμενος ἦκω (λέγειν γὰρ
 25 Ἀναξίβιον, ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἶη τοὺς μὲν στρατιώτας
 πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δὲ ἔνδον· τοὺς
 Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι πρὸς ἀλλή-
 λους)· ὁμως δὲ εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευεν, εἰ μέλλοις σὺν
 αὐτῶ ἐκπλεῖν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν ἀσπασάμενος τοὺς 40
 30 στρατιώτας εἴσω τοῦ τείχους ἀπήει σὺν Κλεάνδρῳ. ὁ δὲ
 Κοιρατάδας τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐκαλλιέρει οὐδὲ

- διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις· τῇ δ' ὕστεραία
 τὰ μὲν ἱερεῖα εἰστήκει παρὰ τὸν βωμὸν καὶ Κοιρατάδας
 ἔστεφανωμένος ὡς θύσων· προσελθὼν δὲ Τιμασίων
 ὁ Δαρδανεὺς καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρ-
 χομένιος ἔλεγον Κοιρατάδα μὴ θύειν, ὡς οὐχ ἡγησό- 5
 41 μενον τῇ στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει
 διαμετρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ, ὥστε ἡμέρας
 σῖτον ἐκάστῳ γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ
 ἱερεῖα ἀπήει, καὶ τὴν στρατηγίαν ἀπειπῶν.
- 2 Νέων δὲ ὁ Ἀσιναῖος καὶ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιὸς καὶ 10
 Φιλήσιος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς καὶ Τι-
 μασίων ὁ Δαρδανεὺς ἐπέμενον ἐπὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ
 εἰς κώμας τῶν Θρακῶν προελθόντες τὰς κατὰ Βυζάν-
 2 τιον ἔστρατοπεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔστασίαζον,
 Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι 15
 ἄγειν (ἔπειθε γὰρ αὐτούς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ
 δὲ γυναῖκα), Νέων δὲ εἰς Χερρόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ
 Λακεδαιμονίοις γένοιτο, παντὸς ἂν προεστάναι τοῦ
 στρατεύματος· Τιμασίων δὲ προουθυμεῖτο πέραν εἰς τὴν
 3 Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ 20
 οἱ στρατιῶται ταῦτα ἐβούλοντο. διατριβομένου δὲ τοῦ
 χρόνου πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν τὰ ὄπλα ἀπο-
 διδόμενοι κατὰ τοὺς χώρους ἀπέπλεον, ὡς ἐδύναντο, οἱ
 δὲ καὶ [διδόντες τὰ ὄπλα κατὰ τοὺς χώρους] εἰς τὰς
 4 πόλεις κατεμείγνυντο. Ἀναξίβιος δ' ἔχαιρε ταῦτα ἀκού- 25
 ων, διαφθειρόμενον τὸ στρατεύμα· τούτων γὰρ γιγνο-
 μένων ᾤετο μάλιστα χαρίζεσθαι Φαρναβάζῳ.
- 5 Ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξιβίῳ ἐκ Βυζαντίου συναντᾷ Ἀρί-
 σταρχος ἐν Κυζίκῳ διάδοχος Κλεάνδρῳ, Βυζαντίου δὲ
 ἀρμοστής· ἐλέγετο δέ, ὅτι καὶ ναύαρχος διάδοχος Πῶλος 30
 6 ὅσον οὐ παρείη ἤδη εἰς Ἑλλάσποντον. καὶ ὁ Ἀναξίβιος

τῷ μὲν Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει, ὅπόσους ἂν εὖρη ἐν Βυ-
 ζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπολελειμμένους ἀπο-
 δόσθαι· ὁ δὲ Κλέανδρος οὐδένα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν οἰκτίρων καὶ ἀναγκάζων
 οἰκία δέχεσθαι· Ἀρίσταρχος δ', ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ
 ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέδοτο. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύ- 7
 σας εἰς Πάριον πέμπει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ
 συγκείμενα. ὁ δ', ἐπεὶ ἤσθητο Ἀρίσταρχόν τε ἤκοντα εἰς
 Βυζάντιον ἀρμοστήν καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα,
 10 Ἀναξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράτ-
 τετο τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος, ἅπερ καὶ
 πρὸς Ἀναξίβιον.

Ἐκ τούτου ὁ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα κε- 8
 λεύει πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στρατεύ-
 15 μα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τε αὐτὸ καὶ συναθροίζειν
 τῶν διεσπαρμένων, ὡς ἂν πλείστους δύνηται, καὶ παρ-
 αγαγόντα εἰς τὴν Πέρινθον διαβιβάζειν εἰς τὴν Ἀσίαν ὅτι
 τάχιστα· καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόντορον καὶ ἐπιστολὴν
 καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύσοντα τοὺς Περινθίους ὡς
 20 τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στρα-
 τευμα. καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ 9
 τὸ στρατεύμα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐδέξαντο ἠδέως καὶ
 εὐθὺς εἶποντο ἄσμενοι ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θράκης
 εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἤκοντα πάλιν πέμψας πρὸς 10
 αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην ἐδεῖτο τὴν στρατιὰν
 ἄγειν πρὸς ἑαυτόν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ, ὅτι ᾧτε λέγων
 πείσειν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν οἶόν τε εἶη τούτων
 γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤχετο. οἱ δὲ Ἑλ- 11
 30 ληνες ἐπεὶ ἀφίκοντο εἰς Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσπάσας
 ἑστρατοπεδεύσατο χωρὶς ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώ-

πους· τὸ δ' ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τεῖχος τὸ Περινθίων ἦν.

- 12 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὅπως ὅτι τάχιστα διαβαῖεν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικόμενος Ἀρίσταρχος <ὁ> ἐκ Βυζαντίου ἄρμοστής, ἔχων δύο τριή- 5
 ρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου τοῖς τε ναυκλή-
 13 στρατιώταις εἶπε μὴ περαιοῦσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐνθάδε. πάλιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν· 10
 Ἀναξίβιος μὲν τοίνυν οὐκέτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῆδε ἄρμοστής· εἰ δέ τινα ὑμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ,
 14 καταδύσω. ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο εἰς τὸ τεῖχος. τῇ δ' ὕστε-
 ραία μεταπέμπεται τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τοῦ στρατεύματος. ἤδη δὲ ὄντων πρὸς τῷ τείχει ἔξαγγέλλει 15
 τις τῷ Ξενοφῶντι, ὅτι εἰ εἴσεισι, συλληφθήσεται καὶ ἡ αὐτοῦ τι πείσεται ἢ καὶ Φαρναβάζῳ παραδοθήσεται. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα τοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δὲ εἶπεν,
 15 ὅτι θῦσαί τι βούλοιο. καὶ ἀπελθὼν ἐθύετο, εἰ παρεῖεν αὐτῷ οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν τὸ στρά- 20
 τευμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς ὄν τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος, οὔτ' ἐπὶ Χερρόνησον ἐλθὼν κατακλεισθῆναι ἐβούλετο καὶ τὸ στράτευμα ἐν πολλῇ σπάνει πάντων γενέσθαι, ἐνθα πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖ ἄρμοστῇ, τῶν δὲ ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἔξειν 25
 τὸ στράτευμα.
- 16 Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτ' εἶχεν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ [οἱ] λοχαγοὶ ἤκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύοι, τῆς δειλῆς δὲ ἦκειν·
- 17 ἐνθα καὶ δήλη μᾶλλον ἐδόκει ἢ ἐπιβουλή. ὁ οὖν Ξενο- 30
 φῶν, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερά γενέσθαι καὶ αὐτῷ καὶ τῷ

στρατεύματι ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἵεναι, παραλαβὼν Πολυκράτη τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἑκάστου ἄνδρα πλὴν παρὰ Νέωνος, ᾧ ἕκαστος ἐπίστευεν, ᾧχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸ Σεύθου στρατεύμα 5 ἐξήκοντα στάδια. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυγ- 18 χάνει πυροῖς ἐρήμοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾧχετο μετακεχωρηκέναι πρὸς τὸν Σεύθην· ἐπεὶ δὲ θορύβου τε ἤσθητο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην, κατέμαθεν, ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πυρὰ κεκαυμένα εἶη τῷ Σεύθῃ πρὸ 10 τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὄρῳντο ἐν τῷ σκότει ὄντες, μήτε ὀπόσοι μήτε ὄπου εἶεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν· ἐπεὶ δὲ ἤσθητο, προπέμπει τὸν ἐρμηνέα, ὃν ἐτύγ- 19 χανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν πάρεστι βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. οἱ δὲ ἤρροντο εἰ ὁ 15 Ἀθηναῖος ὁ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος. ἐπειδὴ δὲ ἔφη οὗτος 20 εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον· καὶ ὀλίγον ὕστερον παρήσαν πελτασταὶ ὅσον διακόσιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἤγον πρὸς Σεύθην. ὁ δ' ἦν ἐν 21 20 τύρσει μάλα φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλῳ ἐγκεχαλινωμένοι· διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις ἐφυλάττετο. ἐλέγετο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τούτου 22 πρόγονος, ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων στρατεύμα ὑπὸ 25 τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι· ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοί, πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώτατοι.

Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν Ξενοφῶντα 23 ἔχοντα δύο, οὓς βούλοιο. ἐπειδὴ δ' ἔνδον ἦσαν, ἤσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους καὶ κατὰ τὸν Θράκιον νόμον 30 κέρατα οἴνου προύπινον· παρῆν δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ

- 24 Σεύθη, ὅσπερ ἐπρέσβευεν αὐτῷ πάντοσε. ἔπειτα δὲ
Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν· Ἐπεμψας πρὸς ἐμέ, ὦ Σεύθη,
εἰς Καλχηδόνα πρῶτον Μηδοσάδην τουτονί, δεόμενός μου
συμπροθυμηθῆναι διαβῆναι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας,
καὶ ὑπισχνούμενός μοι, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὖ ποιήσῃν, 5
- 25 ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὗτος. ταῦτα εἰπὼν ἐπήρτετο τὸν
Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶπεν. ὁ δ' ἔφη. Αὐθις
ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ τὸ
στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ ἄγοιμι τὸ στρά-
τευμα πρὸς σέ, τᾶλλα τέ σε φίλω μοι χρήσεσθαι καὶ 10
ἀδελφῶ καὶ τὰ ἐπὶ θαλάττῃ μοι χωρία, ὧν σὺ κρατεῖς,
26 ἔσεσθαι παρὰ σοῦ. ἐπὶ τούτοις πάλιν ἤρτετο τὸν Μηδο-
σάδην, εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα. Ἴθι νυν,
ἔφη, ἀφήγησαι τούτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Καλχηδόνι
27 πρῶτον. Ἀπεκρίνω, ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς 15
Βυζάντιον καὶ οὐδὲν τούτου ἔνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ
οὔτε ἄλλῳ· αὐτὸς δέ, ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφησθα· καὶ
28 ἐγένετο οὕτως, ὡσπερ σὺ ἔλεγες. Τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη,
ὅτε κατὰ Σηλυμβρίαν ἀφίκου; Οὐκ ἔφησθα οἷόν τε εἶναι,
ἀλλ' εἰς Πέρινθον ἐλθόντας διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν. 20
- 29 Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρειμι καὶ ἐγὼ καὶ οὗτος
Φρονίσκος, εἰς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος,
εἰς τῶν λοχαγῶν, καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ
30 πιστότατος ἐκάστῳ πλὴν Νέωνος τοῦ Λακωνικοῦ. εἰ οὖν
βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν πράξιν, καὶ ἐκείνους κά- 25
λεσαι. τὰ δὲ ὄπλα σὺ ἐλθὼν εἰπέ, ὦ Πολύκρατες, ὅτι
ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν
μάχαιραν εἴσιθι.
- 31 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν, ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπι-
στήσειεν Ἀθηναίων· καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν, εἰδέναι 30
καὶ φίλους εὖνους ἔφη νομίζειν. μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ

εἰσῆλθον, οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο Σεύθην,
 ὅτι δέοιτο χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ. ὁ δὲ εἶπεν ὧδε· Μαι- 32
 σάδης ἦν μοι πατήρ, ἐκείνου δὲ ἦν ἀρχὴ Μελανδίται καὶ
 Θυνοὶ καὶ Τρανίφαι. ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ
 5 τὰ Ὀδρουσῶν πράγματα ἐνόησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατήρ
 αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει νόσῳ, ἐγὼ δ' ἐξετράφην ὀρφανὸς
 παρὰ Μηδόκῳ, τῷ νῦν βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενό- 33
 μην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀπο-
 βλέπων· καὶ ἐκαθεζόμεν ἐνδίφριος αὐτῷ ἰκέτης δοῦναί
 10 μοι, ὅπόσους δυνατὸς εἶη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόν-
 τας ἡμᾶς, εἴ τι δυναίμην, κακὸν ποιοίην καὶ ζώην μὴ
 εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὥσπερ κύων. ἐκ 34
 τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὓς
 ὑμεῖς ὄψεσθε, ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ
 15 τούτους ἔχων, ληζόμενος τὴν ἐμαντοῦ πατρῶαν χώραν.
 εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς
 ῥαδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτ' ἐστίν, ἃ ἐγὼ ὑμῶν
 δέομαι.

Τί ἂν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλθοιμεν, 35
 20 τῇ τε στρατιᾷ διδόναι καὶ τοῖς λοχαγοῖς καὶ τοῖς στρα-
 τηγοῖς; λέξον, ἵνα οὗτοι ἀπαγγείλωσιν. ὁ δ' ὑπέσχετο 36
 τῷ μὲν στρατιώτῃ κυζικηνόν, τῷ δὲ λοχαγῷ διμοιρίαν,
 τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν, καὶ γῆν, ὅπόσῃν ἂν βού-
 λωνται, καὶ ζεύγη καὶ χωρίον ἐπὶ θαλάττῃ τετειχι-
 25 σμένον. Ἐὰν δέ, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα πειρώμενοι μὴ 37
 διαπράξωμεν, ἀλλὰ τις φόβος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἦ,
 δέξει εἰς τὴν σεαυτοῦ, ἐάν τις ἀπιέναι βούληται παρὰ
 σέ; ὁ δ' εἶπε· Καὶ ἀδελφούς γε ποιήσομαι καὶ ἐνδιφρίους 38
 καὶ κοινωνοὺς ἀπάντων, ὧν ἂν δυνώμεθα κτήσασθαι.
 30 σοὶ δέ, ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω καί, εἴ τις
 σοὶ ἔστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι Θρακίῳ νόμῳ, καὶ Βισάν-

θην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἐστὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ.

- 3 Ἀκούσαντες ταῦτα καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἀπήλαννον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ στρατοπέδῳ
 2 καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμπασιν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα 5 ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν ἔασαι, τὸ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες πλὴν οἱ Νέωνος· οὗτοι δὲ ἀπειχον ὡς δέκα
 3 στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε. 10 Ἄνδρες, διαπλεῖν μὲν, ἔνθα βουλόμεθα, Ἀρίσταρχος ὅδε τριήρεις ἔχων κωλύει· ὥστε εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος δὲ αὐτὸς κελεύει εἰς Χερρόνησον βία διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσε ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι ὑμᾶς φησιν, 15 ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λήψεσθαι μισθὸν μᾶλλον, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι, ὥσπερ
 4 νυνί, ἐνδεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει· Σεύθης δὲ φησιν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον ἴητε, εὖ ποιήσειν ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες τοῦτο βου- 20
 5 λεύσεσθε ἢ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἐπανελθόντες. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδε οὔτε ἀργύριον ἔχομεν, ὥστε ἀγοράζειν, οὔτε ἄνευ ἀργυρίου ἐῷσι λαμβάνειν, τὰ ἐπιτήδεια, ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ ἥττους ἐῷσι λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰ ἐπιτήδεια ἀκούοντας, ὅ,τι τις 25 ὑμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ κράτιστον εἶναι.
 6 καὶ ὅτῳ, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπιόντες τοίνυν, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγείλη τις, ἔπεσθε τῷ ἡγουμένῳ.
 7 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἶποντο. 30 Νέων δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἄλλοι ἔπειθον ἀποτρέ-

πεσθαι· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὅσον τριάκοντα
 σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης. καὶ ὁ Ξε-
 νοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν, ὅπως ὅτι
 πλείστων ἀκουόντων εἶποι αὐτῷ, ἃ ἐδόκει συμφέρειν.
 5 ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπε Ξενοφῶν· Ἡμεῖς πορευόμεθα, 8
 ὅπου μέλλει ἔξειν τὸ στράτευμα τροφήν· ἐκεῖ δ' ἀκού-
 οντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ αἰρησόμεθα, ἃ
 ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. ἦν οὖν ἡμῖν ἠγήση, ὅπου πλείστα
 ἐστὶν ἐπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομιοῦμεν ξενίζεσθαι. καὶ ὁ 9
 10 Σεύθης εἶπεν· Ἀλλὰ οἶδα κώμας πολλὰς ἀθρόας καὶ
 πάντα ἐχούσας τὰ ἐπιτήδεια, ἀπεχούσας ἡμῶν, ὅσον δι-
 ελθόντες ἂν ἠδέως ἀριστώητε. Ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ
 Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς αὐτὰς τῆς δείλης, συν- 10
 ῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ εἶπε Σεύθης τοιάδε. Ἐγώ, ὦ
 15 ἄνδρες, δέομαι ὑμῶν στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπισ-
 χνοῦμαι ὑμῖν τοῦ μηνὸς δώσειν [τοῖς στρατιώταις]
 κυζικηνόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρατηγοῖς τὰ νομιζόμενα·
 ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον τιμήσω. σῖτα δὲ καὶ ποτά,
 ὥσπερ καὶ νῦν, ἐκ τῆς χώρας λαμβάνοντες ἔχετε· ὅποσα
 20 δ' ἂν ἀλίσκεται, ἀξιόσω αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέ-
 μενος ὑμῖν τὸν μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα 11
 καὶ ἀποδιδράσκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ
 μαστεύειν· ἂν δέ τις ἀνθίστηται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα
 χειροῦσθαι. ἐπήρετο ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δὲ ἀπὸ θα- 12
 25 λάττης ἀξιώσεις συνέπεσθαί σοι τὸ στράτευμα; ὁ δ'
 ἀπεκρίνατο· Οὐδαμῆ πλεον ἑπτὰ ἡμερῶν, μείον δὲ πολ-
 λαχῆ.

Μετὰ ταῦτα ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ ἔλε- 13
 γον πολλοὶ κατὰ ταῦτά, ὅτι παντὸς ἄξια λέγοι Σεύθης·
 30 χειμῶν γὰρ εἶη καὶ οὔτε οἴκαδε ἀποπλεῖν τῷ τοῦτο
 βουλομένῳ δυνατὸν εἶη, διαγενέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ

- οἷόν τ' εἶη, εἰ δέοι ὠνουμένους ζῆν, ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ
 διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου
 ἢ μόνους ὄντων ἀγαθῶν τοσοῦτων· εἰ δὲ μισθὸν προσ-
 14 λήψοιτο, εὖρημα ἐδόκει εἶναι. ἐπὶ τούτοις εἶπεν ὁ Ξε-
 νοφῶν· εἴ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ δὲ μή, ἐπιψηφίζέσθω 5
 ταῦτα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισε, καὶ ἔδοξε
 ταῦτα. εὐθύς δὲ Σεύθη εἶπε [ταῦτα], ὅτι συστρατεύ-
 σοιντο αὐτῷ.
- 15 Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνησαν,
 στρατηγούς δὲ καὶ λοχαγούς ἐπὶ δεῖπνον Σεύθης ἐκάλεσε, 10
 16 πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ' ἐπὶ θύραις ἦσαν ὡς ἐπὶ
 δεῖπνον παριόντες, ἦν τις Ἡρακλείδης Μαρωνίτης· οὗτος
 προσιῶν ἐνὶ ἐκάστῳ, οὔστινας ᾧετο ἔχειν τι δοῦναι
 Σεύθῃ, πρῶτον μὲν πρὸς Παριανούς τινας, οἱ παρῆσαν
 φιλίαν διαπραξόμενοι πρὸς Μήδοκον, τὸν Ὀδρουσῶν βα- 15
 σιλέα, καὶ δῶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν,
 ὅτι Μήδοκος μὲν ἄνω εἶη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης
 ὁδόν, Σεύθης δ', ἐπεὶ τὸ στράτευμα τοῦτο εἴληφεν,
 17 ἄρχων ἔσοιτο ἐπὶ θαλάττῃ. γείτων οὖν ὧν ἰκανώτατος
 ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ἦν οὖν σωφρονῆτε, 20
 τούτῳ δώσετε ὅ,τι ἄγετε· καὶ ἄμεινον ὑμῖν διακείσε-
 18 ται ἢ ἐὰν Μηδόκῳ, τῷ πρόσω οἰκοῦντι, δῶτε. τούτους
 μὲν οὕτως ἐπειθεν. αὐτίς δὲ Τιμασίῳνι τῷ Δαρδανεῖ
 προσελθὼν, ἐπεὶ ἤκουεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ
 τάπιδας βαρβαρικός, ἔλεγεν, ὅτι νομίζοιτο, ὅποτε ἐπὶ 25
 δεῖπνον καλέσαι Σεύθης, δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας.
 οὗτος δ', ἦν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἰκανὸς ἔσται σε καὶ
 οἴκαδε καταγαγεῖν καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοι-
 19 αῦτα προμνᾶτο ἐκάστῳ προσιῶν. προσελθὼν δὲ καὶ
 Ξενοφῶντι ἔλεγε· Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἰ καὶ παρὰ 30
 Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ

ἴσως ἀξιώσεις καὶ τείχη λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι
 τῶν ὑμετέρων ἔλαβον, καὶ χώραν· ἀξιον οὖν σοι καὶ
 μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην. εὖνους δέ σοι ὦν 20
 παραινῶ· εὖ οἶδα γάρ, ὅτι, ὅσῳ ἂν μείζω τούτῳ δωρήσῃ,
 5 τοσοῦτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσει. ἀκούων ταῦτα
 ὁ Ξενοφῶν ἠπόρει· οὐ γὰρ διεβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου,
 εἰ μὴ παῖδα καὶ ὄσον ἐφόδιον.

Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῶν τε Θρακῶν οἱ 21
 κράτιστοι τῶν παρόντων καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ [οἱ]
 10 λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων καί, εἴ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ
 πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένους κύκλῳ· ἔπειτα
 δὲ τρίποδες εἰσηνέχθησαν πᾶσιν, οὗτοι δ' ὄσον εἴκοσι
 κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυμῖται μεγάλοι
 προσπεπερονημένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι. μάλιστα δ' 22
 15 αἱ τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους αἰεὶ ἐτίθεντο· νόμος γὰρ
 ἦν. καὶ πρῶτος τοῦτο ἐποίει Σεύθης· ἀνελόμενος τοὺς
 παρακειμένους ἄρτους διέκλα κατὰ μικρὸν καὶ διερ-
 ρίπτει, οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὄσον
 μόνον γεύσασθαι ἐαυτῷ καταλιπῶν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ 23
 20 ταῦτα ἐποίουν, καθ' οὗς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἄρκας δέ
 τις, Ἄρυστας ὄνομα, φαγεῖν δεινός, τὸ μὲν διαρριπτεῖν
 εἶα χαίρειν, λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὄσον τριχοίνικον
 ἄρτον καὶ κρέα θέμενος ἐπὶ τὰ γόνατα ἐδείπνει. κέρατα 24
 δὲ οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες ἐδέχοντο· ὁ δ' Ἄρυστας,
 25 ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος ἦκεν, εἶπεν
 ἰδὼν τὸν Ξενοφῶντα οὐκέτι δειπνοῦντα, Ἐκείνω, ἔφη,
 δός· σχολάζει γὰρ ἤδη, ἐγὼ δὲ οὐπω. ἀκούσας Σεύθης τὴν 25
 φωνὴν ἠρώτα τὸν οἰνοχόον, τί λέγοι. ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν·
 ἑλληνίζειν γὰρ ἠπίστατο. ἐνταῦθα μὲν δὴ γέλως ἐγένετο.

30 Ἐπειδὴ δὲ προυχώρει ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ Θραξ 26
 Ἴππον ἔχων λευκόν, καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν εἶπε· Προ-

πίνω σοι, ὦ Σεύθη, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον δωροῦμαι,
 ἐφ' οὗ καὶ διώκων, ὃν ἂν ἐθέλῃς, αἰρήσεις καὶ ἀποχωρῶν
 27 οὐ μὴ δείσης τὸν πολέμιον. ἄλλος παῖδα εἰσαγαγὼν οὕτως
 ἐδωρήσατο προπίνων, καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί. καὶ
 Τιμασίων προπίνων ἐδωρήσατο φιάλην τε ἀργυρᾶν καὶ 5
 28 τάπιδα ἀξίαν δέκα μνῶν. Γνήσιππος δέ τις Ἀθηναῖος
 ἀναστὰς εἶπεν, ὅτι ἀρχαῖος εἶη νόμος κάλλιστος τοὺς μὲν
 ἔχοντας διδόναι τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς δὲ μὴ
 ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα, ἵνα καὶ γὰρ, ἔφη, ἔχω σοι δω-
 29 ρεῖσθαι καὶ τιμᾶν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο, τί ποιήσῃ· 10
 καὶ γὰρ ἐτύγγχανεν ὡς τιμώμενος ἐν τῷ πλησιαιτάτῳ δί-
 φρῳ Σεύθῃ καθήμενος. ὁ δὲ Ἡρακλείδης ἐκέλευεν αὐτῷ
 τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἤδη γὰρ
 ὑποπεπωκῶς ἐτύγγχανεν, ἀνέστη θαρραλέως δεξάμενος τὸ
 30 κέρας καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δέ σοι, ὦ Σεύθη, δίδωμι ἐμ- 15
 αὐτὸν καὶ τοὺς ἐμοὺς τούτους ἐταίρους φίλους εἶναι
 πιστούς, καὶ οὐδένα ἄκοντα, ἀλλὰ πάντας μᾶλλον ἔτι
 31 ἐμοῦ σοι βουλομένους φίλους εἶναι. καὶ νῦν πάρεισιν
 οὐδέν σε προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προιέμενοι καὶ πονεῖν
 ὑπὲρ σοῦ καὶ προκινδυνεύειν [ἐθέλοντες]· μεθ' ὧν, ἂν 20
 οἱ θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήψει πα-
 τρώαν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ, πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς
 δὲ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καλὰς κτήσῃ, οὓς οὐ λήξεσθαί
 σε δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρέσονται πρὸς σέ
 32 δῶρα. ἀναστὰς ὁ Σεύθης συνεξέπια καὶ συγκατεσκεδά- 25
 σατο μετ' αὐτοῦ τὸ κέρας. μετὰ ταῦτα εἰσηλθὼν κέρασί
 τε οἷσι σημαίνουσιν ἀυλοῦντες καὶ σάλπιγξιν ὠμοβοεί-
 33 αῖς ῥυθμούς τε καὶ οἶον μαγάδι σαλπίζοντες. καὶ αὐτὸς
 Σεύθης ἀναστὰς ἀνέκραγέ τε πολεμικὸν καὶ ἐξήλατο
 ὡσπερ βέλος φυλαττόμενος μάλα ἐλαφρῶς. εἰσησαν δὲ 30
 καὶ γελωτοποιοί.

Ὡς δ' ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ Ἕλληνες 34
 καὶ εἶπον, ὅτι ὥρα νυκτοφύλακας καθιστάναι καὶ σύν-
 θημα παραδιδόναι. καὶ Σεύθην ἐκέλευον παραγγεῖλαι,
 ὅπως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα μηδεὶς τῶν Θρακῶν
 5 εἴσεισι νυκτός· οἱ τε γὰρ πολέμοι Θραῖκες ἡμῖν καὶ
 ὑμεῖς οἱ φίλοι. ὡς δ' ἐξῆσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης οὐδέν 35
 τι μεθύοντι ἐοικώς. ἐξελθὼν δ' εἶπεν αὐτοὺς τοὺς στρα-
 τηγούς ἀποκαλέσας· Ὡ ἄνδρες, οἱ πολέμοι ἡμῶν οὐκ
 ἴσασί πω τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν· ἦν οὖν ἔλθωμεν ἐπ'
 10 αὐτούς, πρὶν φυλάξασθαι, ὥστε μὴ ληφθῆναι, ἢ παρα-
 σκευάσασθαι, ὥστε ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοιμεν καὶ
 ἀνθρώπους καὶ χρήματα. συνεπήγνον ταῦτα οἱ στρατη- 36
 γοὶ καὶ ἠγεῖσθαι ἐκέλευον. ὁ δ' εἶπε· Παρασκευασά-
 μενοι ἀναμένετε· ἐγὼ δέ, ὁπότεν καιρὸς ἦ, ἦξω παρ'
 15 ὑμᾶς, καὶ τοὺς πελταστάς καὶ ὑμᾶς ἀναλαβὼν ἠγήσομαι
 σὺν τοῖς ἵπποις. καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· Σκέψαι τοίνυν, 37
 εἴπερ νυκτὸς πορευσόμεθα, εἰ ὁ Ἑλληνικὸς νόμος κάλ-
 λιον ἔχει· μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἠγεῖται
 τοῦ στρατεύματος, ὁποῖον ἂν αἰεὶ πρὸς τὴν χώραν συμ-
 20 φέρῃ, εἴαν τε ὀπλιτικόν, εἴαν τε πελταστικόν, εἴαν τε ἵπι-
 κόν· νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησιν ἠγεῖσθαί ἐστι τὸ
 βραδύτατον· οὕτω γὰρ ἦκιστα διασπᾶται τὰ στρατεύ- 38
 ματα καὶ ἦκιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλή-
 λους· οἱ δὲ διασπασθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν
 25 ἀλλήλοις καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν.
 εἶπεν οὖν Σεύθης· Ὁρθῶς τε λέγετε καὶ ἐγὼ τῷ νόμῳ 39
 τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. καὶ ὑμῖν μὲν ἠγεμόνας δώσω
 τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτάτους τῆς χώρας, αὐτὸς
 δ' ἐφέσομαι τελευταῖος τοὺς ἵππους ἔχων· ταχὺ γὰρ
 30 πρῶτος, ἂν δέῃ, παρέσομαι. σύνθημα δ' εἶπον Ἀθη-
 ναίαν κατὰ τὴν συγγένειαν. ταῦτ' εἰπόντες ἀνεπαύοντο.

- 40 Ἦνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθης, ἔχων
 τοὺς ἱππέας τεθωρακισμένους καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν τοῖς
 ὄπλοις. καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὄπλι-
 ται ἠγοῦντο, οἱ δὲ πελτασταὶ εἶποντο, οἱ δ' ἱππεῖς
- 41 ὤπισθοφυλάκουν· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθης παρ- 5
 ἤλαυνεν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ἐπήνεσε τὸν Ἑλληνικὸν
 νόμον. πολλάκις γὰρ ἔφη νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις
 πορευόμενος ἀποσπασθῆναι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν
 πεζῶν· νῦν δ', ὥσπερ δεῖ, ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
 φαινόμεθα. ἀλλὰ ὑμεῖς μὲν περιμένετε αὐτοῦ καὶ ἀνα- 10
- 42 παύεσθε, ἐγὼ δὲ σκεψάμενός τι ἤξω. ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυνε
 δι' ὄρους ὁδὸν τινα λαβῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς χιόνα
 πολλήν, ἐσκέφατο, εἰ εἶη ἵχνη ἀνθρώπων ἢ πρόσω ἠγού-
 μενα ἢ ἐναντία. ἐπεὶ δὲ ἀτριβῆ ἑώρα τὴν ὁδόν, ἤκε ταχὺ
- 43 πάλιν καὶ ἔλεγεν· Ἄνδρες, καλῶς, ἔσται, ἦν θεὸς θέλη· 15
 τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπεσόντες. ἀλλ' ἐγὼ
 μὲν ἠγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως, ἂν τινα ἴδωμεν, μὴ
 διαφυγῶν σημήνη τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ' ἔπεσθε·
 κἂν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἔπεσθε. ὑπερβάντες
 δὲ τὰ ὄρη ἤξομεν εἰς κώμας πολλάς τε καὶ εὐδαίμονας. 20
- 44 Ἦνίκα δ' ἦν μέσον ἡμέρας, ἤδη τε ἦν ἐπὶ τοῖς ἄκροις
 καὶ κατιδῶν τὰς κώμας ἤκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὄπλι-
 τας καὶ ἔλεγεν· Ἀφήσω ἤδη καταθεῖν τοὺς μὲν ἱππέας
 εἰς τὸ πεδῖον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς κώμας. ἀλλ'
 ἔπεσθε, ὡς ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως, εἴαν τις ὑφίστηται, 25
- 45 ἀλέξησθε. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν κατέβη ἀπὸ τοῦ
 ἵππου. καὶ δς ἤρετο· Τί καταβαίνεις, ἐπεὶ σπεύδειν δεῖ;
 Οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνου δέει· οἱ δ' ὄπλιται θᾶττον
- 46 δραμοῦνται καὶ ἡδιον, εἴαν καὶ ἐγὼ πεζὸς ἠγῶμαι. μετὰ
 ταῦτα ὤχετο, καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ ἔχων ἱππέας 30
 ὡς τετταράκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγγύ-

ησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν λόχων
 εὐζώνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους ἔχων, Κλε-
 άνωρ δ' ἠγεῖτο τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, 47
 Σεύθης ἔχων ὅσον τριάκοντα ἰπέας προσελάσας εἶπε·
 5 Τάδε δὴ, ὦ Ξενοφῶν, θ. σὺ ἔλεγες· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι·
 ἀλλὰ γὰρ ἔρημοι οἱ ἰππεῖς οἷχονται μοι ἄλλος ἀλλαχῆ
 διώκων, καὶ δέδοικα, μὴ συστάντες ἄθροοι που κακόν
 τι ἐργάσωνται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κώμαις
 καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεστὰί γάρ εἰσιν ἀνθρώπων.
 10 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω, τὰ ἄκρα 48
 καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου
 παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα
 ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα μὲν ὡς χίλια, βόες
 δὲ δισχίλιοι, καὶ ἄλλα πρόβατα μυρία. τότε μὲν δὴ
 15 αὐτοῦ ἠϋλίσθησαν.

Τῇ δ' ὕστεραία κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας 4
 παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπών, ὅπως φόβον ἐν-
 θείῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷα πείσονται, ἂν μὴ πείθωνται,
 ἀπήει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπέπεμψε διατίθε- 2
 20 σθαι Ἑρακλείδην εἰς Πέρινθον, ὅπως ἂν μισθὸς
 γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρα-
 τοπεδεύσαντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδίου. οἱ δ' ἐκλιπόντες
 ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιῶν πολλὴ καὶ ψῦχος οὐ- 3
 τως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον, ἐπήγνυτο
 25 καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν Ἑλλήνων πολ-
 λῶν καὶ ῥῖνες ἀπεκαίοντο καὶ ὤτα. καὶ τότε δῆλον 4
 ἐγένετο, οὗ ἕνεκα οἱ Θραῖκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς
 κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον
 περὶ τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζει-
 30 ρὰς μέχρι τῶν ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ
 χλαμύδας. ἀφιεῖς δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς 5

τὰ ὄρη ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ
 πείσονται, ὅτι κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κώμας καὶ
 τὸν σῖτον, καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαι-
 νον καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ οἱ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ
 6 νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμας ἠϋλίζοντο. καὶ ὁ 5
 Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα τῶν ὀπλι-
 τῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπισπέσθαι. καὶ ἀνα-
 στάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν εἰς τὰς
 κώμας. καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ
 ὄρος· ὅσους δὲ κατέλαβον, κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης. 10
 7 Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύνθιος παιδευαστής, ὃς ἰδὼν
 παῖδα καλὸν ἠβάσκοντα ἄρτι πέλτην ἔχοντα μέλλοντα
 ἀποθνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντα ἰκέτευσε βοηθῆ-
 8 σαι παιδὶ καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δέεται
 μὴ ἀποκτεῖναι τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένου διηγεί- 15
 ται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο σκο-
 πῶν οὐδὲν ἄλλο ἢ, εἴ τινες εἶεν καλοί, καὶ μετὰ τούτων
 9 ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο· Ἡ καὶ ἐθέλοις ἄν,
 ὦ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀποθανεῖν; ὁ δ' ἐπανατείνας
 τὸν τράχηλον, Παῖε, ἔφη, εἰ κελεύει ὁ παῖς καὶ μέλλει 20
 10 χάριν εἰδέναί. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα, εἰ παίσειεν
 αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ' ἰκέτευε μηδέτερον
 κατακαίνειν. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἐπισθένης περιλαβὼν τὸν
 παῖδα εἶπεν· Ὁρα σοι, ὦ Σεύθη, περὶ τοῦδέ μοι δια-
 11 μάχεσθαι· οὐ γὰρ μεθήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης 25
 γελῶν ταῦτα μὲν εἶα· ἔδοξε δὲ αὐτῷ αὐτοῦ ἀυλισθῆναι,
 ἵνα μὴδ' ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέ-
 φοιντο. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβάς ἐσκήνου,
 ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος
 ἀνωτάτῳ κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὄρεινοῖς 30
 καλουμένοις Θραξὶ πλησίον κατεσκήνησαν.

Ἐκ τούτου ἡμέραι τ' οὐ πολλάι διετρίβοντο καὶ οἱ 12
 ἐκ τοῦ ὄρους Θραῖκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην
 περὶ σπονδῶν καὶ ὁμήρων διεπράττοντο. καὶ ὁ Ξενο-
 φῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς τόποις
 5 σκηνοῖεν καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμιοι· ἥδιόν τ' ἂν ἔξω
 ἀυλίζεσθαι ἔφη ἐν ἐχυροῖς χωρίοις μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς
 στεγνοῖς, ὥστε ἀπολέσθαι. ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ
 ἔδειξεν ὁμήρους παρόντας αὐτῶν. ἐδέοντο δὲ καὶ αὐτοῦ 13
 Ξενοφῶντος καταβαίνοντές τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους συμ-
 10 πρᾶξαι σφίσι τὰς σπονδάς. ὁ δ' ὠμολόγει καὶ θαρρεῖν
 ἐκέλευε καὶ ἠγγυᾶτο μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πει-
 θομένους Σεύθῃ. οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς
 ἕνεκα.

Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν 14
 15 νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. καὶ
 ἡγεμῶν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἐκάστης τῆς οἰκίας· χαλεπὸν
 γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας σκότους ὄντος ἀνευρίσκειν ἐν
 ταῖς κώμαις. καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεσταύρωντο
 μεγάλοις σταυροῖς τῶν προβάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δ' ἐγέ- 15
 20 νοντο κατὰ τὰς θύρας ἐκάστου τοῦ οἰκήματος, οἱ μὲν
 εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν
 ἔφασαν ὡς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας, οἱ δ'
 ἐνεπίμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντα ὀνομαστὶ καλοῦντες ἐξ-
 ἰόντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυ-
 25 θήσεσθαι αὐτόν. καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο 16
 πῦρ, καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα ἐν-
 δον ἦσαν ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες, καὶ
 Σιλανὸς Μακίστιος ἐτῶν [ἤδη] ὡς ὀκτωκαίδεκα σημαί-
 νει τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθύς ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ
 30 ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων. οἱ δὲ Θραῖ- 17
 κες φεύγουσιν, ὥσπερ δὴ τρόπος [ἦν] αὐτοῖς, ὅπισθεν

περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπεραλλομένων
 τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμασθέντες ἐνεχομένων
 τῶν πελτῶν τοῖς σταυροῖς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον διαμαρ-
 τόντες τῶν ἐξόδων· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς
 18 κώμης. τῶν δὲ Θυνῶν ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει 5
 τοὺς παρατρέχοντας παρ' οἰκίαν καιομένην ἠκόντιζον
 εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἰερώνυμόν τε
 [καὶ] Εὐδοέα λοχαγὸν καὶ Θεογένη Λοκρὸν λοχαγόν·
 ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς· κατεκαύθη μέντοι καὶ ἐσθῆς τινων
 19 καὶ σκεύη. Σεύθης δὲ ἤκε βοηθήσων σὺν ἑπτὰ ἰππεῦσι 10
 τοῖς πρώτοις καὶ τὸν σαλπικτὴν ἔχων τὸν Θράκιον.
 καὶ ἐπεὶ περ ἤσθετο, ὅσον περ χρόνον ἐβοήθει, τοσοῦτον
 καὶ τὸ κέρασ ἐφθέγγετο αὐτῷ· ὥστε καὶ τοῦτο φόβον
 συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ' ἦλθεν, ἐδεξιούτο
 τε καὶ ἔλεγεν, ὅτι οἷοιτο τεθνεῶτας πολλοὺς εὐρήσειν. 15
 20 Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὁμήρους τε αὐτῷ
 παραδοῦναι καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται, συστρατεύε-
 21 σθαι· εἰ δὲ μή, αὐτὸν εἶσαι. τῇ οὖν ὑστεραία παραδίδω-
 σιν ὁ Σεύθης τοὺς ὁμήρους, πρεσβυτέρους ἄνδρας ἤδη,
 τοὺς κρατίστους, ὡς ἔφασαν, τῶν ὄρεινῶν, καὶ αὐτὸς 20
 ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἤδη δὲ εἶχε καὶ τριπλασίαν
 δύναμιν ὁ Σεύθης· ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρουσῶν ἀκούοντες, ἃ
 πράττοι ὁ Σεύθης, πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι.
 22 οἱ δὲ Θυνοί, ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὀπλίτας,
 πολλοὺς δὲ πελταστάς, πολλοὺς δὲ ἰππέας, καταβάντες 25
 ἰκέτενον σπείσασθαι, καὶ πάντα ὠμολόγουν ποιήσειν καὶ
 23 τὰ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν
 Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυεν, ἃ λέγοιεν, καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπεί-
 σασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιτο τιμωρήσασθαι αὐτοὺς τῆς
 24 ἐπιθέσεως. ὁ δ' εἶπεν· Ἄλλ' ἔγωγε ἰκανὴν νομίζω καὶ 30
 νῦν δίκην ἔχειν, εἰ οὗτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἐλευθέρων.

συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὁμήρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακὸν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἔαν. οἱ μὲν οὖν ταύτη πάντες δὴ προσωμολόγουν.

Ἐπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θρακίας 5 εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον· αὕτη δ' ἦν οὐκέτι ἀρχὴ Μαισάδου, ἀλλὰ Τήρους τοῦ Ὀδρύσου [ἀρχαίου τινός]. καὶ 2 ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, οὐ γὰρ ἦν 10 πλείω, τὰ δ' ἄλλα βοεικὰ, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευε 3 λαβεῖν, τὰ δὲ ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς. Ξενοφῶν δὲ τὰδ' εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ καὶ αὐθις λαβεῖν· τούτοις δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ, οἱ σὺν ἔμοι ἠκολούθησαν, καὶ λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμ- 4 15 βάνει ἐν μὲν Τιμασίῳ ὁ Δαρδανεύς, ἐν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἐν δὲ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιός· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμερίσθη. τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν ἐξεληλυθότος ἤδη τοῦ μηνὸς εἴκοσι μόνον ἡμερῶν· ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν, ὅτι οὐ πλέον ἐμπολήσαι. 20 ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθθεσθεὶς εἶπεν ἐπομόσας· Δοκεῖς μοι, 5 ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ, ὡς δεῖ, κήδεσθαι Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκήδου, ἦκες ἂν φέρων πλήρη τὸν μισθὸν καὶ προσδανεισάμενος, εἰ μὴ γ' ἄλλως ἐδύνω, καὶ ἀποδόμενος τὰ ἑαυτοῦ ἱμάτια.

Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθθέσθη τε καὶ ἔδεισε, μὴ 6 ἐκ τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθείη, καὶ ὅτι ἐδύνατο, ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν, ὅτι οὐκ 7 εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δὲ ἠχθετο αὐτῷ, ὅτι ἐντόνως 30 τοῖς στρατιώταις ἀπῆτει τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν αἰεὶ 8 ἐμέμνητο, ὡς, ἐπειδὴν ἐπὶ θάλατταν ἀπέλθῃ, παραδώσει

αὐτῷ Βισάνθην καὶ Γάνος καὶ Νέον τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων ἐμέμνητο. ὁ μὲν γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διεβεβλήκει, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἶη τείχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναμιν ἔχοντι.

- 9 Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, τί χρὴ ποιεῖν 5
περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι· ὁ δ' Ἡρακλείδης εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγούς πρὸς Σεύθην λέγειν τε ἐκέλευεν αὐτούς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἦττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιὰν ἢ Ξενοφῶν, τὸν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔκπλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνῶν, 10
10 καὶ συστρατεύεσθαι ἐκέλευε. καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· Ἐγὼ μὲν τοίνυν οὐδ', ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι, στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος. καὶ ὁ Φρου-
11 νίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν τῷ Τιμασίῳ. ἐντεῦθεν ὁ Σεύθης ἐλοιδόρει τὸν Ἡρακλείδην, ὅτι οὐ παρα- 15
καλεῖ καὶ Ξενοφῶντα, ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν αὐτὸν μόνον. ὁ δὲ γνούς τοῦ Ἡρακλείδου τὴν πανουργίαν, ὅτι βούλοιο αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, παρέρχεται λαβὼν τοὺς τε στρατηγούς πάντας καὶ
12 τοὺς λοχαγούς. καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπείσθησαν, συνεστρα- 20
τεύοντο καὶ ἀφικνοῦνται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελινοφάγων καλουμένων Θρακῶν εἰς τὸν Σαλμυδησσόν. ἐνθα τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν
13 ἐπὶ πάμπολυ τῆς θαλάττης. καὶ οἱ Θρακῆς οἱ κατὰ ταῦτα 25
οικοῦντες στήλας ὀρισάμενοι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐκπίπτοντα ἕκαστοι λήζονται. τέως δὲ ἔλεγον, πρὶν ὀρίσασθαι, ἀρπά-
14 ζοντας πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. ἐνταῦθα ἠδ-
ρίσκοντο πολλαὶ μὲν κλῖναι, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι [γεγραμμέναι], καὶ τᾶλλα πολλά, ὅσα ἐν ξυλίνοις 30
τεύχεσι ναύκληροι ἄγουσιν. ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεψά-

μενοι ἀπῆσαν πάλιν. ἔνθα δὴ Σεύθης εἶχε στράτευμα 15
 ἤδη πλέον τοῦ Ἑλληνικοῦ· ἕκ τε γὰρ Ὀδρουσῶν πολὺ ἔτι
 πλείους κατεβεβήκεσαν καὶ οἱ αἰεὶ πειθόμενοι συνεστρα-
 τεύοντο. κατηγλίσθησαν δ' ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ Σηλυμ-
 5 βρίας ὅσον τριάκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς θαλάττης.
 καὶ μισθὸς μὲν οὐδεὶς πω ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸν Ξενο- 16
 φῶντα οἱ τε στρατιῶται παγχαλέπως εἶχον ὅ τε Σεύθης
 οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ', ὅποτε συγγενέσθαι αὐτῷ
 βουλόμενος ἔλθοι, πολλαὶ ἤδη ἀσχολίαι ἐφαίνοντο.

10 Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων 6
 ἀφικνεῖται Χαρμῖνός τε ὁ Λάκων καὶ Πολύνικος παρὰ
 Θίβρωνος, καὶ λέγουσιν, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ στρα-
 τεύεσθαι ὡς ἐπὶ Τισσαφέρνῃ, καὶ Θίβρων ἐκπέπλευκεν
 ὡς πολεμήσων, καὶ δεῖται ταύτης τῆς στρατιᾶς καὶ
 15 λέγει, ὅτι δαρεικὸς ἑκάστῳ ἔσται μισθὸς τοῦ μηνός, καὶ
 τοῖς λοχαγοῖς διμοιρία, τοῖς δὲ στρατηγοῖς τετρα-
 μοιρία. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ἡρα- 2
 κλείδης πυνθόμενος, ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσι, λέγει
 τῷ Σεύθῃ, ὅτι κάλλιον γεγένηται· οἱ μὲν γὰρ Λακεδαι-
 20 μόνιοι δέονται τοῦ στρατεύματος, σὺ δὲ οὐκέτι δέει·
 ἀποδιδούς δὲ τὸ στράτευμα χαριεῖ αὐτοῖς, σὲ δὲ οὐκέτι
 ἀπαιτήσουσι τὸν μισθόν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ τῆς
 χώρας. ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κελεύει παράγειν· καὶ 3
 ἐπεὶ εἶπον, ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσιν, λέγει, ὅτι τὸ
 25 στράτευμα ἀποδίδωσι, φίλος τε καὶ σύμμαχος εἶναι
 βούλεται, καλεῖ τε αὐτοὺς ἐπὶ ξένια· καὶ ἐξένιζε μεγαλο-
 πρεπῶς. Ξενοφῶντα δὲ οὐκ ἐκάλει, οὐδὲ τῶν ἄλλων στρα-
 τηγῶν οὐδένα. ἐρωτῶντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, τίς 4
 ἀνὴρ εἶη Ξενοφῶν, ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἶη οὐ
 30 κακός, φιλοστρατιώτης δέ· καὶ διὰ τοῦτο χειρόν ἐστιν
 αὐτῷ. καὶ οἱ εἶπον· Ἀλλ' ἢ δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς

5 ἄνδρας; καὶ ὁ Ἡρακλείδης, Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἄρ' οὖν,
 ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται τῆς ἀπαγωγῆς; Ἄλλ'
 ἦν ὑμεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, συλλέξαντες αὐτοὺς ὑπό-
 σκησθε τὸν μισθόν, ὀλίγον ἐκείνω προσσχόντες ἀπο-
 6 δραμοῦνται σὺν ὑμῖν. Πῶς οὖν ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν συλλε- 5
 γεῖεν; Αὔριον ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, πρῶ ἄξομεν
 πρὸς αὐτούς· καὶ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐπειδὴν ὑμᾶς ἴδωσιν,
 ἄσμενοι συνδραμοῦνται. αὕτη μὲν ἡ ἡμέρα οὕτως ἔληξε.
 7 Τῇ δ' ὑστεραία ἄγουσιν ἐπὶ τὸ στρατεύμα τοὺς Λά-
 κωνας Σεύθης τε καὶ Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγεται ἡ 10
 στρατιά. τὸ δὲ Λάκωνε ἐλεγέτην, ὅτι Λακεδαιμονίοις
 δοκεῖ πολεμεῖν Τισσαφέρνει τῷ ὑμᾶς ἀδικήσαντι· ἦν
 οὖν ἴητε σὺν ἡμῖν, τὸν τε ἐχθρὸν τιμωρήσεσθε καὶ δα-
 ρεικὸν ἕκαστος οἴσει τοῦ μηνὸς ὑμῶν, λοχαγὸς δὲ τὸ
 8 διπλοῦν, στρατηγὸς δὲ τὸ τετραπλοῦν. καὶ οἱ στρατιῶ- 15
 ται ἄσμενοί τε ἤκουσαν καὶ εὐθὺς ἀνίσταταιί τις τῶν
 Ἀρκάδων τοῦ Ξενοφῶντος κατηγορήσων. παρῆν δὲ καὶ
 Σεύθης βουλόμενος εἰδέναι, τί πραχθήσεται, καὶ ἐν
 ἐπηκόῳ εἰστήκει ἔχων ἐρμηνεῖα· συνίει δὲ καὶ αὐτὸς ἑλλη-
 9 νιστὶ τὰ πλεῖστα. ἔνθα δὴ λέγει ὁ Ἀρκάς· Ἄλλ' ἡμεῖς 20
 μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πάλαι ἂν ἤμεν παρ' ὑμῖν, εἰ
 μὴ Ξενοφῶν ἡμᾶς δεῦρο πείσας ἀπήγαγεν, ἔνθα δὴ
 ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρατευόμενοι καὶ νύκτα
 καὶ ἡμέραν οὐδὲν πεπαύμεθα· ὁ δὲ τοὺς ἡμετέρους πό-
 νους ἔχει· καὶ Σεύθης ἐκείνον μὲν ἰδίᾳ πεπλούτικεν, ἡμᾶς 25
 10 δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν· ὥστε [ὁ γε πρῶτος λέγων]
 ἐγὼ μὲν, εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα καὶ δόντα
 δίκην, ὦν ἡμᾶς περιεῖλκε, καὶ τὸν μισθὸν ἂν μοι δοκῶ
 ἔχειν καὶ οὐδὲν ἂν ἔτι τοῖς πεπονημένοις ἄχθεσθαι. μετὰ
 τοῦτον ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. ἐκ δὲ τούτου 30
 Ξενοφῶν ἔλεξεν ὧδε.

Ἄλλα πάντα μὲν ἄρα ἄνθρωπον ὄντα προσδοκᾶν δεῖ, 11
 ὅποτε γε καὶ ἐγὼ νῦν ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω, ἐν ᾧ πλείστην
 προθυμίαν ἐμαντῶ γε δὴ μοι δοκῶ συνειδέναι περὶ ὑμᾶς
 παρεσχημένος. ἀπειραπόμην μὲν γε ἤδη οἴκαδε ὠρμη-
 5 μένος, οὐ μὰ τὸν Δία οὔτοι πυνθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράτ-
 τειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι ὡς ὠφελή-
 σων, εἴ τι δυναίμην. ἐπεὶ δὲ ἦλθον, Σεύθου τουτουὶ 12
 πολλοὺς ἀγγέλους πρὸς ἐμὲ πέμποντος καὶ πολλὰ
 ὑπισχνουμένου ἐμοί, εἰ πείσαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν,
 10 τοῦτο μὲν οὐδ' ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ὑμεῖς ἐπί-
 στασθε, ἦγον δέ, ὅθεν ὦμην τάχιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν
 Ἄσίαν διαβῆναι. ταῦτα γὰρ καὶ βέλτιστα ἐνόμιζον ὑμῖν
 εἶναι καὶ ὑμᾶς ἠδεῖν βουλομένους. ἐπεὶ δ' Ἀρίσταρχος 13
 ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυσε διαπλεῖν ἡμᾶς, ἐκ τούτου,
 15 ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν, συνέλεξα ὑμᾶς, ὅπως βουλευσαί-
 μεθα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. οὐκοῦν ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν Ἀρι- 14
 στάρχου ἐπιτάττοντος ὑμῖν εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι,
 ἀκούοντες δὲ Σεύθου πείθοντος αὐτῶ συστρατεύεσθαι,
 πάντες μὲν ἐλέγετε σὺν Σεύθῃ ἰέναι, πάντες δ' ἐψηφί-
 20 σασθε ταῦτα. τί οὖν ἐγὼ ἐνταῦθα ἠδίκησα ἀγαγὼν ὑμᾶς,
 ἐνθα πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει; ἐπεὶ γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο 15
 Σεύθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινω αὐτόν, δικαίως
 ἂν με καὶ αἰτιῶσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ πρόσθεν αὐτῶ
 πάντων μάλιστα φίλος ὢν νῦν πάντων διαφορώτατός εἰμι,
 25 πῶς ἂν ἔτι δικαίως ὑμᾶς αἰρούμενος ἀντὶ Σεύθου ὑφ'
 ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι, περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι;
 ἀλλ' εἴποιτ' ἂν, ὅτι ἔξεστι καὶ τὰ ὑμέτερα ἔχοντα παρὰ 16
 Σεύθου τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε ὅτι, εἴπερ
 ἐμοὶ ἐτέλει τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήπου, ὡς, ὢν
 30 τε ἐμοὶ δοίη, στέροιτο καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτείσειεν, ἀλλ',
 οἶμαι, εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου, ὅπως ἐμοὶ δοῦς

- 17 μείον μὴ ἀποδοίῃ ὑμῖν τὸ πλεόν. εἰ τοίνυν οὕτως ἔχειν οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν αὐτίκα μάλα ματαίαν ταύτην τὴν προᾶξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, εἴαν πράττητε αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γάρ, ὅτι Σεύθης, εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ μέντοι δικαίως, εἴαν μὴ 5
- 18 βεβαιῶ τὴν προᾶξιν αὐτῶ, ἐφ' ἧ ἔδωροδόκουν. ἀλλὰ πολλοῦ μοι δοκῶ δεῖν τὰ ὑμέτερα ἔχειν· ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς ἅπαντας καὶ πάσας μῆδ', ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης, ἔχειν· πάρεστι δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύννοιδέ μοι, εἰ
- 19 ἐπιορκῶ· ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι μῆδέ, 10 ἃ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον, εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μῆδέ, ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν; ὦμην, ὦ ἄνδρες, ὅσω μᾶλλον συμφέροίμι τούτῳ τὴν τότε πενίαν, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὸν φίλον μοι ἔσεσθαι, ὅποτε δυνασθεῖη. ἐγὼ δὲ ἅμα τε αὐτὸν ὄρω εὖ πράττοντα καὶ 15
- 21 γιγνώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν γνώμην. εἴποι δὴ τις ἄν, οὐκ- οὐν αἰσχύνει οὕτω μῶρος ἐξαπατώμενος; ναὶ μὰ Δία ἡσχυνόμην μὲν τ' ἄν, εἰ ὑπὸ πολεμίου γε ὄντος ἐξηπατή- θην· φίλῳ δὲ ὄντι ἐξαπατᾶν αἰσχιόν μοι δοκεῖ εἶναι ἢ
- 22 ἐξαπατᾶσθαι. ἐπεὶ, εἴ γε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακὴ, πᾶσαν 20 οἶδα ἡμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρό- φασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν, ἃ ὑπέσχετο· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν τοῦτον οὐδὲν οὔτε κατεβλακεύσαμεν τὰ τού- του οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδέν, ἐφ' ὅ,τι ἡμᾶς οὗτος
- 23 παρεκάλεσεν. ἀλλά, φαίητε ἄν, ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε 25 λαβεῖν, ὡς μῆδ', εἰ ἐβούλετο, ἐδύνατο ἐξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὴ ἀκούσατε, ἃ ἐγὼ οὐκ ἄν ποτε εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μὴ μοι παντάπασιν ἀγνώμονες ἔδοκεῖτε εἶναι
- 24 ἢ λίαν εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γάρ, ἐν ποίοις τισὶ πράγμασιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον 30 πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέριπθον, εἰ προσῆτε τῇ πόλει,

Ἄρισταρχος ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἶα εἰσιέναι ἀπο-
 κλείσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω ἐστρατοπεδεύετε,
 μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾶ δὲ ἐχρῆσθε, σπάνια μὲν
 ὀρῶντες τὰ ὄνια, σπάνια δ' ἔχοντες, ὅτων ὠνήσεσθε,
 5 ἀνάγκη δὲ ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης (τριήρεις γὰρ ἐφορ- 25
 μοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν), εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ
 εἶναι; ἔνθα πολλοὶ μὲν ἵππεῖς ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ
 πελτασταί, ἡμῖν δὲ ὀπλιτικὸν μὲν ἦν ὧ ἄθροοι μὲν 26
 ἴόντες ἐπὶ τὰς κώμας ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβά-
 10 νειν οὐδέν τι ἀφθονον, ὅτω δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδα
 ἢ πρόβατα κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν, ἡμῖν· οὔτε γὰρ
 ἵππικὸν οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατ-
 ἔλαβον παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν 27
 μηδ' ὄντιναοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην σύμμαχον
 15 ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἵππέας καὶ πελταστάς, ὧν
 ὑμεῖς προσεδεῖσθε, ἢ κακῶς ἂν ἐδόκουν ὑμῖν βεβου-
 λεῦσθαι πρὸ ὑμῶν; τούτων γὰρ δήπου κοινωνήσαντες καὶ 28
 σῖτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς κώμαις ἠύρισκετε διὰ τὸ
 ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θράκας κατὰ σπουδὴν μᾶλλον φεύ-
 20 γειν, καὶ προβάτων καὶ ἀνδραπόδων μᾶλλον μετέσχετε.
 καὶ πολέμιον οὐκέτι οὐδένα ἐωρῶμεν, ἐπειδὴ τὸ ἵππικὸν 29
 ἡμῖν προσεγένετο· τέως δὲ θαρραλέως ἡμῖν ἐφείποντο οἱ
 πολέμιοι καὶ ἵππικῶ καὶ πελταστικῶ κωλύοντες μηδαμῆ
 κατ' ὀλίγους ἀποσκεδαννυμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀφθο-
 25 νώτερα [ἡμᾶς] πορίζεσθαι. εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν 30
 ταύτην τὴν ἀσφάλειαν μὴ πάνυ πολὺν μισθὸν προσετέλει
 τῆς ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ πάθημα τὸ σχέτλιον, καὶ
 διὰ τοῦτο οὐδαμῆ οἴεσθε χοῆναι ζῶντα ἐμὲ ἀνεῖναι; νῦν 31
 30 δὲ δὴ πῶς ἀπέρχεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφθό-
 νοις τοῖς ἐπιτηδείοις, περιπτὸν δ' ἔχοντες τοῦτο, εἴ τι ἐλά-
 βετε παρὰ Σεύθου; τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε.

καὶ ταῦτα πράττοντες οὔτε ἄνδρας ἐπείδετε ὑμῶν αὐτῶν
 32 ἀποθανόντας οὔτε ζῶντας ἀπεβάλετε. εἰ δέ τι καλὸν
 πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέπρακτο ὑμῖν, οὐ
 καὶ ἐκεῖνο σῶν ἔχετε καὶ πρὸς ἐκείνοις νῦν ἄλλην εὐκλειαν
 προσειλήφατε καὶ τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Θρᾶκας, ἐφ' οὓς 5
 ἐστρατεύσασθε, κρατήσαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημι δι-
 καίως ἄν, ὧν ἐμοὶ χαλεπαίνετε, τούτων τοῖς θεοῖς χάριν
 33 εἰδέναί ὡς ἀγαθῶν. καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα τοιαῦτα.
 ἄγετε δὴ πρὸς θεῶν καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθε, ὡς ἔχει. ἐγὼ
 γάρ, ὅτε μὲν πρότερον ἀπῆα οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον 10
 πολὺν πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμην, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς καὶ
 ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὐκλειαν. ἐπιστευόμην δὲ ὑπὸ
 Λακεδαιμονίων· οὐ γὰρ ἄν με ἔπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς.
 34 νῦν δὲ ἀπέρχομαι πρὸς μὲν Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν
 διαβεβλημένος, Σεύθῃ δὲ ἀπηχθημένος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν 15
 ἤλπιζον εὖ ποιήσας μεθ' ὑμῶν ἀποστροφὴν καὶ ἐμοὶ
 35 καλὴν καὶ παισίν, εἰ γένοιτο, καταθήσεσθαι. ὑμεῖς δ',
 ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀπήχθημαί τε πλεῖστα καὶ ταῦτα πολὺ
 κρείττοσιν ἑμαντοῦ, πραγματευόμενός τε οὐδὲ νῦν πω πέ-
 παυμαι, ὅτι δύναμαι, ἀγαθὸν [ὑμῖν], τοιαύτην ἔχετε 20
 36 γνώμην περὶ ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχετε μὲν με οὔτε φεύγοντα λα-
 βόντες οὔτε ἀποδιδράσκοντα· ἦν δὲ ποιήσητε, ἃ λέγετε,
 ἴστε, ὅτι ἄνδρα κατακεκονότες ἔσεσθε πολλὰ μὲν δὴ πρὸ
 ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ
 κινδυνεύσαντα καὶ ἐν τῷ μέρει καὶ παρὰ τὸ μέρος, θεῶν 25
 δ' ἰλεων ὄντων καὶ τρόπαια βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν
 ὑμῖν στησάμενον, ὅπως δέ γε μηδενὶ τῶν Ἑλλήνων πολέ-
 μοι γένησθε, πᾶν, ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην, πρὸς ὑμᾶς διατει-
 37 νάμενον. καὶ γὰρ οὐδὲν νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πο-
 ρεύεσθαι, ὅπῃ ἂν ἔλησθε, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. 30
 ὑμεῖς δέ, ὅτε πολλὴ ὑμῖν εὐπορία φαίνεται, καὶ πλέετε,

ἐνθα δὴ ἐπεθυμεῖτε πάλαι, δέονται δὲ ὑμῶν οἱ τὸ μέ-
 γιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγεμόνες δὲ
 ἤκουσι Λακεδαιμόνιοι οἱ κράτιστοι νομιζόμενοι εἶναι,
 νῦν δὴ καιρὸς ὑμῖν δοκεῖ εἶναι ὡς τάχιστα ἐμὲ κατα-
 5 κανεῖν; οὐ μὴν, ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὧ πάντων 38
 μνημονικώτατοι, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἐμὲ ἐκαλεῖτε καὶ αἰ
 ὡς εὐεργέτου μεμνήσεσθαι ὑπισχνεῖσθε. οὐ μέντοι ἀγνώ-
 μονες οὐδὲ οὗτοί εἰσιν, οἱ νῦν ἤκοντες ἐφ' ὑμᾶς· ὥστε, ὡς
 ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες εἶναι τοιοῦ-
 10 τοι ὄντες περὶ ἐμέ. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο.

Χαρμῖνος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστάς εἶπεν· Ἄλλ' 39
 οὐ τὼ σιώ, ἐμοὶ μὲν οὐ δικαίως γε δοκεῖτε τῷ ἀνδρὶ
 τούτῳ χαλεπαίνειν· ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μαρτυ-
 ρῆσαι. Σεύθης γὰρ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνίκου περὶ
 15 Ξενοφῶντος, τίς ἀνὴρ εἶη, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε μέμψα-
 σθαι, ἄγαν δὲ φιλοστρατιώτην ἔφη αὐτὸν εἶναι· διὸ καὶ
 χειρὸν αὐτῷ εἶναι πρὸς ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ
 πρὸς αὐτοῦ. ἀναστάς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος Λουσιάτης 40
 [Ἀρκὰς] εἶπε· Καὶ δοκεῖ γέ μοι, ὧ ἄνδρες Λακεδαι-
 20 μόνιοι, τοῦτο ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι, παρὰ
 Σεύθου ἡμῖν τὸν μισθὸν ἀναπρᾶξαι ἢ ἐκόντος ἢ ἄκοντος,
 καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς ἀπαγαγεῖν. Πολυκράτης δὲ Ἄθη- 41
 ναῖος εἶπεν ἐνετὸς ὑπὸ Ξενοφῶντος· Ὅρῳ γε μὴν, ἔφη,
 ὧ ἄνδρες, καὶ Ἡρακλείδην ἐνταῦθα παρόντα, ὃς παρα-
 25 λαβὼν τὰ χρήματα, ἃ ἡμεῖς ἐπονήσαμεν, ταῦτα ἀποδό-
 μενος οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν οὔτε ἡμῖν τὰ γιννόμενα,
 ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. ἦν οὖν σωφρονῶμεν, ἐξό-
 μεθα αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε, ἔφη, Θορᾶξ ἐστίν, ἀλλ'
 Ἕλληνας ὧν Ἕλληνας ἀδικεῖ.

30 Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης μάλα ἐξεπλάγη· καὶ 42
 προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς, ἦν σωφρονῶμεν,

- ἄπιμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας. καὶ ἀνα-
 βάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ὄχοντο ἀπελαύνοντες εἰς τὸ
 43 ἑαυτῶν στρατόπεδον. καὶ ἐντεῦθεν Σεύθης πέμπει
 Ἀβροζέλμην τὸν ἑαυτοῦ ἑρμηνέα πρὸς Ξενοφῶντα καὶ
 κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι παρ' ἑαυτῶ ἔχοντα χιλίους 5
 ὀπλίτας, καὶ ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδώσειν τὰ τε χωρία
 τὰ ἐπὶ θαλάττῃ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ὑπέσχετο. καὶ ἐν ἀπορ-
 ρήτῳ ποιησάμενος λέγει, ὅτι ἀκήκοε Πολυνίκου, ὡς, εἰ
 ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖτο ὑπὸ
 44 Θίβρωνος. ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῷ 10
 Ξενοφῶντι, ὡς διαβεβλημένος εἶη καὶ φυλάττεσθαι δέοι.
 ὁ δὲ ἀκούων ταῦτα δύο ἱερεῖα λαβὼν ἐθύετο τῷ Διὶ
 τῷ βασιλεῖ, πότερά οἱ λῶον καὶ ἄμεινον εἶη μένειν παρὰ
 Σεύθῃ, ἐφ' οἷς Σεύθης λέγει, ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύ-
 ματι. ἀναιρεῖ αὐτῷ ἀπιέναι. 15
- 7 Ἐντεῦθεν Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσω-
 τέρῳ· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κώμας ὅθεν ἔμελλον
 πλεῖστα ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἦξειν. αἱ δὲ κῶμαι
 2 αὗται ἦσαν δεδομέναι ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν οὖν
 ὁ Μηδοσάδης δαπανώμενα τὰ ἐν ταῖς κώμαις ὑπὸ τῶν 20
 Ἑλλήνων χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην
 δυνατώτατον τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων καὶ ἱππέας
 ὅσον τριάκοντα ἔρχεται καὶ προκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ
 τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος. καὶ ὃς λαβὼν τινὰς τῶν
 λοχαγῶν καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ἐπιτηδείων προσέρχεται. 25
- 3 ἔνθα δὴ λέγει Μηδοσάδης· Ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς
 ἡμετέρας κώμας πορθοῦντες. προλέγομεν οὖν ὑμῖν, ἐγώ
 τε ὑπὲρ Σεύθου καὶ ὅδε ἀνὴρ παρὰ Μηδόκου ἦκων τοῦ
 ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐπι-
 τρέφομεν ὑμῖν, ἀλλ', ἐὰν ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν 30
 χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξόμεθα.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ σοὶ μὲν 4
 τοιαῦτα λέγοντι καὶ ἀποκρίνασθαι χαλεπὸν· τοῦδε δ'
 ἕνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, ἵν' εἰδῆ, οἷοί τε ὑμεῖς ἐστε
 καὶ οἷοι ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, πρὶν ὑμῖν φίλοι γε- 5
 5 νέσθαι, ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας, ὅπη ἐβου-
 λόμεθα, ἣν μὲν ἐθέλοιμεν, πορθοῦντες, ἣν δ' ἐθέλοιμεν,
 καίοντες, καὶ σὺ ὁπότε πρὸς ἡμᾶς ἔλθοις πρεσβεύων, 6
 ἠϋλίζου παρ' ἡμῖν οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων·
 ὑμεῖς δὲ οὐκ ἦτε εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἴ ποτε ἔλθοιτε,
 10 ὡς ἐν κρειπτόνων χώρα ἠϋλίζεσθε ἐγκεχαλινωμένοις τοῖς
 ἵπποις. ἐπεὶ δὲ ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε καὶ δι' ἡμᾶς σὺν 7
 θεοῖς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν, νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ
 [τῆσδε] τῆς χώρας, ἣν παρ' ἡμῶν ἐχόντων κατὰ κρά-
 τος παρελάβετε· ὡς γὰρ αὐτὸς οἶσθα, οἳ γε πολέμιοι
 15 οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἡμᾶς ἐξελαύνειν. καὶ οὐχ ὅπως δῶρα 8
 δοῦς καὶ εὖ ποιήσας ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαυες, ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀπο-
 πέμψασθαι, ἀλλ' ἀποπορευομένους ἡμᾶς οὐδ' ἐναυλισθῆ-
 ναι, ὅσον δύνασαι, ἐπιτρέπεις. καὶ ταῦτα λέγων οὔτε 9
 θεοὺς αἰσχύνει οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν μὲν σε ὄρᾳ
 20 πλουτοῦντα, πρὶν δὲ ἡμῖν φίλον γενέσθαι, ἀπὸ ληστείας
 τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα. ἀτὰρ τί καὶ πρὸς 10
 ἐμὲ λέγεις ταῦτα; ἔφη· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι ἄρχω, ἀλλὰ
 Λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς παρεδώκατε τὸ στράτευμα
 ἀπαγαγεῖν οὐδὲ ἐμὲ παρακαλέσαντες, ὧ θαυμαστότατοι,
 25 ὅπως, ὥσπερ ἀπηχθανόμην αὐτοῖς, ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον,
 οὔτω καὶ χαρισαίμην νῦν ἀποδιδούς.

Ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὧ 11
 Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ τῆς αἰσχύ-
 νης ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, οὐδ'
 30 ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἄπειμι. οὐδὲ γὰρ ἂν
 Μήδοκός με ὁ βασιλεὺς ἐπαινοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς

- 12 εὐεργέτας. ταῦτ' εἰπὼν ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυσε
καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἵππεις πλὴν τεττάρων ἢ πέντε.
ὁ δὲ Μηδοσάδης (ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἢ χώρα πορθομένη)
- 13 ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τὸν Λακεδαιμονίῳ. καὶ
ὁ λαβὼν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους προσῆλθε τῷ Χαρμίνῳ 5
καὶ τῷ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν, ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης
- 14 προεργῶν, ἅπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. οἶμαι ἂν
οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῆ στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον
μισθόν, εἰ εἴποιτε, ὅτι δεδέηται ὑμῶν ἢ στρατιὰ συνανα-
πράξαι τὸν μισθόν ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἄκοντος Σεύ- 10
θου· καὶ ὅτι τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι
ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι
ὑπέσχεσθε αὐτοῖς τότε ἀπιέναι, ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν
- 15 οἱ στρατιῶται. ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτα ἔφασαν
ἔρειν καὶ ἄλλα, ὅποια ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθύς 15
ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπικαιρίους. ἐλθόντων
δὲ ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ μὲν σύ τι ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες,
- 16 πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. ὁ δὲ
Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμένως, Ἄλλ' ἐγὼ μὲν λέγω,
ἔφη, καὶ Σεύθης ταῦτά, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους ἡμῖν 20
γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ' ὑμῶν. ὅ,τι γὰρ ἂν
τούτους κακῶς ποιῆτε, ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε· ἡμέτεροι γάρ
- 17 εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν οἱ Λάκωνες, ἀπίοιμεν ἂν,
ὅποτε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα ὑμῖν καταπράξαντες·
εἰ δὲ μή, ἐρχόμεθα μὲν καὶ νῦν βοηθήσοντες τούτοις καὶ 25
τιμωρησόμενοι ἄνδρας, οἱ τούτους παρὰ τοὺς ὄρκους
ἠδίκησαν. ἦν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς τοιοῦτοι ἦτε, ἐνθένδε
- 18 ἀρξόμεθα τὰ δίκαια λαμβάνειν. ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν·
Ἐθέλοιτε δ' ἂν τούτοις, ὦ Μηδόσαδες, ἐπιτρέψαι, ἐπειδὴ
φίλους φατὲ εἶναι ὑμῖν, ἐν ᾧ τῇ χώρᾳ ἐσμέν, ὅποτερ' 30
ἂν ψηφίσωνται, εἴθ' ὑμᾶς προσήκει ἐκ τῆς χώρας ἀπ-

ιέναι εἶθ' ἡμᾶς; ὁ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη· ἐκέλευε δὲ 19
 μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ Λάκωνε ἐλθεῖν παρὰ Σεύθην περὶ
 τοῦ μισθοῦ, καὶ οἴεσθαι ἂν Σεύθην πείσαι· εἰ δὲ μή,
 Ξενοφῶντα σὺν αὐτῷ πέμπειν, καὶ συμπράξειν ὑπι-
 5 σχνεῖτο. ἐδεῖτο δὲ τὰς κώμας μὴ καίειν.

Ἐντεῦθεν πέμπουσι Ξενοφῶντα καὶ σὺν αὐτῷ, οἱ ἐδό- 20
 κουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι. ὁ δὲ ἐλθὼν λέγει πρὸς τὸν Σεύ-
 θην· Οὐδὲν ἀπαιτήσων, ὦ Σεύθη, πάρειμί σε, ἀλλὰ δι-
 δάξων, ἣν δύνωμαι, ὡς οὐ δικαίως μοι ἠχθέσθης, ὅτι 21
 10 ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν ἀπήτουν σε, ἃ ὑπέσχου αὐτοῖς
 προθύμως· σοὶ γὰρ ἔγωγε οὐχ ἦττον ἐνόμιζον εἶναι
 συμφέρον ἀποδοῦναι ἢ ἐκείνοις ἀπολαβεῖν. πρῶτον μὲν 22
 γὰρ οἶδα μετὰ τοὺς θεοὺς εἰς τὸ φανερόν σε τούτους
 καταστήσαντας, ἐπεὶ γε βασιλέα σε ἐποίησαν πολλῆς
 15 χώρας καὶ πολλῶν ἀνθρώπων· ὥστε οὐχ οἷόν τέ σοι
 λανθάνειν οὔτε, ἣν τι καλόν, οὔτε, ἣν τι αἰσχρὸν ποιήσης.
 τοιοῦτῳ δὲ ὄντι ἀνδρὶ μέγα μὲν μοι δοκεῖ εἶναι μὴ δοκεῖν 23
 ἀχαρίστως ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργέτας, μέγα δὲ εὖ
 ἀκούειν ὑπὸ ἑξακισχιλίων ἀνθρώπων, τὸ δὲ μέγιστον μη-
 20 δαμῶς ἀπίστον σαντὸν καταστήσαι ὅ,τι λέγοις. ὁρῶ γὰρ 24
 τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους καὶ ἀδυνάτους καὶ ἀτίμους
 τοὺς λόγους πλανωμένους· οἱ δ' ἂν φανεροὶ ὦσιν ἀλή-
 θειαν ἀσκοῦντες, τούτων οἱ λόγοι, ἣν τι δέωνται, οὐδὲν
 μείον δύνανται ἀνύσασθαι ἢ ἄλλων ἢ βία· ἣν τέ τινας
 25 σωφρονίζειν βούλωνται, γιγνώσκω τὰς τούτων ἀπειλὰς
 οὐχ ἦττον σωφρονιζούσας ἢ ἄλλων τὸ ἤδη κολάζειν· ἣν
 τέ τῷ τι ὑπισχνῶνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μείω
 διαπράττονται ἢ ἄλλοι παραχρηῖμα διδόντες. ἀναμνή- 25
 σθητι δὲ καὶ σύ, τί προτελέσας ἡμῖν συμμάχους ἡμᾶς
 30 ἔλαβες. οἴσθ', ὅτι οὐδέν· ἀλλὰ πιστευθεὶς ἀληθεύσειν, ἃ
 ἔλεγες, ἐπήρας τοσοῦτους ἀνθρώπους συστρατεύσασθαι

τε καὶ κατεργάσασθαι σοι ἀρχὴν οὐ τριάκοντα μόνον
 ἀξίαν ταλάντων, ὅσα οἴονται δεῖν οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν,
 26 ἀλλὰ πολλαπλασίων. οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πι-
 στεύεσθαι σε, τὸ καὶ τὴν βασιλείαν σοι κατειργασμένον,
 27 τούτων τῶν χρημάτων ὑπὸ σοῦ πιπράσκειται; ἴθι δὴ 5
 ἀναμνήσθητι, πῶς μέγα ἠγοῦ τότε καταπραῖσαι, ἃ νῦν
 καταστρεψάμενος ἔχεις. ἐγὼ μὲν εὖ οἶδ', ὅτι ἠϋξω ἂν τὰ
 νῦν πεπραγμένα μᾶλλον σοι καταπραχθῆναι ἢ πολλαπλά-
 28 σια τούτων τῶν χρημάτων γενέσθαι. ἐμοὶ τοίνυν μεῖζον
 βλάβος καὶ αἴσχιον δοκεῖ εἶναι τὸ ταῦτα νῦν μὴ κατα- 10
 σχεῖν ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὅσῳ περ χαλεπώτερον ἐκ πλου-
 σίου πένητα γενέσθαι ἢ ἀρχὴν μὴ πλουτῆσαι, καὶ ὅσῳ
 λυπηρότερον ἐκ βασιλέως ιδιώτην φανῆναι ἢ ἀρχὴν μὴ
 29 βασιλεῦσαι. οὐκοῦν ἐπίστασαι μὲν, ὅτι οἱ νῦν σοι ὑπήκοοι
 γινόμενοι οὐ φιλία τῇ σῇ ἐπείσθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχε- 15
 σθαι, ἀλλ' ἀνάγκη, καὶ ὅτι ἐπιχειροῖεν ἂν πάλιν ἐλεύ-
 30 θεροι γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις αὐτοὺς φόβος κατέχοι. ποτέ-
 ρως οὖν οἶει μᾶλλον ἂν φοβεῖσθαι τε αὐτοὺς καὶ σωφρο-
 νεῖν τὰ πρὸς σέ, εἰ ὀρῶέν σοι τοὺς στρατιώτας οὕτω
 διακειμένους ὡς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ κελεύεις, 20
 αὐθίς τ' ἂν ταχὺ ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε τούτων
 περὶ σοῦ ἀκούοντας πολλὰ ἀγαθὰ ταχὺ ἂν σοι, ὅποτε
 βούλοιο, παραγενέσθαι, ἢ εἰ καταδοξάσειαν μήτ' ἂν
 ἄλλους σοι ἐλθεῖν δι' ἀπιστίαν ἐκ τῶν νῦν γεγενημένων
 31 τούτους τε αὐτοῖς εὐνουστέρους εἶναι ἢ σοί; ἀλλὰ μὴν 25
 οὐδὲ πλήθει γε ἡμῶν λειφθέντες ὑπεῖξάν σοι, ἀλλὰ
 προστατῶν ἀπορία. οὐκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος, μὴ
 λάβωσι προστατάς αὐτῶν τινὰς τούτων, οἱ νομίζουσιν
 ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ τούτων κρείττονας τοὺς Λακε-
 δαιμονίους, ἐὰν οἱ μὲν στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυ- 30
 μότερον αὐτοῖς συστρατεύεσθαι, ἂν τὰ παρὰ σοῦ νῦν

ἀναπράξωσιν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ δέεσθαι τῆς
 στρατιᾶς συναινέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα. ὅτι γε μὴν οἱ νῦν 32
 ὑπὸ σοὶ Θρᾶκες γενόμενοι πολὺ ἂν προθυμότερον ἴοιεν
 ἐπὶ σε ἢ σὺν σοι, οὐκ ἄδηλον· σοῦ μὲν γὰρ κρατοῦντος
 5 δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς, κρατουμένου δέ σου ἐλευθερία. 33
 εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνοεῖσθαι ἤδη τι δεῖ ὡς σῆς
 οὔσης, ποτέρως ἂν οἶει ἀπαθῆ κακῶν μᾶλλον αὐτὴν
 εἶναι, εἰ οὗτοι οἱ στρατιῶται ἀπολαβόντες, ἃ ἐγκαλοῦσιν,
 εἰρήνην καταλιπόντες οἴχοιντο, ἢ, εἰ οὗτοί τε μένοιεν ὡς
 10 ἐν πολεμῖα, σὺ τε ἄλλους πειρῶο πλείονας τούτων ἔχων
 ἀντιστρατοπεδεύεσθαι δεομένους τῶν ἐπιτηδείων; ἀργύ- 34
 ριον δὲ ποτέρως ἂν πλέον ἀναλωθείη, εἰ τούτοις τὸ
 ὀφειλόμενον ἀποδοθείη, ἢ εἰ ταῦτά τε ὀφείλοιντο, ἄλλους
 τε κρείττονας τούτων δέοι σε μισθοῦσθαι; ἀλλὰ γὰρ 35
 15 Ἡρακλείδῃ, ὡς πρὸς ἐμὲ ἐδήλου, πάμπολυ δοκεῖ τοῦτο
 τὸ ἀργύριον εἶναι. ἢ μὴν πολὺ γέ ἐστιν ἔλαττον νῦν σοι
 καὶ λαβεῖν τοῦτο καὶ ἀποδοῦναι ἢ, πρὶν ἡμᾶς ἐλθεῖν
 πρὸς σέ, τὸ δέκατον τούτου μέρος. οὐ γὰρ ὁ ἀριθμὸς 36
 ἐστιν ὁ ὀρίζων τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δύναμις
 20 τοῦ τε ἀποδιδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος. σοὶ δὲ νῦν
 ἢ κατ' ἐνιαυτὸν πρόσοδος πλείων ἔσται ἢ ἔμπροσθεν
 τὰ παρόντα πάντα, ἃ ἐκέκτησο. ἐγὼ μὲν, ὦ Σεύθῃ, ταῦτα 37
 ὡς φίλου ὄντος σου προυνοοῦμην, ὅπως σὺ τε ἄξιος δο-
 κοίης εἶναι ὧν οἱ θεοὶ σοι ἔδωκαν ἀγαθῶν ἐγὼ τε μὴ δια-
 25 φθαρείην ἐν τῇ στρατιᾷ. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι νῦν ἐγὼ οὐτ' 38
 ἂν ἐχθρὸν βουλόμενος κακῶς ποιῆσαι δυνηθείην σὺν
 ταύτῃ τῇ στρατιᾷ οὐτ' ἂν, εἴ σοι πάλιν βουλοίμην βοη-
 θῆσαι, ἰκανὸς ἂν γενοίμην. οὕτω γὰρ πρὸς ἐμὲ ἡ στρατιὰ
 διάκειται. καίτοι αὐτόν σε μάρτυρα σὺν τοῖς θεοῖς εἰδόσι 39
 30 ποιοῦμαι, ὅτι οὐτε ἔχω παρὰ σοῦ ἐπὶ τοῖς στρατιώταις
 οὐδὲν οὐτε ἤτησα πώποτε εἰς τὸ ἴδιον τὰ ἐκείνων οὐτε,

- 40 ἃ ὑπέσχου μοι, ἀπήτησα· ὄμνυμι δέ σοι μηδὲ ἀποδιδόντος
 δέξασθαι ἄν, εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἔμελλον τὰ ἑαυτῶν
 συναπολαμβάνειν. αἰσχρὸν γὰρ ἦν τὰ μὲν ἑμὰ διαπε-
 πρᾶχθαι, τὰ δ' ἐκείνων περιιδεῖν ἑμὲ κακῶς ἔχοντα,
 41 ἄλλως τε καὶ τιμώμενον ὑπ' ἐκείνων. καίτοι Ἡρακλείδῃ 5
 γε λῆρος πάντα δοκεῖ εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ
 παντὸς τρόπου· ἐγὼ δέ, ὦ Σεύθῃ, οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ,
 ἄλλως τε καὶ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμ-
 42 πρότερον ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος. ὁ γὰρ
 ταῦτα ἔχων πλουτεῖ, μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ 10
 δὲ ἄλλων βουλομένων γενέσθαι, καὶ εὖ μὲν πράττων
 ἔχει τοὺς συνησθησομένους, ἐὰν δέ τι σφαλῆ, οὐ σπανίζει
 43 τῶν βοηθησόντων. ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτε ἐκ τῶν ἑμῶν ἔργων
 κατέμαθες, ὅτι σοι ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, μήτε ἐκ τῶν
 ἑμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρα- 15
 τιωτῶν λόγους πάντας κατανόησον· παρηῆσθα γὰρ καὶ
 44 ἤκουες, οὓς ἔλεγον οἱ ψέγειν ἑμὲ βουλόμενοι. κατηγό-
 ρουν μὲν γὰρ μου πρὸς Λακεδαιμονίους, ὡς σὲ περὶ πλεί-
 ονος ποιόιμην ἢ Λακεδαιμονίους, αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἑμοί,
 ὡς μᾶλλον μέλοι μοι, ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι ἢ ὅπως 20
 τὰ ἑαυτῶν· ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ.
 45 καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἶει αὐτοὺς κακόνοιάν
 τινα ἐνιδόντας μοι πρὸς σὲ αἰτιᾶσθαί με ἔχειν παρὰ σοῦ
 46 ἢ προθυμίαν πολλὴν περὶ σὲ κατανοήσαντας; ἐγὼ μὲν
 οἶμαι πάντας ἀνθρώπους νομίζειν εὐνοϊαν δεῖν ἀποκεῖσθαι 25
 τούτῳ, παρ' οὗ ἂν δῶρά τις λαμβάνῃ. σὺ δέ, πρὶν μὲν
 ὑπηρετῆσαί τί σοι ἑμέ, ἐδέξω ἠδέως καὶ ὄμμασι καὶ
 φωνῇ καὶ ξενίοις καί, ὅσα ἔσοιτο, ὑπισχνούμενος οὐκ ἐν-
 επίμπλασο· ἐπεὶ δὲ κατέπραξας, ἃ ἐβούλου, καὶ γεγένησαι
 ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην μέγιστος, νῦν οὕτω με ἄτιμον ὄντα 30
 47 ἐν τοῖς στρατιώταις τολμᾶς περιορᾶν; ἀλλὰ μὴν ὅτι σοι

δόξει ἀποδοῦναι, πιστεύω καὶ τὸν χρόνον διδάξειν σε καὶ αὐτόν γέ σε οὐχὶ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ προεμένους εὐεργεσίαν ὀρῶντά σοι ἐγκαλοῦντας. δέομαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῶς, προθυμεῖσθαι ἐμὲ παρὰ τοῖς στρατιώταις τοῖς οὗτον ποιῆσαι, οἷόνπερ καὶ παρέλαβες.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ 48 μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες τὸν Ἡρακλείδην [τοῦτον] ὑπώπτευσαν εἶναι· ἐγὼ γάρ, ἔφη, οὔτε διενοήθην πώποτε ἀποστερηῆσαι ἀποδώσω τε. ἐντεῦθεν 49

10 πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Ἐπεὶ τοίνυν διανοεῖ ἀποδιδόναι, νῦν ἐγὼ σου δέομαι δι' ἐμοῦ ἀποδιδόναι, καὶ μὴ περιιδεῖν με διὰ σὲ ἀνομοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καί, ὅτε πρὸς σὲ ἀφικόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' οὔτ' ἐν 50 τοῖς στρατιώταις ἔσει δι' ἐμὲ ἀτιμότερος, ἂν τε μένης

15 παρ' ἐμοὶ χιλίους μόνους ὀπλίτας ἔχων, ἐγὼ σοι τά τε χωρία ἀποδώσω καὶ τᾶλλα, ἃ ὑπεσχόμην. ὁ δὲ πάλιν 51 εἶπε· Ταῦτα μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἷόν τε· ἀπόπεμπε δὲ ἡμᾶς. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερόν γέ σοι οἶδα ὄν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· 52

20 Ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινῶ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἷόν τε· ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντιμότερος ᾶ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἔσεσθαι. ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης· Ἀργύ- 53 ριον μὲν οὐκ ἔχω ἄλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον, βοῦς δὲ ἑξακοσίους καὶ πρόβατα εἰς τετρα-

25 κισχίλια καὶ ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβὼν καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους προσλαβὼν ἄπιθι. γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· Ἦν οὖν μὴ 54 ἐξικνηῆται ταῦτ' εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἄρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοί ἐστιν, ἀπ-

30 ιόντά γε ἄμεινον φυλάττεσθαι πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμεινε.

55 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπέδωκέ τε αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο καὶ
 τοὺς ταῦτα ἐλάσοντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως
 μὲν ἔλεγον ὡς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὡς Σεύθην οἰκήσων
 καὶ ἃ ὑπέσχετο αὐτῷ ἀποληψόμενος· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν
 56 ἤκοντα εἶδον, ἤσθησάν τε καὶ προσέθεν. Ξενοφῶν δ' 5
 ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν τε καὶ Πολύνικον, Ταῦτα, ἔφη, καὶ
 σέσωσται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ
 ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθέμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν
 οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπώλας καταστήσαντες ἐπώ-
 57 λουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενοφῶν δὲ οὐ προσήει, 10
 ἀλλὰ φανερός ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος· οὐ γάρ πω
 ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες
 δὲ αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδέοντο μὴ
 ἀπελθεῖν πρὶν ἂν ἀπαγάγοι τὸ στρατεύμα καὶ Θίβρωνι
 παραδοίῃ. 15

8 Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμψακον, καὶ ἀπαντᾷ τῷ
 Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλειάσιος ὁ Κλεαγόρου
 υἱὸς τοῦ τὰ ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ γεγραφότος. οὗτος συν-
 ἤδετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωστο, καὶ ἠρώτα αὐτὸν
 2 πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἢ μὴν 20
 ἔσεσθαι μηδὲ ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδε ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπό-
 δοιτο τὸν ἵππον καὶ ἃ ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ
 3 ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἔπεμψαν Λαμψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενο-
 φῶντι καὶ ἔθνε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλεί-
 δην· ἰδὼν δὲ τὰ ἱερά ὁ Εὐκλείδης εἶπεν ὅτι πείθοιτο 25
 αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα. Ἄλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι κἂν μέλλῃ
 ποτὲ ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἂν μηδὲν ἄλλο, σὺ
 4 σαυτῷ. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ὁ δὲ εἶπεν·
 Ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μειλίχιός ἐστι, καὶ ἐπήρετο
 εἰ ἤδη ποτὲ θύσειεν, ὥσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ 30
 ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκαυτεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπ-

εδήμησε, τεθυκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν
 αὐτῷ θύεσθαι, καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ
 βέλτιον. τῇ δὲ ὑστεραία ὁ Ξενοφῶν προελθὼν εἰς Ὀφρύ- 5
 νιον ἐθύετο καὶ ὠλοκαύτει χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ,
 5 καὶ καλλιερεῖται. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίτων 6
 καὶ Ναυσικλείδης χρήματα δώσοντες τῷ στρατεύματι,
 καὶ ξενοῦνται τε τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἵππον, ὃν ἐν Λαμ-
 ψάκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐ-
 τὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἤδεσθαι
 10 τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον
 ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ ὑπερ- 7
 βάντες τὴν Ἰδην εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα
 παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θήβης πε-
 15 δίον. ἐντεῦθεν δι' Ἀτραμυττείου καὶ Κερτωνίου ὁδεύ- 8
 σαντες παρ' Ἀταρνέα εἰς Καῖκου πεδῖον ἐλθόντες Πέο-
 γαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν παρ' Ἑλλάδι τῇ Γογ-
 γύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ καὶ Γοργίωνος καὶ Γογ-
 20 γύλου μητρὶ. αὕτη [δ'] αὐτῷ φράζει, ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν 9
 ἐν τῷ πεδίῳ ἀνὴρ Πέρσης· τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι
 τῆς νυκτὸς σὺν τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν καὶ αὐτὸν
 καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά.
 ταῦτα δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν
 25 καὶ Δαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων οὖν 10
 ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῷ ἐθύετο. καὶ Βασίας ὁ
 Ἥλειος μάντις παρὼν εἶπεν, ὅτι κάλλιστα εἶεν τὰ ἱερὰ
 αὐτῷ καὶ ὁ ἀνὴρ ἂν ἀλώσιμος εἴη. δειπνήσας οὖν ἐπο- 11
 ρεύετο τοὺς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα φίλους λαβὼν καὶ
 30 πιστοὺς γεγεννημένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιήσαι αὐτούς.
 συνεξέρχονται δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἕξακο-

σίους· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαννον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος, ὡς ἐτοίμων δὴ χρημάτων.

- 12 Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν πέντε ὄντα ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ πλεῖστα ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν Ἀσιδάτην αὐτὸν 5
- 13 λάβοιεν καὶ τὰ ἐκείνου. πυργομαχοῦντες δὲ ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν (ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ ἄνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους
- 14 ἔχουσα), διορύττειν ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ πλίνθων γηίνων τὸ εὖρος. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ 10 διωρόρουκτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν ἔνδοθεν βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν τοῦ ἐγγυτάτῳ· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποίουν μηδὲ παρ-
- 15 ιέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγόντων δὲ αὐτῶν καὶ πυρσευόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταμένης μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ 15 δύναμιν, ἐκ Κομανίας δὲ ὀπλίται Ἀσσύριοι καὶ Ὑρκάνιοι ἵππεῖς καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἵππεῖς. 20
- 16 Ἐνταῦθα δὴ ὥρα ἦν σκοπεῖν, πῶς ἔσται ἡ ἄφοδος· καὶ λαβόντες, ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα, ἤλαννον καὶ τὰ ἀνδράποδα ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρημασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγὴ εἶη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματα ἀπίοιεν, καὶ οἱ τε 25 πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν καὶ οἱ στρατιῶται ἀδυνότεροι·
- 17 νῦν δὲ ἀπῆσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι. ἐπεὶ δὲ ἑώρα Γογγύλος ὀλίγους μὲν τοὺς Ἑλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βία τῆς μητρὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος συμμετασχεῖν τοῦ 30 ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀλισάρνης καὶ

Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Δαμαράτου. οἱ δὲ περὶ Ξενοφῶντα 18
 ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφεν-
 δονῶν, πορευόμενοι κύκλω, ὅπως τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸ
 τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάρκασον ποτα-
 5 μόν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα καὶ Ἀγασίας 19
 ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς τιτρώσκεται, τὸν πάντα χρόνον
 μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασώζονται ἀνδρά-
 ποδα ὡς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει νύκτωρ 20
 10 πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς
 Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ'
 ἀφυλακτεῖν. ὁ δὲ Ἀσιδάτης ἀκούσας, ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν 21
 τεθυμένος εἶη ὁ Ξενοφῶν καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι
 ἤξει, ἐξαυλίζεται εἰς κώμας ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα
 15 ἐχούσας. ἐνταῦθα οἱ περὶ Ξενοφῶντα περιτυγχάνουσιν 22
 αὐτῷ καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ
 τοὺς ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα
 ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. ἐν- 23
 ταῦθα τὸν θεὸν ἠσπάσατο Ξενοφῶν· συνέπραττον γὰρ
 20 καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι στρατη-
 γοὶ καὶ οἱ στρατιῶται, ὥστ' ἐξαίρετα λαβεῖν καὶ ἵππους
 καὶ ζεύγη καὶ τᾶλλα, ὥστε ἰκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη
 εἶ ποιεῖν.

Ἐκ τούτου Θίβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στρά- 24
 25 τευμα καὶ συμμείξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς
 Τισσαφέρην καὶ Φαρνάβαζον.

[Ἄρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλέως χώρας, ὅσῃν ἐπήλ- 25
 θομεν. Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Λυκα-
 ονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθραδάτης, Κιλικίας Συνέννε-
 30 σις, Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Δέρνης, Συρίας καὶ Ἀσσυ-
 ρίας Βέλεσος, Βαβυλῶνος Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβάκας,

Φασιανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ
 Χάλυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ
 Μοσσύνοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλα-
 γονίας Κορύλας, Βιδυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Εὐρώπῃ
 26 Θρακῶν Σεύθης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀνα- 5
 βάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε,
 παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα, στάδια τρισμύρια
 τετρακισχίλια διακόσια πενήκοντα πέντε. χρόνου πλῆ-
 θος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἑνιαυτὸς καὶ τρεῖς
 μῆνες.]

40-4258

